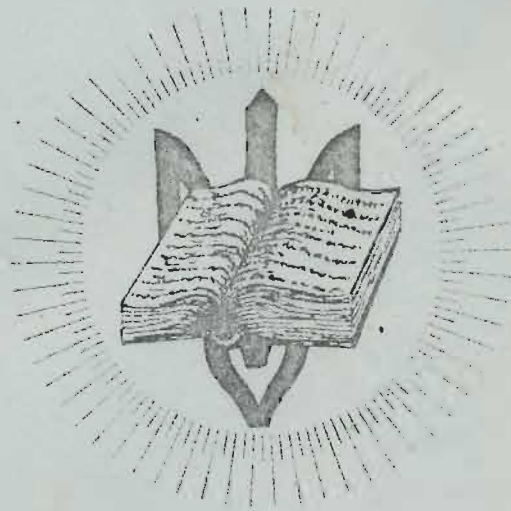

Ярослав ОРІОН

**В ДОРОЗІ
ДО ПРАВДИ**
Том 1

ВИДАВНИЦТВО "ВІДРОДЖЕННЯ"
АВСТРАЛІЯ — AUSTRALIA

Вступне Слово

На вступі годиться сказати бодай декілька слів про це тритомне видання „В Дорозі до Правди“. На нього складаються 12 окремих праць, які раніш були видані окремо й розійшлись. Отже кожний розділ становить окрему сторінку тої самої теми: Християнство. Деякі речі мусять повторятись, бо того вимагає кожна тема. На вимогу читачів попередні видання виправлено й додано літературу й пояснення чужих слів.

Є це перше в нашій історії основне видання про християнство, яке вже 1000 років гнобить нас своїм недоречним поганством і крайнє шкідливою для народу й людини моральністю. Ідучи дорогою правди й розуму автор нічого не видумував, а спирався на численну літературу й на сумний досвід нашої трагічної історії, в якій християнство відіграло ролю гробочопателя.

Жевемо в епоху глибоких досліджень усього, що існує, бо на те нам Бог дав розум, щоб ми шукали правди. Бог це найвища правда, а не триголовий жидівський ідол, для якого немає місця в новітньому суспільстві. Тоді, коли в інших народів написано про християнство й інші релігії сотні тисяч книжок, у нас комплетна пустеля й життя імперативно вимагає ту пустелю бодай частинно заповнити, щоб знайти дорогу до правди й до правдивої віри в Бога, як того вимагає грамотна сучасність. Тільки повне відродження рідної духовости визволить нас від політичного рабства, а для цього потрібне знання.

Духове відродження і спасіння в нас самих, а Царство Небесне кругом нас і його нам самим будувати треба, не чекаючи мітичного спасіння. Вікно у світ і в життя книжка й без книжки сьогодні в світі ми далеко не заїдемо. Тому автор надіється, що своїм трудом і посвятою дасть спрагненому читачеві необхідний до думання матеріял для спільного будування кращого майбутнього для нашої батьківщини, поневоленої подвійною мертвою догматикою, большевицькою і християнською.

Автор

1. Неймовірне спізнання.

Як дуже спізнилася Біблія на шляху еволюції, пізнаємо тільки тоді, коли її уважно прочитаємо. Це не тільки давній світ, але замерхлі й відсталі легенди, які не мають нічого спільного зі сучасністю. Мав рацію Вольтер, коли писав, що тільки ті люди вірять у Біблію, які її ніколи не читали. Нас вчили в школі і в церкві, що це „Святе Письмо“, або „Слово Боже“. Церква дуже спізнилася зі своєю інтерпретацією Біблії, собі самій на шкоду. Бо Біблія ані свята, ані диктував її Бог, а її святість пізнаємо по тих брудах, противоріччях і недоречностях, які в ній зібрані. Того роду книги дуже небезпечні, бо вони своєю відсталістю і примітивізмом є колодою на дорозі прогресу і якщо йдеться про український нарід, тисячу років держить його в духовому рабстві й інтелектуальному каліцтві.

Найбільшою святістю є сама людина і її відношення до других людей, а Бог незглибима містерія космосу, яка не вибирає собі один нарід з-поміж великої сім'ї народів і дає йому обскурантну Біблію, яка ось уже 2000 років б'є обухом по лобі думаючих людей і не допускає їх до сонця, до правдивого Бога, до правди й до щастя. Це „Слово Боже“ це збір доісторичних легенд з різних передань довкруги жидівського народу. Археологія розкриває в епоху розуму біблійну правду й руйнує до щенту її „божеський“ характер, не дивлячись на те, що є ще сили в світі, які роблять неймовірні зусилля, щоб цю книгу прославляти, обожнювати й накидати цивілізованому світові.

Біблійні документи були цілковито зумовлені своїм примітивним часом і не дають ніякої відповіді на містерію світу, на початок і кінець і не висказують ніякого післанництва на майбутнє. Щойно розвиток цивілізації й розуму, які Біблія всіма силами зупиняла, дозволили людині незалежно знайти свої післанництво й закрити Божі. Як постала Біблія, розкажемо пізніше. Але первісної Біблії, написаної найстаршою мовою, ніколи не було. Є це радше збирання різних документів, цілої маленької бібліотеки, яка постала впродовж цілого тисячоліття. Є це документи в деякій мірі навіть не жидівського походження й легенди засвоєні жидівськими писарчуками від інших народів того часного світу, які були на багато вищому рівні цивілізації від жидівського примітивного племені. Поза Біблією жиди залишили дуже мало слідів свого минулого.

На шляху прогресу врешті прийшов час, щоб розкрити всю правду про Біблію. Нам українцям це особливо потрібне, бо на нашій життєвій дорозі не політична тільки неволя, але й духовий застій, спричинений цєю „святос“ книгою. Це має бути „об'явлення Боже“, але об'явлення чого? Людський ум по своїй природі вперто шукає правдивого об'явлення і знаходить тільки бруд і брехню. 2000 років Біблія була замаскованим фетишем, який не вільно було студіювати. Її мови широкі маси не розуміли. Тло, на якому вона постала, було тільки мітом, або ба йочкою. Сьогодні ми вже знаємо багато, бо наука не стоїть на місці. Були часи, коли за критичну думку в відношенні до Біблії грозила страшна смерть. Але й це не допомогло, бо закони Божі сильніші всякого забобону. Джордано Бруно й багато інших заплатили дорого за те, що поставили науку проти Біблії. Телескоп не знайшов Бога на хмарах, він видко перенісся кудись на інше місце.

Те, що творця світу називають „Батьком“, нічого дивного, бо від уродження в людині є атавістичний і підсвідомий голос батька, що дав нам життя, а Бог стається батьком усіх батьків і всіх людей. Але ось ми зараз на початку Біблії в Генезі бачимо, який це був жидівський „батько“, що мусів аж мільярди років укладати пляни, щоб сотворити світ із таким неймовірним спізнанням, бо аж 6000 років тому. І взагалі числення часу в нього якимось дивачне, бо Мойсей жив десь 12 сторіч перед Христом, а сумерійці, китайці, єгиптяни вже 1000 років до Мойсея знали про соняшну систему й на думку їм не прий-

шло, що земля ось-ось нещодавно сотворена. Виходить, що Бог так собі для забави диктував Біблію. В Китаї за імператора Чов Канг-а 2169 р. ст. ери астрономи Пі і Го були засуджені на смерть за те, що не зголосили затміння сонця.

Щоб пізнати правду, треба вчитись на попередніх помилках і привичках, бо знання правди основний стимул і закон нашого життя. На те Бог дав нам розум, щоб ми всяку брехню і помилки розкривали й таким чином очищували дорогу в майбутнє. Дорога релігійного забобону це не дорога, а мандрівка п'яного ослика докруги біблійного стовпа. Бог вложив у нашу душу вічну тугу за ідеалом і в цій тузі наш ум ніколи не перестане шукати й непокоїтись тоді, коли дорога губиться. Морально й інтелектуально ми завжди будемо розвиватись тільки за добрим прикладом. Ось який приклад дає нам розхвалена Біблія, то зараз побачимо. Починаєм від початку, небо від Генези, бо так називається перша книга Біблії. Назва грецька й означає "походження", а грецька тому, бо перша суцільна Біблія була написана по грецьки. Вноски перших століть християнства трактували не тільки Генезу, але всю Біблію, зі сміхом, бо про вічність матерії говорив ще Зороастер, а в Біблії матерія і все що бачимо нещодавно сотворені.

Не треба багато читати, щоб переконатись, що Генеза, як і вся Біблія, не є запису подиктованою з Божої канцелярії. Примітивні поняття, порівняння й байочки перейняті від тих народів, серед яких перебували мандрівні жидівські племена. В Сумерії, де процвітала найперше цивілізація світу, вже в 3 тисячолітті ст. ери, в місцевості Гурук, разом із головою богині Інани викопали археологи таблички зі записом про початок світу. В Сумерії жиди були рабами, як і значно пізніше в Вавилоні і Єгипті. Сумерійська легенда каже, що спочатку жили тільки боги, орали землю, копали канали й надоїло їм працювати, тому й вирішили сотворити людей. А тоді бенкетували, як це робили пізніше грецькі боги, а люди працювали, сварились і воювали. Зі Сумерії взято теж легенду про рай, потоп, Йова та декілька інших епізодів. Вавилонці уявляли собі хаос перед сотворенням як боротьбу бога Мардука з дідьком Тіяматом, в якій Мардук побідив і впорядкував світ так, як його бачимо сьогодні. Тіямат у Біблії називається Тегум і являється прапредком християнського Сатани. В Ніневі відкопано таблички Асурбаїдала зі сотворенням світу, подібним до біблійного. Також індійські Упанішади, які написані на базі найстарших релігійних книг світу Вед, говорять про сотворення світу.

Але в жидів це сталося точно 3761 р. ст. ери, коли їхній Ягве задунав сотворити світ і від того часу жиди числять свій календар. Так робили теж і давні християни, але під тиском модерного світу закинули цю кісенітницю. Існує ще й друга історія сотворення світу, зовсім відмінна від біблійної, т. зв. апокрифічна, тому жиди її закинули. І ось "спочатку Бог сотворив небо і землю" - Ген. 1. 1-2. Де воно те небо, ніхто не знає до сьогодні. Астрономія заглянула вже мільйони світляних років у глибину всесенної, але небо досі не знайшла. В той час, коли писалась Біблія, поняття всесенної було дуже обмежене й небо було десь близько над головами, щоб Бог не потребував довго подорожувати.

"І Бог сказав: Хай буде світло і було світло" - Ген. 1. 3. "І Бог відділив світло від темряви" - Ген. 1. 4. Як можна сотворити світло без джерела того світла, тобто сонця і як можна відділити світло від темряви, то тільки Ягве один знає, але людський розум того ніяк второпати не може. Біблійні писаки до шкіл не ходили. Навіть сирійський філософ Порфірій 3 в. дивувався, як можна зробити світло перед сонцем. Але для Церкви Біблія непомильна. Коли вже Ягве все сотворив, включно зі звіриним світом, а мусіла це бути незвичайно важка і складна праця, вирішив він собі на потіху сотворити людину. "І Бог сказав, сотворім людину на подобу нашу" - Ген. 1. 26. Дехто дивується, чому Бог каже "ми", коли жиди мали одного Бога. Але оправдання

сьогодні можна легковажити, бо навіть журналісти в газеті не пишуть „я“, бо це неприлично, а пишуть „ми“.

Але насувається ще й багато інших питань. Писати в Біблії, що Бог сотворив людину на свою подобу, це непростимий гріх, бо в жидів творити образ Божий строго заборонено. Ми не маємо ніяких доказів на те, що Бог має людську подобу. І далі, коли прийняти, що Бог це дух, то що ж тоді варті слова в Біблії про сотворення людини. Одно противоріччя за другим. Біблія варта хіба того, щоб нею забавлялись. Але сміятись із Біблії ніяк не годиться. І тепер, маючи Адама, першого чоловіка, прошу уявити собі Бога з Адамовим ребром в руці і в глибокій задумі, чи зробити Єву блондинкою чи брунеткою. Але кінець кінцем Бог впорався зі складним сотворенням і вирішив відпочити. „Він сьомий день відпочивав по всій своїй роботі“—Ген. 2. 2. Тут знову вириває питання: Коли Бог досконалий, то пощо йому відпочивати? Навіть жидівський філософ спочатку нової ери Філо, який пробує пояснити Біблію алегорично, дивується цьому.

Пізніше побачимо, що жидівський Єгова карає врішників, це значить недосконалих людей. Навіть смерть для них видумав, що й говорити про вічний вогонь. Ба навіть весь рід людський вигубив потопом, за винятком Ноя, тих же самих, кого він сотворив. Люди є людьми і мають свої слабості й недосконалості. Отже як міг досконалий Єгова сотворити недосконалих людей? І потім мститись на них за свої власні блуди? Видко, що Єгова сотворив людей недосконалими тому, бо сотворив їх в останній день творіння, коли вже був втомлений. Все ж таки, який же він був чудак, що не передбачив такої прикрости. Коли б людина сотворила людину, їй було б дуже ніяково за такі результати. Щоб якось оправдати людську недосконалість, біблійники придумали чорта, чи радше чортів.

Єгова назначив адміністратором світу архангела, але той засмакував і сам захотів бути Богом. І Єгова був змушений копнути його геть із неба. І він став чортом. Все ж таки цей чорт не стратив свою неймовірну силу, майже дорівняючи самому Єгові. Він розмножився в незчисленні мільйони й оперує з незвичайною хитрістю. Його Єгова толерує собі на втіху й возиться з ним по сьогоднішній день. Пощо ж Єгова сотворив собі теж цілу армію ангелів з їхніми генералами, чи архангелами? Коли Єгова всемогутній, то йому помічників чи посильних не треба. Мабуть скучно йому самому на небесах. Та й пекло видумане для потіхи, бо з Божою любов'ю воно нічого спільного не має. Жиди на пекло не дуже зважали, але християни його дуже розбудували, мабуть щоби загнати страхом людей до церкви.

Легенда про Адама й Єву теж спадщина сумерійська, а не жидівська. В Сумерії був міт про Енкі і Нінгурсаг. Енкі був богом води, а Нінгурсаг богиня мати. Дільмун це Божий город, або рай. Сумерійський Дільмун це жидівський Еден. Подібні міти були в багатьох народів. В цьому Едені Єгова показав себе брехуном. Бо він сказав: „Коли з'їсте плід із забороненого дерева, то вмерете того ж дня“—Ген. 2. 17. Але вони з'їли й не тільки не вмерли, але навіть не захворіли. Вони навіть не розуміли слова „смерть“, бо її ніколи не бачили. Все ж таки смерть їх постигла при кінці їхнього життя на вигнанні з раю і смерть їхня була, згідно з Біблією, карою за гріх первородний, не тільки на Адама і Єву, але й на всіх їхніх потомків. Отже всі ми помираємо тому, що Адам і Єва згрішили. І що таке цей „первородний гріх“, то людська логіка ніяк впоратись не може. Бо коли Єгова не плянував, щоб Адам і Єва розмножувались, то пощо дав їм стать? Чи це був у Єгови тільки лукавий експеримент? Сотворити похоть і назвати її гріхом первородним? Може тому іза цього первородного гріха цебеси так часто попадають у спокусу. А людство висміяло цей гріх, бо розмножилось сьогодні аж до чотирьох мільярдів.

Всевідуший Єгова знав, що Адам і Єва згрішать, бо він нарочно сотворив їх слабами. Він навіть підіслав їм змія, а потім покарав їх і карає нас, придумавши смерть. Заборонений овоч це не тільки стать, але і знання. Змія говори-

про знання, отже знання непотрібне, за знання Церква палила людей живцем. Але знання й освіта тики побідили, бо такі закони Божі й завдяки тим законам ми сьогодні всілі розуміти біблійні документи. Адам і Єва, вкусивши заборонений овоч, зрозуміли що таке зло, значить вони навчилися тої моральності, яку вчить християнство, а це не моральність, а негідна перверсія. Моральні ідеали виростають разом із еволюцією людства, а не накинені Біблією. В Генезі говориться про про людей, як про „синів Божих“, чого ж тоді така жорстокість до синів Божих?

Єгова, або Ягве, прогнав Адама й Єву з раю зі заздрощів, щоб Адам не став такий мудрий, як Єгова. Але Адам сховався за кущ і всевідущий Єгова не знав де він, аж мусів добре пошукати. Юліян Апостата, візантійський імператор 4 в., який не був християнином, писав, що Бог сотворив Єву не тільки як помічницю й товаришку Адамові, але як причину лиха й Бог про це знав, бо він усе знає. Тепер же звернім увагу на мову. Мова і здібність говорити можна вважати за дар Божий. І Єва розмовляє зі змієм. Ось вона тільки що сотворена і вже вповні володіє мовою. Ба навіть змії говорить! Про таке чудо ми до сьогодні ще не чули. Людська мова почала розвиватись буйно щойно пізніше, але Єгова, знову таки для забави, взяв і перемішав людські мови в Вавилонській Вежі. Але якось вони визволились звідтам і розійшлись благодаттю по всьому світу.

До початків біблійного світу треба ще додати велику подію, яку не можна поминути мовчанкою. Потоп, як і інші міти, взятий з Месопотамії, де жиди доволі довго перебували. В сумерійській поемі Гільгамеш, Утнапіштім, король міста Шурупак, це Ной з біблійного потопу. Евфрат і Тигр що року заливали повиню месопотамську рівнину, подібно як Ніл у Єгипті, й залишали урожайний намул, звідси й легенда про потоп. Бог Енліл подарував Утнапіштім остроу у гирлі Евфрату, щоб врятувати його від повені. Вавилонська легенда розказує про Тамзіла, який на приказ бога Геа побудував корабель. Він зачепився підчас повені за гору Нізір. Легенди про потоп мали теж асирійці, іранці, єгиптяни й індійці. Всі деталі можна знайти в відповідній літературі, а особливо у Фрейзера, знаного дослідника мітології світу. Тільки потоп в одному місці триває 61 днів, в другому цілий рік, а біблійний потоп триває 40 днів, бо число 40 було кабалістичним.

Може тому, що люди розмножувались надто швидко, чи може тому, що Єгові було соромно за свій власний твір, він вирішив усіх потопити, а залишити тільки Ноя з ріднею, дарма що Ной був п'яницею. Годі припускати, що всі люди, яких Єгова рішив потопити, були драбугами, бо в кожному суспільстві є різні люди. І що тут завинили малі діти? Коли ж у космосі все діється за законом, звідки взяли такі маси води, що затопили весь світ? Інтересно теж, яким способом зумів Ной зібрати всіх звірят світу і всіх по парі, про комах і гадюк вже й не говориться. Скажемо, дикого слона, лева чи носорога заповодити на маленький корабель таки не легко. Можливо звірі самі прийшли, бо дістали наказ бути слухняними. Як же вони тоді всі помістились і 40 днів і ночей прокормились? Сьогодні zorganizувати звичайний звіринець коштує мільйони й багато років праці.

Мікроби всяких хворіб мусіли бути дуже цінним багажем на судні Ноя, бо потім розгорнули в світі широку діяльність. Ной і сім'я мусіли почувати себе на судні дуже весело серед звірят і птиць, тільки множество всяких мух і шершенів мусіло їм таки добре надоїдати. А скільки звірів, може й корисних, пропало без сліду? А ті всі люди, що потапаючи кричали до Бога о ласку, хіба він їх не чув? В дальшій інтерпретації Біблії побачимо, що хоч і чув, але не звертав уваги, бо така вже його мстива й жорстока природа. Інтересно, чи вершок гори Ельбрус, Мон Блян, Еверест теж був покритий водою? Безконечна абсурдність цієї „святої“ легенди хіба зовсім очевидна й не вимагає додаткових пояснень.

4-та глава Генези говорить, що від початку світу до Ноя було 8 поколінь,

а 5-та глава каже, що було 10 поколінь. Скільки разів біблійні творива переписувані й поправлювані, але всеодно повно неточностей і противоріч. Кой мав 600 років і трьох синів, Сема, Хама і Яфета. Наймолодший мав 98 років. Здрозвезний хлоп'яга мусів бути Ной, коли ще в 500 році мав сина Генох, син Каїна, жив 365 років і точно стільки днів має рік.

Коли Платона питались, що Бог сотворив світ, то Платон відповів: „Бо він добрий“. Але Платонові мабуть не прийшло на думку, чому досконалий Бог сотворив недосконалий світ. Він назавжди залишився недосконалий і грішний і повинь нічого не допомогла. Чи ж варто було Богові таку страшну катастрофу влаштовувати? Можливо, що перед повинню люди були кращі і шляхетніші, як ті, які повені. А про саму повинь геологія не знайшла ніяких слідів, хоч повинь згідно з Біблією була всього декілька тисяч років тому.

2. Вибраний нарід.

Легенда каже, що від наймолодшого Ноевого сина Сема походять семітсько-гебрайськи, „сем“ означає „ім'я“. Жиди тільки один із семітських народів, якого біблійні автори вважають найпершим народом у світі, хоч появились вони на горизонті історії ціле тисячоліття пізніше від других народів нашої планети. Біблія вважає найдавнішим предком і батьком жидівського народу Авраама, якого Бог вибрав, щоб започаткував реалізацію великого Божого плану і все, що Авраам зробив, було ласкою й повелінням Божим. І Бог заздалегідь заповів, що він не є Богом усіх народів світу, але „Я є Бог твоїх батьків, Авраама, Ісаака, Якова“ - Вихід 3.6. І те саме повторяє євангелист Матей 22.32. „Жидівський нарід буде моїм особливим скарбом понад усі народи“ - Вихід 19.5. Ті слова Бог сказав до Мойсея. Отже в Біблії Бог не є просто Богом, а „нашим Богом“, або Богом Ізраїля. І це часто повторяється.

В пророка Ісаї 43.21 є такі слова: „Я покликав той нарід до життя, щоб голосив мою славу“. І в Девтерономії 5.2: „Господь наш Бог зробив з нами договір“. Подібних цитатів можна наводити багато. А в 5-тій книзі Мойсея 14.2 написано таке: „Бо ти є святий нарід Господеві, Богові твоему й Господь вибрав тебе, щоб ти був його власним народом понад усіми народами, що є на землі“. А в іншому місці: „І сказав Господь до Мойсея: Скажи всьому народові Ізраїля, що він буде святим, бо я їхній Господь є святим“ - Лев. 19.1-2. І дуже Єгова дбав за святість свого народу: „Не буде проститутки з дочок Ізраїля“ - Девт. 23.17. Але проституток було безліч, як побачимо пізніше. „Не будеш їсти м'яса здохлих звірят, а даси його прохожому, або продай чужинцеві, бо ти є нарід святий у Бога твого“ - Девт. 14.21. „Чужинцеві на лихву можна позичати, але ніколи своєму братові“ - Девт. 23.20. Додержуючись цієї „святої“ заповіді позичали жиди на всі руки й зарах позичають.

Найгіршою позичкою є їхня Біблія і їхня віра, яку так ревно позичило собі християнство. Але за такі ласки Єгова застеріг собі: „Не будеш мати інших богів, крім мене“. Це перша заповідь Мойсея. Видко богів було багато, коли Єгова себе поміж ними вирізняв. Мало того, той що почитає інших богів, повинен бути вбитий. Таке знайдете в Девт. 13.9. Це є біблійна вказівка релігійної толеранції і свободи, яку так широко практикувало християнство на протязі тисячу років, вбиваючи мечем і спалюючи на кострі всіх інакодумаючих. Щоб забезпечити ексклюзивність свого народу, Єгова наказав: „Не будеш мати чужинців над собою“ - Девт. 17.15. Але цей наказ комплетно провадився. Бо в Палестині жиди тільки короткий час мали власну владу, а в діаспорі завжди були чужинцями, хоч і завжди розпучливо намагались бодай грішми бути горю. Не вони тому винні, а винна їхня Біблія. Дивно тільки, що християнство не знайшло правдивого Бога, а позичило собі того біблійного Молоха, до якого ми й сьогодні ревно молимося по церквах.

Авраам „приятель Бога“ - 2 Хрон. 20.7, маючи договір з Єговою, вирушив зі своєю черідкою і своїм племенем до обіцяної землі й після довгих скитань поселився в Нежебі, на південь від Палестини. Це було приблизно в 14 в.ст. ерв. Там жиди розмножились і частина їх емігрувала до Єгипту шукати кращої долі, а ті, що залишились, правкували в копальнях єгипетських фараонів. Біблія

розказує, що син Авраама Яків мав 12 синів, які дали початок 12 племенам жидівським. Слово „гебраїці“ тільки один раз трапляється в Біблії, Ген. 14. 13, але назагал жиди були дуже перемішаними з іншими народами, особливо з арамейцями, бо й мова арамейська в них переважала. Біблія важе, що і Яків мав договір з Богом і навіть бився з Богом цілу ніч, доки Бог не просився, щоб Яків випустив його зі своїх рук, а зате Бог буде ним опікуватись. Бог сказав до Якова, коли той випустив його: „Відтепер ти будеш називатись не Яків, а Ізраїль“ - Девт. 32.

Ми не будемо розказувати історії жидів, бо й сама Біблія не історія, а довільно зібрані передання й легенди. Патріархів Авраама, Ізаака і Якова правдоподібно ніколи не було, а постать Мойсея видумана для освячення законів. Археологія не знаходить ніяких слідів патріархів, а етнічна консолідація жидів сталася щойно в Палестині, докруги храму в Єрусалимі. Але Єрусалим існував ще до приходу жидів. Його заложили гиксози, залежні від гіттітів. Гиксосів єгиптяни називали „рус“, що походить мабуть від нашої Русі. Рус був олень, якого голова була знаменем гиксосів, а на рогах сонце. „Рус сальмі“ це шатра русичів на палестинських горах і звідси назва Єрусалим. До приходу жидів у Єрусалимі був гіттітський намісник.

Гіттіти й гиксози це вихідці з земель сучасної України. В Біблії згадується про гіттітів, яких треба знищити. Малесенький народик часів Девтерономії береться нищити велику гіттітську державу на північ від Палестини, береться нищити весь світ. Покладіть блоху біля слона й будете мати комізм подібної ситуації. В Генезі 23. 37 говориться, що Авраам купив у гіттітів кусок землі, призначений на жидівське кладовище. А до Єгипту ви-мандрувала частина жидів мабуть за піддержкою гиксосів, які саме тоді заволоділи над цілим Єгиптом. В 12 в. ст. ери причалив до берегів Палестини ще один арійський нарід, пелазги, які покинули Грецію й не успішно заатакували Єгипет. Довго воювали з ними жиди, аж їх врешті підкорив Давид при допомозі інших палестинських племен.

Не виотачали обіцянки Єгови пре медом і молоком текучу землю Канаан, її треба було завоювати в агресивних і жорстоких війнах. Після поновних і безконечних мандрівок по пустинному Синаї, де знеохочені й розчаровані жиди навіть Мойсея, свого лідера, замордували, Мошуа веде їх до Канаану й першим ділом, під проводом войовничого Єгови, було безпощадне знищення Єрихону. В Канаані почалась довга низка кампаній не тільки проти канаанців, пелазгів і гіттітів, але й жидівські племена воювали одні з одними. Пелазги, по гебраїцьки „пелесет“, поканааньки „філістини“, дали назву країни Палестина, яку пізніше жиди замінили на Ізраїль, перемішавшись з іншими народами.

Плян Єгови завершився. Царем у Канаані був Явин, гіттіт, від якого правдоподібно й назва біблійного Бога Ягве пішла, бо ж Біблії була написана значно пізніше. Гіттіти мали теж бога Яву, який теж був і на землях України. „І свисала рука Ізраїля все важче над Явином, царем канаанським, аж поки вони вигубили його“ - Судді 4. 22, 24. Зосереджені на П'ятикнижжі Мойсея й духовому проводі войовничого Єгови, або Ягве, жиди не забували його слів: „Будеш благословенний над усіма народами“ - Девт. 7. 16. Більшою силою як зброя були такі слова, бо ж зброї зі синайської пустелі вони принести не могли. „Будеш панувати над многими народами й вони не будуть панувати над тобою“.

Жиди повірили, що всяка країна, в яку ступить їхня стопа, буде їхньою, бо так написали писарі, яких називали пророками. Сам Ягве провадить їх до бою й навіть саме слово Ізраїль означає „Бог воює“. „Я накину на всі народи, що є під небом, с трах перед тобою“ - Девт. 2. 25. І жиди винищували місто за містом, як гураган, очевидно в фантазії біблійних авторів. „Тоді ми їх компетно винищували, чоловіків, жінок і малих дітей, в кожному місті й не залишали нікого“ - Девт. 2. 34. Такі фурії завоювань і знищень не описує жодна книга людської історії, що й говорити про „святі книги“. „Свята“ старинна

Біблія всіх перевищила. Біблію обов'язково треба читати, щоб розкрити її правду. Молитись до завороженого таліману з закритими очима, це спати все життя, спати бездушною засохлою куклою, а не людиною.

І врешті жиди могли відпочити. „Господь є моїм пастухом, я не буду в нужді, бо він дозволяє мені покластись на зеленій леваді” - Псалом 23. Жиди перейняли від вище цивілізованих канаанців їхні звичаї, культуру й мітологію. Багато дечого принесли ті, що прийшли з високо цивілізованого Єгипту. В боях вирости в них національні герої, як Гідеон, Єрефта, Давид, а Самсона навіть зробили Спасителем і його народження сповіщав ангел. Легенда перенеслась на Єгошуу з Назарету, якого ми називаємо Ісусом. Очевидно, на чолі всіх героїв станув безсмертний Мойсей, про якого будемо говорити окремо. Найбільшу роль в формуванні жидівського народу відіграли пророки й писарі, подібно як у греків філософи й поети. Пророки й писарі в тих часах майже ідентифікувались.

Але нова релігія, запроваджена єгиптянином Мойсеєм, не дивлячись на свою атракційність єдиного жидівського Батька-Єгови й не дивлячись на жорстокі бої за своє існування й закріплення в Канаані, не зуміла злити суцільно 12 племен Ізраїля. І хоч пророк Ісаї писав: „Зі Сіону розповсюдниться закон і слово Боже з Єрусалиму” - 2.3, але жиди ще довго не стали суцільним народом. Боротьба племен, ривалізація й ідолопоклонство підряд із Ягве, дуже перешкаджали усунуцільненню. Тоді в єврейській ідеї виростила ідея месіянзму, яка парадоксально завершилася не в користь жидів, а розлилася широкою хвилею християнства. Ще в Генезі 49.10 появилася ідея спасителя, і йому повинуватимуться всі народи. Але предтечею „спасіння” був бог плодючости Баал, який щороку вмграв і воскресав знову. Пророк Данило бачив візію: „Син чоловічий зійшов з неба на хмарах” - 7.13. Він бачив теж „царство, в якому всі народи, нації й мови будуть йому служити” - 7.14. Міка заповів, що Месія прийде з Віфлєсму, місця народження Давида: „І ти Віфлєсме, хоч маленький серед тисяч у Юдеї, породити царя ізраїльського” - 5.2. В цьому месіянстві жиди вірили, що після останнього Дня запанують над цілим світом.

Першим королем Ізраїля був Савло, про нього пише Самуїл. Савло трагічна фігура серед поразки в боях з філістинцями й бунтів власного народу. Він покінчив самогубством. Після нього був Давид, про нього в Самуїла і в Королях. Це він властиво був основником нації, підбивши інші народи. Давид це романтичний герой, поет, музик, розпусник та інтригант. Він переніс арку з законами до Єрусалиму, але псалми він не написав. Вони були складені значно пізніше різними авторами. За Давида, а потім його сина Соломона, Єрусалим закріпився як столиця, в якій Соломон побудував святиню. Але поряд зі святинею Єгови Соломон будував теж вівтарі іншим богам, а його незчисленні жінки походили з різних країв і народів.

Закріпивши за собою Єрусалим, жиди вже ніколи, по сьогоднішній день, не вирвали його зі свого серця. Пішла неволя за неволею, а врешті й діаспора, але обіцянки Єгови ніяк не сповнилися. Єгова набрехав, але вірні поклонники вірять, що він їх тільки випробовує. Всюди, на волі і в неволі, жиди співали псалом 137: „Як нам пісень Господніх на чужій землі співати? Якщо тебе я забуду Єрусалиме, нехай усохне моя правиця! Нехай прилипне язик мій до піднебіння, коли тебе я не згадаю, коли Єрусалим я не поставлю понад найвищу радість мою”. Цей псалом і вся Біблія це чистий жидівський націоналізм, це надбання жидівського народу. Але що це все має спільного з іншими народами світу, що це все має спільного з українською нацією, яка корнями вросла глибоко в рідну землю й має свою власну історію? Теологи мають на це готову відповідь: Бо Біблія це „слово Боже”, бо це єдина й найкраща „свята книга” в цілому світі.

По смерті Соломона держава розпалась на дві: Північний Ізраїль і південну Юдею. Біблія каже, що завинив тут наслідник Соломона Реґобоам, який був дуже жорстокий. Він казав: „Мій тато карав вас батогами, а я буду карати вас скорпіонами” - 1 Кор. 12-14. Але археологія каже, що різниці були релігійні.

Північ була більш політеїстична, а південь монотеїстична. Також хронологія біблійна дуже перепутана. Храм в Єрусалимі мав бути збудований 960 р. ст. ери, але вже 722 р. Саргон асирійський завойовує Палестину й бере жидів до неволі. 597 р. Набуходнезар вавилонський вдруге завойовує Палестину й забирає всю провідну верству до неволі. Вавилонська неволя вийшла жидам на користь, бо там їм не погано поводилось і Вавилон мав вищу культуру космополітичного характеру.

Жиди в Вавилоні мали двох пророків, Єзекиїла і Другого Ісаю. Єзекиїл висловив тугу за батьківщиною в словах: „Я заберу дітей Ізраїля з-поміж поган, куди вони попали, і згромаджу їх, де б вони не були, й поведу їх до рідного краю”-37.21-22. З неволі визволив їх перський імператор Кир і дозволив вертатись домів. Він був дуже толерантний до жидів, але вони мусли йому служити. Він дозволив їм відбудувати храм у Єрусалимі. Тоді Езра разом із другими позбирали й опрацювали вперше всі біблійні передання й документи. Зложена Езрою Біблія ще далеко не була такою, як ми її маємо сьогодні. В 320 р. ст. ери Палестину завойовує Олександр і греки дуже огречили жидів своєю високою культурою. Навіть Біблія була переложена в Олександрії на грецьку мову, т. зв. Септуагінта. Греки замість Ягве поставили в єрусалимській святині Зевеса й це до краю схвилювало жидів. Брати Макабеї зробили революцію 167 р. ст. ери і прогнали розледачілих греків. Але в 63 р. ст. ери приходить до Палестини новий завойовник Помпей.

За римського панування Біблія приходить до нового, для жидів зовсім несподіваного, значення. На ній будується християнство. Автори біблійні займали маленький світик, закуток історії світу, в якому готувалися до спасіння і підняли свій маленький народець до небесних височин. Але той світик поступово й остаточно провалився. Та не провалилась Біблія. Її ще призначені далекі і криваві дороги. Але в епоху розвитку розуму й науки вона стане душпинням з горіха і звичайним музейним об'єктом. Багато жидів загубило свою віру, багато асимілювалось, але є ще багато ортодоксальних жидів, які разом із християнськими фундаменталістами вірять слово-в-слово в те, що написано в Біблії. На те, чому Бог мав би зробити жидів великим народом, нехтуючи всіх інших, вони відповіді не знаходять.

Часто переслідовані самими ж таки християнами біблійниками, жиди держались свого Ягве як координуючої сили. А поза плечима Ягве вони залишили в Палестині свого Баала, бога плодючости, Рухієля-бога вітру, Сурієля-богобика, Дагієля-рибобога і Арієля-левобога, за винятком хіба Сатанієля-бога зла, а властиво тільки півбога. Він на практиці потрібний кожного дня. Жиди тугий і дуже здібний народ і в ділянні охоти до науки їх треба тільки подивляти. Вони дуже багато терпіли, але ніколи не попадали в одчай. Але Вибраний Нарі, так як Герренфольк, так як Святая Росія, для сучасної людини абсурд і несмак. Не Ягве вибрав жидів, а жиди вибрали Ягве й він став ідолом сотень мільйонів християн, наперекір бажанням ортодоксальних жидів.

Єгова бог одного народу і його історії, бо в Біблії не виразно сказано: „Нема Бога по всій землі, тільки в Ізраїлі”-2 Кор. 5.15. І цей Бог сказав до Авраама: „Держись союзу зі мною, ти, твої наслідники, покоління за поколінням. Ви маєте бути обрізані. Це буде знаком союзу між мною і вами. В віці 8 днів все, що чоловічого роду, має бути обрізане”-Ген. 11.9-12. І жиди дбайливо обрізуються, віруючі чи невіруючі. Релігійна традиція дуже сильна річ. Але християни цього не практикують, бо це відноситься тільки до жидів. Біблійного Єгова християни перелицювали на універсального, хоч про те в Біблії нема ніде згадки. І цей „універсальний” Єгова є таким самим ідолом, як і біблійний.

3. Біблійні квіточки.

Зараз ми покажемо деякі біблійні квіточки, тільки для прикладу, бо щоб зібрати весь бруд, вульгарність, злочинність і примітивізм із цієї „святої книги”, то треба би написати велику книгу. Біблійній гіпокрисії нема гра: нить і все не має походити від Бога. За моральний упадок сьогоднішніх часів відповідає в великій мірі Біблія, бо розвиненому людському інтелектові такі речі, як розказує Біблія, ніколи на думку не прийдуть, а коли і прийдуть, то почуття моральности їх швидко розвіє.

Найперше Бог випробовує Авраама, кажучи йому принести в жертву єдиного сина Ісаака. Авраам не завагався виконати наказ, чим доказав свою безмежну любов до Бога. Жертва Ісаака говорить, що в жидів був звичай приносити в жертву людину, звичайно первородка. Але отой богобойний Авраам змушує свою жінку Сару до проституції з фараоном, щоб забезпечити собі успіх в Єгипті—Ген. 12. 11–20. Так поступав „батько жидівського народу“. Сара, яка була бездітною, намовляє Авраама, щоб мав зносини з її служницею Гагар, може ця вродить дитину—Ген. 16. 1–2. Авраам так і зробив. Але тоді Сара стала заздрісною, коли Гагар завагітніла, і прогнала її. І з'явився ангел прогнаній Гагар, кажучи: „Ти вродиш сина й даш йому ім'я Ішмаїль і буде він великою людиною“—Ген. 16. 7–12. Авраам набрехав фараонові, що Сара не є його жінка.

Подібна історія з Ісааком, сином Авраама, і гарною Ребекою—Ген. 26. 8–11, тільки Ісаак мав до діла з филистинським королем. Як же шляхетніше поступив фараон і король, коли довідалися про хитрість Авраама й Ісаака, пропустивши їм їхню брехню. Події в Біблії часто повторяються. Рахель, жінка Якова, теж була бездітна й підсунула Яковові свою служанку. Яків за приказом свого батька не відмовився—Ген. 30. 1–8. Те саме зробила друга жінка Якова Лія, хоч мала власних дітей. Дві сестри, Лія й Рахель, змагаються за любов спільного чоловіка. Біблійні автори намагаються читачів забавляти. Дивна є історія Йосифа, сина Якова, якого брати продали до Єгипту в неволю, а батькові сказали, що Йосиф згинув—Ген. 47.

Межем з племені гіттітів знасилував дочку Якова Діну, але любив її і рішив женитись. Яків вимагав, щоб ціле плем'я гіттітів обрізалось, що вони й зробили. Але це не подобалось синам Якова й вони вирубали всіх чоловіків у гіттітів—Ген. 34. Історія Лота в місті Содом це окремого роду бандаж. Лот віддав дві свої непорочні дочки на розпусту, щоб тільки не чіпали гостей, що в нього ночували—Ген. 19. 8. Бог знищив Содому й Гомору, але врятував Лота зі сім'єю. Але й жінка Лотова потерпіла, бо перемінилась у ступ солі за свою цікавість. Кара страшна й жорстока, типічна для біблійного Єгови—Ген. 19. 1–29. Найінтересніше закінчення—обидві дочки спали з татом і кожна вродила дитину. Від одної дитини пішло плем'я моабітів, а від другої амонітів. Римський письменник Цельсій в 2 в. сказав, що біблійні історії не є навіть алегоричні, а первертні байочки. Такі байочки смакують тільки невіжам.

Історія подібна до Лота і його дочок написана багато сторіч пізніше. Щоб переночувати подорожного левіта і його жінку, господар віддає гультісам свою дочку й жінку сплячого подорожного. Вранці подорожній левіт розрізав жінку на 12 кусків і розіслав ті куски на всі сторони Ізраїля—Судді 19. Королеві Агасверові посилали кожної ночі одну дівчину, аж по трьох роках він вибрав собі за жінку Естеру—Ест. 2. Бог благословив дім і хазяїство єгиптянина Потіфара заради Йосифа, який йому служив. Але жінка Потіфара влюбилася в Йосифа й безуспішно спокушує його. Не знайшовши взаємності, мститься на ньому. Але тоді вже благословення Божого не було—Ген. 39.

За намовою матері Рут лягає біля чужого мушени, спить з ним ніч, а вранці він дає їй 6 мірок ячменю—Рут 3. Юда просить свою синіву Тамар: Позволь мені з тобою спати. А вона: Що мені за те заплатиш? Він добре заплатив і спав із нею—Ген. 38. 15–18. Онан мав зносини з жінкою свого брата, але щоб її не запліднити, зробив ерекцію на землю. За те Бог покарав його смертю—Ген. 38. 8–10. Ось чи не навчила нас Біблія слова „онанія"? Легендарний Давид займає багато місця в Біблії. Про нього розказують книги Самуїла і Королів. Подія з Голіятом филистинським, якого Давид убив каменем із праці, зробила його героєм вже в юному віці. Коли Давид став королем, він набрав собі жінок і наложниць—2 Сам. 5. 13. Але й цього було йому мало. Він пускався на різні розпусні пригоди, бо ж королеві все вільно. Він вхопив Бетшебу, жінку гіттіта Урія, і з нею переспався—2 Сам. 11. 3–4. А її чоловіка післав у війну, де він і загинув—2 Сам. 11. 15. По смерті Урія Давид забрав Бетшебу до себе—2 Сам. 11. 26–27. Бог за кару грозить, що віддасть його жінок іншому—2 Сам. 12

Коли Давид постарівся і часто змерзав, слуги порадили йому молоду неперочну дівичку, щоб закріпився—1 Кор. 1.2. І знайшли йому красавицю Абішаг—1 Кор. 3-4. Все життя його повне воєн, мордів, розпусти та інтриг. Заки ще стати королем, він був генералом Савла й називали його „вбивцею 1000". Коли ж став королем, то вже називався „вбивцею 10.000". Савло був задрісний за його славу. За свою дочку хоче Савло від Давида 100 шкірок із ота-тевих членів филистинів—1 Сам. 18-25. Чи ж не ображають жидівський нарід такі гидотні документи? Чому такі документи лежать у наших церквах на почесному місці й читаються як „слово Боже"? Заради чого виховуємо наших дітей в таких біблійних брудах?

Амнон, син Давида, пішов у сліди свого батька. Він знасилував рідну сестру і прогнав її—2 Сам. 13.1-17. В дійсності Давид і Соломон були дрібними князюками, але писарі розписали про них, особливо про двір Соломона, пишного й фантастичного? А правди там тільки зеренце. Про Соломона пише візантійський імператор Юліян, що був це пересічний особняк і розпуник із величезним гаремом. Але легенда зробила його „наймудрішою людиною". Чи личить любовна пісня Соломона в Біблії? Старший брат Соломона Адонія просить, щоб Соломон віддав йому красавицю Абішаг, любовницю їхнього батька Давида, саміть царства, яке йому по старшині належалося. Соломон „мудрий" його вбиває—1 Кор. 2.12-25. Навіть у Біблії не поминули згадати, що Соломон „не завжди повинувався Богові"—1 Кор. 11.

Противеріч, помилок, видумок, дурниць, діалектичних витівок, фантазій, а надіве бруду повне в цій збірці, що називається Біблія. Годі уявити собі, як виглядала вона тоді, коли ще не була огладжена. Коли Бог зійшов на гору Синаї, гора задимилась. Пророк Ідія понісся до неба на вогненній колісниці, запряженій в 4 баскі коні. Сорок років кормились жиди в пустелі манною. „Ман" це живиця, яка скапує в спеку з арабських деревель тамарисків. Але для Біблії вона капала з неба, з Божого магазину. Коли Ягве маширує на чолі армії до бою, то земля тремтить, гори розступактяться—Судді 1-12.

„Ріка Кішон зміла ворогів геть"—Судді 31. Самсон убив льва голими руками—Судді 14. Палиця Мойсея перемінилась у змія. Змій промовляє людським голосом. Сонце зачепилось за Бшу Навина. Веселка це дорога до неба. Метузела жив 969 років, Кілька десятків кочовиків перемінилось за 200 років у три мільйони. Два різні описи про Йосифа—один раз продають його мідіанітам, другий раз ішмаелітам. „Мікал, дочка Савла, аж до смерти була бездітною—2 Сам. 6.23. І в тому самому творі: „І 5 синів Мікал, дочки Савла—2 Сам. 21.8. Йошуа приказує сонцю й місяцю, щоб стояли спкійно, аж доки аморіти будуть знищені—Судді 10.1. І так дальше, починайте, знайдете самі.

Цих прикладів хіба доволі, щоб не занудити читача. Дуже багато легенд перейнято від інших народів і переписано. Про вавилонську вежу знаходимо місце в Гомера, сучасника ранніх біблійних часів, як алянди будують потрійну вежу, щоб дістатись до неба. Зрештою жиди мали в пам'яті сумерійські й вавилонські святині-зігурати, бо з тих сторін вони прийшли. Життя Мойсея фантазія і романтика. Імператора месопотамського теж знайшли в кошику на ріці, жиди мусіли цю легенду знати. Легенда про Самсона й Делілу ще й сьогодні курсує в Індії, очевидно під іншою назвою. Подібні легенди про силачів мали теж кельти і слов'яни. Варто згадати про нашого Кирила Кожум'яку. А сьогоднішні бітніки носять довге волосся, щоб собі додати сили й чару, чи не наслідуючи Самсона.

Того роду історіями ми деморалізуємо наших дітей у школах, вислухаємо патетичні й порожні проповіді в церквах і котимось у прірву демонічного ідолопоклонства. Серед моря жорстокостей, перверсії і кривди тільки в одному місці в Левітику 19.18 сказано: „Будеш любити твого ближнього, як самого себе", але любити самого себе, як це повторяє християнство, теж неморально. Навіть у головних заповідях Мойсея нема нічого про любов. В

Декалозі натомість є гарні слова: „Не убий“, а ле хто на це звертав увагу. В Біблії більше вбивств, як волосся на голові. Тільки ті, що не читають Біблії, можуть в неї вірити. Вона вульгарна, негідна і шкідлива.

Покинути забобон і чари це покинути Біблію. Біблія не тільки неморальна, але вбиває всяку моральність. Про інтимне і глибоке значення життя, чи Бога, у Біблії ніхто не довідається. Наші сексуальні помилки не тільки не будуть віддалені читаючи Біблію, але й ще загострені. Щоб позбутись лиха і здобути моральну гідність, треба знання і прикладу, чого Біблія не дає.

4. Джерела й суть юдаїзму.

Джерела юдаїзму сягають до побуду жидів у Єгипті часів Єхнатона, який запровадив був на короткий час монотеїзм. Ті джерела були перейняті різною народною традицією, яка увидатнюється в Біблії. Але зовсім виразні форми прийняв юдаїзм під час вавилонської неволі 587-515 р.ст. ери, де поважну роль відіграв Єзекиїл. Тоді щойно жидівський монотеїзм почав виринати з політеїстичного хаосу, який в демонах, ангелах і чортах залишив свої сліди по сьогодні. Легендарний єгиптянин Мойсей, після провалу епохи єдиного Бога Аттона, пробував рятувати цей прогресивний культ при допомозі жидівського племені левітів. Але жидам не відповідав єгипетський характер Бога, ідеалізованого в єгипетській школі Он, і вони переробили його на Ягве, взявши назву від арійських гіттів, яких було багато в Палестині.

Подібний процес перевело пізніше християнство, перенісши жидівського Бога на всесвітній форум. Але з міжнародним паспортом жидівський Ягве зовсім розгубився, бо в світі релігій багато. Про сліди єгипетських джерел говорить подібність гімну до Аттона і 104 псалму. Псалми не писав Давид, а писали різні люди в різні епохи. А гімн до Аттона написав молодий фараон Аменофіс IV, який від своєї мами гіттїтки заразився любов'ю до сонця, яке він зробив символом одного Бога. Псалом 104 складається зі 1. Вступу, 2. Сотворення, 3. Благословення води, 4. Ночі, 5. Дня, 6. Живих істот і поживи, 7. Заключного слова. Гімн Аттона складається: 1. Вступ, 2. Ніч, 3. День, 4. Живі істоти й пожива, 5. Благословення вод, 6. Сотворення світу, 7. Заклучне слово. Отже псалом це майже повторення багато старшого гімну.

В релігії Єхнатона була філософія „Маат“, лебто правда, краса і справедливість. Це не подобалось жидам. Їм треба було програми до реалізації своєї народности. І тому Єхнатон і його Бог Атон це пацифіст, а Ягве воїн. Атон добрий, Ягве мстивий. Атон мудрий, а для Ягве не мудрість, а сила має значення. Єхнатон це перший дійсний індивід людської історії, який виріс понад ідолопоклонство. Сонце почитали народи й раніш, але Єхнатон зробив його символом космічної сили й неособової репрезентації правди. Так розуміли сонце й наші предки на землях України. Недаром мав Єхнатон розумну маму з півночі. Атон, жидівський Адон, Адонаї-друга назва для жидівського Бога, а в Сирії Адоніс.

Передання ходили в народі і прибирали різні форми, бо письменних було зовсім небагато. А коли й були написані речі на пергаменах і табличках, то знаходились в руках одиниць. Обряди й закони укладали жерці заявляючи, що закони „проголошені Богом“. Централізація культу сталася а ж тоді, коли Соломон побудував у Єрусалимі храм. Жертівники були й на провінції і таким жертівником міг бути звичайний камінь. Приношено в жертву ягня, або голуба, замінивши жорстокі жертви людиною. В Біблії нема згадки про синагогу. Вона теж постала в Вавилоні й була не так святинею, як школою, або робітнею для писарів. Щойно після повороту з Вавилону впорядковано дещо „святі писання“ й тоді визнавці поділились на секти, як це звичайно буває.

Садукеї були консервативними і вважали себе правдивими інтерпретаторами Тори. Тора це закон і так вони назвали Біблію. До садукеїв належала вища освічена верства людей. Другою сектою були фарисеї, по гебрійськи „перушім“. Туди належала середня верства, пасивна і співпрацююча з окупаційною владою. Фарисеї від садукеїв різнились ще тим, що вірили в безсмертя й воскресіння,

а садукееї відкидали безсмертя тіла й душі. Революціонери-націоналісти називались зелотами. Вони завжди бажали повної незалежності Ізраїля і юдейської теократії над цілим світом. Невеличка монаша секта ессенів жила відособленим життям і була під впливом Зороастра, цебто боротьби добра зі злом. Подібна група терапевтів постала пізніше в Олександрії.

Обрізання типічно єгипетська практика, про це пише Геродот і Фройд. Обрізання в жидів є символом послуху волі Єгови. Релігійний календар юдаїзму додержується традицій, записаних у Талмуді. Пасху, як спомин про вихід жидів із Єгипту, святкують жиди при кінці березня, або початку квітня. Прісна паляниця має нагадувати ті важкі часи, які колись пережили жиди. Другим святом серед року є Сукот, або свято жнів і дорібку. Третім святом є Новий Рік, по гебрайськи Рош Гашана, в вересні, а сім днів після того Йом Кіпур, або день покути за ті гріхи, які жили вчинили впродовж року. Вся релігійна традиція докруги духовного провідника Мойсея, який дав їм Тору, або закони. Жиди терпіли й терплять, тому надійний провідник необхідний. Згідно з Біблією кожний жид повинен платити рабінові „на викуп за душу свою“ - Вихід 30.11-16. Практику цю ревно перейняло християнство, особливо Ватикан, що заставило Лютра збунтуватися проти Риму.

Теологія юдаїзму дуже проста й бідна, бо й біблійна легендарність зовсім земна. Моральність дуже проста, в житті домінує закон сили. Віра в безсмертне життя в переісторичних жидів не існувала. Ідею безсмертя винесли жиди з Єгипту, де була Книга Мертвих, яка розказувала про посмертне життя. Також віра в Осіріса, спасителя, домінувала єгипетський пантеон. Смерть це кара, заслужена Адамом і Євою і цю догму перейняло християнство. Для жида краще бути покараним, чим взагалі не бути завваженим. Але після смерті нове життя й навіть „поворот домів“. Про спасіння в юдаїзмі нема ніяких догм. Основне це віра в Бога, в „нашого Бога“, а гріх, який би він не був, це нормальна й перехідна річ.

Йоханан бен Закаї сказав: „Нам вистачить закон і його Бог“. З гріхами, чи без гріхів, ти маєш любити Господа Бога твого всім серцем твоїм“ - Девт. 6.5. Доволі песимістичними словами сказав Еклезіяст 3.19-20: „Бо діло синів чоловічих і діло худоби це однакове діло. Як вона вмирає, так вмирає і той, а духа однакового всі мають, бо не має чоловік нічого більше за худобу, бо все є суєта“. Ось такі слова в „Святім Письмі“. І ще пише Еклезіяст: „Бо ті, що живуть, знають, що мають померти, а померші про ніщо не знають і не мають більше жодної заплати, бо в забуття пішла пам'ять про них“ - 9.5. Але не пішла в забуття пам'ять про цинічного Еклезіяста.

Грецький Гадес, сумерійський Кур, жидівський Шеол, це та сама територія. Але в жидів це „край з якого нема повороту“. Християнство навезло туди смоли й розпалило страшний „вічний вогонь“. Згадується теж в Ісаї 30.33 Гегенна, або вогненна яма. Але до неї грішники попадають найбільше на один рік, а потім рай. Слово „гегенна“ походить від долини Генан, на південь від Єрусалиму, куди зсипали сміття. Там теж палено вбитих злочинців і віддавано по честі Молохові. Шеол означає тільки „місце для померших“. Про небо, подібно як і в Новому Завіті, нічого не говориться. В усьому зрештою, навіть жидівські агностики, звіряються на Біблію, бо так там написано. Ті, що писали Біблію, мали ключ до всього, бо їм диктував сам Єгова. Юдаїзм це релігія Книжки, як і християнство чи іслам. Юдаїзм і іслам почитають Бога, як написано, але християнам цього мало. Вони стягнули Бога з неба на землю й малюють його на дошках і стінах.

Відношення юдаїзму до жінки ганебне. В синагогах стоять вони мовчки позаду, або на галеріях, зовсім відокремлені від чоловіків і в релігійних церемоніях участі не приймають. В ранній службі є такі слова: „Благословенний будь Господи Боже, царю всесвіту, що не зробив ти мене жінкою“. А в Генезі 29.20 стоїть: „Я помножу твій біль і твої труди, в болях будеш родити дітей і твої бажання будуть залежні від твого чоловіка, бо він буде хазя-

їном над тобою". Отже до жінки Єгова показав себе жорстоким. Християнство перейняло цю мораль і духовник нагадує молодому подружжю при вінчанні: „Жінка має боятися свого чоловіка". З народженням дитини був обов'язок при нести рабів двох голубів, які пізніше замінено на гроші. Два голуби для нашого священника були б нужденною заплатою. Якщо людина була багата, вона могла взяти собі довільне число жінок. Приклад дали тут своїми гаремами королі, а наш Володимир пішов у їхні сліди. Жінка в дійсності була рабом і чоловік мав право її прогнати без будь-якого відшкодування, або і вбити без будь-якої кари. Нічого в Біблії нема про звільнення рабів, як і нема в Новому Завіті. Про рабів сказано в Левітика 25: „Вони будуть твоїми слугами на завжди!"

Юдаїзм оснований на законі й майже все П'ятикнижжя Мойсея, або Тора, це закони, до яких рабини, ще й на еміграції, додають багато. Десять Заповідей на горі нагадують вулкан, який колись жиди могли зустрінути в Сінаї. Знання закону замінило теологію, якої жиди не люблять. А закон відноситься тільки до їхнього народу. В Левітика стоїть: „Не будеш мститися, або шкодити синам твого народу". Вавилон і вїтїти мали подібні закони, які вплинули на писарів Біблії. Рабини на вбогість не присягали і вся етика юдаїзму не гуманістична, а авторитарна. Взагалі моральність грає в житті незначну роль, бо життя це боротьба. Людські пристрасті природні, а мудрість дуже сумнівна річ, як сказав Еклезіяст. Радше хитрість, чим мудрість. Еклезіяст каже: „Не будь надто справедливим, ані надто мудрим, навіщо маєш навести на себе згубу?" - А в Девтерономії 19.21 ось такі неймовірні слова: „І твої очі не знатимуть пощади, життя хай іде за життя, око за око, зуб за зуб, рука за руку, нога за ногу".

Єгова всесильно панує над жидівським народом і його наслідування це традиція біблійників. Але якоїсь моральності і вселюдського почитання Бога в них немає. І ось така „свята книга" має бути для нас прикладом. Зовсім не зрозуміло, як таке жахливе ярмо несуть цивілізовані люди на своїй совісті. Поміж земним і надземним, поміж дочасним і вічним нема в юдаїзмі різниці. Тіло й душа це одність, якій дано збагатити життя, яке живемо. А вирішальним мотором справедливості є Єговою назначений юдаїзм, з виключністю для жидівського народу. Той юдаїзм, який перекопирився на християнство, це подвійне збочення, бо й сам юдаїзм це збочення.

Жидівський месіанізм це не надія. навернути світ на юдаїзм, а запанувати над світом. Він виріс у найскрутніші моменти їхньої історії. Проф. Фройд каже, що вбивши колись Мойсея, жиди надіються, що він прийде знову. Про месію мріяли теж пророки. Не того месію, якого хитрий Павло з Тарзосу зробив Богом, що мав дати життя вічне, а спасителя земного, що збудує могутнє царство жидівське. Коли жиди терпіли, а вони терпіли багато в історії від найдавніших часів, то вони очікували, що Бог повинен їх любити. Модерна психологія пояснює це так, що їхнє „я" підчинилось вищому „я". Вони були горді з того, що терпіли, й надіялись нагороди. Езра писав: „Небесний Єрусалим з'явився". А Енох писав про „родильні болі месії". Каяття не потрібне для спасіння, як у християн. Вистачить віра в Біблію і її „Творця".

В Іспанії під опікою толерантних арабів знайшов собі юдаїзм на деякий час спокійне пристанище, аж поки розсатанілий католицизм їх звідтам не прогна. Нахманідес 1263 р. заперечував месіанізм Ісуса, бо він не приніс миру. Мир принесе тільки правдивий юдейський месія, бо тільки єдина влада в Єрусалимі зліквідує всі війни. Авраам Абулафія 1284 р. навіть проголошує себе месією. Коли жидів вигнали з Іспанії, німецький жид Ашер Лемлайн заявляє, що він попередник месії, щось вроді Івана Христителя. Були ще й інші месії в діаспорі, коли згадати тільки Майкела Кардозу з Іспанії, Мордохая Айзенштадта з Німеччини, Якова Квендо з Туреччини і Якова Франка з Галичини. Що ж, роль месії дуже атракційна. Чим більше жидів переслідували, тим більш вони надіялись на месію. В той самий час християни теж чекали й далі чекають

в безнадійній біблійній травмі другого приходу месії-спасителя.

Новітній месія, австрійський жид Хаїм Герцель, показав дорогу до незалежного Ізраїля, дорогу нових воєн і кровопролиттів, як і під час біблійного завоювання Канаану. Всьому винна Біблія, ця трагічна книга жидівського народу. Ця книга завинила теж у нашій тисячлітній духовій темряві. Незвичайно талановитий жидівський нарід терпить від власних батогів, якими є біблійні писання. Біблії не накидали вони іншим народам, а була вона інструментом Церкви, королів і феодалів. Юдаїзм прибрав завершені форми після вавилонської неволі, коли іранець Кир відпустив жидів додів 538 р. ст. ери й не мішався до їхньої релігії. Тоді були зібрані всі передання, усні й писані, і під впливом гелленізму літературно впорядковані. Заслугу ц цьому мають найбільше Езра й Негемія.

Біблія стається центром духового життя і навіть зруйновання святині в Єрусалимі, поновне зруйновання й вигнання римлянами з Палестини, не знищило жидівського пієтизму. Талмуд, опрацьований в Вавилоні і Єрусалимі, дав широку пієтистичну інтерпретацію Біблії, сонний кошмар для найпобожніших хасидів. Вони й сьогодні дримають над Талмудом, відірвані від реального життя. Деякі зміни й корективи до поняття Бога вніс вчений еспанський талмудист Маймонідес в 12 в. Він твердив, що про суть Бога нема потреби спекулювати, бо Бог не має жодних атрибутів, чи прикмет. Він пішов за голосом псалму 4.4: „Мовчанка це хвала твоя“. Отже еволюція йшла від задрісного Адамового Бога, через войовничого генерала Мойсеєвого, до абстрактного Бога Маймонідеса.

Маймонідесові аксіоми про Бога кидають світло на те, як дивляться реформовані жиди на юдаїзм. Бог це досконала особистість, творець, яким об'явився Мойсеєві, людина на подобу Богу, гріх не є ознакою безвартости людини, потреба покути за кривди зроблені свому народові, месією буде людина, а не Бог, воскреснуть тільки ті, що заслужили. Як бачимо, реформовані тези юдаїзму мало різняться від попередніх. Модерні жиди, під впливом розквіту науки, пробують пояснювати Біблію ліберально й символічно, подібно до християн. За приклад може служити М. Бубера „Я і Ти“. Рятуння Біблії в жидів і християн зовсім безнадійне. Вирватись з біблійного чару не так легко. Біблія веде в незнане, абсурдне, утопійне. Часто в сірій, навіть жорстокій, буденщині люди люблять найфантастичнішу візію, якою заповняють порожнечу душі. Як не дивно, нарід Закону став у всесвітньому розумінні народом беззаконня, знецінюючи поняття моралі, як найвищої сили Божої.

Бог, збудований біблійною традицією, це чудак, якому нема місця в модерному світі. Жид атеїст завжди жид, але жид християнин це зрадник. Біблія це не тільки історія, але програма до дії. Богом вибраний нарід має запровадити „Божий“ лад у світі. Того роду релігійна дегенерація не може тривати вічно. Це зрозуміли дві четини населення сучасного Ізраїля й вони сьогодні на роздоріжжі атеїзму, або агностицизму. Невеличкі групки хасидів в суботу намовляють працюючих, щоби не йшли на роботу. Месії були не тільки в жидівському народі й сьогодні кожна думаюча людина сама собі спаситель. Але довгокові переслідування, спричинені власне тою зловіщою книгою, заставили жидівський нарід держатись осторонь других.

Цей трагізм людської долі тягнеться баластом за історією людства й постійно нагадує слова з Чисел 22.24: „Нарід буде жити сам і не буде захищуватись до інших народів“. Жидівського походження поет Гайне сказав: „Юдаїзм це пляга, яка волочиться здовж долини Нілю, хворобливі вірування давніх єгиптян“. Гайне мав на думці культ Атона, який ані він ані весь жидівський нарід ніколи не зрозуміли. Український нарід, який впав жертвою півюдейського християнізму й Біблії, скинувши духове ярмо зі себе, покаже дорогу жидам і всім народам світу до сонця, до правди, до шляхетности, до незглибимого розуму Божого, що відкликається в українській душі й зове до відродження.

5. Від богів до Бога.

Жиди, як і інші народи, почали свої вірування від оккультизму, фетишів і магії. Всякі сни, чуди, демони й духи наовняли їхнє кочове життя й поясняли те, що в природі було незрозуміле. В кочового племена, яке не мало постійної території, не було багатства мітології. Щойно від інших народів перейняли вони багато. Сліди політеїзму залишились не тільки за часів поселення в Канаані, але і в еру римського панування, хоч розчарування в канаанських надіях і криваве повстання Макабеїв вимагали одного Бога, як об'єднаної сили.

Ще до Єгови грізним богом був Молох, який був начальником усіх демонів і злиз духів. Йому приношено жертву немовлят—Лев. 18. 21, Кор. 23. 10. Дуже популярним був Баал, бог плодючости, зерна, вина і спаситель, який вмирав осіню і воскресав кожної весни. Від Баала пішов Белзевуб, Баал-Зевуб. Йому різали ягня, пекли на вогні й бенкетували, запиваючи вином, а богові залишався тільки хвіст та ратиці. Коли ягнят стало жалко, тоді на жертву вистачав і голуб, або курочка. Баала представляли в формі камінної свині, хоч Біблія говорить про „золотого кнура“. Але де бідним пастухам у пустелі набрати золота й навчитись відливати? Звідси знаємо, чому жиди не їдять свині, бо вони до неї молились. Від Баала залишились руїни міста Баалбек у Ливані. Баал був братом богині війни Анат, непорочної дівиці.

Богинею смерти була Мот. Вона вбиває Баала, а Анат вбиває Мот і Баал знову приходять весною до життя. Так постали весняні святкування воскресіння. Після того війна Баала з Мот починається знову. Баал був головним богом, його теж кликали Ель від Ба-ель, що означає „великий бог“. Ель перетривав дуже довго, він ідентифікувався з Ягве і його вживають навіть сьогодні як Ель-гім, у множині для пошани. Його жінка була Ашерат. Богинею сонця була Шамаш, що нагадує вавилонського бога сонця Шемеш. І сьогодні „шемеш“ по гебрайськи означає „сонце“. Ям, бог моря, сьогодні „ям“ по гебрайськи означає „море“. Бог місяця Яреч, бог літа Хіріхібі. Навіть схід і захід сонця мали богів, були це Шагар і Шалем.

Ягве спочатку був родним із підрядних богів—бог вулькану, вогню боротьби. Він часто бився з різними богами й ніколи не міг знайти собі спокою. Ель був популярний в цілому Канаані ще до приходу жидів. Він був надто примітивний для жидів, що прийшли з Єгипту й вони воліли Ягве. На півночі він називався Адонаї під впливом сирійського Адоніса. До Мойсея Ягве ледве згадується. Заавансований на законодавця й полководця, який обіцяє так багато, він більше подобається, як примітивний, окружений магією, Баал. З Єгипту принесли жиди богиню правди і справедливости Маат, але неспокійні й війовничі скоро забули за неї. Під проводом брутального й домінуючого Ягве не було місця для таких шляхетних фігур, як Маат.

Ягве, або як ми його сьогодні називаємо Єгова, це не абстрактний і універсальний Бог, а цар жидівський і нічого божеського в ньому не було. Розісвареним жидам такий диктатор був дуже потрібний. Він зразу заявив: „Не будеш мати інших богів, крім мене“. Отже в товаристві інших богів він ніяк не хотів перебувати. Про те, що він вродився в вулькані й починав свою кар'єру як кровожадний вампір, який в товаристві Молоха швендяється по ночах і страшить людей, говорить навіть про те, що з'являється він Авраамові, Ісаакову й Мойсеєві в вогненному стовпі, або в горіючому куші. Під впливом єгипетського культу Атона, індійських книг Вед та іранської Авести наступає велика драма росту Єгови в монотеїстичному юдаїзмі і християнстві. Але в жидів він оформився Богом їхньої історії й договору з Авраамом і Мойсеєм. Він став такий владний, що навіть не дозволив, щоб хтонебудь його побачив. „Не будете бачити мого обличчя“—Вихід 33. 20-23. Це теж сумерійська традиція, бо в поемі Гільгамеш стоїть: „Той, хто дивиться богам в обличчя, мусить вмерти“. Але християни зробили собі діда з бородою за загально прийнятим поганським звичаєм.

Дивний цей Бог Біблійний—раз злий, раз добрий, раз хитрий, а раз таки жорстокий до безтями. Він теж дуже задрісний, бо тільки те може статися, що він запланував. Найкраще візьмім жидівського коментатора 8 в. Габалку,

який бачить таво: Бог не знає, де знахолиться Алам-Ген.3.9, Бог не знає, що Авель убитий-Ген.4.9, не передбачив, що люди будуть грішити-Ген.6.6, не знав, що буде робити Авраам-Ген.22.1, злякався Адама-Ген.3.22, поставив херувима з мечем на воротах-Ген.3.24, боявся людей, які будували башню до неба-Ген.11.6. Отже згідно з Габалкою Бог не був зовсім подібний до Бога. В канаанськму хаосі носив він різні імена: Ель, Ельогім, Ягве, Себаот, Ель Шаддаї, Адонаї. Ель в щоденній мові означає „бог“, Себаот означає „генерал армії“, Шаддаї-всемогутній, Адонаї-наш пан, а Ягве походить від гіттітського бога Яви.

В П'ятикнижжі є два варіанти віруючих: Ельогісти і Ягвісти. Це означає, що були дві школи жерців. А уніформного поняття Бога не було ніколи. Забагато було різних чужих впливів. Найбільше респекту одначе мала та школа, яка була біля храму в Єрусалимі. Навіть у вавилонську епоху це було далеко до впорядкованого монотеїзму. Навіть патріярхи вважались за богів. В грецьку еру все що грецьке було в моді, навіть грецькі боги притомом пхалися до Палестини. Зевес був ідентифікований з Ягве, а найвищий жрець Ясон в Єрусалимі приносив жертву Гераклеві. Єгова й Зевес були подібні, обидва стали цивілізовані. Зевес не був заінтересований посадою єдиного Бога, але Єгова став єдиним Богом жидів, християн і мусулман і його влада стала абсолютною.

Пророки Амос, Госеа, Міка, Ісаїя пробували пробити Єгову моральним, але без особливого успіху. Він завжди залишився Богом Біблії, „бо так написано“. Коли віра розкладалась і книга загубилась, жрець Гількія знову її знайшов, щоб підняти віру і пригадати про Договір. З Біблії дбайливо повикидали давні ідолопоклонські матеріали і всякі згадки про других богів, а король Йосія повбивав ідолопоклонних жерців. Брати Макабеї в одчайдушному повстанні вигнали грецьких богів у море, але всеодно мрія пророків про велич Ізраїля не здійснилась. А скомплікований ними з різних вірувань Єгова залишився назавжди паперовим тираном.

На батьківщині жиди постійно вертались до ідолатрії і тільки на чужині за неї забули, бо розвіялась вона по всьому світу. Тут жидівський Єгова мусів ставити чоло своєму двійнякові християнському Єгові. Сумерійська, вавилонська і єгипетська мітологія належить до давно минулого. Світ пішов стомилевими кроками вперед і границі космосу не знають меж. Біблійники оправдуються: Такі були часи. І дійсно, такі були часи й ніколи не вернуться. Ми живемо сьогодні і Єгова жидівський чи християнський тільки чужі сучасності ідоли. Немажливо вимазати з Біблії сліди канібалізму та іншого варварства. „Істимеш тіло синів Ваших і дочок Ваших“ - Левіт 26.29. „Істимеш плід твій, тіло синів твоїх і дочок твоїх, що дав тобі Господь Бог твій“ - Левіт.28.53-58. Отака „святість“ сьогодні хіба чужа й осоружна. Небесне НКВД з полум'яними мечами вже не страшно модерній людині, бо вона єднається з Богом душею й розумом. Голос майбутнього це не голос Біблійного Єгови.

6. Єгова безоглядний.

Ось іде декілька рисок для більшої рельєфности портрету біблійного Саваофа, який із демона невеликого мандрівного племені заавансував на абсолютного й безоглядного імператора. Йому ми співаємо в церкві „Алилуя“ що означає „слава тобі Єгово“. Цей заздрісний і мстивий Бог дуже подібний до орієнтальних завойовників типу Джінгіс Хана, але тільки в ліліпутному масштабі, коли маленький народець під його проводом брався завоювати весь світ. Цей „творець“ вже підчас сотворення світу сказав Єві: „Я завдам тобі багато болю, коли будеш вагітною. В болях будеш родити дітей“ - Ген.3.15-16. Цей „Бог-Батько“ не завагався спалити разом зі всіма людьми й дітьми Содому й Гомору й навіть потопом винищити всіх людей, яким він сам дав життя. Цей „Батько“ вимагав, щоб йому зарізати і спалити первородженого

сина й не дивниця, що в згоді з його страстю до первенців, він сам винищує усіх первенців у Єгипті. „І сталося опівночі, що Господь побив усіх первенців у єгипетській землі, від первенця фараонового, що сидів на престолі, та й первенця невольника, що сидів у темниці, і всі перваки в скотині" - Вихід 12.29.

Він навіть продовжував світло дня в користь Йошуї, наганяв страх на ворогів і сам їх винищував. „Я пішлю страх переді мною й винищу всіх людей, проти яких ти підеш" - Вих. 23.27. І сказав Саваоф до Мойсея: „Пам'ятай той день, коли твій Господь є напереді вас, він вогнем знищить твоїх ворогів і вони впадуть нині перед тобою. І ти їх проженеш і знищиш, як Господь це тобі заповів" - Девт. 9.3. По дорозі до обіцяної землі Мойсей наказав у завойованих містах убити всіх чоловіків і дітей чоловічого роду й дівчат, крім непорочних. Значить, вони перевіряли, котрі були непорочні. Бо так хотів Єгова: „Доконче винищиш мешканців міста вістрям меча, знищивши в місті все і худобу його" - Девт. 13.15. І спеціальна інструкція „Божа" про дітей: „Убийте всіх дітей чоловічого роду, а дітей жіночого роду, які ще не пізнали чоловічого ложа, лишіть живими для себе" - Числа 31.17-18.

А в іншому місці: „Тільки жінки, діти й худобу і все, що буде в місті, всі його статки, обернеш собі на користь і будеш їсти нагромаджене, яке дає тобі Господь Бог твій" - Девт. 20.14. І подібно: „А всю його здобич збереш посередині вулиці і спалиш вогнем місто, разом із цілою здобиччю Господу Богу твоєму, й місто буде вічною могилою й не буде відбудоване більше" - Девт. 13.16. Як бачимо, гістеричні накази не завжди покриваються одні з одними, але в таких жорстоких боїв, як Єгова, розум не завжди на місці. Генерал Саваоф мав навіть трохи тактичного знання, бо радив: „Коли прибудеш до якогось міста, щоб його здобути, предложи йому мир" - Девт. 20.10. „Якщо воно предложений мир прийме й отворить тобі брами, тоді весь наряд, що там знаходиться, буде твоїм рабом і служитиме тобі" - Девт. 20.11. „А якщо не вчинить з тобою миру, але піде проти тебе війною, тоді обляжеш його" - Девт. 20.12. „Коли ж дасть тобі місто Бог твій, тоді заб'єш у ньому вістрям меча кожного чоловіка" - Девт. 20.13.

Накази мабуть такі важкі, що знову і знову повторяються. „Коли ж город опанує, тоді спалите його вогнем, бо чинитимете по слову Господньому" - Йошуа 8.8. А для підчеркнення важности подій ще й сказано: „І зупинилось тоді сонце й не йшов по небу місяць, доки Божий люд помстився над своїми ворогами" - Йошуа 10.8-13. Ніде не сказано, чому були ворогами мирні жителі Канаану, на яких бе з найменшої провокації напали жиди. І ще раз повторення: „Але в городах тих народів, які Господь Бог дає тобі на батьківщину, не остави нічого, що дише" - Девт. 20.16. Клопітливий Єгова знову і знову товк їм у голову, щоб не забули, що мають робити його діточки. І винищити вирішив Єгова не тільки якесь одно „вороже" плем'я, але всі народи Канаану й далеко поза Канааном. „Але до щенту їх винищиш, гітїтїтїв, аморїтїв, канаанцїв, березейїв, гевейїв, євузейїв, як тобі приказав Господь Бог твій" - Девт. 20.17. „Так будеш робити з містами далеко віддаленими від тебе, які не є з міст тих народів" - Девт. 20.15. „Знищите їх вївтарї, поламаєте їхні образи, вирубаєте їхні гаї й попалите їхні різьблені статуї" - Девт. 7.5.

Чи вимагає ще коментарів того роду варварська писанина? В жодній релігійній книзі світу такого бруду не написано. І цю книгу називають мільйони „святою книгою", а її головного ідола правдивим Богом. Гарний то Бог, який обмазаний кров'ю винищує цілі народи для своєї примхи. Сталін міг би бути тільки його учеником. Але на додаток ще тільки один приклад біблійного „героїзму". Жінка Яель вбиває сплячого короля канаанського Явина, заганаючи йому в голову цвях сокирою. Такий приклад героїзму зовсім відповідає поетичній фантазії авторів „святої Біблії". „Так нехай гинуть усі вороги твої Господи!" - Судді 5.31. навіть у Новім Завіті є відгомін тої творчости: „Жахливо є попасти в руки живого Бога" - Гебр. 10.31.

Війни, гвалт, жорстокість у Біблії це зовсім звичайна річ. Лють й мстивість це навіть не гріх, а особливий героїчний чинник на сторінках Біблії, бо навіть Бог показує ті прикмети. „Я є заздрисний Бог” - каже Єгова в Девт. 5. 9. Нема ні сліду якоїсь людської шляхетности, чого треба би шукати в такій книзі, як Біблія. Кровожадність, мстивість, жорстокість така далека від будь-якої релігійности чи моральности. Що ж винні оті народи, які треба було винищити? Агонія жінок, морд дітей і жерців, накладання ярма рабства на підбиті народи, це хіба не має нічого спільного з героїзмом і шляхетністю. Потопом Бог нищить самого себе, свій твір, на кім же він тоді мститься? „Вийшов вогонь від Бога й пожер 200 людей” - Числа 16. 35. Тут вогонь на відміну від води.

Цей тиранічний Бог приймає дари, сковує людину безліччю ошоломлюючих наказів і зовсім не заінтересований в людській чесноті. Одно тільки вимагає тиран-сліпого послуху і страху. Подібно і християнство вимагає тільки одного-сліпої віри. „Віра спасла тебе” - сказав Христос до грішника на хресті. „Скинь черевики з ніг твоїх, бо місце на якому стоїш є святе” - Вихід 3. 1-6. Навіть обличчя його ніхто не може бачити: „Ти не побачиш мого обличчя” - Вих. 33. 20. Але можна його оглядати зізаду. „Я відійму руку мою й ти побачиш мене ззаду” - Вих. 33. 23. В світовій мітології нема рівного божища над біблійного Єгову. Він показує всі можливі й неможливі людські страсті. Він грозить, що вб'є людину за те, що їсть товщ із вола. Він погоджується з многоженством і розпустою. Він окружає себе демонами, чортами, ангелами й чародіями. Він каже цвісти сухому патикові й вирощує мигдали за одну ніч. Посилає диких звірів, щоб пожирали дітей і любить перебувати в багатому храмі. Спасав Ноя, хоч цей був п'яницею. На всіх людей накладає смерть за те, що вони ніколи не зробили.

І багато, дуже багато інших „святих” прикмет „Божих”, що гідь збирає їх вичисляти. Всі найогидніші речі, на які бунтується природне людське почуття моральности, можна знайти в Біблії в обильності. Чи ж такого Бога можна любити? Юдаїзм не знає любови, є це видумка християнства. В юдаїзмі тільки респект, як і в ісламі. Оправдання „старинністю” нічого не допоможе, бо Біблія це „Свята Книга”. Ця книга і її бог-вампір важкою колодою задержують поступ людства й не дозволяють дозрівати. А нам українцям на тисячу років зв'язала руки й ноги й заліпила смолою канаанською уста.

7. Головна особа.

Головна особа в Біблії Мойсей, бо він і „автор” П'ятикнижжя. Про те ж саме авторство в книзі багато противоріч. Всі закони, а є їх, крім основних десять Заповідей, дуже багато, дав Бог Мойсеєві усно - Вихід 20. 1. І ще трохи дальше: „Мойсей записав усі Божі слова” - Вихід 24. 4. І знову: „І Бог сказав так: Прийди до мене на гору й будь там, а я дам тобі камінні таблиці з законами й заповітами, які я написав” - Вихід 24. 12. І ще інакше: „І він дав Мойсеєві обидві камінні таблиці з законами, написаними пальцем Божим” - Вихід 31. 18. П'ятикнижжя, або Тора, були написані цілі сторіччя після того, як Мойсей був похоронений. Смерть Мойсея розраховується на рік 1230 ст. ери. І як міг Мойсей сам написати П'ятикнижжя, коли він описав свою власну смерть. „Мойсей, слуга Божий, помер в краю Моаб, згідно зі словом Божим” - Девт. 34. 5. „І поховали його в долині краю Моаб... але ніхто не знає до сьогодні, де його могила” - Девт. 34. 6.

А написали не тільки П'ятикнижжя, але й усі інші біблійні документи, жерці, або рідкісні писарі під проводом жерців, як здогадується наука й археологія. Міт про сотворення теж не написав Мойсей, а перебрали писарі зі Сумерії й Вавилону. Він був доконче потрібний жидам, бо ж світ не міг початись: власне від нікого іншого, тільки від них. А „договір з Богом” покликає кочових пастухів і бувших вавилонських і єгипетських рабів до національного існування. Отже є це фікцією, потрібна для того, щоби підняти самопочуття кочовиків і заохотити до здобуття постійної батьківщини, я-

Перед довоколишніх цивілізацій вони ніколи не знали. І Бог мусів їх власний Бог, як сила, на яку можна з довірям спертись. Його жорстокість була потрібна для загострення безздатности пастухів. Десят Заповідей теж не видумка пастухів, а наслідування законів сумерійських, вавилонських, гіт-тітських і єгипетських, які вже існували значно раніш.

Знаний є Ур Намму, правний кодекс сумерійського царя Гудеа, на якому про-рувався кодекс вавилонський царя Гамурабі 1728-1686. Гіттітський договір з Єгиптом 14 в.ст. ери, а теж 10 заповідей 13 в.ст. ери, говорять про закони подібні до сумерійських і вавилонських. Гіттітія складалась із багатьох народів і релігій вони не переслідували. Тільки жиди видумали собі, "не будеш мати іншого Бога крім мене". Також Єгипет 2000 років до Мойсея мав уже правний кодекс і моральний світогляд. Отже жидівські 10 Заповідей не були нічим новим, а тільки документом на тлі епохи. Мойсей нібито був перший, який дав закони моралі своєму народові, але закони неписані і в примітивній формі мусіли існувати раніш, бо з пальця їх ніхто не висав.

Вихід з єгипетської неволі, такий як описано в Виході, ніколи не відбув-ся, разом із усіми чудами й опікою Єгови. Це все видумані патріотичні леген-ди маленького жидівського світику. Мойсей був єгиптянином, а не жидом. Про це розказує навіть жид Фройд, знаний австрійський науковець. Ім'я Мозес на-гадує імена фараонів Агмозе, Тутмозе і Ра-Мозе, або Рамзес. "Моше", як його вимовляють жиди, по єгипетськи означає "витагнений з води", що нагадує його пригоду по народженні. "Мозе" по єгипетськи означає "дитина". Мойсей не знав гебрайської мови, а його перекладачем був Аарон. Єгипетська принцеса, яка знайшла його в кошику на ріці, теж не знала гебрайської мови й не мала по-треби вчити Мойсея по гебрайськи.

Нема ніяких єгипетських джерел про Мойсея, ніяких історичних записей. Його значення для жидів виключно релігійно-політичне. Він розмальований ле-гендарно, навіть з додатком могутньої палиці й рогів на голові. Його старез-ний вік має додавати йому поваги й розуму. В дійсності Мойсей був супер-жерцем для скріплення касти можновладних жерців. До нього прикріпили жерці чародійну силу, бо коли він кинув палицю на землю, то вона перемінилася в гадюку. Легенда про те, що Мойсея знайдено в кошику на ріці, теж не жидів-ська, а взята від інших народів. Саргона, вавилонського царя, вродила жреки-ня й поклала в кошику на Евфрат. Знайшла його богиня Інана, а влюбилася в нього богиня Іштар, яка зробила його царем. Подібна історія сталася з Іран-ським Киром, з основником Риму Ромулюсом, з Парисом, з Гераклем, а найстарша легенда про сумерійського Гільгамеша.

Як розказує проф. Фройд, Мойсей, визначний єгиптянин, був визнавцем релі-гії єдиного Бога, запровадженій фараоном Іхнатом. По смерті Іхнатона на-став хаос і переслідування визнавців релігії єдиного Бога, який називався Атон. Мойсей з групою жидівських левітів, з якими був заприятелений, покинув Єгипет, надіючись таким чином рятувати свою віру. На Палестину в той час на-йшли арамейські племена, а серед них Габіру, від яких пішли гебрайці й геб-райська мова. Жидівська мітологія переробила Мойсея на жида, бо він давав жидам щось зовсім нового. Для історика Флявія Мойсей був єгипетським поле-вим маршалом, який за Іхнатона воював в Етіопії. Він був визначною людиною на дворі фараона й одержав свою освіту в Геліополісі.

Мойсей був строгого характеру й мав часті непорозуміння з жидами, бо їх не розумів і вони не розуміли його. Він стояв інтелектуально вище від них. Був теж дуже нарваний, бо вбив одного з наглядачів і в злості навіть роз-бив таблиці з заповідями, коли побачив жидівську безбожність. Характером своїм він дуже нагадував Єгову. Легенда про те, що Єгова передав Мойсеєві закони, теж не жидівська, а перейнята від інших народів. Бог сонця Шамаш пе-редав закони Гамурабі, бог Тот передав закони в Єгипті найвищому жерцеві, бог Діонісій передав грекам, а Агура Мазда в Ірані передав Зороастрові.

І хоч в законах говориться "не убий", то зараз же після одержання зако-

нів Мойсей наказав у пустині вбити 3000 жидів, хоч хто-за, чи їх усіх було стільки. А вбити їх треба було за те, що забули за Єгови тоді, коли Мойсей пішов на розмову з Єговою на гору. Вони зараз же почали поклонятись іншим богам. Мойсей постійно наказував їм не поклонятись чужим богам і руйнувати жертівники ворожі, але це не дуже помагало. Традиція дуже сильна річ. „Слухай Ізраїле, наш Бог це єдиний Бог“ - Девт. 6.4. „Треба побити камінням свого брата, якщо він служить чужим богам“ - Девт. 13.6-10. Але й каміння не помагало. Отже розшалілий Мойсей наказав левітам вбивати на право й на ліво. „І діти Леві зробили згідно з наказом Мойсея. Того дня впало 3000 людей“ - Вихід 33.28. Той же самий Мойсей просив нещодавно Єгову, щоб не карав їх надто строго, коли Єгова загрозив страшною карою. І Єгова дав себе переконати і взяв назад свою постанову.

Крім Фройда, ще й інші визначні жиди твердили, що Мойсей Тори не написав. Так думав жидівський коментатор 12 в. Ібн Езра й філософ Барух Спіноза 17 в. Спінозу жиди викляли за правду про юдаїзм. Подібно писав англійський філософ Гобс, автор „Левітана“, сучасник Спінози. Під впливом Спінози й Гобса був француз Сімон, який доказував недоречність біблійних переказів. Церква його переслідувала за критику Біблії. Німецький геній Гете писав, що Мойсея жиди в пустині замордували, бо був надто строгий і жиди розчарувались у його обіцянках. Подібно твердив і Фройд. Сліди бунту жидів можна знайти і в прорка Госеї. Після замордування Мойсей виріс на Месію і на тій базі виросла в пророків надія на поворот Месії. Вона триває по сьогодні серед жаситів, а християни перекинули Месію на Єшу з Назарету. Отже Мойсей стався іграшкою незавидної долі. Зрікся Єгипту для Сінаї і для своїх мрій про космічного Атона й не добився нічого. Мало того, Атона йому вкрали й перелицювали на Єгову.

Мойсей брехав і Єгова брехав, бо такі вони подібні один до одного. І коли Мойсей це Месія жидівський, то не кращий Месія, як показав себе сам Єгова, бо в тім месіянізмі нема нічого людського. Він дав віру злочинну, не віру а кошмар. Його двійняк Ісус вийшов дуже блідо, бо не наказував вбивати, ані сам не вбивав. Це надолужила пізніше Церква в кривавій сторіччя терору, пам'ятаючи про Мойсея.

8. Пророки.

Пророками названо не геніїв духу, а часто зовсім пересічних людей, які відрізнялись від других людей більш ревним накликуванням до послуху Єгови, чи до суспільної дисципліни. Були це писарі, жерці, адміністратори і знахарі. Їх було багато, бо в жидів була склонність все перебільшувати до грандіозних розмірів, як далеко тільки фантазія сягає. В рідких тільки випадках були це люди з літературними здібностями й освітою, а на пустелі кожний зелений листок є чудом. Їхня роль переродження жидівського народу дуже помітна, бо це вони склали Біблію і дбали за централізацію життя біля храму. Також боротьба з традиційним політеїзмом належить їм. Як і сама Біблія вони типічно жидівські й зосереджені тільки довкруги інтересів жидівського народу.

Тора дала їм напрям, якого вони ревно додержувались. Написаний матеріял дуже хаотичний і примітивний, багато разів перероблюваний і авторство часто перемішане, або й зовсім невідоме. Деякі документи, за браком історичних с лідів авторства, мають фіктивних авторів. Не дивлячись на численні переписування й поправлювання, старинні документи залишились до сьогодні з множеством противоріч і недоречностей, які не видержують критики здорового розуму. Йошуа був наступником Мойсея після його смерті. Це він провадив жидів до здобуття Канаану й запровадив Мойсееву Девтерономію, або закон. Свої криваві завоювання і знищення Єрихону описав він у чванливому творі, який включений в Біблію. „Хай буде проклятий той, хто підійметься й відбудує Єрихон“ - Иос. 6.26.

Амос це перший письменний пророк 8 в.ст. ери, бо були й неписьменні. А-

моє не чемпіон Єгова, який боровся з поганськими формами релігійних культур і грозив загибеллю за гріхи. Це один із небагатьох, в який віддзеркалюється моральна нотка соціальної справедливості. Самуїл це пророк часів війни з філістимлянами. Коли філістимляни побили жидів, Самуїл їх об'єднав і був їхнім провідником. Його писання це історія, аж до кінця панування Давида. Він коронує Давида, а невірно грозить пімстою Єгови. Він писав, що кожен жид має на філістимлянах вигострювати свого меча. Після нього пророк Елія пророк Елія був найвизначнішою особою. Його кормили ворони на потічку Херіт, він воскресив мертвих і творив інші чудасії, а по смерті вознісся до неба, багаторазово відвідував Єшу з Назарету, бо в полумінній повозі, запряженій в чотири коні. Коли він втік у пустелю від короля Агаба, йому явився Єгова й поцілував його. Він теж воює проти Баала та інших божищ, які були популярні серед жидів, також стає в обороні бідних. Його учеником був Еліша, політичний інтригант.

Єгова, як і інші, грозив страшною карою, якщо не отямиться народ, не покине релігійну анархію й не згуртується докруги Арки і Єгови. Арка була масею, в якому перевозили таблиці з законами. Знання є егосентричне. Ісаїя, фундатор єврейського панування тоді, як асирійський цар Саргон II завойовував Палестину. Він не гартував свого народу, як інші, але подавав їм надію. Єрусалим був для нього „святим містом“, розчавленим брутальною стопою ворога. Його читав Ісус і про нього згадують євангелисти. Він буцімто заповідав прихід Ісуса. „І ось молода жінка завагітніє і вродить сина й назве його Емануель“. Еверонім, перекладач Біблії на латину, переложив слова „молода жінка“ на „непорочна дівчина“. Ось так зфабриковано Діву Марію, а Рим проголосив догму „непорочного зачаття“.

Жиди до сьогодні чекають Емануеля-Месії, а Павло з Тарзосу викинув Емануеля на сміття, а на його місце поставив Єшу, якого ми називаємо Ісусом. Емануель по-єврейськи означає „Бог з нами“. І ще писав Ісаїя: „Ним погорджувані жиди, історія дідів, людину жадю і смутку“. Ісаїя мав „наслідумці. Ієраїм, але в Єрусалимі вирішили, що Ісаїя думав про Ісуса, 700 років перед його народженням. Ісаїя заповідав воскресіння мертвих і День Суду, що перейняло християнство. Добрі одержать вічне життя, а злі підуть темряву. Вічна темрява все ж таки не страшна так, як християнський „вічний вогонь“. В патрістичній літературі Ісаїя не бачив самостійного життя інших народів, бо центр світу в Єрусалимі. „Мій дім буде домом молитви для всіх народів, сказав Єгова“. Християнство називає це „універсалізмом“. Найважливіше однак те, що Ісаїя не був автором тих писань, які носять його ім'я, а в різні сторінки поодинокі фрагменти були написані.

Частина книги Ісаїї написана в 6 в. ст. ери в Вавилоні, тому її автора називають Другим Ісаєю, хоч невідомо, хто ним був. Духом він такий же, як і перший Ісаїя і для нього Єгова це Бог жидівського народу. Його слова це слова покори й надії, богохвальби й месіанізму. „О Єрусалиме, ти що несеш добру вестку, віддай ми свій голос, щоб було його краще чути!“ А Єгова каже: „Я зроблю дороги на безлюддях і ріки в пустелях“. Третя частина писань Ісаїї постала в 5 в. ст. або в 4 в. ст. ери. Автора називають Третім Ісаєю. Він заповідає славу майбутній „нежиди прийдуть до світла“. Як бачимо, хоч і в різні епохи написані речі трьох авторів, але всі видержані в тому самому патрістичному дусі замкненого палестинського світу. Міка був незначним пророком, сучасником Ісаїї в 8 в. Для нього Бог сам був спасителем, а земні ієроємії не мають значення.

Єгова знає як той, що плаче, бо його писання це дійсно стогін і плач. Він плаче, що вавилонці зруйнували храм і жидів забрав Набуходнезер до неволі, дарма що його за лояльне відношення до вавилонців випустили на свободу. А коли фараон Нехо побив Набуходнезера і скити зайняли Вавилон, то Єгова новим плачем вибухає: „Лев прийшов з гушавини“, маючи на думці нашіх скитів-русичів. „О Боже, спаси решту твого ізраїльського наро-

ду". Жиди знайшли собі якусь Царицю Небесну й по неї моляться, а Єремія протестує. Оскаржує тех королів, які щাপропастили свій нарід. Зате виславлює Набуходнезера, надіючись від нього толеранції і помочі. Він голосив, що нова заповідь буде в серцях людських. Такі слова Єремії використав пізніше Павло з Тарзосу й „нову заповідь“ передав Ісусові, хоч сам Ісуса ніколи не бачив. Найбільше плаче Єремія над моральним упадком і зневірою свого народу. Його писання зібрав і впорядкував його ученик Барух.

Ще двох пророків жидо в Вавилоні—Єзекиїл і Данило. Хоч і в неволі, жиди жили доволі св обідно і сходились на спільну молитву. Єзекиїл освічений, фанатичний і догматичний. Це він zorganizував релігійну громади в Вавилоні й систематизував Тору. Його називають „батьком юдаїзму“. Але перед вавилонцями він нібито себе зовсім від прлітики віддалив. Коли він пише, його думки сягають до початків історії Ізраїля в Канаані. Тут він не інакший від других. Єгова і в нього генерал армії завойовників. „Дивись, як простягну я руку проти филистинів і відітну херетимів і знищу решту побережжя морського“—25.16. Херетимами жиди називали гіттітів, або русичів. І грозить Єзекиїл, як і другі грозили: „Батьки твої істимуть власних дітей, а діти істимуть батьків своїх“—5.10. І дуже пильно береже Єзекиїл своїх земляків, щоб не заразились чужими культурами, на що вони були такі дуже податні.

Апокаліптичні писання Данила дуже подібні до Ісаї. Історія веде в напрямі наближення до Царства Божого і спасіння. Потрібна тільки віра й відвага. З Вавилону Данило попав у руки Дарія перського, який вкинув його до печери з львами, але льви його не діткнулись. Перси загарбали вавилонську імперію разом із Палестиною, як це предсказав Данило, інтерпретуючи сні Набуходнезера. В Ірані була легенда про месію Сосіоша, який прийде, щоби приготувати царство Ормузда. Для Данила Сосіош це представник дому Давида, „син чоловічий“, якого зустрічаємо теж у Езре і в Еноха. Також Ісус говорить пізніше про себе, як про „сина чоловічого“. Данило каже, що месія прийде, щоби спасти жидівський нарід. Отже Ісус мусів бути з роду Давидового, бо так казав Данило. Дивно тільки, що „спаситель світу“ мав бути з роду такого бабія, гульвіси і злочинця, як Давид. Книга Данилових візій написана по арамейськи, як теж і Єзекиїла, бо таку мовну спадщину залишили арамейці.

Перське панування було толерантне. Жидам дозволено відбудувати святиню. Навіть губернатором у Єрусалимі був жид Негемія, якого теж вважали пророком. Він був вихований в Ірані, де здобув собі ім'я своїми талантами. Разом із жерцем та писарем Езрою та меншими пророками, як Гагаї, Зехарія і Малакі, він опрацював новий арамейський текст Тори, додаючи різні існуючі передання. З менших пророків можна ще згадати такі імена, як Гозеа, Габакук, Моел, Обадія, Зефанія і Нагум. Цей останній навіть не пророк, а поет. Впрочім усі т. зв. пророки це в першу чергу літератори, а навіть візіонери. Коли юдейський жрець вмів писати й добре говорити, в очах народу він вже був пророком.

Майже завжди пророки юдаїзму були виразниками й коментаторами політичної ситуації, не гублячи одначе ніколи візії Девтерономії й не забуваючи договорів з Єговою. Пророки появляються в часи розвалу всіх надій, наїзду ворожого й неволі. В їхніх візіях появляються блискавиці, громи, ангели, що вплинуло на Апокаліпсу Івана. В Данила появляється як післанець Єгови архангел Гавриїл, який продовжував свою кар'єру в християнстві. Месіанізм християнський не постав на сухому ґрунті. За часів первосвященника Садока була в Єрусалимі навіть „школа пророків“. Вона випускала пророків масового калібру, але рідко коли вдалих. Вони мали за завдання збуджувати чуйність і зберігати окремішність народу довкруги свого Єгови. Це виразно сказав найбільший з них Ісаї: „Я є Господь, святий, творець Ізраїля, вац король“—43.15. „Цей нарід я створив для себе самого й він покаже мою славу!“

Але вихований на старинній мітології нарід не так легко було нагнути до недосяжної фікції. Прорки Амос, Гозеа, Ісаїя кидали громи й заповідали

Деня Суду над Єгиптом. Відзначили одначе, як Навун, Гаванун, Єванді, Гараї, Зехарія й Данило заповідали Деня Суду на нежидів! А Амос, Міка й Зебанія заповідали повну перемогу над іншими нежидівськими народами, хоч ті народи зовсім не збирались їх винищувати. Пророки тільки причинились до оборонення мертвого жасидівського юдаїзму. А всі їхні спроби реалізації хворобливих візій комплетно підвели. Це були тільки емоційні вистріли в порожнечу, бо життя йде за своїми природними й вічними законами, для яких легендарність тільки людська манія. Християнство тільки дивоглядне відгалуження від такого ж дивоглядного струму, який пішов наперекір Божої дійсності й Божого плану.

9. Вихід з Єгипту.

Коли говорити про вихід жидів із єгипетської неволі, то так, як його описує Біблія, його ніколи не було. Ще одна байочка для цієї „божеської“ збірки. Англійський науковець А. Робертсон каже, що найпильніші студії не знайшли досі ніяких єгипетських документів, які би підтверджували якийсь вихід жидів із Єгипту. Бен Гуріон, бувший прем'єр сьогоднішнього Ізраїля, каже, що жиди з Єгипту масово ніколи не виходили. А все ж таки Біблія це основа юдаїзму й жиди по всьому світу святкують Пейсах, або Пасху, свято відокремлення жидів від Єгипту й визволення з єгипетської неволі. Пейсах означає „терпіння“.

Для християн Пасха набрала значення воскресіння, бо вона получена з традиційними містеріями давнього світу. Святкування по всіх країнах Близького Сходу весною воскресіння бога плодючости й сонця перенесено на Ісуса і зроблено його Богом, чи Сином Божим, чи одно і друге разом. Християнська теологія на багато більш скомплікована, як її жидівські джерела. Задивляючий факт на самому початку Виходу. Сім'я Якова за короткий час, найбільше два-три сторіччя, виростає щонайменше до двох мільйонів, бо тільки дорослих чоловіків було 600.000-Вихід 12.37. На пам'ятку виходу з Єгипту Єгова наказав жидам їсти в день Пасхи хліб без закваски, т.зв. мацот, що вони й роблять до сьогодні.

Хоч автори Біблії не подають років виходу, але можна догадуватись, що це могло бути тільки по смерті фараона Аменофіса IV із 18 династії 1379 р.ст.ери. Або могло це статися багато раніш, десь 1580 р.ст.ери, коли в Єгипті була революція проти окупантів арійських гиксосів. Єгиптяни гиксосів прогнали, а з ними може й пішли деякі жиди. Мойсей був визнацем віри Аменофіса IV, або Іхнавана, як він себе переназвав, віри в одного Бога Атона й цю віру він передав жидам. Віра ця довгі сторіччя не приймалась серед дрібномудрих, ідолопоклонних та сварливих жидів. Навіть багато раніш перед Іхнатомом, бо в р.1500 ст.ери, жив у Єгипті учитель Амен-ем Апт, який говорив про одного Бога. І в його часах почитання Озіріса, який хоч і не був єдиним Богом, було дуже популярне, бо Озіріс вважався Спасителем.

По смерті Іхнатона 8 років не було фараона, поки не прийшов до влади самозванець Гаремгаб. Підчас безвладдя й хаосу всі жидівські раби могли висмикнутись на свободу й получитись із тими, що працювали в копальнях Сінаї. Мойсей був заслуженим єгипетським полководцем, який провадив війну в Абесінії. Як прихильник Іхнатона був переслідуваний і мусів утікати. В такій ситуації він стає лідером покривджених жидів, половно племені левітів. При виході з Єгипту він запроваджує обрізання, що було єгипетським звичаєм, щоб таким чином не відрізнятись від єгиптян і бути „святим народом“. Жиди зрозуміли ту святість як „нарід договору“ з Єгвою.

Іхній Єгова повбивав в Єгипті всіх первородних дітей, щоб злякати єгиптян, бо ті не мали охоти випускати жидів на свободу. І дійсно, фараон і єгиптяни дуже злякались і не тільки випустили жидів, але ще й обдарували їх. Але потім стадо жалко й пігнались за ними в погоню. Все те міти, створені буйною уявою писарів і пророків. Хто повірить сьогодні в такі фантазії, що розступилося море й жиди перейшли по сухому, а єгипетська погоня затонула? Море має приплив і відплив, а морські побережжя Сінаї рівненські як стіл. Отже уява малограмотного письменника може творити чуда. Архангел

Гавриїл з'являється багато разів, щоб показувати дорогу. Той невтомний урядник Божий з'являвся дуже часто, навіть в епоху християнства, але пізніше постарівся й пішов на пенсію.

Віра біблійних часів була подібна до знання тодішніх лікарів, які робили діру в чашці хворої людини, щоби злий дух мав куди втікати, бо хвороби це злий дух, який сидить у мізку. Чи й сьогодні маємо таку віру зберігати? Біблійний Бог пустився на жалюгідну фарсу, говорячи про визволення жидів із Єгипту й навіть не думаючи про визволення всіх поневолених народів. І для того спеціального визволення він мусів вимордувати всіх первородків у Єгипті. Такого чуда в жодному віруванні світу не знайти. Але ми гордимось „святою“ Біблією в нашій домашній бібліотеці, або десь на видному місці.

Також мандрівка по пустелі Сінаї звучить як недотепний жарт. Сорок років мандрувати по невеличкій території, яку можна перейти за один тиждень, можна тільки в біблійних байках. Пустеля не мала води ні харчів, а в подорожних втікачі звідкись взяли ще й череди овець. Чи їхня одежа видержала 40 років і де взяли нової одежі для новонароджених? Кормитись самою манною, яку Єгова постійно посилав з неба, мабуть таки всім надойшло, бо й бунтувались часто, як написано в Виході. Сінаї по гебрайськи означає „колючки“ — отже крім колючок і каміння там нічого не було, як і нема сьогодні. Мойсей вдарив палицею по скелі й появилась джерельна вода. Це вроді пригод Мікі Мавс, які діти сьогодні читають.

Післанці приносять вістку: „Прийшли ми до землі, до котрої нас післано, вона пливе молоком і медом“ — Вих. 13. 28-30. Інтересно, що післанці в короткому часі знайшли дорогу туди й назад, але Мойсей з народом мусіли шукати 40 років. І навіть післанці, які вернулись щасливо, не могли показати дороги. Сорок років блукання мало бути карою за те, що не мають відваги. Але „Господь Бог ваш іде з вами, щоб боротись з вашими ворогами і щоб вас спасти“ — Девт. 20. 3-5. Значить Бог також блукав разом із ними. Цей їхній демон-бог був дуже брехливий, бо обіцянки не додержав. Край, до якого він їх завів, зовсім не був медом і молоком текучий і притім 40 років жакіття в Сінаї. Єгипет був куди кращій. А за те, що забули за нього, наказав вирубати 3000 чоловіків.

А Мойсей ось яку кару придумав за те, що молились до золотого тельця: „Взяв теля, яке вони зробили, спалив на вогні, змолот, змішав з водою і наказав дітям Ізраїля випити“ — Вихід 33. 20. Фантазія подібна до інших фантазій, глупа й негідна. Навіть якби оті бідні єгипетські раби мали золоте телятко, то чи ж можливо його спалити, змолоти і змішати з водою серед пустелі? Коли ж втікачі з Єгипту так скоро забули за Мойсеевого Бога й тільки покинувши Єгипет молились до золотого теляти, то вони Мойсея ніколи не розуміли. І ті безнадійні раби, які 40 років блукали по Сінаї, несподівано переродились в могутню армію, яка завойвала Канаан, зруйнувавши найперше старинну й добре укріплену твердиню Єрихон? Фантазії і брехливості біблійних писарів і пророків немає границь.

Ще варто порівняти Декалог Мойсея, який йому дав Єгова на горі в Сінаї, з договором гіттів з фараоном. Грамотні жидівські писарі мусіли про цей договір знати. Декалог складається: 1. Ідентифікація Бога, 2. Ласка Божа й вихід з Єгипту, 3. Умовини подиктовані Богом, 4. Обов'язок відчитання Декалогу з урочистими церемоніями, 5. Нагорода й кара за недодержання. Договір гіттів складається: 1. Ідентифікація короля, 2. Ласка королівська, 3. Умовини додержання договору, 4. Договір має бути зложений і часто відчитуваний в святині, 5. Нагорода за додержання і кара за порушення. Декалог центральне місце в П'ятикнижжі Мойсея. Декалог перейняло християнство в змодифікованому вигляді. Договір гіттів, а й самих гіттів, відкрила археологія нещодавно. Вони мали чи не більшу імперію від єгипетської. А скільки речей буде ще відкрито, щоб зрозуміти, як постала ославлена Біблія і байки про вихід із Єгипту.

10. Біблійна література.

На біблію ніяк не можна дивитись, як на історичний твір. Він остільки належить до історії, оскільки він є документом свого часу, але ні в якому разі „с ловом Божим“. Археологія ніяк не підтверджує історичности цього документу, а цивілізований світ в погоні за матеріальними вартостями не зумів створити нових могутніх релігійних вартостей, які б поставили Біблію на належне місце. Вже з самого початку нової ери, на базі грецької філософії, вчений жид Філо з олександрії оспорював божеське походження Біблії. Деякі події все ж таки, хочби здалека, нагадують історичні події того часу, бо зовсім в порожнечі й на базі тільки уяви Біблія не була написана. Біблія дає фантастичний опис історії жидівського народу, яка в своїй ексклюзивності нічого спільного з історією людства не має. Всі легенди це вузько національні легенди й нічого в них загально людського немає. Того роду мітологія, прийнята іншими народами, вбиває їхню ідентичність, чого не хоче християнська Церква розуміти. Це сталося трагічно з українським народом, приголомшеним чужою біблійною традицією.

Кожний народ в сіру давнину своєї історії має свою легендарну літературу й від неї повинно виростати національне обличчя кожного народу. Ніхто жидам не відбирає їхніх легендарних переказів, байок, пророків, приказок і оповідань, створених у замерхлі віки, але на цьому й виключно на цьому будувати святиню універсального і вселюдського Бога є неймовірним абсурдом. Є людська моральність, яка регулює життя суспільства й веде його в майбутнє. Але це не біблійна моральність неграмотних півзавірт. Зрозуміло теж, що жиди мандруючи перейняли багато від других народів і цивілізацій, від сумерійців, гіттітів, вавилонців, скитів, гиксосів і єгиптян. Культура кожного народу не виростає без впливів сторонніх, але біблійні легенди не можуть бути авторитетом, бо єдиним авторитетом є розум, наука, історія й археологія.

Не є це теж книга написана одноразово й суцільно, а збирання прерізнних фрагментів, відомих і невідомих авторів, різних епох і середовищ і різних діалектів. Розвал великих імперій, вавилонської, гіттітської і єгипетської причинився до того, що Канаан стався постійним місцем осідку мандрівним жидів. Історія його завоювання під проводом самого Бога це звичайна байочка. На кожному кроці видніє примітивне мітологічне думання замерхлих часів не тільки жидівського, але й інших народів. Ось один тільки приклад, як асимілювались біблійні легенди. Легенда про Мордохая й Есфірі це вавилонська легенда про Мардука й Іштар.

До чужих елементів додавались власні етнічні надбання, які існують навіть серед найпримітивніших племен, як пісні, поезія, словесність і звичаї. Коли ж врахувати ще й тисячу років пливучости біблійної літератури, передаваної усно, переписуваної на дощечках, компільованої, поправленої, доданої, віднятої й опрацьованої, тоді будемо мати цілісну картину біблійного явища. Жиди не мали нічого іншого, на чому сконцентрувати свою живучість і динаміку життя, тому Біблія стала незамінною, разом зі своїм фальшом і своєю феєричністю, сьогодні зовсім віджилою.

Чим старші документи, тим більш перероблені. Найдавніші документи утопійні, майже космічні—це вплив Сумерії, Зороастра й Вед. Але з пророками починається період тенденційний і вузько національний, бо далше шукати долі, після довгих блукань, не було вже куди. Пророки це теократи, а релігія була одинокою остесою. Щоб не загубитись, вона мусіла бути своєю релігією. Боже законодавство Мойсея не видумка, бо існувало вповні упорядковані законодавство вже від давна в інших народів і в видих цивілізаціях тогочасного світу. Все ж таки Мойсеевий закон бодай до деякої міри впорядкував паству громаду, якої єдиною моралю була боротьба за існування. В такому положенні жиди не були одинокі. Мандрівка народів це знане явище минулого.

Назва Біблія походить від грецького слова „бібліон“, що означає „книжка“. А „біблос“ називалась внутрішня сторінка папірусу, на якому писали. Жиди на-

зивають Біблію „Тора“, назва ця відносилась спочатку тільки до П'ятикнижжя, бо Тора означає „закон“. Не є це суцільна книга, але збір маленьких книжечок, або мініатюрна бібліотека, на яку складаються різні матеріали. Інтелект і знання авторів дуже обмежені. Це видно по текстах, які хоч і часто були вигладжувані, але й сьогодні дуже примітивні. Розповідь про Мойсея розкинена по різних творах—Вихід, Левіт, Числа, Девтерономія, Хроніка та інші. Країна їхніх блукань по виході з Єгипту раз називається Сінаї, а раз Гореб. Всі факти й події скеровані в одному напрямі—реалізації договору з Богом. Хроніка хаотична, з часом не завжди сходиться. Всіх творів у Біблії 39, різного змісту й покрок—закон, історія, поеми, пророцтва, проповіді й легенди, пересякнуті вузьким націоналізмом і мстивістю.

Основна і провідна частина Біблії це П'ятикнижжя, по грецьки Пента-тевх, який нібито написав Мойсей. Але Мойсей автором не був, оригінали не збереглися, а тільки хто-за котрі копії. П'ятикнижжя було написане сотні років після того, як жиди поселились у Палестині. Догадуються, що їх написали Езра й Єзекиїл після того, як вони вернулись із вавилонської неволі. Є це запис дуже варварського народу, яку сьогодні дуже важко читати. Мистецькі засоби дуже обмежені, бо Декалог забороняв будь-яку подібність до вищої сили. Законодавство дуже запутане й варварське й безконечні проповіді про грізного тирана Єгову. Пророки, Навчившись в іранців, арамейців і греків, старі тексти дещо відсвіжили. Вже навіть історик Порфірій, який жив у 3 в., писав, що П'ятикнижжя не написав Мойсей, а Езра і його ученики 1000 років після Мойсея.

Також писання Йошуї дехто зачисляє як шосту книгу Мойсея, хоч це дещо відмінний твір, бо разом із Суддями й Самуїлом пише про здобуття Канаану. Йошуа це воїн і спаситель, відмінний від його пізнішого іменника з Назарету. Ім'я вживалося по різному—Єшу, Єгошуа, Йошуя. Він був співтворцем Мойсея в Сінаї, а після смерті Мойсея став провідником. Його жорстокості в здобутті Канаану, які почались знищенням мирного Єрихону, не мають меж. Судді, як і П'ятикнижжя, це праця й відповідальність жерців. Закінчення П'ятикнижжя Девтерономія це теж грецьке слово, яке означає „копія законів“. Судді, як і П'ятикнижжя, це історія й реалізація договору з Єгвою. Жерці ділились на дві групи, або школи—ягвістів і ельогістів. І Ель і Ягве існують в юдаїзмі по сьогодні, як одна особа з двома назвами.

Рут, це коротке літературне оповідання, написане в 5 в. ст. ери про подружжя моабітки з ізраїльтянином. Цьому оповіданню не місце в релігійній книзі. А крім того Єгова наказував, щоб жиди з чужинками не женились. Самуїл має два твори про початок жидівської історії, завойовання Канаану, головню віну з філистінами. Самуїл був жерцем, який жив за короля Савла. Королі слідуєть після Самуїла, це теж історія, головню Юдеї, або північної частини Палестини, від смерті короля Давида до зруйнування Єрусалиму 586 р. ст. ери. Хроніка, це тільки перерібка Самуїла й Королів, написана в 300 р. ст. ери. Езра жив у 5 в. ст. ери, був жерцем і писарем і написав про поворот в Вавилону й відбудову святині в Єрусалимі. Разом із іншими впорядкував, а може й ізнова написав П'ятикнижжя, беручи за базу перестарілі й контрверсійні документи. Негемія був губернатором Юдеї під пануванням Артаксеркса. Пише подібно до Езри.

Естера, це те один белетристичний твір, який з релігією не має нічого спільного. Таких речей більше, які влучені до Біблії для того, щоб збагатити й оживити сухий і скучний апокаліптичний матеріал. Король Агасвер проганяє свою королеву Вашті, а на її місце бере красавицю Естеру. Твір дуже патріотичний, еповнений ненависти до нежидів. Ненависть ця новою хвилею вибухає під час повстання Макабеїв проти греків. В один день жиди вбивають 75.510 нежидів. Стара кривава традиція. Книга Йов, це твір написаний в 4 в. ст. ери. Є це белетристична фікція про терпеливого й багатого чоловіка, який переносить багато нещастя, з вірою в перемогу правди. Віра

бере верх над розчаруванням і слабкістю. „Бог пішли тобі шість клопотів, але сьомий раз вже тобі ніщо не станеться". Добра філософія для переслідуваних жертв у діяспорі.

Псалми Давидові не Давидові, але написані різними авторами на протязі 500 років. Псалми вживали для всяких магичних цілей, заклять, молитов та іркантацій. Цю традицію перебало християнство. В нас, в Україні, після прийняття християнства, псалми були основною книжкою для навчання грамоти. Померлого прощали псалтирем і сьогодні це роблять. Померлих українців відправляли на лоно Давида, або Авраама, де вони будуть тільки осоружними завдяками й необрізаними шпіонами. Псалмів усіх 150 і написані вони в 40-200 роках ст. ери. Всі пов'язані з юдейським культом. І тому дуже по-рабськи звучить, коли українець не знайде нічого рідного, щоби попрощати померлого, тільки чужий нам псалтир. В Канаані, як показують листи знайдені в Єгипті в Тель Амарна, існували псалми ще до біблійних часів. Давид є поетом і музиком, тому йому приписали авторство.

Як це парадоксально звучить, коли ми над померлим читаємо: „Хай буде слава Господній Господь Бог Ізраїля"-Пс. 41. Або: „Над ріками вавилонськими сиділи ми і плакали, згадуючи тебе Сіоне"-Пс. 137. Ось так сидимо ми, бідні раби духові, і даліше над „ріками вавилонськими" і плачемо над власною дурнотою. Приказки взяті з різних часів і ситуацій. Є це збірка народної мудрости до 200 р. ст. ери. Можна би теж запитатись, що такі речі роблять в релігійній книзі? Але вже зовсім недоречно залучено до Біблії дві слідуєчі речі, які до релігії не мають не тільки жодного відношення, але йдуть наперекір. Слідно одну і другу річ належно перероблено.

Перша річ це Еклезіясти, що означає „проповідники". Що ж вони проповідують? Все на світі суєта, а Бог це космічна сила, яка людиною зовсім не керується. Кожна подія це річ випадкова і шкода наших зусиль дошукувати її зміслу. Бог буде судити однаково чесних і нечесних. Є це твір філософії, написаний під впливом грецьких стоїків, а написав його Кобелет в 200 р. ст. ери. За Олександра Македонського йшла боротьба гелленістів із хасидистами і деякі гелленісти відійшли далеко від ортодоксального юдаїзму. Друга річ твором, якому не місце в Біблії, це Пісня Пісней, яку приписують Соломоні, але Соломон її не написав. Це звичайні любовні пісні, які нагадують єгипетські пісні сумерійські. Ось зразок: „Твої груди є як дві молоді серни, що є близнятами". Що така еротика має спільного з релігією? Але навіть християнська екзегеза щось у них знайшла. Що ж, грецькі стоїки потрапили з вола зробити рибу і навпаки.

Писання Ісаї, це документи одного з головних пророків, які жили в 8 ст. ст. ери й боролись проти морального занепаду і злочинства. На Ісаю покликано християнство. Єремія жив у 7 в. ст. ери, теж один із визначних пророків, який був свідком упадку Ассирії, переходу Юдеї під владу Єгипту, а північної Палестини під владу Вавилону, і знищення святині в Єрусалимі. Його писання зібрані з усних передань і представляють комплетний хронологічний хаос. Це теж безперервний войкіт, план і нарікання. Його плачі над знищеною святинєю в Єрусалимі зібрано в окрему збірку в двох мовах, гебрайській і грецькій.

Єсекиїл це один із тих, що жили в Вавилоні. Він помагав Езрі збирати й переписувати релігійну традицію. В писаннях Данила багато легендарного. Жив він у Вавилоні й займався ворожбитством. Багато в нього грецького походження, що додано мабуть тоді, як переписувано його вавилонські шпартгали. Всі інші твори в Біблії це твори другорядних пророків, писарів і жерців, які мають вартість тільки для юдаїзму й історії жидівського народу. Писання примітивні й мітологічні, як н. пр. епізод із Йоною, який сварився з Богом і потрапив за кару примітивів його на три дні в череві риби. Кара, треба сказати, дуже оригінальна і Єгова мав буйну уяву.

Існує три версії біблійних текстів-ватиканський, синайський і олександрійський. Їх розгляд має значення тільки для фахівців. Найстарший манускрипт

скрипт синайський, передканаанський. Це були тільки фрагменти з Н'ятикнижжя. Мова незугарна, засмічена чужими словами. Старогебрайська мова, якою писали в Канаані, вже була кращою. Пізніше її зовсім закинули й перейшли на арамейську і грецьку. Старі пергаменові манускрипти ніби то знайшли робітники в руїнах будови 622 р.ст. ери і король Йосія їх відновив і перевів згідно з ними релігійну реформу. Після того, як Кир звільнив жидів із вавилонської неволі, а Дарій дозволив відбудувати святиню в Єрусалимі, знову загублену Тору віднайшов Езра, разом зі своїми учениками позбирав усі передання й переписав їх у новій редакції. Це був перший суцільний текст біблійних матеріалів, але ще далеко не канонічний. Навіть за Макабеїв не було ще канону „святих книг“.

В 2 в.ст. ери в Олександрії група жидів переклала Біблію на грецьку мову. Цей переклад називається Септуагінта, що по латині означає 70, бо 70 перекладачів працювало над перекладом. Перекладаючи багато перероблено й викинено осоружне. Отже текст грецький дуже різниться від гебрайського. Ще в 1 в. нової ери не було однозгідности щодо біблійних текстів. Зібрані рабини в Ямні поробили багато поправок в 100 р. Тоді ж перекладено Біблію на арамейську мову, а в 2 в. на сирійську. Латинський переклад зробив Гієронім аж в 4 в. Цей останній переклад став офіційною Біблією християнств а. Новий гебрайський текст опрацювали жидівські вчені, т. зв. мазорети, в 6 і в 9 в. Ще раз перевірена гебрайська Біблія появилася аж в 1960-68 р. старанням гебрайського університету в ЗСА.

Крім офіційних біблійних текстів існувала різnorodна й багата апокрифічна література, невиясненого походження, яку до Біблії не влучено. Подібно, побіч 4 офіційних Євангелій існувало кільканадцять апокрифічних, які християнська Церква елімінувала і знищила, бо були надто контроверсійні. Жиди своїх апокрифів не нищать, а зберігають. До біблійних апокрифів належать: Дві книги Макабеїв, оповідання Тобіт, оповідання Юдит, Мудрість Соломона, Еклезіяст, Езра, Енох, Вознесіння Мойсея, Сибільські Ворожби, Псалми Давидові, Заповіт 12 Патріархів, Книга Ювілеїв, Історія Адама й Еви, Вознесіння Ісаї й Боротьба Синів Світла зі Синами Темряви. Ця остання річ приналежна до секти Ессенів.

В діяспорі багато жидів асимілювалось, але більшість скупчилася біля Біблії. Ані переслідування, ані християнська інтерпретація їх не знеохотила. Деякий вплив мала на них грецька філософія, а магічна практика походить ще з часів політеїзму. Також Вавилон і Єгипет залишили в культурі свої сліди. Філо Олександрійський інтерпретував Біблію алегорично й дивився на неї очима Платона, а Маймонідес в Іспанії дивився очима Арістотеля. Німецький Коген дивився очима Канта. Але ортодоксальний юдаїзм дуже глибоко закорінений. Довруги Біблії постало багато томів коментарів, т. зв. Талмуд, який в юдаїзмі дуже високо ціниться. Всі талмудисти дуже тенденційні, але несміливі, бо діяспора відібрала їм відвагу.

Є два Талмуди. Єрусалимський написаний в 2 в. н. ери. Він має аж 8 томів і називається Мішна. Другий це вавилонський, написаний в 5 в. н. ери й називається Гемара. Є ще й давніші коментарі під назвою Мідраш. Гемара це в більшості коментарі на Мішну. Все разом це закон і традиція, речі в сучасну пору відсталі, нежиттєві й недоречні. Ось приклад із Мішни: 10 грішних генерацій від Адама до Єви, які Бог мусів знищити потопом. 10 чуд в Єгипті і врешті 10 Заповідей Божих. Жидівська кабалістика в Іспанії оперує різними цифрами та магічними словами в поясненні Біблії, але про ті нісенітниці вистачить тільки згадати. В світлу епоху розуму кабала розвіялась, як дим, розвіється теж і вся біблійна слава.

В Середньовіччі Мохаммед побудував свою віру на Біблії, якої навчився від жидів, що жили в Медині. Отже ще й третя релігія постала на жидівському мітичному об'явленні. Християнство й Іслам, йдучи за взором Біблії, відзначалось жорстокістю й війнами. Папа Бенедикт 1425 р. заборонив

жидам окремих едиктом студіювати Тору й Талмуд і входити в контакт із християнством. Але й християнам не вільно було Біблії студіювати. Біблія була лише на те, щоб в неї вірити. Латинську й гебрайську Біблію знали тільки деякі монахи й жидівські аскети. Так пройшли довгі сторіччя темряви. Кальвінський богослов Капелла стає в обороні гебрайських текстів, які неправильно інтепретовано, бо пунктуаційні знаки запроваджено аж в 2 в. Можна собі уявити, скільки помилок нароблено, не маючи в текстах точок і протинок.

Тимчасом археологічні дослідж. кинули зовсім нове світло на обожені документи, в яких знайдено безліч противоріч, помилок і таки недоречностей. Навіть останньо знайдені кумранські манускрипти над Мертвим Морем в Палестині, говорять про різноманітність традицій і примітивізм біблійних текстів. Варварський націоналістичний Єгова надається сьогодні тільки до музею. На закінчення, коли говоримо про біблійну літературу, хочемо ще навести деякі голоси науковців-дослідників. Ми вже згадували про жида Філа, який спочатку нової ери дуже ліберально поставився до Біблії. Також жидівський коментатор 11 в. Соломон бен Ізаак писав, що в Біблії нема ні одного слова Божого, а писана вона різними людьми в різні часи. Жидівський філософ Барух Спіноза писав, що Біблію на базі історії не так важко пояснити.

Авторство різних книжок дуже сумнівне. Деякі книги просто зфабриковано зі старих шпаргалів і чужих мітологій. Автори були дуже обмежені інтелектуально. Подібно пише теж другий жидівський філософ Мозес Мендельзон. Він підчеркав, що основою до розуміння Біблії є розум, а не забобон. Завдяки Біблії жида в діаспорі несуть на собі подвійний тягар національності і Біблія не визволила їх із вузького гетто. Навіть голландський католик А. Мазіус в 16 в. пише, що для написання Біблії використано старі хроніки й літописі, при чому безліч помилок і фантазій. Визначний науковець Й. Гердер в 18 в. каже, що Біблія тільки пам'ятник народньої творчості. В. де Вітте, сучасник Гердера, вважає Біблію продуктом жидівської поезії й легенди.

Німецький дослідник Е. Рай в 19 в. в "Історії Старого Завіту" пише, що до македонської ери не було літочислення, тому в біблійній хронології багато хаосу й фантазії. Три мільйони жидів у Сінаї, завоювання Канаану, велич Давида й Соломона, це байочки й наївні фантазії. Закони Мойсея не відповідають книгам Суддів, Самуїла й Царів. Пророки 8 і 7 в. ст. ери нічого не чули про закон Мойсея. Книга Йов і Рут не звичайна видумана белетристика. Псалтир це збирання багатьох віків. Ще один німець В. Фатке в 19 в. пише, що книги пророків не писали пророки й деякі з них мають тільки легендарний характер. Септуагінта дуже відрізняється від жидівського закону. А П'ятикнижжя належить багатьом авторам.

Американський пастор І. Сендерленд + 1936 р. каже, що Біблію писали сотні людей, грамотних і малограмотних на протязі від 8 в. до 2 в. ст. ери. Багато поправок, перерібок і додатків. Книга Йошуї фальшива, пророцтва Єремії писав хтось інший, Пісня Пісней не писав Соломон, книга Данила вигадка. Біблія мала декілька різних редакцій. Врешті це тільки одного згадаємо, це німецького орієнталіста Ю. Вельгавзена + 1918 р. В книжці "Історія Ізраїля" він пише, що в старину не було центральної святині, не було жерців, а празники були хліборобські. Книга Самуїла й Королів написані в вавилонській неволі, а Суддів пізніше. Мойсеєвий закон скомпонував Езра після вавилонської неволі.

Є багата література дослідницька, але вона належить спеціалістам. Сьогодні наука мало звертає увагу на Біблію, бо є важливіші проблеми людського прогресу. Біблія, як історичний документ не заслуговує більше на увагу.

11. Дві релігії в одній.

Біблія стала базою, джерелом і авторитетом християнської релігії, получивши біблійні жидівські передання з культом містерій в давніх народів Близького Сходу. Така комбінація стала можливою на базі грецької філософії "І слово сталося тілом і поселилося між нами" - каже Іван 1.14. А це слово це Біблія. Жида передали християнам свою найдорожу спадщину. Не тільки

біблійна мітологія належить до науки церковної, але християнство покликається на жидівських пророків, які заповіли прихід Христа. Пророки мали на думці зовсім іншого Месію, але його парадоксально замінив Христос. Ісая ще в 8 в. ст. ери заповідав: „Майте на увазі, що непорочна діва завагітніє і вродить сина”-7.14. Християнство поклато велику вагу на ті слова і християнські перекладачі підмінили в гебрайському тексті слова „молода жінка” на „непорочна діва”. Кругом цієї Непорочної Диви постав спеціальний культ, який триває до сьогодні.

Жидівські громади Ессенів і Назаритів часів Ісуса були подібні до перших християнських громад. Це були своєрідні монаші братерства, які найбільше уваги звертали на моральне життя і поміч потребуєчим. Правдоподібно до них належав Ісус і вони мали вплив на формування світогляду перших християн. Про Ессенів пише жидівський історик тогочасний Йосиф і філософ Філо. Братерська любов, добрі діла, боротьба правди зі злом, самодисципліна й месіясські ідеали в їхньому небуденному світогляді прийшли від зороастріянізму й Маніхейців. Впрочім Ісус виявляв сліди фарисейського виховання, бо фарисеї зберігали Мойсесвий закон і співпрацювали з окупантом. Ессени, подібно як Ісус із учениками, засідали до спільної трапези, що нагадувала тотемічні трапези часів примітивного анімізму, а пізніше трапезу довкруги спасителя Баала, бога плодючости й весни.

Уява Павла з Тарзосу створила „Божого Сина”, хоч Павло Ісуса ніколи не бачив. Цей Син мусів зійти з неба, вродитись у стайні, або в печері, від Диви і Святого Духа, про якого в тих часах ніхто нічого не знав, і дати себе розп’яти за гріхи тих, що в нього вірують. Спасти ж він міг тільки горстку щасливих, бо весь світ в нього не вірив, навіть про нього ніколи не чув. Павло не подумав про те, який жорстокий мусів бути Єгова, коли післав власного сина на муки, замість простити людям із свого люблячого серця. Тут Павло показався першим невдачним християнським теологом.

Для Павла Ісус був реінкарнацією Мойсея. Обидва мали подібну історію, як прийшли на світ, бо обидвох врятовано від смерти. Історія про Спасителя й Сина Божого, який був невинний і дав себе замучити, є абсурдною. Але для жидів навіть самі слова „Син Божий” є жадливими. Мелхіседек, найвищий жрець, називався „сином Божим”. Павло в листі до Гебрайців 7 пише: „Христос сам був найвищим жерцем по лінії Мелхіседека, короля Салему”. Мелхіседек гостить Авраама хлібом і вином-Ген. 14. 18. Подібно робить Ісус в Єрусалимі, разом зі своїми учениками.

Павло був вишколеним юдаїстом, але його християнство було дуже невдале. Християнська доктрина прорвала загороди юдаїзму й получилася з іншими релігійними елементами того часу, як наука Зороастра, Мані, містерії й вавилонська боротьба Мардука з Тіяматом. Біблійний Батько в християнстві навіть зайняв друге місце після сина, а бо сховався в тіні. Батько й син зливаються в одно й нагадують універсалізм єгипетського Атона і Платонового Деміурга. А церемонія залишилась без змін, бо вона була традиційною ще від Вавилону. Все ж таки жидам нова секта не подобалась, бо вони були надто горді на те, що вони вибраний нарід, а Ісус був тільки зрадником.

Основа кожної релігії це її моральність, але християнство тільки рідко зі здоровою моральністю сходиться. Моральність не може виростати на варварських місцях біблійних, а абстрактна любов Ісуса це любов люнатика. Декалог був окомпонований людьми і християнська мораль є окладена й реалізована людьми, в яких при реалізації, незалежно від доги, переважає сила законів природи, а не паперова утопія. Кодекс моральности складає еволюція людства, а не біблійні папери. Людський гріх важить розум і совість, а не архангел Михаїл на своїй вазі. Біблійний Бог сотворив Адама і Єву зі всіми слабостями й сам несе відповідальність за свою творчість. Чого ж тоді карати не тільки Адама і Єву, але й усе людство, видумуючи

смерть і вічний вогонь. Адам і Єва понесли з раю прокляття, яке мають на собі всі новонароджені. Чи це така Божа справедливість, милосердя й любов? Навіть смерть показала библійному Богові невиваженістю. Ще треба було мучити людину по смерті, мучити навіки. Бог Батько поставив людину на неймовірні муки, тому що вона любила. Бог сотворив ангелів досконалими, але людей так собі, для забави.

Ми опікуємось дітьми, чому ж Єгова не опікувався Адамом і Євою, вони ж бо були недосвідчені? Це ж бо був їхній перший проступок, та навіть не проступок, а природній гін і за не кара смерті? Чи почуття наготи і статі це проступок? Статі на те, щоб життя множилось. Чи ж Єгова мав намір сам виліплювати кожному чергову людину, так як це він зробив із Адамом і Євою? В Африці нагота людей зовсім не вражає. А може покарав їх за їхній розум? За те, що вкусили яблуко знання? Чи ж люди не мають права й обов'язку думати й шукати правди? Християнство забороняло думати впродовж довжелезного періоду історії. Але думка від Бога й сильнішв від усього, бо спинити може її тільки смерть і хвороба.

Ось у тому й основа християнської перверсії, що вона зробила жорстокого юдейського Єгову ласкавим і всепрощаючим „батьком“. Але цей „батько“ вигадав страшнішу кару від жорстокого Єгови, бо старий Єгова ніколи не думав про „вічний вогонь“. Библійний Бог повинен сам себе карати за те, що сотворив грішну людину. Бог придумав усі деталі життя і всі спокуси, щоб затягнути людину в біду. Навіть слабкість людини це його діло. І він наперед знав, що людина зробить, бо він „всевідучий“. А коли зло від диявола, то теж і від Бога, бо він „всеомогучий“. Бог сотворив зародки всіх хворіб і тільки людина своїм розумом додумалась, як їх нищити. І що діялось, як не було розуму? Знехари підкурювали хворого, бо хвороба це демон.

Бог навіть щурів сотворив, щоб ті зародки хворіб розносили, щоб людина терпіла й була вдячна за терпіння, як праведний Йов. Коли проступки придумав чорт, то Бог був його спільником, бо був толерантний, або закривав очі на те, що робить чорт. Того роду міркуваннями хочемо тільки показати, що християнська библійна мораль для здорового розвитку людства і здорової української людини зовсім непридатна. Біблія Старого й Нового Завіту нежиттєздатна мітична макулятура. Бога й моралі там не знайти. Покликатись на Бога, як автора обидвох Завітів, це його зневажати й жоден християнин не бере дослівно те, що там написано, бо це неможливе. Природна розумова дорога дає більше певности, як Біблія, яка є тільки твором примітивних людей.

Константин дав свободу християнам, але не довго треба було чекати, коли християнство стало тиранією. Жидів, які дали християнам Біблію, почали жорстоко переслідувати, змушуючи їх до участі в християнських богослужбах, або замикаючи їх у гетто. Християнство перебрало бібліїні жорстокості завойовання Канаану. Своїми війнами, заговорами, терором і диявольськими махінаціями християнство більш заслуговує на термін „варвари“, як нехристиянські народи. Жодна релігія, за винятком ісламу в період завойовань, не була така жорстока, як християнство. Середньовіччя було прокляттям і кошмаром людської історії. Але християнська теологія твердить, що це єдина правильна й Богом назначена релігія. Людський розум бачить Бога на кожному кроці й библійний Бог у людській подобі в відходом Середньовіччя більш не з'являється.

12. Кінцеві завваги.

Біблія як основа віри для нас абсолютно непридатна і її непохитний авторитет сьогодні наукою зовсім розвіяний. Сталося те, чого так дуже боялася завжди Церква. Книга ця безперечно належить до людської історії, як документ давно минулого, але сама вона в стислому розумінні не є історією, ані будь-яким учебником. Її бодеськість звучить сьогодні як фарса, бо є це тільки продукція конкретних людей конкретного середовища. Біблія, як слово Боже, це компромітація Бога і складає ться вона не з культу довкруги одного Бога, але уривків і традицій різних культів і вірувань тодішньої епохи. Письмо

в давнину було „святим“ в очах мільйонів. Бог космосу не диктував книжок, не видумував ні раю ні пекла, не сотворив світу з нічого. В це не віраш сьогодні освічені християни й жида, тільки секта примітивних фундамента-лістів. Тоді книги Маркса, Леніна, Коран, Авести, Тріпітака, Веди це теж „святі книги“, бо здобули собі велику популярність.

Еволюція й революція людського духу й людських надбань невпинно йдуть вперед, приносять нові вартості й переоцінюють старі. Археологія й наука кинула нове світло на Біблію. Наука давно знайшла, що людина не в сотворена на подобу Богу й навіть символічно неможливо пояснити примітивних байок замерхлих віків. Коли Бог хотів людям щось сказати, чому робив це в такий примітивний спосіб і чому вибрав саме глухий куточок історії? Чому мав би Бог людей страшити й заставляти їх жити все життя в страху? Сьогодні педагогіка вчить, що навіть малих дітей не виховується страхом. Бог живе в незміримій вічності, він не вмирає й не воскресає.

Бог не вручив нікому таблиць із заповідями, написаними власним пальцем. Первородний гріх це видумка, а „царство небесне“, заповіджене Ісаєю й повторене Ісусом, тут на землі до нашої розпорядимості. В Біблії є поетичні місця, непогані байки, варварські хроніки, де що моральної науки, багато неприличностей і безмежно багато брехні. А коли говорити про чуда, то найбільшим чудом є дійсність, в якій живемо й ми самі. Око за око, зуб за зуб, вічний вогонь, вбий невірного, спали інакшедумаючого, дія біблійних товариств, безмежна гіпокрізія Церкви—це хіба не мораль. Христос реформував „око за око“ і тим додав цінні Біблії, в якій не вільно було порушити одно слово. Єретиків виклинали, або палили живцем.

Нічого не помогла реформа наївного Христа, бо „око за око“ продовжувалось аж до новітніх часів, до побіди розуму й науки. Студії Біблії почались аж після Реформації, але навіть Лютер сказав, що „розум це основна спокуса диявола“. Але всеодно протестантська Біблія є на індексі Ватикану. Божевільних не лікували, а тортурували, бо в них сидів дідько. Бога размальовували й размальовують за поганським звичаєм на всі людські подоби, бо так каже Біблія, хоч Єгова забороний бачити його обличчя. Грек Ксенофан казав колись: „Якби кінь міг говорити, він напевно сказав би, що Бог виглядає як кінь“. А учитель методистів Веслі сказав: „Покажете Бога гіршого від дідька“, бо фальшивого, жорстокого, несправедливого.

Чому Бог з'явився якраз Мойсеєві? Інші народи теж були поневолені. Чи Бог Авраама, Ісаака, Якова може бути Богом всіх? Чому він якраз їм показувався і заключав з ними договір, як торговець коней на ярмарку? Але не те важне, чи Мойсей, чи Авраам. Не може здоровий людський розум припустити, що Бог об'являється одній самотній людині. Історія „вибраного народу“, який не був кращим від других, не можна прийняти жодним здоровим глуздом. Бо ж основне значення Старого Завіту це те, що Ізраїль був піднятий до рангу „Божого Народу“. А хто ж тоді ми всі інші люди й народи світу? Не жида не можуть бути рівними, не можуть бути „вибраними“, тільки діти Авраама. Як же ж низько зі сторони християн підшиватись під „дітей Авраама“, навіть по смерті йти „на лоно Авраама“, забуваючи за „лоно“ своїх рідних предків і своїх власних „Авраамів“. Біблія це жидівський націоналізм, який Христос відкинув і відкинув неоправдано, бо він не міг не бути жидом, бо кожний є тим, чим він вродився. І за його зраду жида його відкинули.

Правда є одна на світі. А біблійна правда, правда вибраного народу, це брехня. Юдаїзм і національна свідомість у жидів це те саме, чим вони б'ють самі себе по голові. Але не всі, бо є багато жидів, які від юдаїзму відійшли, бо Єгова це не Бог, а демон, а „вибраність“ це злочин. Чому примітивне плем'я пастихнів в—перед 3000 років мало би контролювати весь світ? У передісторії жида залишили дуже мало слідів за собою. Не дивлячись на спільність передань між юдаїзмом і християнством нема діалогу й ніколи не буде, поза дипломатичним пуканням диму. Християнство не мало ніякого

права християнізувати Старий Завіт, бо він є власністю жидівського народу. Марціон в 2 в. пропонував відкинути Старий Завіт комплетно, але його ніхто не послухав. Християнство перебрало на себе ролю юдаїзму панувати над світом, прислухаючись до слів Генези: „Людина має панувати над усім живим на землі“ - 1.29.

Ми не можемо обвинувачувати всіх жидів за те, що написали автори Біблії, так як не можемо обвинувачувати всіх християн, що вони в християнському блуді. Завинили Отці Церкви, які з такою ревністю ширили фальшиву віру, але вони так вірили. Християнська Церква пояснює Біблію на всі лади, щоб оправдати її недоречності, щоб оправдати себе і своє панування. Пояснення ті натягнені, фантастичні й фальшиві, підперті релігійним сліпим фанатизмом і моральним терором, коли фізичний терор в модерному суспільстві вже не можливий. Релігійний фанатизм в епоху розуму й демократії не тільки помилка, але злочин і перверсія.

Сковорода сказав про Біблію, що це „калабаня брехні“ і „темрява юдейських казок, які вбивають людську свідомість“. В усіх цивілізованих країнах вилучено навчання Біблії в школах і для культурної людини сьогодні християнство і юдаїзм це музейні мастодонти. З другої сторони атеїсти кажуть, що ідею Бога треба закинути, бо наш розум помиляється. Це правда, що він помиляється, але помилки ведуть до правди. Другої дороги немає. Нас покарала доля й ми пасемо загумінки людської цивілізації, бо ми не додержувались правдивих законів Божої еволюції, а держались віджилих і чужих мітів. Психологія каже, що людська свідомість шукає Бога, бо в нашій підсвідомості ми зберігаємо образ Батька. Цей образ Батька, перекинений на природу, є причиною кожного явища.

Ми українці, блудні сини, загубили Батька, підчиняючись злудній візії тирана, який вбиває наш розум, гідність і волю. Правдивий Батько розуму не вб'є, але його надхне і прокинеться знову загнане в темні кутки душі наше „я“. Все, що бачимо й не бачимо, все що переживаємо, є виразником Його правди, яку дано нам шукати, без догм, без кайдан, свобідно й незалежно. Тільки так знайдена правда може бути творчою для нас. Дійсно незалежно й науково можна студіювати Біблію тільки сьогодні, але нема потреби це робити всім, бо є важніші й інтересніші речі. Телескоп Паломар відкрив космічні простори на відділі вісім мільйонів світляних років. Єгова, хоч був понад хмарами телескопу напевно не знав і про його майбутнє існування не догадувався. В Індії колись уявляли собі космос так: Земля спочиває на слононому хребті, а слон стоїть на черепасі, а черепаха пливе по водах.

Біблійні пережитки розуміють сьогодні навіть жида, цей „вибраний нарід“ і н. пр. в Нью-Йорку на три мільйони жидів тільки пів мільйона практикують юдаїзм. Вони зрозуміли, що жодне „святе писмо“ не може доказати людського призначення. Ті, що замінили релігійне життя матеріялістичним, тільки перескочили з одної калабани в другу. Біблія не дає шляхетности, метафізичного розуміння Бога, глибинної і творчої моральности й героїзму, але не дає тих вартостей і матеріялізм. Людство дорогою розуму й душі йде до здійснення вищих цілей історії, космосу й розкриття вищих планів Вержі. А біблійний світ це тільки непотрібний баласт і прешкода на дорозі прогресу й повного визволення людини.

Бог Старого Завіту це Джік, а Нового Завіту це Гайд, або той самий демон з двома обличчями. Їх обидвох залишає за собою нестримний марш еволюції, в незнану далечинь і вгору. І в глибину людської душі. Це сказав навіть сучасний, знелюблений Римом, єзуїт П'єр Теяр де Шарден, антрополог і палеонтолог. Релігії світу, включно зі спертими на Біблії, не дали багато людській цивілізації і зберігають в собі всі старі забобони. Але творчий людський дух не перестане ніколи шукати того, що дає спокій душі, які б не важкі були кайдани релігійних догм. Ніщо не стоїть на місці, все йде вперед, те саме діється з поняттям Бога.

1. Корні написаних документів.

Заки перейдемо до аналізу і критики Нового Завіту, з особливим уявленням Євангелій, мусимо бодай коротенько приглянутись тій базі й тому світові, серед якого ті документи постали. На них виросла християнська релігія, яка перетривала 19 віків і існує сьогодні. Негідним є сучасній людині вірити в те, чого він не знає. Коли знатимемо, тоді й наша віра скерується на правдиві дороги й життя наше набере творчого змісту. В інших народів знайшлося багато дослідників, які безсторонньо досліджували Новий Завіт, але в нас комплетна пустеля, яка некорисно ділає на духофу атмосфери в цілому. Колись досліди Біблії, Старого й Нового Завіту, були неможливі, бо могутня Церква посилпла дослідників у тюрму, ба навіть живцем палила. Але часи змінились і розум дав нам Бог на те, щоб ми шукали правди. Правда вічна й незнищима. І жоден терор, ані жоден забобон, її не вб'є.

Кожний історичний документ має свої причини, джерела й обставини, серед яких він постав. Отже треба студіювати не тільки сам документ, але й історію того часу й людей, що документ писали. Новий Завіт виріс найперше на базі Старого Завіту. Найстарші книги Старого Завіту дуже примітивні, записані з усних передань, часто противорічні й малограмотні. Це переважно історія жидівського народу, сповнена мітологічних передань. А формування юдейського Бога Єгови дивачне, різне, а навіть комічне. Вистачить тільки уважно читати текст, щоб переконатись.

Жидівські племена не були поєднані мали різні вірування й різних богів, яких вони принесли з багатої Месопотамії. „Обіцяну Землю“, вимрінну в легендах, прийшлося завойовувати криваво й безоглядно. Зайшла потреба одного синього Бога, щоб у нього забобонним і неграмотним племенам шукати піддержки. Це поняття всеобіймаючого Бога не було однородним. Раз він був суперменом, то знову генералом армії, то ховався поза хиари, звідки кидав громи й блискавиці. То врешті був учителем, який диктував моральні закони і принагідну поведінку жидівських племен. Зрозуміло, що такий Бог був їхній Бог, як нерозлучна частина їхнього існування.

Жиди походять зі сім'ї семітів, до яких належать халдейці, фенікійці, арамейці, моабіти, аморійці й араби. Деякі з тих народів розвіялись в історії. Жидівські писарі й жерці писали й молились по гебрайськи, але розмова вірна мова була арамейська. П'ятикнижжя було написане доволі пізно, бо аж як зформувалось жидівське царство зі святинею в Єрусалимі, Король Йосія 621 р. ст. ери наказав знищити ідолів і списати усні релігійні передання. Пізніше додано історію королів, пророків, поетичні твори, як Писню Писної Псалми та іншу творчість освічених жидів. Освіту одержали вони головно в вавилонській неволі, де з жидами доволі людяно поводитись. Моральність П'ятикнижжя, яке неправильно приписують Мойсееві, дуже жорстока, коли взяти як приклад „око за око, зуб за зуб“. Але коли Олександр Македонський завойовав весь Схід і вища верства жидів огречилась, від греків перейняли вони культуру й гуманістичну моральність.

Грек Ксенофонт виступив проти політеїзму, Аїсхил говорив про Богу справедливість, а Платон про безсмертя душі. Також стоїки мали доволі глибоку мораль, як на ті часи. В 4 в. ст. ери була написана іранська Авеста й в ній прийшли поняття добра і зла, світла й темряви. Біблія переписувалась багато разів, поправлялась, дещо додавано. Аж в 150 р. ст. ери в Олександрії зроблено остаточний, доволі можливо оформлений, грецький текст, перекладаючи з різних гебрайських і арамейських документів. Його названо Септуагінт, бо 70 людей над ним працювало. Юдейський канон був затверджений на синоді рабів у Ямні аж 100 р. А офіційним християнським текстом вважається переклад Гієроніма з гебрайської мови на латину в 4 в.

Біблія це книга, як і інші книги свого часу й середовища. І ніякої „свя-

тості" в ній немає. В дальшому побачимо, що вона тісно пов'язана з Новим Заповітом, бо й сам Ісус з Назарету на ній виріс і говорив: "Я не прийшов знищити, а доповнити". В часах, коли писались книги Старого Завіту, грамотних людей було обмаль. Паперу тоді ще зовсім не було, а писалось на шкірі, або на дошці. Того роду писання були дуже дорогі, вони в народ не йшли, а зберігались у домах молитви. Поміж жерцями, пророками й писарями, а навіть королями, майже не було різниці. І не тільки культ Єгови, але й Баала і його численної компанії, мали своїх пророків і жерців. Ті жерці і пророки мали великий вплив на народ і про визначніших мусимо згадати, бо вони мали вирішальний вплив на перших християн і на тих, що писали книги Нового Завіту.

В пророка Міхея 5.3 є такі слова: "А ти Вифлеєме, хоч ти невеликий поміж тисячами в Юдеї, з тебе вийде той, що буде володарем Ізраїля". Хоч в Юдеї не було тисяч сіл і містечок, але такий вже був у пророків стиль, перебільшений і чванливий. Ісус, або Йошуа, народився в Вифлеємі і його пов'язали з пророцтвом Міхея. Але Павлові не подобалось, що він мав бути "володарем Ізраїля", який римляни зовсім розгромили, отже зробив його володарем світу. І в пророка Ісаї є слова: "Бо помід нами вродиться дитя, син буде нам даний, який буде рядити і його ім'я буде Чудовий Дорадник, Могутній Бог, Вісний Батько, Князь Миру". В іншому місці в Ісаї говориться про "алма", або "молоду жінку", яка вродить дитину. Перекладачі з гебрайської на грецьку мову з "молодої жінки" зробили "дівичку", або непорочну, бо така легенда ходила по східних країнах. Імператори Саргон і Асурбаніпал з Месопотамії вродились непорочно, Будда вродився непорочно, грецькі боги Гермес і Геракл вродились непорочно, також філософ Платон і Пітагор, також Олександр Македонський і багато інших.

Був звичай робити визначних людей непорочно вродженими. В ессенській книзі Енох легендарний Мелхіседек, первісний король жидів, був народжений непорочно. Фо Пі, основоположник китайської імперії і єгипетський фараон Аменготеп III були вроджені непорочно. 40 років перед народженням Ісуса римський поет Вергілій в 4-ій Еклозі писав, що скоро вродиться дитина, потомок Юпітра, який візьме на себе гріхи світу й запанує серед мирного людства. Вергілій думав про універсального Месію, подібно, як після нього Павло з Тарзосу, але жиди і їхні пророки думали тільки про себе і свій маленький світик. Англійський дослідник Дж. Робертсон каже, що навіть ім'я Марія було легендарним на Сході, по гебрайськи Мірія, по сирійськи Мірра, по грецьки Мая. А Йошуа по гебрайськи означає "спаситель", а таким був всюди бог сонця.

Пророк Міхея і Ісаїя жили за часів панування Гезекії і їхня проповідь скеровувалась в обороні бідних і покривджених. Того роду проповідники були популярні в народі. Один із перших Елія, якого вважали навіть Спасителем, знісся на небо в повозці, запряженій в 4 баскі коні. Коней позичено від гіттіїв-русичів, бо жиди мали тільки осликів. Елія знісся до неба куди величавіше, як Ісус з Назарету. Еклезіаст пише, що Елія прийде знову. Євангелісти перенесли це на Ісуса. На жидівській духовій спадщині вирости Євангелія. Кінець світу і прихід "Сина Чоловічого" заповідає Езра, Зехарія і Єзекиїл. Король Давид, який взяв Єрусалим і об'єднав розісварені жидівські племена, вважається Месією, тому й Ісус мав родитись "з роду Давида". Парадоксально, Йосяф з роду Давида не був його батьком, а ангел, який сповіщав Марію, хіба не був з роду Давида, але з роду Єгови. Цей жидівський герой Давид мав на своєму дворі статуї поганських богів, додержуючись політики, що зі всіми добре бути в дружніх відносинах. Про це пише Самуїл.

Наїзди й неволя витворили серед жидів атмосферу надій на Спасителя, але не небесного, а земного лідера, який раз на завжди збудує для жидів царство на землі, яке буде над усіма народами світу. Апетити в них були завжди дуже великі, зовсім неспівмірні до дійсности. Данило писав 7.13-14: "На хмарах небесних прийде Син Чоловічий... і буде йому дане володіння, слава й королівство і всі народи, нації й мови будуть йому служити". В своїх галюцина-

ціях Данило заповідає, що той, що прийде, буде судити всіх в останній день: „І всі ті, що спали в пилу землі, прокинуться, одні щоб жити вічно, другі на ганьбу й вічну погорду”-12.2. Чи ж не та сама візія була в Ісусаюку описали автори євангелій?

Книга Енох невідомого автора, яку знайдено в кумранському архіві, говорить про „Сина Чоловічого” подібно, як Ісус говорив про себе, що „Син Чоловічий не має де голови притулити”. Про воскресіння в той великий день говорить книга Енох: „В ці дні земля викине всіх тих, що в ній спочивали” „І гнів Сина Чоловічого звернеться на них/грішників/і його меч потоне в їхній крові”. „І кожне зерно принесе тисячі зерен, а кожна оливка 10 посудин оливи”. В Еноха небо, рай і пекло й безліч ангелів, чортів і демонів, подібно як кругом Ісуса. Деякі частини Еноха дуже подібні до Проповіді на Горі в Євангеліях. Книга Енох була настільною книгою Ессенів, до яких належав і Ісус.

Ранне християнство було спадковістю юдаїзму, який після розгрому повстання Макабеїв і останнього повстання Бар Кохби стратило ґрунт під ногами. Тору замінила людина Месія, яким стався остаточно, після цілої серії інших Месій, як Юда Макабейський, Симеон Зелот, чи Ісус бен Пандіра, Ісус із Назарету. Але не тільки жидівська традиція формувала християнство. Також культу бога сонця, які в Палестині були культом Баала, поняття гріха з Ірану і гностика створили фюзію в формі християнства. В основному це два елементи, гностицизм і месіанізм, бо обидва проповідували прихід правдивого Бога і Спасителя. Гностичний Логос це божеська мудрість і сліди його в Євангелії Івана, де Логос став людиною. „Святе письмо” зовсім не євятий, а людський документ, результат деспотизму й безнадії. Рушієм стали Павлові послання, або Листи, на яких, як пожар на вітрі, розгорталось християнство.

Докладна студія показала б наглядно, як формувалось у людській уяві християнство, таке подібне до всіх інших поганських культів. В християнстві багато паралель із іншими культурами. Згадаємо для прикладу тільки дещо, бо наша основна ціль інтерпретація самих Євангелій та інших документів Нового Завіту. Багато притч, якими користувався Ісус, були в жидівській тогочасній літературі і в народі. Всі боги сонця, як Мітра, Діонісій, Шемеш і Аполлон воскресали подібно як Ісус. Ще й сьогодні показують голову Ісуса в сьайві соняшного круга. Діонісій замінив воду в вино, Позейдон ходив по воді, ескулап лікував хворих. Будда ходив по воді, а Гор родився в стайні, Заратустра, Адоніс, Зевес, Діонісій і Гермес родились в печері. Жидівські пророки не говорять про розп'яття, але всі боги сонця, а було їх багато, були замучені, або вмирали в трагічних обставинах, спричинених злими силами, щоб знову воскреснути.

Є в Ісаї таке місце: „І його почислено разом із проступниками й він ніє на собі щіхи многих”-53.12. Поетична уява євангелистів такі слова переробляє на двох розбійників, що були розп'яті разом із Ісусом. „Сибільські Пророцтва”, які ходили по руках, подібно як інші письма, ідентифікують Йошуу Старого Завіту з Ісусом Христом. Йошуа був сином „Ман”, що означає „рибу”. Риба була символом перших християн. Жидівських сект було багато, важніші з них Назарени й Ебїоніти, для яких Ісус був тільки пророком. А інші, це Офїти, Наасени, Ессени, Терапевти чи Мандейці. Всі вони визнавали Йошуу, але людину, а не Бога. Навіть Павло не називав Ісуса Богом, а тільки Спасителем.

Ранне християнство було тільки відногою юдаїзму. Яків був першим головою в Єрусалимі, другим був Симеон. Вони ще не знали, на яку ногу ступити і сварились, бо одні були за обрізанням, а другі проти. Павло їздив до Єрусалиму на нараду й возив їм гроші на піддержку. Він переконав їх, що не треба обрізуватись, бо віра має йти далі Палестини. Віра ця стала одинокою вірою в римській імперії з книгою, яка була джерелом і основою

віри. Бо перші християнські ідеалісти побачили, що обіцянка „другого приходу“ не звершилася, отже треба було записати те, що знали. Сам Ісус, якщо такий взагалі був, бо історичних слідів нема, ішов у сліди пророків і Тори, а головню Ісаї, який сказав: „Бог мене вибрав, щоб я приніс добру новину бідним“.

Про Ісуса в листі до Гебраїців сказано: „Ісус став високим жерцем азаржди, згідно з чином Мелхіседека“ - 6, 20. Та минули часи й Мелхіседек став космополітом, загубивши свою жидівську оздобу й расу. Постать Ісуса зарисувалась на взір Ессенів, які жили в печерах Кумран над Мертвим Морем. Там він мабуть і перебував у ті роки, про які нічого не знаємо. Науковці припускають, що це були недобитки революціонерів, які знеохотились в революційній дії. Серед них був Учитель Справедливости, їхній лідер, а коли він помер, вони надіялись, що він в свій час знову прийде. Ісус перейняв від нього й від інших Месій роль того, що прийде. Ессени мали спільні вечери, які теж влаштовував зі своїми учениками Ісус. Таких не було важко знайти, бо нужда була велика кругом. Він заповідав їм Царство Боже й вони респектували його, бо були примітивні й неграмотні.

Ідеали Ессенів можна прослідити в Книзі Енох і їх додержувався Ісус. Це добродійність, любов, чесність, справедливість, щирість, покора й мир. Зрозуміла річ, це були тільки ідеали, бо Ісус попадав часто в протилежне, бо був тільки людиною. В нього була схлонність до проповідування й він покинув темні і скучні кумранські печери. Він сказав: „Дійсно, дійсно кажу вам, коли посієне зерно, внавши на землю не вмере, то залишиться одно, а як вмере, то принесе багато плоду“. Може й тому сам не вагався вмерти. Згідно з книгою Енох і цілим рядом пророків, Амосом, Ісаєю, Зефанією, Єзекиїлом, Йоселем, Даниїлом і Єремїєю, він голосив День Суду і Другий Прихід. Ісус ніде не говорив, що він Месія, або Бог, а тільки Син Чоловічий, бо так говорили пророки. І якби він був знав, що принесе в майбутньому його наука, він був би її ніколи не голосив. Впрочім вже тоді вона була повна контрверсій, наївности, навіть реакційности, але ні він, ні його послідовники, того не розуміли.

Його віра ніколи не була такою, як він хотів, як творці Євангелій її голосили. Чистий юдаїзм від нього відказався і в Талмуді він називається „мамзер“, або байстрик, а Марія „фрїзієрка легких звичаїв“. Слідів того Ісуса, що в Євангеліях, або в Листах, в історії не знайти. А офіційна теологія каже, що не важний є історичний Ісус, бо християнство це віра „об'явлена“. Треба було 19 віків чекати, щоб те об'явлення зовсім розвіялось, бо розум це дар Божий і він постійно шукає правди. Шукання правди це дорога до Бога. Сучасні йому історики, як Тацит і Светоній, про нього не згадують. Є маленькі вставки в Тацита і Светонія про християн, а в Йосифа Флявія, жидівського історика часів Ісуса, є декілька речень про Ісуса і його смерть, але це очевидна й незграбна вставка Отців Церкви. Також фальсифікатами є „Діяння Пилата“ і писання Іриней.

В жидівському Талмуді і в історика Юста Тиберійського, який жив тоді в Палестині, нема про Ісуса нічого. Також Філон Олександрійський нічого про Ісуса не знає. Перші християнські автори, як Орїген, Тертуліян і Климентій про згадку в Йосифа Флявія нічого не знають. Отже це ще один доказ, що це вставка. Не має зрештою значення, чи Ісус був, а чи його ніколи не було. Що має значення, це написаний Новий Завіт, на якому виросло християнство. Про нього будемо говорити в дальшому. В 4 в., коли християнство побідило, а радше коли його легалізовано, почалась сувора цензура нехристиянських писань і всі матеріали, які могли б кинути негативне світло на християнство, спалено. Найбільша бібліотека тогочасного світу в Олександрії була спалена фанатичною юрбою, підбурюваною монахами і священниками. Християнський закон був обшліфований і затверджений Нікейським Собором 325 р.

2. Новий Завіт.

Нікейський канон не був ще остаточним. Згідно з законом Атанасія 376 р всіх творів Нового Завіту є 27. В тому 4 Євангелія, Діяння, різного роду

Листи або Послання, з яких бодай половина належить Павлові, і Об'явлення або Апокаліпса Івана Богослова. Всі твори, за винятком Євангелія Луки й Діянь, написали жиди грецькою мовою, яка тоді була панівною кругом Середземного моря. Всі твори, за винятком Євангелія Івана, написані в жидівському стилі. Перші християнські Собори з великого числа писань, які тоді ходили по руках, вибрали те, що показалося їм найбільш достовірним і потрібним, а остаточний канон був збудований ад у 5 в. Раніш, ще до Соборів, Нового Завіту, як ми його знаємо сьогодні, не було, а мандрували з рук до рук різні манускрипти.

Багато клопотів і сварок було кругом формування канону, бо писані документи були контроверсійні, часто зовсім недостовірні, та й мова грецька, засмічена діалектизмами й чужими словами, була важка в інтерпретації. Історик Гарнак у книжці „Історія догми“ пише: „Нікейська і Халкедонська віра й листи Павла це витвір духу декадентної старини на ґрунті Євангелій“. Ісус, або Йошуа з Назарету, не був творцем християнського культу, а його об'єктом і майже всі ті, що писали, ніколи його не бачили. А писали те, що наказувала їм традиція, старинні впливи й надії на краще. В незвично скрутному положенні була потреба мати Бога близько себе й було краще, як він був людиною-спасителем. Бог мусів бути добрим Батьком, так як були боги плодючости й боги сонця. Вся легендарність про спасіння перенесено на Ісуса.

В Євангеліях пишеться про життя Ісуса, але тільки епізодами. Діяння це дія перших проповідників. Листи це проблеми віри, а Апокаліпса це зовсім окремих фантастичний твір, в якому земного Ісуса зовсім нема. „Євангеліє“ по грецьки означає „добра новина“, або благовість. Хоч написані вони були по грецьки, але думання в них було жидівське. Матей, Марко, Іван були жидами, Лука був греком. Це не були літературні твори, а запись традицій і легенд, які ходили в арамейській мові поміж жидами, але записували їх по грецьки. Усна традиція, багато років по смерті Ісуса, серед простолюду набрала фантастичного характеру і змісту. Записано не те, що сказав Ісус, або яким він повинен був бути, але як сказали про нього другі, також переважно ті, які його ніколи не бачили. Неграмотні ученики Ісуса не написали нічого про нього, а передали як уміли.

Євангелісти спираються на усну традицію, покликаючись теж на Старий Завіт „як було написано“. Старі звичаї, неможливо поминути. Ось на приклад Іван Христитель і хрещення Ісуса на Йордані це давній звичай секти Терапевтів і в різних країнах получення з культом містерій сонця, вмираючого й воскресючого. Слова жидівських пророків записано як слова Ісуса. Архангел Гавриїл і багато інших легенд виступають однаково в Старім і Новім Завіті. Теж мова Євангелій була дуже неаугарна, бо люди думаючи по арамейськи дуже неаугарно висловлювались по грецьки, притому не знаючи грецької мови. Єпископ Гієрополісу Папіяс казав, що писані документи такі неаугарні, що він воліє усні предання. Але усні, чи писані, деталі Євангелій були дуже випадкові, поверховні й недостовірні. Автори не знали фактів з життя Ісуса, а розказували те, що чули. Прогалини заповняли видумками фантазії. Навіть не важні були факти, а відповідна месіянстична атмосфера й релігійний настрій.

Такі речі, як затьміння сонця, землетрясення, коли Ісус помер, вставання „святих“ з гробів і мандрівки по місті, признання римських жовнірів, що Ісус Син Божий—це звичайні видумки. Таких речей в історії не було. Про Палестину автори пишуть так, якби в ній ніколи не були, бо географічні згадки дуже поверховні. Йшлося не про реальні речі, а про післанництво. Але й само післанництво треба трактувати як звичайну людську річ, бо кожна книжка кожного автора має якесь післанництво. І кожний учитель, а було їх багато, мав своїх учеників. Тому, що Ісус обіцянки не додержав і не прийшов знову, зайшла потреба записати, що можливо, щоб не пропали сліди про

нього. А записуючи збільшувано до фантастичного.

Ті, що писали, знали, що вони теж відійдуть, а тоді не буде кому й згадати. За надхненням Павлових листів, які появились перші, ідея жидівського Месії відійшла на задній план, особливо після останнього розгріму жидівського повстання Бар Кохби, зруйнування Титом Єрусалиму й масового виселення жидів. Жиди стратили ґрунт під ногами. Месії прийшлося шукати в широкому світі й універсального Месії, поза жидівським гетто. І тут головний інтерес мусів скупчилось на розп'ятті й воскресінні, бо інакше годі було собі Месію уявити. Хоч контroversійні й невловимі Євангелія, але таки роблять враження, що Ісус мусів існувати, але мабуть зовсім інший, як його розмальовують. Апостоли доволі реалістичні, примітивні, перелякані і гупі. За такими мабуть Ісус і шукав.

Коран був написаний три роки по смерті Мохаммеда, але на Євангелія треба було чекати бодай 40 років. За той час стародавня „баба Палажка“ неодноразово наговорить. І Євангелія й було хоч зо три десятки, бо 4 це тільки вибрані, кращі з найкращих. Про т. зв. апокрифічну літературу скажемо пізніше. Майже кожна спільнота мала своє власне Євангеліє. Одні визнавали одно, другі друге. Отже не можуть усі Євангелія бути однакові, бо різні люди, різний час і різні обставини. В Євангеліях багато чудес і притч, бо без них література була би скучна. В ті часи без чудес ніяк не могло обійтись, бо речі, які ніхто не розумів, пояснювались чудом. А євангелісти не були письменниками, а збирачами передань і проповідниками.

Дослідник М. Дібеніус каже, що проповідники завжди стараються обробити свою тему і спрямувати її до належної цілі. Ідеалізація почутого переформує те, що почуто. Вінстон Черчилль колись сказав: „Історик, якому бракує джерел, всетаки мусить свою історію розказувати“. Ті слова відносяться і до євангелістів. Навіть до вірних свідків не можна мати певного довіря, бо вони бачуть так, як бачуть їхні очі. І євангелісти мусять писати те, в що вірують хочуть вірити. Д. Штраус, геґеліанець, в книжці „Життя Ісуса“ каже, що Євангелія дуже суб'єктивні й легендарні. Для апостолів Ісус був „Месія з роду Давида“. Давид був помазаний Самуїлом, Ісус хрищений Іваном. А Синів Божих і Месій в старину було багато. Історичних відомостей майже ніяких. Євангелія це не біографія, а міти, породжені жидівським месіанізмом і гностичними мріями про безсмертя. Чуда творив не тільки Месія, але й рабіни і всякі царівники.

Легенда заставляє героя часто говорити те, чого він ніколи не сказав. І його слова мусять гармонізувати з предсказаннями пророків. Факти пов'язуються в відповідне теологічне світо, а про учителя як людину не говориться, бо автори Євангелій не письменники. І тому Євангелія треба трактувати тільки як документи віри. Євангеліст Іван так і пише: „Що є написано, щоб ви мали віру в те, що Ісус це Христос, Син Божий“ - 20. 31. Що особливо вражає в Євангеліях, це не дивлячись на трагічний час, в якому вони були написані, нема в них ні сліду бунтарських настроїв, а рабська покора й „львоньство“ до пануючих тиранів. Трагедія жидівського народу це „кара Божа“, а реакція на неї це проповідь покори й „осанна“, що по арамейськи означає „спаси нас“. Ми й сьогодні наслідуюмо жидів, стовнувши жалісно в наших церквах: Осанна!...

Коли були написані Євангелія, точно неможливо сказати, бо є про те багато різних думок. Найвчасніше були написані Павлові Листи. Але теж нема певності, що всі Листи написав Павло. Певність є тільки про Лист до Римлян, 1 і 2 до Коринтян і до Галатян. Перші три Євангелія, т. зв. синоптичні, бо подібні одно до одного, Матея, Марка й Луки, були написані десь між 70-120 р. Найвчасніше було Євангеліє Марка, найкоротше і з нього мабуть користали два дальші. Євангеліє Івана написане десь біля 140 р., а Діяння 150 р. Припускають, що Марко був приятелем Петра, Матея один із 12-ти, а Лука грецький лікар, товариш Павла. Чи авторами були дійсно ті, кого називають, теж невідомо. Самі Євангелія імен авторів не згадують.

Євангелія мусили бути в початках великою рідкістю, бо ранні Отці Церкви

про них нічого не знають. Аж Іринеї згадує їх 180 р., а Євангеліє Івана згадує аж Климентій +215 р. і Ориген +254 р. Знаний апологет християнства Юстин, замучений 150 р., про всі 4 Євангелія нічого не знає. Німецький історик Е. Маєр в „Походження Християнства“ думає, що найбільше досотвірний Марко, а найбільш грамотно й талановито написане Євангеліє Луки. Марко писав на базі арамейських текстів, а Матей і Лука користувались впокрифичною літературою. Є дослідники, які кажуть, що Євангеліє Матей написав Євзебій, а Євангеліє Івана Климентій Олександрійський. Матей і Марко мають більш жидівський характер, тоді як Лука по стороні Павла.

Зовсім відмінне від синоптичних Євангелій є Євангеліє Івана, гностичного характеру, де Ісус виступає як Логос, що по грецьки означає „слово“. Припускають, що кругом Івана була гностично-християнська секта і його твір став відомий дуже пізно, бо коли Полікарп в Листі до Філіпійців згадує синоптиків, то зовсім не згадує Івана. Також Папій, Юстин і Євзебій про Івана нічого не знають. Євангелій було багато, але вони загинули, або були знищені, як недостовірні. Тому годі сьогодні сказати, котрі з них були інтересніші й чому останні залишилися достовірні. Про Євангеліє Івана кажуть ще, що його написав еретик Маркіон і воно було перероблене. Але й синоптичні Євангелія були багато разів перероблювані й переписувані.

Матей і Лука користувались збіркою висказів Ісуса, яка чомусь зникла, як зникли апокрифичні та інші документи. Дуже сумнівними являються для дослідників Листи Івана, Юди, Лист до Гебрайців, 2-ий Лист Петра й наскрізь фантастичне Об'явлення, або Апокаліпса. Але на це треба би більшої студії. Вплив старинного поганського тотемізму, як доказ що і християнство наскрізь поганське, дійшов із євангелістами й до нас. Матей показують як ангела, Марка як лева, Луку як бика, а Івана як орла. В Євангеліях таке множество противоріч і недоречностей, що про них можна би грубу книгу написати. Про дещо згадаємо окремо.

Дату написання Листів теж неможливо точно устійнити, за браком історичних матеріалів і фактів. Можна сказати, що були вони написані між 50-150 роками. Найранші були Листи Павлові, бо мали найбільший вплив. На всякий випадок Павло і писання були перед Євангеліями. Голландський церковний історик А. Нірсон каже, що Павлові Листи це фузія юдейсько-християнська з додатком грецького духу. Нема в них нічого про батьків Ісуса, непорочне зачаття, Сина Чоловічого, чуда, Івана Христителя, Юду, суд і зраду Петра. Ісус як Христос, або Месія, це основна ідея Листів. І інші Листи дуже мало знають про життя Ісуса, а більше про невідрадий стан Цекви. Петро правдоподібно своїх Листів ніколи не писав, бо його грецька мова надто добра як на звичайного рибалку. А його Лист з Риму дуже подібний до Листів Павла. В Петра є порівняння про „Терплячого Слугу“ Єгови з Ісаї. Це говорить, що Петро завжди дивився на Ісуса як на постать юдейського духового світу.

В 1-му Листі Івана влучено другу половину останнього розділу Марка, почавши від 9. В нього теж є число гностичний висказ: „Бог є світло і в ньому нема темряви“ - 1.5. Лист до Тимотея і Тита не написав Павло, бо в них згадується єпископат, а за Павла такого не було. Написані вони за Гадріяна 117 р. Лист Юди і 2-ий Лист Петра написані в 150-70 роках. Є це релігійна полеміка, а Петра давно вже не було в живих. В Листі Якова, написаному 120 р., нема згадки про таку важливу подію як розп'яття. В Листі до Гебрайців не видно різниці поміж жидами й нежидами, хоч цитується псалом 2.7: „Ти є мій Син, якого я сьогодні сотворив“. Три Листи Івана подібні до Євангелій.

Діяння апостолів написані в 2-му віці. Науковці припускають, що автор подібний до Луки. Інші думають, що міг ним бути великий брехун і фабрикант документів Євзебій. В них заклик до толеранції Риму, як і в Павла. Багато чудес, а найбільше чудо це те, що „Дух Святий“ зіслав на апостолів

знання багато мов тоді, як вони побачили „вогненні язики“. Знання потрібні для проповідників, щоб „ламати хліб хата від хати“-2.46. Діяння подають історичні дані про Павла і його подорож до Риму. Багато видуманого, щоб зладити війну між петристами й павлістами.

Апокаліпса Івана Богослова написана 81-96 р. за Доміціана, передбачає упадок Риму й пов'язана з пророцтвом Данила, який бачив катастрофу й визволення. Для Івана це Христове Царство на землі. Твір цей відповідає атмосфері тих часів, коли покритивдені чекали упадку тиранії, надіючись на Христа, або на Логос-космічну силу. Розповідь дуже фантастична, часто незрозуміла. Нема в ній зовсім біографії земного Ісуса, нема нічого про Трійцю й відпущення гріхів. Натомість ненависть до Риму, що вказує на те, що автор належав до жидівської секти християн Назаренів. Говориться теж про скорий Страшний Суд, що відповідало настроям розгромлених і поневолених жидів. Тому Апокаліпса була серед них популярна.

Ось такі видіння: „І явилось на небі велике знам'я, жінка в виді сонця, під її ногами місяць, а на голові вінок із 12 зірок. Черво її було повне й вона кричала від болю й мук родження“-12.1-2. 12 зірок це ніби 12 племен Ізраїля і 12 апостолів. А вагітність це народження Месії. Про Ісуса говорить Іван як про „вбите ягня, яке має 7 рогів і 7 очей“-5.6. Дослідники Раймарус і Робертсон думають, що коли автором був Іван, то мусів бути люнатиком і 100% юдейцем. Бо Месія є нього це „лев племені Юди, корінь Давида“. 4 коні й Михайло з ангелами це жидівські війни й революції. Ось такі чудасії стаються виразником Найвищої Реальности космосу.

Зароджується стихійне питання: Що це все має спільного з релігійністю, або з історією нашого українського народу? Чому цього роду чужі нам і дивачні речі мають бути настільною книгою в нашій хаті? Чому маємо спотворювати того роду літературою душу нашої молоді? Остання облога Єрусалиму це останні дні Риму й розгромлення Єзекиїлового „Гога й Магога“. Гог і Магог це північні гітти і скити, або наші русичі. Врешті має прийти загальне воскресіння й Новий Єрусалим. Що ж може бути більш принадного для жидів? Але річця влучена в канон Нового Завіту. Спокійний і безсторонній дослідник жакнеться, коли йому скажуть, що Євангелія непомилні. Так кажуть церковні авторитети, голосячи, що Євангелія написані під впливом Св. Духа, отже не можуть бути помилними, чи недоречними. Автори не бачили Ісуса, ані його чули, а Св. Дух мусів бути п'яний, як їм диктував. Сама Церква виправляла діло Св. Духа, бо Церкві все можна.

Різні Євангелія почали появлятися різними мовами й діалектами, а з виправлюванням і перекладанням були великі труднощі. Спеціалістів не було, а друкарське ремесло не існувало. Але написані на шкідливі тексти служили тільки як претекст, бо духовники говорили й говорять що хочуть. Бо додержуватись наївних і противорічних текстів неможливо. А простолюддя їх ніколи не читає, а навіть як читає, то нічого не бачить і не розуміє. Для того, щоб бачити в правдивому світлі, треба багато студій. Знанням спекулянтот текстів був Євзебій, якого називали „принцом брехунів“. Речі зі Старого Завіту він повклав у Новий Завіт і навіть правдоподібно написав Євангеліє Матея. Він поділив усі писання, що були в обігу, на „визнані“, „дискусійні“ і „шкідливі“. Так теж робили Собори. „Визнані“ виправлювано, а решту нищено. Критик християнства Цельзус жаліється, що надто багато змін і поправок у Євангеліях.

Новий Завіт не був базою первісної Церкви, створеною для неї „Св. Духом“, але витвором певної категорії людей, згуртованих історичними, економічними й соціальними обставинами. Твори не були написані для розваги, а в боротьбі за існування, з надіями на визволення з трагічного положення. Треба знати тодішні умовини, щоб це розуміти. Ці твори постійно змінювано і пристосовувано до потреб. Так і всі міти поставали в давнину. Кожний міт має якусь скриту ідею й вимоги. Боротьба жидівського народу за здійснення своїх мрій і багата мітологія довоколишнього світу дали підставу до написання Єванге-

лій, як провідного світла в темряві.

Кожна релігія має свої "Святі Книги" з множеством мітів і фолкльору. І тому Євангелія не можуть бути доказом історичного Ісуса, бо в них тільки виідеалізована постать Месії. Ісус людина мусів би бути зовсім інший. Про це говорить багато дослідників, коли згадати тільки трьох, Брандеса, Робертсона і Швайцера. Християнський міт про Другий Прихід, суд і спасіння, ніколи не був реалізований. Нашим судом є історія і наш розум. Коли не вміємо розсудити, то ми не варті жити. Мітологічний багаж вже сьогодні не переконує. Спасителів було багато в історії. Навіть Наполеон, Ленін, Гітлер були спасителями. Спасіння в нас самих, його треба шукати в нашій душі, ініціативі і творчій дії.

Немає теж нічого надприродного в Євангеліях, бо весь світ надприродний. В кожній травинці і в кожній нашій думці сила надприродного. П'ючи кров і з'їдаючи тіло свого Бога ми наслідуємо тих первісних людей, які пили кров барана і їли його тіло, надіючись на ласку богів. Християнство поширилось, бо стало офіційним і примусовим, а довгі сторіччя християнської темряви витворили гнилу традицію, якої важко позбутись. Величезний відсоток християн Євангелій ніколи не читали. Багато їх навіть назвати не вміють. Жити по привичці це не жити, а вегетувати. Душа домагається прогресу і світла. Чи ж можемо жити сьогодні кличем Петра 2.18: "Раби, зі страху коряться панам, не тільки добрим і лагідним, але й підступним"?

Перед Євангеліями збірноти читали П'ятикнижжя Мойсея і пророків, а Євангелія були написані на те, щоб доповнити П'ятикнижжя. Ориген 185-254 розказує, як на єхординах читались тексти й діти вивчали їх на пам'ять. Євангелія не були написані для ритуальних чи обрядових цілей, а для підтримки месіаністичного настрою. Читали те, що попалося у руки, бо канону перед 150 р. ще не було. Н.пр. богослов Маркіон об'явив важним тільки одно Євангеліє Марка і 10 Листів Павла. Євзобій Кесарійський писав у "Церковній Історії", що Євангелія не вважались Божими книгами. Такими стали вони десь між 220-323 р., коли Нікейський Собор затвердив остаточний канон, відкинувши багато недостовірного матеріялу, окремих творів та речі, які можна було знайти в творах нехристиянських авторів.

"Життя Аполлонія" Філострата було дуже подібне до життя Ісуса. Після Нікейського Собору, який завершив побіду християнства в римській імперії, ще довго велись суперечки докруги творів Нового Завіту, особливо Євангелій, на різних Соборах, а й поза Соборами. Разом із Євангеліями була канонізована постать Ісуса, бо в перших сторіччях він був не то Ісая, не то Месія-бог сонця, не то Син Чоловічий, не то один із пророків. Аж остаточно, після безконечних сварок, Ісус зайняв місце серед Трійці, як Син Божий і Бог заодно. Іринеї ристрасно доказував, що 4 Євангеолія "Богом дані", бо пітагорейський квадрат має 4 рівні сторони, бо є 4 сторони світу й 4 пори року. А речі апокрифічні це "витвір диявола".

3. Апокрифічна література.

Апокрифи це грецьке слово, яке означає "схритий, секретний". Апокрифів Старого й Нового Завіту було багато і в початках християнства вся література була трактована однаково. Канонічні твори Нового Завіту це тільки вибір із багатьох подібних творів, а різні секти і групи читали різні Євангелія й Листи. Багато з них пропало без сліду, це більше ортодоксальне християнство знищило, а тільки дещо заховалось до сьогодні, що наводить на сліди первісної літератури.

Подібність канонічних і апокрифічних творів дуже велика і в канонічній літературі залишилось багато апокрифічного, значить її зовсім неможливо було відчистити. 7 нпр. в канонічних Євангеліях є такі слова: "Віддайте цезареві що цезареве, а Богові що Боже". В апокрифічних Євангеліях те речення звучить так: "Віддайте цезареві що цезареве, а Богові що Боже, а мені що має". Єв. Томи. Церква пізніше відтяла закінчення й перередакція

була зроблена зі всіми 4-ма Євангеліями. Канонічні й неканонічні твори залишилися назавжди недосковерні й вибірка та вигладжування нічого не змогли. Але на відкриття недоліків треба було чекати багато віків, заки почав прозябати розум, знайшовши свої корні в Греції.

З апокрифічних Євангелій знані були Євангеліє Томи, Варфоломея, Василіде-са, Марціона, Нікодима, Петра, Псевдо-Матея, Гамалієля, Євангеліє єгипетське, арабське, гебрайське, Ебіонітів та ще декілька льокальних Євангелій. Ще в 4 в. було три десятки Євангелій, а писали їх більш або менш грамотні люди. Вольтер пише в своїй „Історії Християнства“ що за Веспазіяна було Євангелій понад 50. А французький енциклопедист Дідро пише, що Євангелій було 60 і питається, чому 56 знищено. В деяких Євангеліях про Ісуса навіть не згадувано, бо таких як Ісус було багато. Писали про Юду Галилейського, про Йонатана, про Бар Кохбу, про Аполлонія та інших. Про це пише теж Кавтський в „Походження Християнства“, але й багато інших дослідників.

В Марціона Ісус не вроджений від Діви Марії, а зійшов прямо з неба, при тому його Євангеліє наскрізь гностичне і протижидівське. В Василіде-са нічого про розп'яття й воскресіння. В Євангелії Петра товпа народу відвідує похованого Ісуса. Могила Ісуса була бережена, щоби хтось не вкрав його тіла. Пилатову вину Петро зм'ягчує і все звалює на жидів. Євангелист Тома, т. зв. „євангелист Ісусового дитинства“, говорить про Ісусові молоді роки 5-12 р. фантастичні речі. Коли Марія працювала в полі й не було води, Ісус ногою копав землю, з якої витрискувало свіже джерело. Коли гадюка вкусила хлопця, з яким Ісус бавився, Ісус наказує гадюці завернути й виссати з ноги хлопця їдь. Коли учитель в школі ударив Ісуса, то його рука всохла. Ісус вкльпав з глини 12 горобців і наказав їм літати. Прокляв хлопця, який вилив воду і клопець задубів. І багато інших нісенітниць, які й не варто згадувати. Це тільки говорить, якими категоріями забобону тодішні люди думали, навіть грамотні.

В Євангеліях Якова описується втеча Марії і Йосифа до Єгипту. Їх прогнали льви і леопарди й на них нападали безуспішно гадюки. Ісус немовля у-мертвлює гадюк. Коли по дорозі входять до святині, 350 камінних ідолів перекидаються й розсипаються в кусочки. По народженні Ісуса Сальомея оглядає Марію і знаходить, що вона непорочна. Марію взяв Йосиф, як вона мала 12 років, ддятого тільки, щоб нею опікуватись. У Псевдо-Матея драгони виходять із глибини печери, в якій народився Ісус і пильнують дитя, а дикі звірі товаришать в дорозі до Єгипту, як у Якова. В Єгипті Ісус навчився чародійства й вернувся до Ізраїля царівником.

В арабським Євангелії царівник перемінив хлопця в мула й коли Ісус сів на того мула, мул знову перемінився в хлопця. Чудо не гірше від того, де Ісус ходив по воді, воскрешував мертвих, чи успокоював бурю в канонічних Євангеліях. В арабським Євангелії є теж, що Ісус 3-річних дітей робив хлопцями його віку, щоб мати з ким розважатись. Пійсно, Євангелія це література для розваги. В Євангелії Гамалієля вкрадене тіло Ісуса хтось кинув до криниці. Сам Пилат хоче переконатись, чи ця вістка правдива і йде до криниці. Жовніри витягають тіло Ісуса й хоронять знову в попередній могилі. Сирієць Татіян з багатьох Євангелій зробив одно й назвав „Гармонія“. Гармоній було сотні. Антіохійський єпископ наказав „Гармонії“ позбирати і спалити.

Крім Євангелій було багато апокрифічних Листів, з яких деякі залишилися до сьогодні. Були Листи Ісуса до Абарга, князя Едесси. Лист Амульо говорить, що Ісуса ховали в капустяному городі. Лист Варнави говорить, що жидівський договір з Богом є теж нашим, цебто християнським. 12 апостолів це 12 племен Ізраїля. Він визнає Старий Завіт за підставу християнської віри. Він цитує псалом 69.21: „Вони дали мені ховч замість м'яса, а на спрагу мою дали мені напитись оцту“. Також псалом 22.18: „За мою одєжу вони кидали жереб“. Обидва цитати мають відношення до розп'яття Ісуса. Лист Климентія говорить про формування Церкви й назначування єпископів апостолами, чого ніколи не було.

Були ще й інші Листи дуже контрoверсійного характеру.

Герметичні писання, а серед них „Пастух” Гермеса, це тнософічна література тих часів, яка має в собі християнські, гностичні та інші елементи. Гермес це посланець Божий, син Зевеса й Маї, якого порівнювали до Ісуса. „Пастух” подібний до Апокаліпси Івана Богослова, яку після довгих вагань все таки влучено до канону. До тогочасної апокрифічної літератури належить теж „Життя Аполлонія”, знаного проповідника й теософа, монотеїста. В „Діяннях Пилата” Пилат інформує Тиберія імператора про несправедливий присуд Ісуса, також про те, що Ісус це божеська особа. Тиберій поміж іншими богами в Римі мав теж статую Ісуса. „Сибілійські Пророцтва” були книгами в грецькій і латинській мові. Сибілли були пророчицями різних богів, які предсказували майбутнє й інтерпретували сучасне. В них засягали поради навіть імператори. Про них Константин говорить на Соборі в Нікеї. Цельзус називав християн „сибілістами”. Вони предсказували великі успіхи Ісуса і його Другий Прихід. „Ти прийдеш з неба, як світлий герой”. Дослідник Т. Віттекер в „Початках Християнства” каже, що „Сибілійські Пророцтва” ідентифікують Ісуса з Йошуєю Старого Завіту.

„Писання Варфоломея” розказують про те, що воскресіння Ісуса бачив лише огорожник, який працював у тому місці, де був похоронений Ісус. Але жидівські апокрифи говорять, що огорожник за добрі гроші викрав тіло Ісуса і вкинув до каналу. Це написано в „Толдот Ешу”, який про Ісуса розказує що найгірше, щоб осмішити його пам’ять. „Книга Енох” настільна книга Ессенів, була в різних мовах, навіть в старо-слов’янській. Наука в ній дуже подібна до науки Ісуса. Навіть є такі, які кажуть, що книгу написав сам Ісус. Але на те нема ніяких доказів. Енох, це перший патріарх жидівський, батько легендарного Метузелі. Збірка висказів Ісуса „Логіі” теж не включена в канон. Були написані по арамейськи, але віднайти їх сьогодні неможливо. В тій збірці не було нічого про смерть, воскресіння й тільки два чуда. Ісус не претендував на Месію, а був тільки пророком, як багато інших.

З побідою християнства апокрифи були заборонені, але їх дальше читали, бо лектура була інтересна. Неканонічними авторами визнано Климентія, Варнаву, Ігнатія, Полікарпа, Папія, Аристида й Марціона. Іринеєві в 180 р. знані були Климентієві Листи до Коринтян з Риму, 6 Листів Ігнатія й Лист Полікарпа до Філіпійців. Всі вони згадують Ісуса й цитують Євангелія, але писання їхні не були визнані Церквою, як правильні. Марціон мав Листи Павла, але про Євангелія в 140 р. в Римі нічого не чув. Юстин хилився в сторону Старого Завіту, пророків і Мойсея. Зрозуміла річ, що такі автори, як Порфїрій, Цельзус і Юліян, які були виразно антихристиянські, були Церквою строго заборонені, хоч шукачі правди ще й сьогодні за ними шукають в різних старинних джерелах. На жаль їхні твори Теодосій II спалив.

Крім напів поетичної й напів християнської Апокаліпси Івана Богослова, були ще й інші Апокаліпси, не визнані. Найперше Апокаліпса Ессенів „Війна Синів Світла й Синів Темряви”. Як і Книга Енох вона має багато подібного до науки Ісуса, поняття про гріх, про чесноту та спокуси диявола й останнє визволення. Багато в цьому творі зі Старого Завіту і з іранської Авести. „Апокаліпса Баруха” говорить про Месію, День Суду й вічний мир. Але перед тим „народ постане проти народу й буде голод і одчай на землі”. Йдеться Барухові про месіянське Царство Фарисеїв і Зелотів, „в якому кожна виноградна галузка буде мати 1000 китяг винограду, з неба буде падати манна й люди будуть безсмертні”. Апокаліпса подібна до того, що заповідав Ісус.

„Апокаліпса Петра” дуже строго обходить з жінками, які зрештою в християнстві ніколи не були в пошані. Жінки винувати в аборті будуть устромлені по ший в гврячий чоловічий кал, а дівчатам, які стратять невинність, будуть виривати груди по кусочку. Все це станеться на Останньому Суді. „Апокаліпса Езри” говорить про Месію Йошуя, близький кінець і Царство

Боже. Всі Апокаліпси це витвір гістєричних настроїв тих часів. Пташ... мкнена в темній кімнаті, буде битись об стінки, доки згине.

"Переписка Сенєки з Павлом" це фабрикація 4 в. Те саме Климентія, "Визнання" 3 в. проти Павла. "Тєстamente 12 Патріархів" написаний 109 р. ст. ери, наскрізь юдаїстичний і месіянїстичний. "Книга Ювілеїв" це утопія про те, яким буде людське життя за 1000 років. Ангєли в цій книзі обрізані так же, як і люди. "Книга Тобїт" це мирний біблійний монотеїзм. Повно в нїй ангєлів і чортів. Це проповідь навернення всього людства на юдаїзм і загальної любови, що в жидів рїдко трапляється. "Воснесїння Мойсея" написане в 7 в. Є це ще одна книга про жидівський месіанїзм, на якому виростав месіанїзм Ісуса. Всі вороги підуть до "гєгенни", або пєкла. "Мудрїсть Соломона" пише про чесноту і проти безсмертя. І дійсно, в юдаїзмі про безсмертя говориться дуже обережно, воно тїльки для найкращих. "Наука 12 Апостолів" відкрита аж 1883 р. Заголовок у нїй християнський, а старий заголовок був "Дві Дороги". Перша половина це християнська доктрина й розділи подібні до Проповїдї на Горі. З юдейських апокрифів були ще "Життя Адама і Єви", "Вознесїсаї", "Книга Макабеїв" і "Книга Езри" та ще декілька інших із чисто жидівською традицією.

Годиться ще згадати, що гностична література ставилась від'ємно до юдаїзму й дуже містично до християнства. Гностиків не інтерєсувала історія. Ісус це не людина, а дух, або "логос", як у Євангєлії Івана. Гностичне Євангєліє, "Пїстїс Софія" це історія людської душі, гріх, чистилище й поворот до єдності з Богом. Людина може вірити в правду тїльки тоді, коли її пізнає. "Пїстїс Софія" або "Слїдами Мудрости", написав Валєнтин. Християнство в нього фантастично получєне з орієнтальною містикєю і філософією. В 1946 р. знайдєно в Єгїпті бібліотєку гностиків, 50 рїзних книжок, скритих у могилі.

Забобонний і гноблений нарїд у початках християнства трактував однаково гностичну, апокрифїчну чи не апокрифїчну літературу, не знаючи рїзниць. Навіть само слово "апокрифи" прстало пізніше. Новий Завїт це вибірка подібних до себе писань, обшліфованих для канону. Про безліч недорєчностей і противорїч навіть у канонїчних творах ніхто тоді не догадувався. Сьогодні дослїдникові приходиться на всю літературу глядїти однаково й зараховувати до тої самої класи мітологїчного примїтиву.

4. Євангєліє Матея.

Матея був державним урядником, збирачем податків. Дєхто каже, що він писав по арамейськи, але з його арамейських писань нема ані слїду. Василїд був його учеником. Матея вражає великими бесїдами й захопленням натурним, як Царство Небєсне, непорочне зачаття, Вифлєем, Єгїпет і Кїнець Світу. Він говорить про "Ключі Царства Небєсного" і "Ключі Пєкла", ті самі ключі в Книзі Енох. І хоч його Євангєліє протижидівське, але він багато цитує Старого Завїту, а ученики в нього післані, щоб "рятувати загублені вівці дому Ізраїля". Виходить, що ми українці теж загублені вівці дому Ізраїля, бо Матея у нас у великій пошані. Хрищення Ісуса Іваном це жидівський звичай, але Матея туди вводить надприродні сили. Багато Матея взяв із тодішніх вірувань про Аполлонія, індійського Крішну, а чуда це теж популярні орієнтальні легенди.

Будда теж ходив по воді й теж накормив множество голодних одним хлїбом. Уздоровлення хворих робили усякі чародїї і про них розказували чудеса. Наведєні в дальшому цитати це далеко не все, а тїльки короткий вибір з Матея, щоб читач сам переконався про вартість цього твору. Євангєліє Матея починає ться Ісусовим родоводом, щоб ніхто не мав сумніву, що Ісус жидівського роду. "Книга роду Ісуса Христа, сина Давидового, сина Авраамового. Авраам породив Ісаака, Ісаак породив Якова і т. д." - 1.1-2. Це для нас українців особливо важне, бо хїба ж Син Божий і сам Бог може бути іншого походження, як жидівського?

Ангєл до Йосифа каже: "Йосифе, сину Давида, не бїйся прийняти до себе

Марію, дружину твою, бо що в ній зародилось, є від Духа Святого"-1.20. А в Ісаї: „Ось Діва завагітніє і вродить Сина й назвуть його Іммануель"-7.

14. Іммануель означає „з нами Бог", отже від Іммануеля до Ісуса дуже таки близько. Матей для потвердження цитує Ісаю, як доказ тісного пов'язання з жидівською історією. І далше Матей каже: „Від Авраама до Давида 14 поколінь, від Давида до переселення в Вавилон 14 поколінь, а від переселення в Вавилон до Христа 14 поколінь"-1.17.

Перед тим, як навчати, Ісус постив 40 днів і 40 ночей-4.2. Є це звичайна орієнтальна легенда, бо Будда аж три роки жив у пустелі й кормився корінцями. Заратустра 40 днів постив і мав зустріч із Богом, який йому подиктував Авесту. Проповідь на Горі підчеркає багато шляхетних прикмет людини, які допоможуть до спасіння. Згадаємо тільки одну: „Блаженні убогі духом, бо їх є Царство Небесне"-5.3. Дух це дар Божий, щоб людина могутніла, але Ісус хоче, щоб людина була бездушним автоматом. Така наука вбиває людину і вбиває народи. В державно-творчій дорозі нашого народу така „отруя на Горі" дуже нам пошкодила, бо підірвала самі основні сили росту.

Коли хтось сумнівається, чи Ісус був пройнятий духом юдаїзму, вистачать такі слова: „Не думайте, що я прийшов руйнувати закон і пророків, я не руйнувати прийшов, а доповнити"-5.17. „Хто без причини злиться на свого брата, буде під загрозою суду"-5.22. Ті самі слова в Книзі Енох 44.1-3. „Коли твоя права рука є причиною гріха, відрубай її"-5.29. Інтересно, чи знайшовся такий правовірний християнин в історії, який це зробив. Знаємо, що в Середньовіччі були такі монахи, які себе кастрували, але тут не та сама проблема. „Хто б оженився з розведеною, чужоложить"-5.22. Церква й сьогодні того роду подружжя не дозволяє, але світ іде понад Церквою.

„Не проклинай"-5.34, те саме в Книзі Енох 49.1. „І коли тебе вларить хтось у праву щоку, підстав йому і другу"-5.39. Дуже наївна порада, яку не порадить навіть найбільший ідеаліст. „І коли б хтось хотів позиватися з тобою і взяти твою свиту, віддай йому й сорочку"-5.40. Наука люнатика, подібна до попереднього. Що на це скажуть воїни УПА, які бились за свою землю, за свою „свиту"? „Але я кажу вам, любіть ваших ворогів, благословіть тих, що вас проклинають, робіть добре тим, що вас ненавидять"-5.43-44. Те саме в Книзі Енох 50.2-4. Згідно з Ісусом ми маємо любити НКВД за те, що нас мордувало і всіх московських наїзників за те, що нас денационалізують. Гарна програма до дії для українських націоналістів.

„Люби твого сусіда, як самого себе" є наскрізь фальшивим і непридатним. Бо не знаючи сусіда можна його тільки шанувати, а любити самого себе це звіриний егоїзм. „Не збирай собі скарбів на землі"-6.19. Те саме в Книзі Енох 50.5. Іншими словами, гуляй, чи спи на вулиці, а діти твої хай самі за себе дбають. Або будь монахом, відірваним від життя і його проблем, без будь-якої матеріальної бази. В тому самому дусі: „Не журіться життям вашим, що будете їсти, що пити"-6.25. Або ще такі слова: „Чого ж турбуєшся про одягу? Зважте на лілеї в полі, як ростуть: Не трудяться, ні не прядуть"-6.28. Мабуть нема потреби пояснювати того роду наївну науку. Пощо вчитись, пощо трудитись, пощо боротись за краще життя? Лілеї виростають самі, то й ми виростемо самі-на яничар, на рабів. Того роду отрую двала нам християнська Церква тисячу років.

„Шукайте найперше Царства Божого і його справедливости, а все інше буде вам додане"-6.33. І вслід за тим: „Не журіться про завтра, бо завтра само за себе клопочеться"-6.34. І дім сам побудується і діти самі виховуються. І про незалежну батьківщину навіть не думайте, бо вона ось уже десь за близькими горами. „Попроси й буде дане тобі"-7.7. Наука добра для божевільного. Якби Ісус сказав: Здобудь, а будеш мати, то це було б зброєю в житті, але ось пройшло вже 1000 років, а ми покійно й жалісно стогнемо по церквах і ніщо крім горя не дається нам. „Прямі є ворота й вузька та

дорога, яка веде до життя і мало буде таких, які її знайдуть"-7.13-14. Це правда, що правдиву дорогу не кожний знайде, бо життя це складна річ, але її треба постійно шукати й себе самого перевіряти. Та не про гідне життя йдеться Ісусові, а про мітичне безсмертя, яке знецінює життя, в якому живемо.

Коли ученик хотів поховати свого батька, Ісус сказав йому: "Іди за мною та остав мертвим поховати мерців своїх"-8.22. Навіть дикуни шанують своїх мерців і з респектом хоронять їх, але не Ісус, Син Божий. А якби хтось думав, що Ісус однаково трактував усі народи, а не тільки думав про жидів, то хай прочитає такі слова: "Цих 12 післав Ісус і заповідав їм: Не йдіть на дорогу поган і в місто Самарян не входіть, а радше йдіть до загибших овець дому Ізраїля"-10.5. Треба знати, що Самаряни визнавали віру юдейську, хоч расово не були жидами. Мабуть, що нас українців треба би зачислити не до "загублених овець дому Ізраїля", хоч ми туди так дужн просимось, гвалтом держимось за поли Ісусові й надіємось на спасіння, хоч він нам того не бажає. Про свій "другий прихід" Ісус сказав таке: "Не обійдете ще міст ізраїлевих, як Син Чоловічий прийде"-10.23. Але ось вже 20-ий вік добігає, а він все ще не прийшов. Отже хто набрехав? Ісус, Матей, чи ми самі, які шукаємо правди з любови до Бога?

В науці Церкви Ісус це учитель миру й любови. І іноді він про це говорить. А ось Матей пише так: "Не думайте, що я прийшов принести мир, я не прийшов, щоб принести мир, а меч"-10.34. Читаючи такі слова людина губиться в такій безнадійній гіпокризії. А до того ще й таке: "Я прийшов, щоб поставити людину проти свого батька й дочку проти своєї матери"-10.35. Де ж тоді пошана й любов батьків, якої вчить кожна здорова педагогіка, а яку так дуже зберігали наші предки? Де сімейне тепло, де рідна хата, до якої все життя прив'язана наша думка? Куди веде нас того роду наука? А ще закликає Ісус: "Прийдіть до мене всі стружені й обтяжені, а я успокою вас"-11.28. Ні, не успокоїти живої й думуючої людини Ісусовою безнадійною перверсією. Закони Божі людського співжиття вчать чогось зовсім іншого.

Або ось і розумні слова: "Кожне королівство поділене проти себе самого, буде руїною, кожне місто й дім поділені проти себе самих, не встоїтьси"-12.25. Але власне християнство поділило нас, щоб ми брат брата ненавиділи й поборювали. А наші духовники, як ті собаки, лають один одного через тин глупої і мертвої догматики. Ісус перемінив воду в вино й сам любив напитись вина-11.19. Добрий приклад для майбутніх поколінь, які ніколи не нехтували алкоголем. А наші священники й наші єпископи мають бари в своїх житлах.

"Бо як Йона був три дні і три ночі всередині кита, так і Син Чоловічий буде три дні і три ночі в серці землі"-12.40. Це пророцтво Ісуса теж не справдилось, бо згідно з розповідями євангелістів був він похоронений тільки два дні і дві ночі. А байочка про Йону добра для малих дітей. І знову Ісус проти своїх рідних, коли прийшли його відвідати. А мав він 4 братів та ще й сестри були. "Хто моя мати і хто мої брати?"-12.48. В іншому місці він до своєї матери відзивається "жінко". Не дивниця, що жінка була упосліджена довгі віки в християнстві. "Я розкажу вам про речі, які були секретними від початку світу"-13.35. З одної сторони це тиха мегаломанія, а з другої сторони всі його секрети були в Біблії. Які секрети має Біблія, то показали віки. А людський розум, як чарівний дар Божий, ніколи не перестане відкривати все нові секрети Божі й без Ісусів та біблійних ідолів.

"Надаремне вони почитають мене, коли навчають людських наказів"-15.9. Це означає, що одинока етика це його етика, а що вона варта, то бачимо на його власних словах. На людській етиці виросло законодавство наших часів, а не на християнській етиці. Коли Канаанка просила помочі, бо її мучив біс, Ісус знову зареагував своїм знаним антагонізмом до нежидів. "Мене післано тільки до погібших овець Ізраїля"-15.24. І до того самого дуже жорстокі слова: "Не годиться відняти хліб дітям і кинути щенятм"-15.26. Чо-

му ж тоді інші народи й українці прийняли християнство, як вони, щенята? А відповідь на те є. Бо вони не прийняли, а їх заставили прийняти.

Не Ісус називав себе Сином Божим, а так назвав його Петро: „Ти є Христос, Син Бога живого”-16.13. Христос це Месія, завжди очікуваний в жидівському народі і слова про те, що „на тобі збудую Церкву мою й ворота пекельні не переможуть її. І дам тобі ключі Царства Небесного”...16.18-19, вставлені Церквою пізніше, бо Ісус ніколи про якусь Церкву не думав. Як не диво, до того самого Петра Ісус відзивається: „Геть від мене, сатано”-16.23. Чи ж на „сатані” можна будувати Церкву й давати йому „ключі Царства Небесного”? Православна Церква ніколи тих „ключів” не визнала. „І ось з’явився їм Мойсей і Ілія та розмовляли з ними”-17.3. Що ж, свій до свого.

На потвердження Ісусового божества в Матея при хрищенні такі слова: „Залунав голос із хмари, який сказав: Це є Син мій улюблений, що я його собі вподобав”-17.5. Значить, Єгова проголосив, що він сам собі подобався. „Коли будеш мати віру як зерно гірчичне й оцій горі скажеш: Переїди звідсіля туди, і вона перейде”-17.20. Церква завжди проповідувала сліпу віру, але щоб зрушити гори, того ніколи нікому не вдалось. Папа римський намагається сьогодні зрушити з місця Москву, але це безнадійна справа. „Коли не навернетесь і не будете як малі діти, не ввійдете в Царство Небесне”-18.3. Те, що діти милі сотворіння, не можна перелічити, але щоб дорослі ставали як діти, то це щонайменше глупо.

„Продай, що маєш і рздай убогим, а матимеш скарб у небі”-19.21. В нас священники мали великі маєтки тоді, коли малоземельне селянство бідувало й голодувало. Але священники не тільки не спішилися роздавати, але ще й дерли з бідности скільки могли. Москаль Лев Толстой роздав багато, бо був багатирем, але все ж таки залишив собі доволі, щоб вигідно жити. „Легше верблюдові перейти через очко голки, як багатій людині до Царства Небесного”-19.24. Нещасні ті багаті, ще й до церкви ходять, а їх таки чимало назбирається. „Сядете й ви на 12 престолах судити 12 поколінь Ізраїлевих”-19.28. Слова ті недвозначно говорять, для чого приготував Ісус учеників своїх. „Останні будуть перші, а перші останні”-20.16. Дуже глупо, бо коли додержуватись цих слів, то не буде жодного прогресу. Матея розказує, що при вході до храму сиділи мініяїли. Такого не могло бути, бо жиди дуже респектували свій храм. Ісус же розганяв мініяїлів, а їхні столики попервертав, з лбови-21.12.

Дуже комічна подія сталася з фіговим деревом, яке не зародило. Ісус його прокляв, так якби воно було в чомусь винувате. „Щоб ніколи з тебе плоду не було во віки!”-21.19. І негайно дерево всохло. Багато дерев му- сіло би всохнути, бо не кожне завжди родить. Обвинувачувати дерево міг тільки наївний романтик Ісус та ще й виклипати. „То ж віддайте кесарю кесарево, а Богові Боже”-22.21. Отже віддаймо Кремлеві Україну, а Богові поставмо свічку. Знаменита програма до дії. Віра в свої сили і в сили свого народу не має тут ніякого значення. Ісус грозить, якщо в нього не повірять: „Бо буде велике горе, якого не було від початку світу, аж досі”-24.21. А кінець світу зовсім близько. „Поправді кажу вам, не перейде цей рід, доки не все станеться”-24.34. Ще одна брехня наївного романтика. Залякування були в нього часті. „Будьте готові, бо прийде Син Чоловічий тої години, про яку й не думає те”-24.44. Рах Ісус каже, щоб усе продати й роздати, то знову говорить протилежне: „Кожному, що має, дасться та й ще прибавиться, а в того, хто не має, забереться й те, що має”-25.29.

В контроверсіях його науки годі розібратися. Ось ще одна грозьба, яку так любив Ісус: „І підуть ті на вічну муку, а праведні на життя вічне”-25.46. Правосуддя сьогодні може засудити на досмертну тюрму, але на „вічні муки” посилає тільки учитель любови Ісус. Годі зрозуміти такі слова: „Боже мій, пощо ти мене опустив?”-27.46. Це слова Ісуса на хресті. Адже смерті він сам хотів і сам же Бог післав його на ту смерть, як розказують євангелисти. „Всі, що беруть меч, від меча й гинуть”-26.52. Тут Ісус

сам собі противорічить, бо в іншому місці говорить, що „я не приніс мир, а меч“. „Ідіть і навчайте всі народи, християни їх во ім'я Отця, Сина і Святого Духа"-28.19. Є це закінчення Євангелія Матея, вставлене пізніше, бо в своїй науці Ісус інші народи презирає, а про Трійцю немає поняття, бо вона постала аж по його смерті і спричинила багато спорів і воєн.

Про много недоречностей і противоріч скажемо пізніше. Не можна теж заперечити, що в Євангеліях є й гарні слова, бо євангелист черпав з народної традиції. Але те, що гарне, зникає в хаосі примітиву й недоречности. Того роду твір називають „Святим Письмом" і в нього вірять, як в угольний камінь свого життя, але тільки ті, які його ніколи не читали, а як і читали, то не розуміли, бо для розуміння треба хоч трохи студій епохи й тогочасної літератури.

На закінчення ще один квіточок. Біси просили, щоб Ісус дозволив їм вийти в стадо свиней, а Ісус дозволив. „І ось усе стадо кинулось із кручі в море, та й погинули в водах"-8.32. Сьогодні кожна розумна людина запитався, хто такі біси і звідки взяли у Палестині свині. І що вони завинили, що мусіли потопитись. Розповідь про бісів і свиней говорить про примітивну фантазію літератора Матея, якою він послуговується впродовж усього Євангелія. Це теж говорить про вартість цього твору. Але беручи до уваги два тисячоліття й замерхлу епоху, ми мусимо трактувати того роду літературу тільки з гумором.

5. Євангеліє Марка.

Найстарше й найкоротше Євангеліє Марка. Припускають, що Марко те записав, що почув від Петра. Євангеліє появилось в 75 р., значить 40 років після смерті Ісуса. Через 40 років багато чого могло призабутись, або показатись в іншому світлі, як воно було в дійсності. Марко не так заінтересований в науці Ісуса, як у чудах і поодиноких подіях. Чудес у нього багато, а найбільше лікувань хворих і калік, що в ті часи пояснювали вигнанням бісів з людини. Біси в нього на кожному кроці.

Нема в Марка ані словечка проти римлян, так якби вони не існували, а Пилат це шляхетна людина. Це вказує, що Марко теж мусів бути під впливом Павла, який відносився лояльно до римлян і одобрював рабство, бо воно від Бога. Євангеліє теж пов'язане зі Старим Завітом, але суботні закони, настановлені фарисеями, Марко заперечував. Під час хрищення на Ісуса сходять Св. Дух. Ісус декілька разів заповідає свою смерть і воскресіння, так якби нічого іншого не мав на думці й заздальгидь заплянував свою смерть. Матей і Лука мусіли користуватись Марком, бо в них повторяється багато фактів, чудес і притч, записаних Марком. Народження й молодість Ісуса його зовсім не інтересує, а починає Марко від того часу, коли Ісус зріла людина виступає з проповідями. Отже йдеться йому головню про месіанізм.

Починає Марко не родоводом, як Матей, а пророцтвом Ісаї про прихід Месії, Іваном Христителем, хрищенням, підготовкою в пустині, а тоді місією. „Ідіть вслід за мною, а я зроблю вас ловцями людей"-1.17. Гарна це місія ловити людей як кріликів. Так ловлять комуністичні агенти наївні жертви, затуманюючи їх блискучою пропагандою. Приклад копіювання це голос з неба при хрищенні: „Ти Син мій улюблений, в тобі моє благовоління"-1.11. Те саме в Матея 17.5. „І духи нечисті, як тільки побачили його, падали перед ним і кричали: Ти Син Божий! А він суворо наказував їм, щоб не виявили його"-3.11-12. Як бачимо, про синівство Боже Марко вживає навіть свідчення нечистих духів. І відразу дві недоречности. Найперше Ісус боїться, що нечисті духи будуть його проповідувати, а потім, для чого це гіпокритичне скривання, коли вся його місія говорить недвозначно, хто він такий і чого хоче.

„Симонові дав ім'я Петро"-3.16. Ось так просто й більш нічого. Нема тої „скали", що в Матея, ані тої красномовности. А слова: „Хто моя мати та брати мої?"-3.33 такі ж антисімейні, як у Матея. Але їх не Марко від Матея, а Матей від Марка взяв. „І стадо зо дві тисячі свиней кинулось із кручі в море"-5.13. Маркової фантазії про дві тисячі свиней постидався навіть Ма-

тей, бо написав тільки „стадо свиней“. Дві тисячі свиней, а в них мусіло влізти дві тисячі бісів. Ну й наплотив же їх Сатана, той якого Єгова вигнав з раю, що бідному Маркові не давали дороги перейти. Ісус дуже кривдив власників тих свиней, які не могли бути жидами. Ну й вода в морі стала напевно заразлива.

„Хіба ж він не тесля, син Марії, брат Якова і Йосифа і Юди і Симона? І його сестри чи не тут між нами?“-6.3, питались здивовані мешканці Назарету, коли Ісус зайшов у рідні сторони. Але на батьківщині він не мав успіху й не міг творити чуда. І Марко каже: „Він не міг творити чуда, бо вони йому не вірили“-6.5-6. „Поправлі кажу вам, відрадніше буде Содомі й Гоморі в день судний, ніж місту тому“-6.11, яке не захоче прийняти в себе апостолів. В тій страшній грозьбі Ісуса не видно ні сліду толеранції й любови, які він голосить деінде. „І почув цар Ірод, бо звісне стало ім'я його, що то Іван Христитель воскрес із мертвих, тому творяться чуда від нього“-6.14. Вістка дійшла до Ірода про Ісуса, але він думав, що це Іван, якому він відрубав голову на просьбу дочки Іродіяди. Сук тільки в тому, що Ірод панував у роках 40-4 ст. ери, отже де він тут взявся 40 років по своїй смерті? Він теж не міг вбивати немовлят у Вифлеємі, бо помер 4 роки раніш. Але про Вифлеєм Марко зовсім не пише.

„Мойсей бо сказав: Шануй батька свого та свою матір, а хто злорічить на батька чи матір, смертю нехай помре“-7.10. Слова ці противорічать іншим, де Ісус згіржливо висказується про своїх рідних. І кара смери за образу батьків це трохи за гостро, навіть на його часи. „Петро у відповідь каже йому: Ти Христос! І заборонив ім, щоб ніколи не говорили про нього“-8.29-30. Така заборона повторяється, незрозуміла й недоречна, бо пощо тоді вся його наука про спасіння, яка здобуде цілий світ, в якій він не скриває свої особистості? „Що скористає людина, яка здобуде цілий світ, а загубить душу свою?“-8.36-37. Слова дуже незрілі, бо світ треба нам здобувати, через знання й культуру, через ідеали, любов Бога і правди. А без душі цього робити не можна, бо душа дана нам на те, щоб ми жили. А жити це здобувати й будувати.

Вся наука Ісусрва концентрується в засвітньому „царстві“, а не в житті. „Деякі між тут присутніми не діждуться смери, поки побачуть Царство Боже, що прийде в силі“-9.1. Подібна обіцянка в Матея, але надаремна. Ісус тільки додавав відваги й охоти спантеличеним ученикам своїм, обманюючи їх. „І явився їм Ілія з Мойсеєм, та й розмовляли з Ісусом“-9.4, як у Матея. Що ж, одної бамілії побратими, треба ж час до часу зустрінутись. „Ілія прийде перший і все приготує“-9.12. Ілія це навіть слуга Ісусові, бо прийде раніш, щоб Ісус прийшов уже на приготоване місце. „І коли око твоє гіршить тебе, виколи його“-9.47. Подібне і в Матея, але як приклад до наслідування ніяк не годиться, бо тоді всі люди були би сліпі. Один Ісус залишився б видючий. Марко це мабуть почував, бо пише: „Ніхто не є добрий, тільки один Бог“-10.18.

„Хто видержить до кінця, той спасеться“-13.13. Ось іще одна заохота ученикам. Подібно, як сьогодні деякі українські патріоти-католики заохочують: Чекаймо! коли їх запитати, що ж буде з ватикансько-большевицьким єднанням? „Глядіть, чувайте, моліться, не знаєте бо, коли настане час“-13.33. Слова ці відносяться до попереднього. Це значить, прожити життя в безнадійній надії і вмерти рабом під зкляттями біблійного поганства. „Була ж година третя й розп'яли його“-15.25. Це противорічить науці Церкви, що був мертвим три дні і три ночі. „І дуже рано, в перший день тижня, приходять до гробу, як сходило сонце“-16.2.

Приходять жінки, але його вже не застали. Їх зустрінув юнак, а в Матея ангел. Коли Ісус помер, в Марка стало темно, а в Матея більш театральнo, бо було землетрясення й відкрились гроби. Занавіса в храмі юдейським роздерлась в обидвох і Матея децо додає для більшого враження. Марко закін-

чує: „Вознісся на небо й сів праворуч Бога”-16.19. Це тільки таке побожне бажання в Марка „праворуч Бога”, бо того Марко не бачив, тільки в своїй уяві. Коли Ісус в’їздив до Єрусалиму, то знала його велика товпа народу, але Ірод не знав, бо брав його за Івана. Ісус наказав ученикам привести йому осла, щоби в’їзд був більш парадний-11.2-4. Питання тільки, яким правом взяли чужого осла? І чи „скромний” Ісус не міг вийти до Єрусалиму пішки?

„Зорі падатимуть з неба”-13.25, коли він прийде. В ті часи можна ще було переконувати темних людей такими фантастичними аргументами, але сьогодні, в добу космічних полетів. Большевики теж обіцяли „золоті гори” і „землю без викупу”, куди робили революцію. Але результат був сумний і трагічний. Те саме сталося з християнством, яке принесло 1000 років темряви й жорстокости. „Не перейде рід цей, коли це все станеться”-13.30. Подібно, як у Матея. Це тільки ще одно повторення вже раніш сказаного. Мабуть, коли брехню повторити часто, то в неї таки повірять. Гітлер сказав колись: „Щоб у брехню повірити, то мусить бути велика брехня”. Ісус вперто наполягає на своїх обіцянках: „Чувайте, бо не знаєте, коли пан дому прийде, увечір, чи опівночі, чи впівдні, чи ранком, щоб прийшовши несподівано, не застав вас сплячих”-13.35-36. Це так, щоб держати їх у постійному напруженні, щоб була не прокинулась у них підозра.

Ісус дуже любить, коли його стороння жінка помазує дорогою олією, дарма що наказує, щоб про нього нічого не говорили, навіть бісам наказує. Але ученики протестують: „Можна би продати це більш чим за 300 динарів та роздати бідним”-14.5. Але Ісус забороняє їм таке говорити. Де ж тут наука про те, щоб продати все й роздати бідним? Але в Сина Чоловічого все можливе і простиме. „Кого я поцілую, то він, берить його”-14.44. Чи Юда аж мусів цілувати Ісуса, щоб його пізнали? Чи ніхто його не знав? А тріумфальний в’їзд до Єрусалиму? Юдин поцілунок тільки театральний засіб. В Матея є ще й самогубство Юди, чого в Марка нема, бо Матей багатший на літературний хист. „Вони ж усі присудили, що винен смерті”-14.64. Це було на суді Синедріону. Чому суд відбувався вночі? І під римським пануванням Синедріон не мав права судити когонебудь, та ще й засуджувати на смерть.

Петро „скала” три рази відрікся Ісуса-14.66-72. Коли Пилат запитав: „Чи ти цар юдейський? Він відповів: „Ти кажеш”-15.2. Значить, Ісус вважав себе за „царя юдейського”, на якого чекали всі жиди, як на спасителя. Але чого нам чекати від нього і взагалі від жидів? В Матея є ще, що первосвященики підкупили сторожів, щоб ті говорили, що тіло Ісусове його приятелі вкрали вночі-28.13. Скромний Марко і про те нічого не пише.

6. Євангеліє Луки.

Тоді, коли Євангелія Матея і Марка були тільки перекладами з первісних арамей текстів, часто дуже незугарними, то Євангеліє Луки було написане доволі культурною грецькою мовою, бо Лука був лікарем. Хоч він був, як кажуть, товаришем Павла, але його Євангеліє було перед 130 р. зовсім невідоме. Він, як і Матей, базувався на Євангелії Марка, доповнюючи і прикрашуючи його. Також авторство Луки є найбільш правдоподібно, тоді коли відносно Матея і Марка нема абсолютної певности. Припускають теж, що Євангеліє Луки було доповнене й вигладжене Климентієм в Римі, який те саме робив із іншими Євангеліями. Лука, як і два другі синоптики, не дає опису життя Ісуса, а тільки фрагменти, проповіді й вискази, т.зв. „гагада” в гебрійській мові. В Луки, вихованого в Греції, як і його товариш Павло, найпомітніші сліди гелленізму. Євангеліє своє Лука назвав „зверненням до Теофіля”.

Текст більш поетичний і більш драматичний, як у двох попередніх, тільки кінець світу відходить на задній плян. Замість того „Царство Боже в вас самих”. Слова вартісні й сьогодні в містичному і психологічному розумінні, а не в розумінні християнської есхатології. Менш уваги до юдаїзму, агідно з Листами Павла, хоч Мойсей і Ілія розмовляють з Ісусом, як у Марка, а Єгова голосить з-поза хмар: „Це є Син мій возлюблений, слухайте його”

го". Затьміння сонця й роздерта заслона, як у Матея й Марка і як доповнення до Марка є дещо про народження й дитинство Ісуса. Лука голосить Павлову доктрину толеранції й послуху до римлян, бо бунт нічого не дає, як це показала трагічна жидівська історія.

Ісус прийде знову тоді, коли програма месіянїзму помід усіми народами буде довершена. Так пояснюють теологи Другий Прихід сьогодні, але Церква думала колись інакше, бо декілька разів в історії заповідала скорий „кінець світу”. Перша така заповідь була базована на пророцтві Данила, що після Вавилону буде ще три імперії, а тоді прийде „Царство Боже”. А тимчасом імперій була ціла серія і пророцтва Данила, Ісуса, Євангелій і Апокаліпсине здійснилися. Світ показав, що він іде не мітичними дорогами, але дорогами законів Божих. Лука починає тим, що ангел Гавриїл являється Захарієві і сповіщає його, що бездітна Єлисавета, його жінка, вродить сина Івана, який „багато синів Ізраїля” наверне до Господа Бога”-1. 11-16. Іван прийде, щоб приготувати ґрунт для Месії. Бездітна Єлисавета подібна до бездітної Сарі зі Старого Завіту. А Гавриїл походить від георайського слова „ґабрі”, що означає „сила” і „Ель” або „Бог”, отже „сила Божа”. Той же самий Гавриїл, амбасадор Єгови, спвіщає Марію, а радше Міріям з Назарету, що вона вродить Боже Дитя-1.26-35. „І назвеш його Ісус”-1.31.

Інтересно, що Міріям в Луки це не жінка Йосифа, а тільки „дїва”, заручена з мужем, на ім'я Йосиф, з роду Давида-1.26. Ісус прийде, щоби внаслідувати трон свого батька Давида. „І дасть йому Господь Бог престіл Давида, вітця його й царюватиме над домом Якова на віки, тай царству його не буде кінця”-1.32-33. Коли Йосиф „з роду Давида” не є батьком Ісуса, то як Давид може бути батьком Ісуса? Повна нісенітниця. І як може Церква голосити Ісуса „Спасителем Світу”, коли виразно сказано, що „царствуватиме над домом Якова”? Треба бути сліпим, щоб ті недоречності не бачити. Але, як і сам Лука в дальшому каже: „В Бога ніщо не є неможливе”-1.37. Пов'язуючи Ісуса з Давидом, Лука пише зовсім в дусі пророка Ісаї 2.2-3: „Зі Сїону розійдеться закон і слово Боже з Єрусалиму”. Називаючи себе „християнською нацією” ми по сьогодні гнемось під тиранією „закону зі Сїону”, який придумали жидівські пророки.

В епізоді про народження Лука не сходиться з Матеєм. Коли Матеєм пишуть, що Марія з Йосифом і дитятком втікають до Єгипту, то в Луки про Єгипет ані словечка. Натомість по 8 днях обрізали дитя й назвали Ісусом-2.21. „А як сповнились, по Мойсеевому закону, дні її очищення, то принесли його в Єрусалим, поставити його перед Богом”-2.22. Де Єгипет, а де Єрусалим? А український нарід співає такі чудові колядки про втечу до Єгипту, навіть не думаючи про те, що його шукали. Вся українська тематика про Різдво блідне, або навіть на ум не приходить. Коли Ісус христився в Йордані, Лука подає докладний родовід Ісуса, від Бога й Адама аж по Йосифа, разом 76 жидівських предків і поколінь, щоб не було ніякого сумніву, що Ісус таки жид із глибокими жидівськими традиціями.

Як і в Матея й Марка, Ісус був 40 днів у пустелі й нічого не їв, аж врешті „зголоднів”. В Марка тільки згадка про спокуси диявола, але Лука розказує про це докладніше. В Назареті Ісус сам сказав: „Ніодин пророк не є прийнятий у батьківщині своїй”-4.24. А земляки розлютившись прогнали його. Навіть „повели його на верх гори, де було їх місто, щоб скинути його”-4.29. Лука, як і другі, посилає учеників на „лови людей”, як на полювання. Цебто не Лука, а Ісус, якому Лука вкладає слова в уста: „Не лякайся, з цього чаю будеш ловити людей”-5.10. Чуда й uzдоровлення в Луки подібні, як у інших, а проповіді реторично складніші. Проповідь на Горі подібна до Матея. Вона є в користь покривджених і рабів, тому й серед рабів християнство найбільше ширилось. „Блаженні плачучі, бо вшішаться”-6.21. Такі слова дають надію.

Що до вибраних апостолів, то Лука теж додержувався кабалістичного й астрологічного числа 12. Ісус вибрав 12 з-поміж більшого числа-6.13. Чому вибрав теж Юду Іскаріота, невідомо. Хіба може для того, щоб показати, що без зрадників життя неможливе. „Горе вам, ситим тепер, бо голодуватимете. Горе вам, коли про вас добре говоритимуть, бо так робили лжепророкам батьки їх” -6.25,26. Така наука впроваджує людину в умовий хаос, нервовість, а навіть гістерію. Людина це істота суспільна і в суспільстві реалізується її щастя. Але того не міг розуміти Ісус, ані Лука.

Коли Матей пише для жидів, то Лука для всіх, але мораль та сама. „Любіть ворогів ваших, добро чиніть тим, що ненавидять вас. Благословляйте тих, що кленуть вас і моліться за тих, що чинять вам кривду”-6.27-28. Це варте пригадати щераз, хоч у Матея те саме, щоб ми бачили, яка наївна мораль і що було б, якби ми її пристосовували до наших ворогів. І на практиці, що робила Церква? Сретики не були ворогами Церкви, але їх палила інквізиція живцем. Проповідь на Горі це гарний квіточок заложити на погруддя й більш нічого. „А хто твое збирає, не забороняй”-6.30. Це добре метте для тих українців, що себе вважають „героїчними християнами”. „Хто бере від тебе овіту, не берони йому й сорочки”-6.29. Забрав нам ворог майже все, віддаймо й решту. Ось і виразна відповідь на те, чому така безсильна українська нація. І не треба москаля судити. „І не судіть, щоб не суджено вас”-6.37.

Звернім увагу на епізод 7.18-20, де Іван Христитель посилав своїх учеників спитати Ісуса, чи він той, що має прийти, бо той же самий Іван нещодавно хрестив Ісуса, а тут він про це комплетно забув. „Марія, звана Магделіною, що з неї вийшло сім бісів”-8.2. Ісус постійно виганяв бісів, з ними вінняв безперервну війну, аж до побідного кінця”. Але щоб у жінці сиділо аж сім бісів, то здається Лука таки пересолив. Свідки тих часів могли говорити навіть про сотню бісів, а в Марка говориться про 2000. „Ніхто ж, засвітивши свічку, не покриває її посудиною, ні не ставить під ліжко”-8.16. Але Церква не дозволяла досліджувати „Св. Письмо”, воно навіть мусіло бути в незрозумілій і мертвій мові. А в нас українців ще й досі повна темрява. Ми не тільки „ставимо свічку під ліжко”, але й не маємо відваги її засвітити.

Коли поставити Євангелія ближче до світла, тоді й видно їхню „красу”. „Нема нічого тайного, що не виясниться”-8.17. І тут Лука має повну рацію, тільки іноді на „вияснення тайни” треба чекати сотні й тисячі років. Лука говорив, що в жінці було сім бісів, але в біснுவатого було „велике стадо”. Біси не перевелись і сьогодні і в народі кажуть: Біс би тебе взяв! Ісус посилав ізціленого, щоб ішов до дому й розказав, що сталося-8.37. Але в іншому місці наказує, щоб держали все в тайні. Навіть бісам наказує те саме. Про Ірода й Івана Христителя те саме, що в Марка. „Кажу вам поправді, що які тут між приявними не зазнають смерти, поки не побачуть Царства Божого”-9.27. Але і смерти зазнали і Царства Божого не побачили.

Подібна легенда в большевиків про „комуністичний рай”. Мільйони вмерли і ще вмируть, але комуністичного раю не побачуть. „І ось два мужі розмовляли з ним, були то Мойсей і Ілія”-9.30. Те саме, що і в інших синоптиків. „Шукайте найперше Божого Царства, а все інше додасться вам”-12.31. І де його шукати, коли Церква гнила і брехлива. Хіба що в собі самому, бо наріс Ісус оказав: „Царство Боже в вас самих”. „Той же раб, що знав волю пана, а й не приготувався, ані не зробив по його волі, тяжко буде битий”-12.47. До ра переєторога для поневоленних, що б’ються за свободу. Раб повинен на завжди бути олужняним рабом, бо так хоче Ісус.

„Ви думаете, що я прийшов мир дати на землі? Ні, кажу вам, а роз’єднання”-12.51. Ось і добре, а ми так стараємось надаремно жити в згоді й не перестаємо говорити про „єдність”. „Останні будуть першими, а перші останніми”-13.31. Що ж варта нація без вождів, без героїв, які завжди мусять бути першими, щоб дати приклад відношення до сім’ї і рідних те саме, що й у Матея й Марка. „Якщо хтось прийде до мене й не ненавидить свого батька, матери, хі”

ки, дітей, братів і сестер і себе самого, то не може бути моїм учеником"-14.2. Ще тільки бракує, щоб ненавидіти весь світ. „Так то кожен з вас, хто не відречеться від усього свого маєтку, не може бути моїм учнем"-14.33. Таких було мало, а як і були, то були люнатики без будь-якої корисви для суспільства.

„Говорю вам, що в небі будуть більш радіти одним грішником, який кається, ніж 99 праведниками, які не мають потреби каятись"-15.7. Цього роду мораль каже, що не важне, чи ти жив правильно, чесно, чи грішно, а важне, щоб каюся перед смертю. Виходить, що злочинців не треба засуджувати на тюрму, коли вони каються. „Що високе в людей, те перед Богом гидота"-16.15. А що, коли високі ідеали гуманності і справедливості? Тоді це теж „гидота"? Небо й пекло мусять бути дуже близько одно від одного, бо коли помер багач і дістався до пекла, але побачив Авраама в небі й попросив його каплю води, то Авраам відмовив-16.22-25. „Дозвольте дітям прийти до мене й не забороняйте їм, таких бо Царство Небесне"-18.16. Діти безкритичні й наївні, чи такими й ми всі маємо бути? Але й діти бувають розчаровані, знуджені, бунтарі, допитуючі. До них треба ставитись з увагою й терпеливістю. Але не їхнє місце перше в суспільстві, а зрілих людей.

Такі вискази, як „віддайте кесареві кесарево" і про голку, верблюда й багача, це тільки повторення з Марка. Притча про 10 рабів і срібло це ще один приклад вірної служби рабів і легалізація рабства-19.12-26. Знову повторяє Ісус свою облудну обіцянку про скорий прихід: „Дійсно кажу вам, не перейде цей рід, як усе те станеться"-21.32. Та це й запевняє Ісус: „Небо й земля проминуть, а мої слова не минуться"-21.33. „Знайте, що Царство Боже близько"-21.31. Такі вискази тільки показують, як глибоко Ісус був пройнятий памороками свого месіанізму. Жаль тільки, що той його месіанізм не був земний і здоровий, а навпаки, приніс стільки горя й лиха. Його месіанізм має здібність очаровувати й зараз багато безкритичних і сліпо емоційних умів, які доходять навіть до тупого й варварського фанатизму.

А коли наближався його час, ним самим запланований, при Тайній Вечері сказав він ученикам своїм такі слова: „Я заповітую вам Царство, як заповів мені Отець мій, щоб ви їли й пили за столом моїм у Царстві моїм і сиділи на престолах судити 12 племен Ізраїлевих"-22.30. Слова такі мусіли будити гордість в наївних слухачів і вони розвівають всякий сумнів про Ісусів юдаїзм. І ніби на дорогу повчав їх: „Нехай продасть свою одягу й купить меч"-22.36. „Вони ж сказали: Господи, ось тут два мечі. Він же сказав їм: Досить"-22.38. А коли по смерті з'явився апостолам, попросив їсти і їв печену рибу й мед-24.42. Що ж, голодному до неба підійматись таки не вигідно. І це сказав їм на прощання: „Має сповнитись усе, що написано про мене в законі Мойсеевім, у пророків і в Псалмах"-24.44. Ось і Спаситель Світу, але тільки на чолі панування жидів над цілим світом, бо так написано в Старому Завіті. А ми стоїмо під вікнами жидівської божниці й колядуємо, забувши хто ми такі.

7. Євангеліє Івана.

Четверте Євангеліє мусить бути вилучене як джерело про життя й науку Ісуса. Воно зовсім відмінне від синоптиків, фантастичне і зроджене в гностичному кліматі. Дослідник Б. Бауер каже, що це чисто літературний твір, який з життям Ісуса має тільки те спільне, що бере його як символ. Символ цей дуже містичний і теологічний і в часі формування канону були сумніви, чи його можна до закону включити. Людської природи Ісуса нема зовсім, а тільки грецьке слово „логос", що й означає „слово". Так і починається Євангеліє: „В началі було Слово". Ісус це жидівський Месія, але порівнюється його до Вина, Хліба, Світла, Дверей, Дороги й Пастуха. Але тажож як і Сина Божого.

Містичні бесіди й філософія взяті від Філона Олександрійського. Ха-

рактир цілого твору метафізичний. Нема народження, а тільки прямий прихід „Духа Божого“ й підготовка жидівського царства на землі. Ісус веде себе як божество, зовсім відібний від людських обмежень. Християнські теологи кажуть, що Іван був улюбленим учеником Ісуса, а Євангеліє написав, аж як був стариком. Але це зовсім неможливе, бо Євангеліє написане аж в половині 2 в. і показує воно ученість автора, тоді коли той Іван, що був учеником Ісуса, не проявляв будь-якої грамотності. Тому авторство дуже сумнівне. Також історично Євангеліє фантастичне. Дата розп'яття інша від синоптиків, а смерть Ісуса взята з грецької літератури про смерть „сина Божого“ Геракла.

Починається Євангеліє від Хрестителя, як у Марка, але ідеї чужі Ісусові, взяті від гностиків, від Філона й від індійського Крішні. Месіанізм перенесений на всі народи, як у Павла. „В мого батька господі є багато кімнат“. А жиди це „діти диявола“. Божеськість Ісуса незаперечна. „Хто в мене не вірує, той вже засуджений“. Нема ні одної притчі, нема поцілуя Юди. Перед Пилатом він не „цар ідейський“, а щось вищого, бо Правда. Нема спокуси диявола в пустині й нема недоречних свиней, що потопились у морі. Марія виступає як „сербняча мати“, тема популярна на Сході, перенесена в Середньовіччя. Жастика жисел говорить недвозначно про літературно-кабалістичний характер твору. Три рази Ісус переходить Юдею, три рази говорить про зраду Юди, три рази Пасха в Єрусалимі, встає з гробу на третій день і три рази показується ученикам.

Гностичком був дуже сильною струєю серед думаючих і освічених людей часів Ісуса. Ця містична віра постала під впливом грецьких стоїків, Зороастра та індійських книг Упанішадів. Бога вони виражали як „Слово“, що так означало „розум“. І тому Іван починає: „Споконвіку було Слово“ - 2.1. І далше: „І Слово було в Бога і Слово було Богом“. І тому теж містична інтерпретація народилася: „Не з крові й не від хотіння тіла, не від хотіння чоловічого, але від Бога“ - 1.13. Бо: „Слово сталося тілом“ - 1.14. Без Мойсея й біблійної традиції Іван не обходиться: „Бо закон був даний Мойсеєм, а благодать і правда Ісусом Христом“ - 1.17. Ісуса він називає: „Ти Син Божий, ти цар Ізраїля“ - 1.49.

А про Петра тільки одне речення: „Ти Симон, син Йони. Ти назвешся Кифа, що означає Петро/скеля“ - 1.42. Ученикам своїм, за те що вірили, Ісус сказав: „Від цього часу побачите відкрите небо й Божих ангелів, що входять і сходять на Сина Чоловічого“ - 1.51. До матері своєї відзивається Ісус як до чужинки: „Що мені й тобі, жінко?“ - 2.4. Ісус пробує навчати учеників ошуканства: „Кожен чоловік несе перл добре вино, а коли підоп'ють, тоді гірше“ - 2.10. Також знову чваниться Ісус: „Зруйнують цей храм, а в три дні поставлю його“ - 2.19. Він каже до Самарянки: „Ви кланяєтесь тому, чого не знаєте, ми кланяємось тому, що знаємо, бо спасіння від юдеїв“ - 4.22.

Мабуть довго прийдевся їм чекати, щоб від юдеїв одержати спасіння. І не для нас прийшов Ісус на світ, а „для загублених овець дому Ізраїля“. „Бо я не прийшов з неба, щоб чинити волю мою, а волю того, хто мене післав“ - 6.38. „небо але Господого Словк, бо про Бога всіх народів ані слова. Скрізь самозобство, евоцентризам і кукаання диму в очі наївних учеників: „Оце ж воля того Отця, щоб кожен, хто бачить Сина й вірує в нього, мав життя вічне і я воскресну його в останній день“ - 6.40. І знову те саме: „Хто вірує в мене, той мав життя вічне“ - 6.47. Або: „Кожний, хто їсть моє тіло і п'є мою кров, мав життя вічне“ - 6.55. Їсти тіло й пити кров Божу це старинний звичай різних вірувань, який перейшов у християнство. Але: „Брати його не вірили в нього“ - 7.5.

В інших Євангеліях просять Ісус, щоби про нього не говорили, але тут тільки про себе й говорив. „Ви з низів, а я з висоти“ - 8.23. „Бо не від себе я прийшов, а він мене післав“ - 8.42. „Поки я в світі, я світло світові“ - 9.5. „Я і Отець одно“ - 10.30. „Отець у мені, а я в Отці“ - 10.38. Зовсім неправильно й нездорово вчить Ісус: „Той, хто любить душу свою, той погубить її,

а хто ненавидить душу свою, той збереже її на життя вічне"-12.25. Про душу говорить переклад Галушинського, але інші переклади говорять про „життя". А життя дане нам на те, щоб ми жили й життя любили. І душу свою ненавидіти теж абсурд. Ессени називались „Сини Світла". Може від них узяв Іван „світло", до якого часто порівнює Ісуса. „Я світло, прийшов у світ, щоб кожен, хто вірує в мене, не перебував у темряві"-12.46.

Ісус прощається з учениками перед розп'яттям, подібно як Енох перед тим, як знестия до неба. „І коли відійду і приготую вам місце, знову прийду та й заберу вас до себе, щоб де я і ви там були"-14.3. Готує їм місце до сьогодні. Але не знає Тома, куди дорога. Йому й відповідає Ісус: „Я дорога, правда й життя. Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене"-14.6. А Филипові каже: „Хто бачив мене, той бачив і Отця"-14.9. Отак і напустив диму в очі наївним і темним ученикам своїм. І це він часто торочить: „Я вийшов від Отця і прийшов у світ, і знову покидаю світ і йду до Отця"-16.28. А ученики вірили йому, бо так пише Іван.

Ісус молиться до Бога перед схопленням в Саду Гетсиманським: „Отче, прийшла година. Прослав твого Сина, щоб і твої Син прославив тебе"-17.1. А при кінці: „Ти полюбив мене ще перед сотворенням світу"-17.24. Полюбив кого? Себе самого? Молився до кого? До себе самого? Адже теорія про Трійцю каже, що Отець і Син це одно й те саме. Чи ж може Бог мати Сина? Виходить, що Бог сам себе зробив „своїм Сином". Хай хтось поспробує розібратись у цій логіці, яка має бути підставою віри в найвище єство. Про поцілунок Юди нема в Івана нічого. Ісус сам каже: „Це я!"-18.5. Але в схопленні Ісуса бере участь відділ війська й незрозуміло, що це за військо, бо римське військо хіба для Анни і Каяфи не працювало.

Навіть з хреста Ісус до своєї матери каже брутально: „Жено"-19.26. Ученик стояв біля неї й Ісус каже: „Це твоя мати! І від того часу взяв її ученик до себе"-19.27. Зовсім незрозуміло, бо Марія мала свою власну хату й дітей аж семеро. А коли з'явився ученикам, то сказав їм: „Так написано, щоб повірували, що Ісус Син Божий і щоб віруючі життя мали в ім'я його"-20.31. Отже все сталося, від народження до смерті, бо так „було написано" жидівськими пророками. Терпів і воскрес, а яка кому користь від тих жидівських легенд? Хіба тільки те, що ми далше терпимо й ворог розпинає нашу батьківщину.

8. Противоріччя і недоречності.

Дослідник Нового Завіту Менкен каже, що Новий Завіт має 175.000 недоречностей. Може він трохи перебільшив, але недоречностей і противоріч таке множество, що годі вважати ці книги „Святим Письмом". Святість писань хіба не в примітивізмі й кострубатості? Широкі круги віруючих нічого про те не знають, бо Біблії не студіюють. Коли „Боже Слово" диктував Єгова, то він сам про себе дав свідоцтво. Примітивізм писань оправдують замерхлі віки, загальна неграмотність та інтелектуальний рівень тих, що писали. Але тоді пощо робити святістю те, що є тільки документом часу? Коли в писаннях противоріччя, які годі погодити одні з одними, тоді і з авторами ми погодитись не можемо. Тільки історичним збігом обставин такі речі стали підставою великої релігії. Але сьогодні бачимо, коли критика й досліди свободні, що така підстава безвартісна.

Легше є розцінювати автора, коли є більше творів, але коли маємо 4-ох авторів, тоді порівняння інтересне. І що ми бачимо? Ті самі події по різному описуються в різних авторів, або речі, які є в одних, не існують у других. Матей 52 % згідний з другими, а 38 % ним написаних речей в других не знаходимо. Марко 7 % не годиться з другими. Лука аж 59 % не годиться з другими. А в Івана тільки 8 % того, що в других. Перші три євангелисти, названі синоптиками, різняться від Івана, але й поміж ними безліч противоріч і недоречностей. Візьмім для прикладу родовід. Церква вчить нас, що Ісус непорочно зачатий, отже батько його є сам Бог. Але Матей починає своє

Євангеліє родоводом Ісуса, Сина Давидового, сина Авраамового і т.д." - навіть вчисляє аж 36 родоначальників. Кому і для чого ті родоначальники потрібні? А в Луки аж 76 поколінь - 3.23-38. Обидва родоводи видумані, бо історично їх доказати неможливо.

Ісус в Івана зовсім інший, як Ісус Марка. Це тільки говорить, що про Ісуса були різні думки, легенди, або просто, видумки. Жидівський Талмуд ще в 220 р. навіть не згадує Ісуса, а тільки Йошуа бен Пандеру, який робив чуда, був суджений і розп'ятий в місті Люд. Нема згадки про нього в тодішніх істориків. І про Євангелія нема ніде згадки. Аж християнин Юстин Мученик 167 р. згадує вперше тільки Івана. Наука Ісусова нездорова, його поведінка дивачна, в різних Євангеліях по різному описана. Ісус приніс, не мир, а меч і прийшов, розділити сина з отцем, дочку з матір'ю й невістку зі свекрухою. Часом Ісус лагідний і говорить про любов, а часом сердитий і навіть відкидається до Петра: "Геть сатано, відійди від мене!" В дальшому побачимо, що в приводу множества противоріч і недоречностей годі додачуватись в Євангеліях чогось, "божеського".

Церква довгі віки строго забороняла студії Євангелій, але свобода й розум таки взяли верх і твердження Церкви, що в Євангеліях нема помилок, показалися димом. Тільки що згаданий Юстин, Отець Церкви, в своїй "Апології" каже: "Всяка правда, яка колинебудь була сказана, є християнська". А яка та "християнська правда" в Євангеліях, то в дальшому побачимо. Перші й найпримітивніші тексти Євангелій були оброблені й виправлені пізніше, коли християнство стало державною релігією. Деякі недоречності викинено, а де що додано. Канон постав не зразу. Ось н. пр. про Трійцю Євангелія не згадували. А в Матея пізніше вставлено: "Ідіть же, навчайте всі народи, християни їх во ім'я Отця й Сина і Святого Духа" - 28.19. Вставка зовсім очевидна, бо говориться теж про "всі народи", а Ісус про всі народи ніколи не думав, а тільки про "загублені вівці Ізраїля". Всі народи були пізнішою вигадкою Павла. Але Павло й Діяння про Трійцю теж нічого не знають.

"Мати Марія" в Матея не має жодних титулів 1.18, але Церква придумала дуже вимовні титули, як, "Пречиста Діва Марія", "Мати Божа", "Цариця Небесна" й інші. І про те, що Бог має матір, є тільки спадщиною політеїстичних часів. Також і її культ заносить політеїзмом. Ангел з'являється Марії й каже: "Не бійся Маріє, бо ти знайшла ласку в Бога. І ось зачнеш у лоні й породити сина й назвеш його Ісус". Це так в Луки 1.30-31. А в Матея ангел з'явився Йосифові, а не Марії, і сказав: "Йосифе, сину Давидів, не бійся прийняти до себе Марію, твою дружину, бо що в ній зародилось, є від Духа Святого. І вона породить сина й даси йому ім'я Ісус" - 1.20-21. В Марка і в Івана про це нема нічого. Народження пов'язане з пророцтвом Ісаї, який написав: "Ось дитина завагітніє і вродить сина й назвуть його Есануель з нами Бог" - 7.14.

В Луки Йосиф мешканець Назарету в Галилеї, а в Матея мешканець Юдеї. Марко Йосифа зовсім не згадує. В Луки Йосиф, батько Ісуса, бо Марія каже: "Ось твій батько і ми болючи шукали тебе" - 2.48. Батьківство Йосифа підтверджене і в Івана: "Ми знайшли Ісуса, сина Йосифового з Назарету" - 1.45. Жиди очікували Месію з роду Давида, тому в Івана 7.12 стоїть: "Чи ж не каже Нисанна, що з Давидового роду із Вифлеєму села, відкіля був Давид, прийде Христос?" Тому і в Матея такі слова: "Бо з тебе/Вифлеєме/вийде вождь, що стане пастирем мого народу, Ізраїля" - 2.6. А в Луки: "І дасть йому Господь Бог престіл Давида, вітця його й царуватиме над домом Якова во віки" - 1.32.

Що спільного має з нами, українцями, Ізраїль, Давид, Яків, Вифлеєм і Назарет, то треба би запитати запаморочених кадиллом богомольців. Коли приглянутись двом різним родоводам Ісуса в Матея і в Луки, то не тільки скількість поколінь різна, але попробуйте читати від Йосифа взад. В Матея: Яків, Матан, Елеазар, Еліуд, Ахим, Садок, Азар і т.д. - 1.1-6. А в Луки: Матат, Лев, Мелкій, Яней, Мага, Амос і т.д. - 3.23-38. Отже хто набрекав, Матей, Лука чи Ісус Дух? Виходить, що родовід це поетична фантазія. Така ж поетична фантазія...

всі Євангелія. В Матея Яків родив Йосифа, а в Луки Матат. Питання, пощо взнали ці родоводи, коли Ісус не від Йосифа, а від Св. Духа?

В Матея Ісус продився за Ірода, але Ірод помер в 4 р. ст. ери, як пише історик Йосиф Флявій. Ірод панував від 43 р. до 4 р. ст. ери. За його панування парти здобувають Єрусалим на короткий час, але Ірод відбирає Єрусалим назад 37 р. ст. ери й парти відходять. Значить, з народами Ісуса, а разом із тим із нашим календарем, щось не в порядку, а радше з Євангеліями не в порядку. В Марка і в Івана нема нічого про народження. Своє Євангеліє Іван починає Христителем, або Хрещателем Ісуса. В Луки ангел сповіщає пастухам про народження - 2.10-12, а потім хор ангелів співає „Славу” - 2.14. Того нема в Матея. Але зате в Матея є зоря, яка веде мудрців - 2.9. І ось дуже вразливе противоріччя. В Матея Йосиф з Марією і дитятком втікають до Єгипту - 2.13-15, а в Луки нема нічого про втечу до Єгипту, а тільки про обрізання в Єрусалимі - 2.21-22. „А як скінчили все по Господньому закону, повернули в Галилею, у своє місто Назарет”.

В Єрусалимі сталася така подія, яку описує Лука: Старий Симеон, який надіявся за свого життя побачити Месію, взяв дитятко Ісуса на руки й назвав його „Світло для поган і слава для свого народу, Ізраїля” - 2.32. Ті слова мусли бути пізніше вставлені, бо Ісус і всі жиди відносились до поган з призирством. Про Ірода, мудрців і морд дітей в Луки ані словечка. Зрозуміло, що Ірод не міг зустрічати мудрців, ані вбивати немовлят у Вифлеємі, бо він уже давно помер. Але в Матея: „І там/в Єгипті/був до смерті Ірода” - 2.15. Цебто ніхто інший, тільки Ісус. Тут напрошуються слова в стилі Ісуса: Блаженні ті, що Євангелій не студіюють, бо вони залишаються сліпі на все життя, як кроти земні.

В Матея Ірод тайком просить мудрців: „Ідіть і пильно розпитайте про дитя, а як знайдете, то дайте мені знати, щоб і я пішов поклонитись йому” - 2.8. І чого ж це Ірод аж мусів просити чужинців такої прислуги, коли він мав власних слуг і військ, то зовсім незрозуміло. А мудрців Церква заавансувала на „царів”. Бо в Псалмі 72 стоїть: „Король Шеби й Шеба принесуть йому дари і всі королі будуть поклонятись”. Про перепис населення в Луки невірно. Лука пише: „Сталось в ті дні, вийшов приказ від цисаря Августа зробити перепис по всій землі” - 2.1. Такого перепису за Августа не було. Дальше пише Лука: „Цей перепис був перший за правління Квіринія в Сирії” - 2.2. Квіриній не був управителем Сирії. За часів Ісуса були Септії Сатурнін і Квінтілій Вар. В Юдеї був тільки в 7 р. перепис маєт-ку, бо римляни інтересувались тільки маєтками.

Йосиф з Марією мусли мандрувати до Вифлеєму, міста Давидового, як каже Лука, але перепис відбувся там, де хто жив. Євангелистові доконче був потрібний Вифлеєм, бо з Вифлеємом було зв'язане жидівське пророцтво. Такий перепис, як про нього пише Лука, створив би страшний хаос. Також Назарету в 1 в. не було, його основано пізніше. Про непорочне зачаття пише тільки Матея і Лука, згідно з пророцтвом Ісаї. „І ось діва завагітніє і вродить дитя” - 7.14. Але в тексті написаному Ісаєю не було „діва”, а „молода жінка”. Перекладачі зробили з цього слова „діва”. В Марка і в Івана про непорочність нема нічого. В Івана, як у Павла, Ісус не вродився, а існував вічно, зійшов з неба в людській подобі, а виконавши своє завдання про спасіння, вернувся до неба. Непорочність в ті часи була легендарною і її приписували всім великим і славним людям, учителям і королям.

Епізод про те, як 12-літній Ісус здивував жерців у храмі в Єрусалимі своєю мудрістю, знайдемо тільки в Луки - 2.50. „Вони не зрозуміли слова, що він сказав їм”. Лука був учений і здібний літератор і для оживлення теми вставив багато епізодів і думок, яких нема в других євангелистів. Про хрищення Ісуса Іваном Христителем є в Матея і в Марка, а в Івана є про народження Івана Христителя і теж те, що він приготував прихід Месії. Але про хрищення Ісуса Іваном нема нічого. „Як Ісус охристившись молив-

ся, відкрилось небо й Дух Святий в тілесному виді, як голуб, злинув на нього й голос із неба роздався: „Ти є Син мій улюблений, у тобі моє благовоління“—Мат. 3.16-17 і Мар. 1.10-11.

Коли розуміти християнську теологію, то Бог сам до себе говорив і притому кривив поза хмарами. Прийоми дуже примітивні і сьогодні підходять тільки для дітей. В Матея Ісус каже, що Іван то Елія-11.14. Але в Івана написано, що він не є Елія-1.25-26. Історія Івана Хрестителя в Марка 6.17-28 цікава. Ірод бере собі жінку брата свого Филипа Іродіяду. Іван ганьбить за те Ірода, а Ірод зі злости садить його до тюрми. Дочка Іродіяди Сальомей вийросила в батька голову Івана в нагороду за гарний танок. Але й тут неточності: Ірод не був „царем“, а управителем одної з 4-ох провінцій. Іродіяда не була жінкою Филипа, а Антипа. А „царівна“ Сальомей була вже вдовою, отже її танок був неможливий. Але в белетристиці все можливе, тому й не можна трактувати Євангелій інакше як белетристику.

І це одна недоречність в Івана. Іван христив Ісуса, отже повинен би його знати. Але в Луки 7.19 Іван посідає своїх учеників запитатись: „Чи ти є той, що має прийти, чи маємо за іншим глядіти?“. А Ісус відповідає посланцям так: „Ідіть і скажіть Іванові, що ви чули й бачили—сліпі прозрівають, криві ходять прямо, прокажені видужують, глухі чують, а бідні є щасливі“. Ті слова є в Матея 11.4 і в Луки 7.22, але нема нічого в Марка і в Івана. Слова арештою дуже чванливі й ніяк не підходять скромному Ісусові. Але його скромність це тільки зовнішня маска. В синоптиці проповідував Ісус головню в північній провінції Галилеї і тільки перед своїм арештом пішов до Юдеї і Єрусалиму. Але в Івана Ісус весь час в Юдеї і Єрусалимі й тільки три візита до Галилеї. В синоптиків діяльність проповідницька Ісуса тривала один рік, а в Івана три роки. Іриней, Отець Церкви, писав навіть про 20 років Ісусового проповідництва.

Про нерівну характеристику Ісуса новорить те, що раз він говорить про любов, то знову про меч. В проповіді на Оливній Горі Ісус в Матея 5.44 говорить: „Любіть ворогів ваших, добро чиніть тим, що вас ненавидять і моліться за тих, що нападуть і переслідують вас“. Або ще такі слова: „Блаженні вбогі духом, бо їх є царство небесне“—5.3. Залишаючи те, що така наука є зовсім абсурдна, але Ісус сам собі противорічить, коли в іншому місці каже: „Не прийшов я принести мир, а меч“—10.34. І той же самий Матея: „Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться“—5.9. А в іншому місці: „Всі, що беруться за меч, від меча й гинуть“—26.52. В Луки Ісус каже: „Нехай продасть свою одіжу й купить меча“—22.36. Ученики кажуть: „Господи, ось два мечі“—22.33. А він сказав їм: „Досить“.

Підчас арешту ученики питаються: „Господи, чи вдарити нам мечем?“—22.49. Один вдарив і відтяв слугі вухо. А Ісус каже: „Лишіть, досить! І приторкнувшись до вуха, зцілив його“—22.51. Пощо тоді купувати зброю, чи на те, щоб розважатись зціленням відтятого вуха? І де тут любов? В де покора? Воли Яків закидає Петрові, що він їсть з поганями, то це простиме, бо вони тільки ученики Ісусові. Але ось що Ісус заявляє: „Мене післано тільки до погибших овець Ізраїля“—Мат. 15.25. І коли Канаанка просить помочи, Ісус відповідає: „Не годиться відняти хліба дітям і кинути собакам“—Мат. 15.26. І тут Канаанці це собаки, а жиди це діти. І що ж тоді варті його слова: „Лби ворогів твоїх?“. Тут же не байдужість до другого народу, а презирство. А як Ісус відноситься до рідної матері і братів? Ось приклад у Луки 8.20-21: „І сповістили йому кажучи: Мати твоя і брати твої стоять на дворі й бажають побачити тебе. Він же відповідаючи сказав: Мати моя і брати мої це ті, що слухають Божого слова й виконують його“. Коментарі хіба зайві.

Не тільки оця „любовна“ гіпокризія видна в характері Ісуса, але й залякування слухачів. „Поправді кажу вам, не минеться цей рід, коли це шанеться“—Мат. 24.34. Або таке: „Будьте готові, бо прийде Син Чоловічий тої години, про яку й не думаете“—24.44. Для кого це може бути радість, а для кого журба. Бо: „Пішли Син Чоловічий ангелів своїх і зберуть із царства його всі

проступки і тих, що роблять беззаконня і вкинуть їх в огненну піч і буде плач і скрегіт зубів"-Мат.13.41-42.Ось і любов і милосердя.Ісус наєто солоджується„скреготом зубів".„А коли прийдете в город і вас не приймуть...кажу вам,що Содомі буде веселіше в цей день,ніж цьому городові"-10.14-15.Але:„Будьте милосердні,як і Отець ваш милосердний"-Лук.6.36.

Про власність Ісус каже:„Не збирайте собі скарбів на землі"-Мат.6.19.Але трохи дальше:„Кожному,хто має,дасться йому,та ще й прибавиться,хто ж не має,забереться від нього й те,що має"-Мат.25.29.Чудесна поява риб в Луки перед смертю Ісуса-5.1-11,а в Івана по смерті-21.4-6.Вигнання дідьків і бісів у синоптиків,але нема нічого в Івана.Його біси не інтересували.Ісус воскрешує Лазаря тільки в Івана,а сина вдовиці тільки в Луки.Іван говорить про Кану Галилейську й перетворення води в вино-2.1-11 і другий раз згадує про Кану Галилейську-4.46,але в синоптиків нема нічого про ту подію.Вольтер з іронією пише,що Ісус перемінив воду в вино тоді,коли всі були п'яні.

Уздоровлення біснуватого й вигнання з нього бісів у свиней не можна поважно трактувати.Бо звідки взялось у Палестині велике стадо свиней,коли жиди свинини не їдять?В Матея було аж двох біснуватих,а в інших євангелистів тільки один.Ісус вигнав купців із єрусалимського храму?Торгівлі в храмі і в дворі перед храмом ніколи не було.Жиди дуже респектували й берегли свій храм.В синоптиків Ісус зробив це три дні перед своєю смертю,а в Івана три роки перед смертю.Ісус прокляв фігове дерево після того,як вичистив святиню в Матея,але в Марка перед чисткою.Ісус кличе собі Матея на ученика,але в Марка й Луки він називається Леві.Ісус успокоює бурю перед покликанням Матея в євангелисти,так в Матея,але в Марка після того.Ісус в'їздив до Єрусалиму 4 дні перед Пасхою в Матея,але в Івана 5 днів.Все це тільки дрібниці,але як назвати людину,яка проклинає фігове дерево?

Про те,що Петро був в Римі,в Євангеліях нема згадки,але католикам це дуже потрібно.Навіть кажуть,що згинув і похоронений в Римі,але на те теж нема жодних доказів.Тільки в Матея написано:„Ти є Петро і на тій скелі збудую Церкву мою".В ранніх текстах Матея того речення нема,бо воно було пізніше вставлене.Ніколи Ісус не говорив„Церква моя",бо про якусь„церкву"не мав жодної уяви.Римський бог Янус держав ключі неба й пекла.Рівночасно Янус був головою 12 місяців,отже Петро став головою 12 апостолів.Петро був арештований 44 р.в Єрусалимі,втік з тюрми в Цезарей і знову був в Єрусалимі на нараді про обрізання.Коли був з Ісусом,сам пробував іти по воді,але тільки в Матея.Ісус позвав собі Симона/Петра/ і Андрея-Мат.4.18,але в Івана Андрей почув від Івана Христителя про Ісуса й пішов до нього з братом Симоном-1.40-42.Молитва„Отче Наш"бракує в Марка й Івана,але в Матея вона виголошена на Горі перед народом,а в Луки тільки перед учениками.В Матея:„І відпусти нам довги наші"-6.9-13,а в Луки:„І відпусти нам гріхи наші"-11.2-4.Серед учеників у Матея Юда один,в Луки двох,в Матея є Тадей,в Луки й Марка Тадея нема.

Тайна Вечеря в синоптиків на Пасху,в Івана один день перед Пасхою.В синоптиків підчас Тайної Вечері встановлена євхаристія,в Івана миття ніг.В Матея аж в трьох місцях 10.5-6,15.24,19.28 спасіння обмежене тільки для жидів,але той же Матея 22.41-45 говорить:„Та ж коли Давид зве його/Бога/Господом,як же він йому Син?"В Луки є таке противоріччя:В одному місці проголошення Євангелія для бідних і покривджених-4.18,а в другому визнання рабства-17.7-10.Христос з роду Давидового-Матея 1.1-17,21.15,Лука 1.27,2.4.Протилежне:Христос не є з роду Давидового-Матея 22.41-45,Марко 12.35-37.Путаниця про синів Марії і Йосифа,братів Ісуса.Матея 13.55,Марко 6.3;Яків і Йосія є синами іншої Марії.Тільки в Матея і Марка знайдемо такі речі:Ісуса не визнають в рідних сторонах,вбивство Івана Христителя,ходження по воді,накормлення 4000,прокляття фігового

дерева, пророцтво зради, глузування жовнірів з Ісуса на хресті і слова „ляма савахтані“.

Сцена арешту Ісуса, коли один з учеників відтинає мечем вухо слугі первонаачальника, в усіх синоптиків однакова, з тою різницею, що в Луки Ісус взяв відтяти вухо і приложив туди, звідки воно було відтяти. Ісус передбачив, хто його зрадить в Матея і в Івана, але в Марка і в Луки він цього не передбачив. Дивно й незрозуміло, що Юда аж мав поцілувати Ісуса, щоб його пізнали. Виходить, ніхто його не знав. Три роки ходив по маленькому краю, в'їхав парадно на ослі до Єрусалиму, народ його вітав, вистелюючи дорогу. Ісус виступав також у храмі—і ось ніхто його не знав. Юд і донощиків завжди було багато, ними живе вся большевицька система, зберігаючи велику систему рабів. Добрим наслідником Юди був папа Олександр УІ. Юда повісився, а папа отруївся.

Суд над Ісусом відбувся вночі—Мат. 26. 57-68, Марко 14. 58-65, чого ніколи не практикувано, але в Луки 22. 66-71 таки відложено до ранку. В Івана суд відбувся раніш перед Анною, який був тестем первосвященника Каяфи, і аж потім перед Каяфкою. Але в синоптиків судить тільки Каяфа. І взагалі цей суд тільки ще одна фікція, бо судити мали право тільки римляни, а коли вже судили жиди, то не перед і під час празника і вночі. Коли Ісус в'їздив до Єрусалиму, то народ його вітав і Юда шукав нагоди, щоб на самотині його зрадити. Але десь взялася товпа і захопила його. Також перед Пилатом товпа кричала: Розпни його! Годі зрозуміти такі настрої нагло змінливі в товпі. Хіба що були два стороництва, одно за Ісуса, а друге проти. Але цього ніде в Євангеліях не видно. Пилат не знаходив провини. Пилат був дійсно прокурором, але не жив у Єрусалимі, а в Цезарей. Відпускати на свободу злочинців у честь Пасхи не було звичаю. Отже історія з Варавою теж видумана. В Євангеліях Пилат лагідний. Але Філо Олександрійський та історик Йосиф Флавій писали, що Пилат був жорстокий і впертий.

Євангелисти не хотіли дразнити римлян, бо „віддайте кесареві, що кесареве“. Пишеться теж про участь римських жовнірів. Але в той час римських жовнірів у Єрусалимі не було. Тільки після розгрому повстання 70 р. в Єрусалимі стояв гарнізон. В синоптиків Симон помагав нести хрест, в Івана Ісус сам ніс свій хрест. День розп'яття в синоптиків п'ятниця 15 нісана, в Івана четвер 14 нісана. Щоб мати три дні і три ночі, треба було його розп'яти в середу. Від 6 до 9 години Ісус вмирає на хресті—Мат. 27-46. Але в Івана 19. 14-16 в 6 годині Ісус ще не був засуджений. Розпинали римляни не на хресті, а на стовпі з перекладиною на верху й людину прив'язували, а не прибивали цвяхами, бо на цвяхах тіло не вдержиться. Навіть в Діяннях 30 написано: „Ісус, якого ви вбили й повісили на дереві“. Цього Церква не вспіла виправити.

Розбійники на хресті, один лаяв Ісуса, а другий молився—в Луки. Але в Матея обидва лаялись. Про присутність Матері Ісуса біля хреста говорить тільки Іван. В Матея дали Ісусові напитись вина з жовцю, в Марка з міррою. Про пробиття ребро пише тільки Іван. Останні слова Ісуса на хресті в Матея 27. 46 і в Марка 15. 34: „Боже, нащо ти мене опустив?“ В Луки 23. 46: „Отче, в твої руки віддаю мою душу“. А в Івана 19. 30 ще інакше: „Звершилось“. Слова одчаю ніяк не відповідають „божеству“, тим більше, що те божество само запланувало свою смерть. Бог, чи тільки Син Божий, вмирати він повинен був з радістю. Матеяє розказує 27. 45-54, що зі смертю Ісуса настала темрява, землетрясення, скелі розкололись, занавіса в святині роздерлась, гроби відчинились і „святі“ вийшли з гробів. Невідомо тільки, про яких це „святих“ іде мова.

Про землетрясення й затьміння сонця ніде в історії нема згадки, тільки в Євангеліях. Про це говорить теж Марко 15. 33 і Лука 23. 45, але про землетрясення й розкриття гробів у них нема нічого. Іван взагалі про це все нічого не знає. Але Іван говорить про те, що Ісус побачивши матір наказав одному з учеників нею опікуватись—19. 26-27. Затьміння дійсно було, як записа-

но в історії, але в 29 р. Грїб, в якому лежав похований Ісус, відвідала Магдалина - в Луки. В Івана Магдалина і друга Марія, в Матея Магдалина, Марія й Саломея, в Марка Магдалина, Марія, Йоанна і другі жінки. В Луки Магдалина застала порожній грїб і покликкала двох учеників. Магдалині, яка стояла знадвору, з'явився Ісус і сказав: "Чого плачеш? Іди й розкажи другим" - в Івана. В Матея Ісус являється Магдалині і другій Марії і каже: "Не бійтєсь, ідіть, дайте знати братам моїм, щоб вони йшли в Галилею і там мене побачуть" - 18.10. В Марка жінки зі страху втікли від порожнього гробу й нікому нічого не сказали - 16.8.

Поява Ісуса після воскресіння теж різна. В Луки Ісус являється апостолам в Єрусалимі, але в Матея і в Марка в Галилеї, куди вони пішли. В синоптиків тіло Ісуса було нешкоджене, але в Івана невірний Тома дотикався до ран, щоб перевірити. Тільки в Матея жовніри побігли до жерців, щоб їм розказати, що Ісус воскрес. В Луки ученики були перелякані, а в Івана були раді. Павло в Листі до Коринтян навіть пише, що Ісус явився 500 братам, але про це нема нічого в Євангеліях. Про вознесіння згадує тільки Марко й Лука.

9. Павло й Апокаліпса Івана.

Павло це сумісь юдаїзму, гелленізму, гностицизму і християнства. Ці елементи схрещувались в ту епоху. Створивши візію месіанізму на всі народи Павло в дійсності був творцем християнства, а не Ісус. Павло зробив Ісуса Христом. Його Листи були першою християнською літературою. Дослідник Н. Баур каже, що в початках християнства були дві школи: 1. Петра - за Старий Завіт і 2. Павла - за Новий Завіт. Йшла боротьба петриністів і павліністів, але мусіли побідити павліністи, бо жидівство було римлянами розгромлене. Павло, після свого навернення, став апостолом "поган", рівночасно стараючись рятувати жидів від заглади, воскресивши їхнього Месію й перенісши його на широку арену. Петро залишився серед розсіяних жидів у Малій Азії, а можливо навіть у Вавилоні, бо про його побут в Римі збереглась тільки легенда.

Павло збудував свою власну релігію спасіння, але юдаїстичних традицій не міг позбутись, бо був перед наверненням навіть фанатиком юдаїзму. Він помагав каменувати Степана в Єрусалимі. Але такі вискази, як "мудрість", "знання" і "дух" говорять, що він був знайомий з гностицизмом. В своїх Листах Павло нічого не пише про народження Ісуса, про непорочне зачаття, про чуда і про науку Ісусову. Для нього існує тільки ідеалізований Христос, або Месія, який прийшов, щоб врятувати грішний світ від заглади. Легенд про Месію, особливо довкруги культу бога-сонця, було багато, що й об'легчувало Павлові будувати свою теологію. Післанництво Євангелій було просте і юдейське, як і в Ісуса, але Павло скомплікував його і майбутня Церква прийняла це як фундамент розбудови. Також Євангелія вибрала Церква з великого числа вільки ті, які підходили під тезу Павлові.

Павло був хоровитий епілептик, дуже енергійний і гордий. В епілептичному приступі на дорозі до Дамаску він мав візію Ісуса й ніби чув його голос: "Павле, чому ти мене переслідуєш?". Це так подіلالо на Павла, що він навернувся на християнство і став ревним апостолом. В Діяннях 22.9 Павло пише: "Ті що були зі мною, бачили світло й налякались, але не чули голосу, який заговорив до мене". По якомусь часі Павло пішов знову до Єрусалиму й там у святині знову мав візію й чув голос: "Відійди, бо я пішлю тебе далеко звідси до невірних". Тоді й почав Павло свою місійну діяльність. Павло походив із Тарзосу в Малій Азії й одержав добру освіту. Йому приписують 14 Листів, або Послань, до різних християнських громад, також Діяння Апостолів.

Нема одначе певности, чи всі Листи його і чи Діяння, як звернення до Теофіля, написав Павло, хоч Павло розказує про себе в першій особі. Його

Листи, як і Євангелія, були оброблені й пофальшовані Церквою тоді, коли закріплювався канон. Діяння й Листи показують дві різні особи, з одної сторони месіяніста, а з другої гностика. І один з одним сперечаються. Листи до Філіп'ян, Колосян і Єфез'ян боронять Павла й неприхильно наставлені до Чистого гностицизму. А Діяння навіть не знадують Листів. Дивно, що Юстин 150 р., єдиний із Отців Церкви, нічого не знав про Павла і його Листи, але приблизно в той самий час Марціон зібрав Листи Павла, а видав їх Аполлон, вчений жид з Олександрії, який казав, що жиди терплять, бо не хочуть визнати містичного Христа.

Павло перший писав про воскресіння Ісуса, ще до Євангелій, бо воскресіння було центральним пунктом його віри. Без воскресіння не було б християнства. Він не подає історичних умовин воскресіння, маючи на думці тільки Божу інтервенцію в особі Спасителя. Воскресіння як символ мало дати ідею безсмертя. Потвердження безсмертя мала бути теж поява Ісуса Павлові, Якову і 500 братчикам, про що нема нічого в Євангеліях. Павло був арештований в Брусаліні, просидів два роки в тюрмі, а тому що був римським громадянином, повезли його на суд до Риму. Там його звільнили, але він згинув серед банатичної товпи підчас переслідувань християн.

В Листі до Римлян, написаному в 58 р., Павло не звертається до Петра і про нього не згадує. Він іде в сліди Ісуса, коли каже: "Любов не робить нічого злого сусідам, тому любов це сповнення закону"-13.10. Але він іде далше від Ісуса, коли каже: "Благослови тих, що тебе переслідують"-12.14. Так він мабуть рибив, підійшов ближчись римлянам. Павло різниться від Якова, який пише: "Але я думаю, що людина оправдана вірою, незалежно від дії закону"-3.28/До Римлян/. Яків пише протилежне: "Ви бачите, що людина оправдана ділами, а не тільки вірою"-2.24. Сьогодні ми скажемо, що ні віра ні діла не мають вартости, коли не знаємо, які вони. Павло відзначається повною лояльністю до римського уряду, тому й писав до Римлян: "Нема жодної власті, яка не походить від Бога"-13.1.1: "Хто противиться власті, противиться наказові Божому"-13.2. А Христа він пропагує словами: "Хто не має духа Христового, той до нього не належить"-8.9.

В 1-му Листі до Коринтян Павло підчеркує свою основну тезу: "Христос вмер за наші гріхи"-15.3. В тому ж самому Листі Павло оправдує мішані подружжя. "Якщо який брат має жінку поганку й вона хоче жити з ним, він не повинен віддалити її"-7.12-15. Воскресіння центральне в християнській вірі. "Якщо Христос не воскрес, то ваша віра надаремна й ви завжди залишаєтесь з вашими гріхами"-1 Кор. 15.17. Подібно і в 2-му Листі до Коринтян: "Бог був у Христі, прощавши світові через нього"-5.19. Павло мабуть не передбачував, що далеко не весь світ повірить у Христа. Також апробує Павло рабство: "Коли тобі судилось бути рабом, не переймайся"-1 Кор. 7.21. Ворожість свою до науки Церква оправдувала такими словами Павла: "Мудрість цього світу це божевільня перед Богом"-1 Кор. 3.19.

Також в Листі до Єфез'ян Павло апробує рабство: "Раби слухайте тілесних панів своїх зі страхом і трепетом, не тільки про людське око, так якби ви служили Христові"-6.5. Це значить, що Москві маємо служити так, як Христові. Що на це скаже український визвольний націоналізм? Що на це скаже наше духовенство, яке гіпокритично грає на патріотичній струні, щоб зберегти при собі свою черідку? В 1-му Листі до Тимотея Павло, як і всюди, підчеркує роль Ісуса Христа: "Бо є один Бог і один посередник між Богом і людьми Ісус Христос"-2.5. В тому ж Листі говорить знову про роль підчинених владі, так якби бачив революції: "Прохання, молитви, піддержку й подяку треба віддавати всім людям, королям і всім тим, що є при владі"-2.1-2. Особливо журиться Павло про збереження рабства. Може таким чином надіється він, що вони податніший ґрунт для християнства, бо в Листі до Колосян знову пише: "Раби, в усім повинуйтеся панам вашим по тілу, не для ока служіть, як ті, що пристосовуються, але в простоті серця, боячись Бога"-3.22.

В Листі до Галатів Павло розказує, що був три роки в Арабії і в Сирії-1.17-21. В Єрусалимі мав конфлікт із групою християн з приводу обрізання, та інших проблем дня-2.2-6. Але вони його не переконали. „Бо ті, що вважали себе за щось кращого, не переконали мене“-2.6. Павло був проти обрізання і проти деяких надто вразливих жидівських традицій. Листи до Салонікійців дуже гностичні, відмінні від Павлового стилю. Вина за розп'яття звалюється на жидів: „Вони вбили Господа Ісуса і своїх власних пророків“-1 Сал.2.15. В тому теж дусі пишуть євангелисти, показуючи добродушного Пилата. „Я не бачу провини в цій людині“-Лука 23.4, каже Пилат. А в Матея: „Я не винен в крові цієї людини, це ваше діло“. „А весь народ у відповідь сказав: Кров його на нас і на наших дітей“-27. 24-25. Такі звороти Павла і євангелистів гірко помітилися пізніше на жидівському народі.

Як доповнення жидівського месіанізму дуже підходить Апокаліпса Івана Богослова, тому її і влучено до канону Нового Завіту. Але своєю формою і змістом вона нічого спільного з Ісусом і його наукою не має. Фантастичні сцени Апокаліпси більш подібні до бредіння хворої умом людини. Сатанічна сарана, боротьба ангела Михайла з великим драгоном, кривава масакра, Христос на білому коні вбиває невірних, птиці пожирають тіла вбитих, Сатана вкинений в озеро вогню і 1000-літній мир. Це твориво більш схоже на якесь чудернацьке пророцтво і таким воно й має бути. Але, щоб його зрозуміти, треба вернутись до книги юдейського пророка Данила, бо в тій книзі Апокаліпса Івана стирчить корнями.

Данило врятував своє життя в вавилонській неволі тим, що пояснив сон царя Набуходнезара. Цареві снилась потвора з золотою головою, груди й рамена зі срібла, живіт і стегна з міді, а ноги і стопи з заліза. Данило пояснив так: Голова з золота це сам Набуходнезар і його царство. Потім придуть два інші царства, а залізні ноги це остаточне царство вічне. „Бог із неба установець царство, яке ніколи не буде зруйноване“-2.44. Воно буде дане людям святим і найшляхетнішим“-7.27. На такій літературі виростав Ісус і це те саме „царство небесне“, яке він проповідував для „загублених овець Ізраїля“, а яке Павло переніс на всі народи. Це те Царство, яке проповідувала й далше проповідує Церква, отримане з Другим Приходом Ісуса.

А пророцтво Данила Церква пояснює так: Вавилонське царство розлетілось, бо Данило сказав: „Ваше царство буде поділене й дане медам і персам“-5.28. Царство Дарія розбиває Олександр, бо Данило сказав: „Цар прийде зі заходу через поверхню всієї землі“-8.5. А 3-тє царство була римська імперія, бо Данило сказав: „Коли він був сильний, його великий ріг був зламаний“-8.8. І римська імперія це була „звірина страшна й дуже сильна“-7.7. Іван бачить в Апокаліпсі жакливу потвору, що підіймається з моря. „І звірина, яку я бачив, була як леопард, а його стопи були як стопи ведмеда, а його рот як рот лева і драгон дав йому силу і його місце й великий авторитет“-13.2. Звірята подібні, як у Данила, а комбінований звір в Івана це римська імперія.

Іван бачить звірину смертельно ранену і його смертельна рана загоїлась і цілий світ подивляє звірину-13.3. Це мало би означати, що розхитана римська імперія перейде в обіцяне Царство Боже. Хаотичні фантазії Івана можна пояснити, як хто хоче. Але Церква поясняла подібно, як Данило, що після 4-ох імперій прийде Царство Боже. Того хотів і Павло. Але так не сталося. Римська імперія впала 476 р., її частинно відбудував Юстиніян 554 р. В 800 р. її відбудував Шарлемань. Потім прийшов 1000 рік і Церква сподівалась „кінця світу“. І згов ніщо не сталося. І месіанізм Павла розвіявся в бурях історії. А християнський світ до сьогодні чекає Другого Приходу Христа.

Апокаліпса появилась перед Євангеліями. Ісус в ній не людина, а надприродна істота, але завжди „з корня Давидового“ заповідженого жидівськи-

ми пророками, Месія це "перший і останній", це "альфа і омега", або "вбите ягня", Мова в Апокаліпсі більш складна й запутана, як у пророків, Ісуса з Назарету в ній нема, Данило, Іван і Павло це тільки фізіонери на базі мітології біблійних часів. А тимчасом історія й життя йдуть за іншими законами Божими, як вони це собі колись уявляли.

10. Висновки.

Ми дали тільки короткий нарис про Євангелія, але й той вистачає, щоб побачити правдиву вартість цього давно віджилого документу. "Боже слово" вже повалений ідол, Сама назва "Боже слово" противорічна, бо Бог не людина й не говорить людською мовою, а мільйонними голосами природи і всієї дійсності. Годі уявити собі такого мізерного Бога, який диктував би такі недоречні документи. Бог Старого Завіту це якийсь вампір юдейський, а в Новому Завіті він вже дещо перероблений і гуманізований, хоч без нього автори Нового Завіту обійтись не можуть, бо уявляти собі Бога глибинно, так як ми це робимо сьогодні, влини не були всилі.

Як джерело й баз а християнства, тісно пов'язаний Старий і Новий Завіт сьогодні вбиває християнство. Людський інтелект, як найвищий дар Божий, не повинно шукати правди й перевіряє те, що знайде, бо така його природа. Трентський Собор 1545-53 сказав, що "Бог є автором Євангелій", а навіть папська комісія 1909 р. ствердила, що все, що написано в Біблії, правдиве і треба трактувати як "об'явлення Боже". Але нові часи віють новими вітрами й ніщо не має такої сили в світі, як правда. Англійський дослідник А. Ліней каже що слова "слово стало тілом", авучать як інкантація дервішів, або чарівників.

Коли Євангелія "слово Боже", то чому Церква їх постійно виправляла й сьогодні маємо в різних мовах різні переклади? Хто дав Церкві право виправити всі апокрифічні Євангелія? Вирішувати, котрі Євангелія апокрифічні а котрі ні, така сама людська робота, як і писання Євангелій, чи інших документів. Сьогодні обидва Завіти треба трактувати як мітологічне надбання давніх часів і своєрідний жанр епохи, зумовлений тодішньою дійсністю. "Слово стало тілом" і було серед нас 1000 років, часу хіба доволі, щоб розібратись в його вартості. І прийшла врешті пора покінчити з тою віджилою мітологією, нам українцям зрештою зовсім чужою.

Голландський проф. теології Г. ван Ейзінг має рацію, коли в праці "Рання Християнська Література" каже: Ісус говорив, що прийде знову ще за життя апостолів, інші казали, що прийде скоро, Павло казав, що вже прийшов і прийде знову. І коли минули довгі сторіччя і всі сподівання розвіялись, то треба чимсь порожнечу заповнити. Тільки проф. Ейзінг не має відваги заповнити її новою дійсністю. Ми не можемо сьогодні розуміти Бога при допомозі Ісусових чуд і бісів. Весь світ і ми самі в ньому це одно велике чудо. А бісів медицина вже давно розігнала. Вартість Нового Завіту мабуть тільки в його легендарності, яка говорить, як колись люди думали. Великий християнський теолог Августин сказав колись: "Я не вірив би в Євангелія, якби не авторитет Церкви". Так і сьогодні практикуючі християни, хоч і бачуть недоречність в Євангеліях, але держаться авторитету Церкви.

Лютер сказав колись: "Новий Завіт це тільки проголошення віри й зовсім вистачило б, якби Церква мала тільки Старий Завіт". Дослідник християнства А. Гарнак в праці "Євангелія Чужого Бога" сказав: "Продовжувати зберігати канонічні документи є наслідком параліжу релігії і Церкви". Твердження Церкви, що "Св. Письмо" містить всю правду про життя і світ, є порожнім, бо "Св. Письмо" не розказує про життя, ані про світ. Є це канон без канону. Тоді, коли він формувався, подрібна його перерібка була на порядку денному. А переписувачі монахи були гупі і дбали тільки про гарний зовнішній вигляд. Часто не знали, що пишуть, або додавали й відіймали до вподоби. Єретички писали свої власні Євангелія, як н. пр. Євангеліє Томи, Якова, Вартоломея або Нікодіма.

Книги були великі й дуже дорогі, писані на шкірі, або на дереві. Мало було таких, які могли собі їх придбати, бо й не для простолюддя були вони. Але й багаті не могли їх читати, бо мова була чужа, а студії були заборонені. Церква голосила слова Івана 20.28: „Блаженні ті, що не бачили, а повірили“. Свята Книга була непорушним табу, доступним тільки для духовників, які пояснювали як хотіли. І сьогодні вони пояснюють як хочуть. Ідучи за візією жидівського пророка Єзекиїла євангелісти показували, колісь і зараз, як людина, лев, осел і орел. Хрест зі страдаючим Богом наповнив життя, бо був не тільки в святинях, але й усіх приватних домах, публічних місцях, перехрестях доріг і полях.

Пригадаймо собі батьківщину—людина не могла прожити дня не побачивши хреста й життя кожного стало розп'ятим життям. Коли Бог терпів, терпи й ти, а будеш спасений. Св. Письмо ніхто не читає, бо воно на лектуру не надається. А до студій тільки один на мільйон має відвагу. І тоді уважні студії розвівають забріханість християнства і примітивність Біблії, яка була написана для вульгових цілей і не є історією. Папа Климентій XI 700-21 проголосив, що „читання Св. Письма не є для всіх“. Але сьогодні такі слова викликають тільки усмішку. Але й сьогодні неясності й недоречності духовники пояснюють „тайною, недосяжною людським розумом“.

Євангелія пояснюють теологи на всі лади, щоб якимось врятувати їхню вартість, але завжди „об'явлена“ правда зударяється з історичною правдою. Мова Старого Завіту й Нового Завіту є мовою теологічною й теологія виросла довкруги них. Але це вартости мітологічних документів не врятувало. Сьогодні є вже велика наукова література, для якої з християнських мітів і доктрин нічого не залишилось, тільки пропагандивна візія Павла про розп'ятого Христа. Навіть християнський теолог Бультман каже, що „Євангелія це тільки розмальовані культові легенди“. Але Бультман протестант, а каплік на таке не поважитья.

З літературної сторони Євангелія другорядні твори, які не інтересують-ся людською особистістю, або проблемами суспільства. Як не дивно, в Листі до Якова, брата Ісусового, Нема нічого про Ісуса і його есхатологію, а тільки моральні поучення. Тако в Збірці Висказів Ісусових не було нічого про смерть, воскресіння й чуда. Може тому і „зникла“ ця книга. Навіть Ориген, один із перших Отців Церкви, пясняв Євангелія алегорично. Але які можуть бути алегорії в абсурдних чудах? Критика теологів це не критика, а розумування про віру. Бультман і Гайдегер підчеркують потребу емоційності й особистого відношення до Бога й релігії. Але що варта емоційність, коли вона звернена в сторону забобону?

Всі елементи традиції треба критично перевіряти, щоб іти вногу з духом часу. Англіканська Церква вчить, що наука Христа була зумовлена атмосферою свого часу. Чого ж тоді цю атмосферу переносити в сучасність? По-що будувати те, що відумерло? Кожна епоха чогось вчить і на тім досвіді виростає майбутнє. Папа Григорій VII 1073-85, Великий Гільдебранд, говорив: „Всемогутньому Богові так подобалось, що Св. Письмо в деяких місцях секретне“. Але секрети не переконують, а тільки заохочують до досліду, особливо в сучасну епоху. В 1-му Листі Івана 4.9 є такі слова: „Бог так любив світ, що післав свого єдиного Сина“. Слова такі звучать сьогодні як наївна байочка, бо Бог не людина й не має сина. Ми всі є дітьми Божими. В цьому ж Листі 2.15 є ще й такі слова: „Не любіть світу, ані того, що в світі“. Коли не любити світу, то й не треба досліджувати того, що написане в Євангеліях.

Про абсолютну відсталість Св. Письма говорить становище до рабства, яке стало сьогодні осоружним. В 1-му Листі Петра 2.13 є такі слова: „Будьте покірні всякому людському начальству“. В сучасну пору, коли все наше існування вкладається в змагання за людські права, такі слова наскрізь реакційні. Подібно каже Павло в Листі до Ефесян 6.5: „Слуги повинуйтеся

панам своїм тілесним зі страхом і трепетом, в простоті серця свого, як Христові". Подібно каже Лука 12.47: "Той же слуга, що знав всю сову пана, та й не приготувався, ані не зробив по його волі, тяжко буде битий".

Подібно каже Петро в 1-му Листі 2.18: "Слуги повинуйтеся вашим хазяїнам з усім страхом, не тільки добрим і лагідним, але й жорстоким". І ще раз Павло до Римлян 13.1-2: "Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо нема влади, яка не від Бога. Існуючі влади встановлені Богом. Тому той, хто протриває владі, протриває Божій постанові". Мабуть що цитатів про рабство більше не треба. Августин підтверджує їх: "Рабство встановлене Богом і той, хто хоче його знести, протриває волі Божій". І вся Ісусова наука, коли згадати тільки, "люби ворогів твоїх", "паси вівці мої", "хто мечем воє, той від меча й гине", "Царство Боже не цього світу", "блаженні убогі духом", "викопи око, яке тебе спокушує" і комплетний холод до матері своєї і братів своїх, це наука люнатика, а не "Сина Божого".

Бог Син вмирає, щоб перепросити Отця свого, який його післав на землю через непорочне зачаття, звучить сьогодні як байочка, подібно як і байочка про сотворення світу. Того роду байочки штовхають сьогодні молодих людей в сторону атеїзму й морального розкладу. Чому Бог такий далекий, що аж Сина посилав? Сотворив собі світ і людей, а потім відцурався? Врешті надумався і через Сина приходить в історію. А де був досі? А коли прийшов, то бачимо різних Спасителів-жидівського, антижидівського, римського, візантійського, схоластичного, жорстокого, пацифіста, чудотворця, чванька, скромного, соціаліста, ліберала, реакціонера, люнатика і т.д. Чи ж може думаючи й містично до Бога настроєну людину захоплювати того роду "божество", противорічне й недоречне? Св. Письмо це заперечення святости й того, чого домагається наша свідомість.

Церква знання пристрасно переслідувала, бо знання веде до правди й до правдивої віри. Почалось від того, що спалено в 4 в. бібліотеку в Олександрії й закрито в 5 в. Академію в Атенах. А скільки старинної культури й мистецтва знищила Церква, зокрема в нас на Україні? І замість того дала нам "Страсті Господні", коли ми б'ємо по рабськи поклони і співаємо, "Ти терпів за нас страсті!". Так падали колись перед стовпом Озіріса в Єгипті і так падаємо ми й сьогодні перед стовпом Ісуса з Назарету, якого примітивні послідовники зробили Богом. Хрест це фетишизм замерхлих віків, який чорною хмарою тягнеться за нами з сірої давнини, "Дерево Життя" в Вавилоні і в Сирії, "Дерево Пізнання Добра і Зла" в жидів через байочку про Адама і Єву. Хрестики на грудях хоронять від лиха. Ба навіть по смерті ставлять над головою той зловіщий знак.

Тиранія хреста робить широкі круги пристосованцями до гнилизни, відвертаючи увагу від росту, від прогресу. І живуть ті заворожені люди подібно, як у Павла до Римлян 7.19: "Доброго хочу, але не роблю, а роблю зло, якого не хочу". Авторитет мертвого, "Святого Письма" заслонує незглибимий авторитет вічності. Ісус не жив і не помер для других, а для свого власного самообману й самолюбства. Читаючи Євангелія ви ніде не знайдете мови про людську свободу, про людські права, про людські досягнення, про красу природи, про шляхетність співжиття людей. "Святе Письмо" не дозволяє перевіряти своєї дороги й себе самого. Воно в ніякому разі не є моральним провідником, а робить людину гіпокритом і брехуном.

Євангелисти не були, "надхненими авторами", бо кожний автор є надхнений до правди, або до брехні. Називаючи себе християнами ніхто не повинується науці Христа, бо їй повинуватись неможливо. Бен Гуріон, колишній прем'єр модерного Ізраїля, сказав: "Кожний релігійний жид ломить заповіді юдаїзму й Тори, залишаючись в діяспорі". Жиди воліють залишатись в діяспорі, християни воліють бути християнами тільки по назві. В книзі Енох, коли Бог сотворив людину, сказав: "Я показав йому дві дороги, дорогу світла й дорогу темряви". А християнство вибрало дорогу темряви, з якої важко видобутись. А. Робертсон

у книжці „Біблія і її Тло" каже: „Син Божий, щоб спасти людство від пімсти свого могутнього Батька, є морально незадовільний, а інтелектуально дитинний".

Книги Старого й Нового Завіту залишається тільки відкинути, як підставу віри, але як документ минулого вони інтересні. Людство було би багато кращим без „Святого Письма". Є ще й інші релігії з їхніми „святими Письмами" і всі вони говорять, що людство добре наблукалось і ще паблукається, заки знайде правдиву дорогу. Одно є певне, що людина ніколи не перестане шукати розв'язки містерії буття, а тою містерією є Бог. Мабуть здивувався б гість із іншої плянети, якби побачив, що сотні мідьйонів людей прив'язані до одної старинної й віджилої книги й не бачуть чарівного світу кругом себе, який голосить славу Богу.

1. Обіцяна Земля.

Писати про Ісуса не легке завдання. Ця релігійна постать вросла в історію людства впродовж 2000 років і тільки з пробудженням раціоналізму в 18 в. почалися серйозні студії Ісуса, його доби і його релігії. До того часу будь-які студії Ісуса, Євангелій та іншої джерельної літератури були заборонені. Церква мала вирішальний вплив і за слово щирої і критичної правди людину чекала страшна смерть на кострі. Та все ж таки правда побідила, бо такий незламний закон Божої еволюції. І сьогодні на міжнародному полі маємо біля 60.000 книжок про Ісуса й довкруги Ісуса. Очевидно, більшість тих книжок це догматична церковна водичка, але є і проблемски здорового розуму, які кидають правильне світло на те, що вони хочуть сказати. Є це явище дуже будуюче й радісне, бо на наших очах розвиваються хмари забобону, гіпокрізії й перверсії, якими сповнена вся історія поганського християнства.

Яка ж духовна пустеля в нас, українців, коли досі ніхто не написав ні одної поважної праці про того, хто висить на стіні в кожного українського християнина. А коли іноді підіймався критичний голос, то його здавлював християнський банатизм, ба навіть терор. І чи знаємо ми, хто в нас висить на стіні? Думаючій людині не вистачає вже догма церковна, чи гарна фраза, зложена з мітичних та нереальних понять та ідей. Чому ж на стіні не висіти національним героям, або рідним духовим провідникам, які необхідні як дороговказ у майбутнє? Автор цих рядків хоче дати тільки короткий нарис, невеличку спробу оцінки Ісуса і його доби, чим він надіється заохотити молодих науковців до фундаментальної і так дуже потрібної праці. Не можна ж довше спати в кошмарі поганського кадила й віджилих мітів, створених тисячі років тому в зовсім відмінних обставинах. Скажемо на вступі, що Ісус чужий, пережмилий і непотрібний інтруз у нашу історію, який здвоє трагедію нашого недорозвиненого національного життя.

Закричимо до самого Ісуса, мусимо найперше дещо розказати про ту країну, яка дала йому життя, віру і світогляд. Ісус, або по жидівськи Єшоуа, був жидом з тої невеличкої країни, яку Біблія називає „Обіцяна Земля“, бо жидівська легенда каже, що Бог жидівського роду, або Ягве, наказав їм для себе цю землю силою здоути. Вони те й зробили після бурлацького життя по пустелях Близького Сходу. Земля ця називається Палестина, а назва ця походить від індо-європейських філістинів, які примандрували з Греції, а яких жиди під проводом свого Ягве жорстоко винищили. Все це описано в Біблії, або в Старім Завіті, на базі якого збудовані дуже хаотично й нелогічно християнські Євангелія. В них і сама прстать Ісуса, не то Бог, не то Син Божий, не то людина-учитель. Центральними постатями жидівської історії вважаються Авраам, Мойсей і Давид, а всі три Спасителі, бо Авраам заключив договір з Єговою, Мойсей вивів жидів з єгипетської неволі, а Давид центральна династична фігура, наставлена Єговою. Від Давида, згідно з Євангеліями, походить Ісус.

Коли вродився Мойсей в єгипетській неволі, фараон наказав повбивати всіх жидівських немовлят, бо серед них може вирости той, що визволить жидів. Але Мойсей, другий Спаситель, чудесно врятувався. Про це розказує П'ятикнижжя. Левтерономія не любить тих, що розп'яті: „Той, що буде розп'ятий, проклятий Богом“—21.23 і тому розп'ятого жиди ніколи не прийняли як Спасителя. Жидівський нарід, якого Св. Книга дивним дивом стала й нашою Св. Книгою, дуже шанує свого Бога, бо він його вирізнив поміж усіма народами світу. Левтерономія каже: „Я вибрав вас, як особливий нарід і підняв вас понад усі народи, які є на землі“—14.1. Єгова жидівський історичний повелитель, дарма, що вся його істотність тільки старинний міт. Йому приносили в жертву навіть первонародженого сина, про що говорить історія з Ісааком. Але згодом людські жертви замінено звірячими. Парадоксально, смерть звіряти, чи її

кров, мала забезпечити в Бога безсмертя. Але біблійний Бог це Бог кровожадний і мстивий. Жиди з пошани і страху навіть ім'я його не вимовляють. Яків прийняв "Слово Господнє", щоб було йому Богом-Генеза 28.21. Це "Слово" в грецьку епоху перероблено на "Логос", який засвоїв собі апостол Іван.

Єгова жорстоко карає, але і дуже дбає за свій нарід, який він собі вибрав. "В останніх днях Єрусалим і святиня Господа стануться найбільшою атракцією світу й люди з багатьох країн будуть напливати, щоб славити Господа"-Ісая 2.2. Єгова для кожного жида особливий Бог. Псалом 39 каже: "Скажи мені Господи, чого я маю очікувати? Моя надія в тобі". Навіть ніяких зображень Бога не вільно робити, а старинний звичай індо-європейців будувати вівтар під деревом строго заборонений. "Ти не повинен гаю дерев садити при вівтарі твого Господа"-Девт. 16.21. В великій пошани в жидів їхні пророки, ніби ті дороговкази в історії. Перші два це Еліша й Елія, які "з Богом розмовляли", щоб забезпечити страдальному народові спасіння. Елія, заступник перед Єговою, як пізніше Ісус, творив чуда, воскрешував мертвих і кормили його круки. Подібно як Ісус із Назарету, він знісся до неба, але з більшою парадом від Ісуса, бо в колісниці, запряженій в баскі коні. Скитські коні були чудом світу. Архангел Гавриїл був при тих небесних трансакціях завжди секретарем, як секретар партії в большевиків. В добу Ісуса й до Ісусовій смерті віє теж виконував ту саму функцію. Являвся Марії і Йосифові й багато інших з окремими дорученнями Божими. Ангели були дуже популярними в жидів, а емігрували вони до Палестини з Вавилону і з Єгипту.

В трагічні хвилини, а йшли вони одна за одною в Ізраїлі, завжди поклали надію на пророка. Йошуа, або Єгошуа, був наслідником Мойсея. Єгошуа це те саме що Ісус по грецьки. Таких імен було в Палестині багато. Ісуса з Назарету ми називаємо теж Христос, а по грецьки Крістос, що означає "Спаситель". Йошуа в Канаані був теж богом природи і плодючости. Сонце на його приказ задержувалось серед неба, а зображували його як рибу, називаючи "Сином Божим". Ісуса з Назарету перші християни теж зображували як рибу. В книзі Йошуї 10.26 говориться, що Йошуа вхопив 5 королів Аморитів, "убив їх і розп'яв на деревах аж до вечера". А розп'яв їх на деревах тому, щоб були прокляті Єговою.

Другим після Йошуї був Амон, який проповідував спасіння і "суд Божий" подібно до Ісуса з Назарету. Його сучасником був пророк Гесеа, який теж говорив про Месію. "На другий день він воскресить нас, а на третій день вознесе нас і будем жити біля нього"-6.2. Після них один із найбільших пророків Ізраїля, на якого постійно покликається християнство, Ісая, вже зовсім недвозначно заповідає Месію: "Гляди, Діва завагітніє й породить сина й буде йому ім'я Імануел"-7.14. Імануел по гебрайськи означає "Бог з ними". Ісая заповів, що Спаситель прийде до Єрусалиму і принесе мир і всі одержать вказівки з Єрусалиму, як жити в мирі і спокої-2.1-4. "Зі Сіону розійдеться закон і слово Господнє з Єрусалиму"-2.3-4. Християнство пояснює собі це як "Царство Небесне", проповідуване Ісусом. Ісая розказує теж про терпіння й воскресіння Спасителя. Ісус у назаретській синагозі напевно вивчав замолоду Ісаю.

Другим великим пророком був Девтеро-Ісая. Так його називали, бо невідомо, як він називався. Він жив у вавилонській неволі. Був особливо важний для жидів, християн і мусулман, бо щойно від нього почалось почитання Єгови, яке досі було хаотичне й перемішане з многобожжям. Для нього "страдаючий слуга Єгови" це Ізраїль, але християнство перекинуло це на Ісуса. Часи Девтеро-Ісаї це часи великих пророків і учителів: у світі, таких як Будда, Зороастер, Конфуцій, Платон і Пітагор. Про Єгову він каже так: "Єгова це вічний Бог, який сотворив границі землі. Він як той пастух, що пасе своєю черідку". В проповідях Ісуса вичувається Девтеро-Ісая й корні християнської теології цемлять в словах: "Через його рани ми будемо спасені"-53.2. Кира, перського короля, який визволив жидів з вавилонської нево-

лі й дозволив вернутись на батьківщину, Девтеро-Ісая вважає Спасителем і до Кира Ягве каже: "Нема другого Бога крім мене, Бога справедливого і спасаючого"-45.21. "Все людство впаде ниць з пошани в моїй присутності"-61.23.

Тільки деяких пророків можемо в цій короткій студії згадати. Пророками звичайно були похідні писарчуки, бо серед неграмотної маси грамотний був чудом. Йдеться нам тільки про тих пророків, які заповіли прихід Месії й на яких покликається християнство. Захарія предсказав в'їзд до Єрусалиму на осли-9.9, тому Ісус їхав на осли, бо так його змалювали євангелисти. Предсказав теж муки, визволення й новий лад, на чолі з жидами. Йоель 3.13 писав: "Візьми серпа, бо жниво вже готове". А в Об'явленні Івана: "Візьми серпа і жни, бо час прийшов"-1.15. Подібно пише Матей 9.38. В книзі Данила, якого не всі вважали за пророка, є "добрі новини про Царство Боже" і вперше говориться про "Сина Чоловічого". Від Данила перейняв цей термін на себе Ісус.

В Вавилоні, хоч і в неволі, жидам краще поводилось, як у себе вдома. Вони перейняли східні традиції й легенди, генезу, потоп, 10 заповідей і боротьбу добра зі злом від Зороастра. Але Єремія плаче над долею безбатьченків і над їхньою безбожністю: "Ти Юдеє маєш стільки богів, що міст, стільки вівтарів Баала, як вулиць в Єрусалимі"-13.3. Треба знати, що многобожжя тягнулося за жидами разом із культом Ягве майже до нової римської ери. Єремія навіть з пророків невдоволений: "Пророки пророкують брехню в ім'я твоє"-15.11, цебто в ім'я Ягве. Нарід розбився на багато сект і всі очікують спасителя. В такій атмосфері виростають спасителі, або учителі, як гриби по дощі. Спасителями були Йосиф і Мойсей у Єгипті, Йошуа, Гедеон, Самсон, Самуель. В книзі Левітик говориться навіть, що всі найвищі жерці це спасителі-4.22. Симеон вродився непорочно й визволив жидів з філістинської неволі. Елеазар, один із п'яти братів Макабеїв, був замучений, але не піддався. Сократ був для нього прикладом, а сам він став прикладом для християнських святців. Про нього розказує історик Йосиф, як про "шефа бандитів", але жиди вважали його за спасителя.

Єшуа мусів втікати до Єгипту перед королем Яннеусом, бо він "бунтував на рід". Другий Єшуа бен Стада літав у повітрі, займався окультизмом і був спокушуваний дияволом. Про тих Ісусів, що хотіли визволити свій нарід, ходили легенди. Яків і Симон розп'яті Тиберієм за революцію, Месії Теудасові римляни стяли голову. Ще були популярними Христами Іван Гіскальський, Менахем син Юди і Юда з Галилеї. Навіть внук Ірода Агріппа дуже хотів бути Месією, бо любив славу. Останнім Месією був Симон бар Кохба, лідер останньої революції проти римлян. Отже, як бачимо, Ісус з Назарету мав попередників і сучасників у Палестині, різного покрою й багато. Вони мають відношення не тільки до історії жидівського народу, але й до джерел християнства. Про них говорить не тільки в Біблії, але і в апокрифах. В цих останніх історії Месії і революціонерів були дуже фантастичні, ніби щоб збільшити революційні настрої в народі. Апокрифи це писання, які не влучено до Старого Завіту.

Старі культу розвалювались, боги вимагали жертви, а помочі не давали жодної. Вплив абсолютного божества Брами з Індії і монотеїзм Зороастра з Ірану вимагав одного Бога, якого проповідував легендарний Мойсей під впливом фараона Іхнатона. Жиди хотіли Месії, але в ролі земного короля, а не Бога. Зробити людину Богом вони ніяк не могли, ця ідея завжди була їм осоружна. "Не будеш мати інших богів крім мене" в Торі все голосніше відзивається серед народу, який з одної неволі переходить в другу. Один Бог надає суцільності й сили, а хрищення в воді робить повновартісним членом Дому Ізраїля. Таке хрищення прийняв теж Ісус з Назарету, коли готувався до запланованої місії.

Тора це закон і розуміння світу, яке дав Єгова своєму улюбленому народові. А що він терпить, то це тому, що він грішний. Але прийде Месія і все напавиться. Надія на краще майбутнє велика сила, без неї жити неможливо. Але Ісус з Галилеї не може бути Месією, бо до галилейців Тора відноситься з

презирством. Ще за Ісаї вони були поганями. Асирійці й вавилонці насадили там багато чужих людей, чужої крові. Остоею юдаїзму була синагога і Храм у Єрусалімі, який Кир іранський, побідивши Вавилон, дозволив відбудувати. Храму бережуть Левіти, спадкрві жерці й серед них 12 головних урядників. Число 12 кабалістичне число, яке має таємну символіку, бо було 12 племен Ізраїля й Ісус теж підібрав собі 12 апостолів.

В трагічних умовах поневоленні Палестини очікування Месії було провідною ідеєю юдаїзму. Воно знайшло своє завершення в пророці Данилі, який заповів Останній Суд. Тому святкували і святкують сьогодні жида Йом Кіпур, або День Покаяння й Визволення. Це відносилось найперше до найбідніших, бо таких було дуже багато. І до сповнення національних амбіцій, коли Ізраїль стане "світлом для просвічених народів", як було заповіджено Єговою. Люди, які живуть фанатичними мріями, бачуть речі в тумані й далекі хмари видаються їм як гори. Таке було і з жидами. Месія вже був десь недалеко за горами. Писання пророків ходили з рук до рук, а Тора лежала в почесному місці в синагозі. Історія про якихсь дрібних авантюриків виростала до героїчної епопеї в уяві забобонних і темних мас. Страх і надія це підстава забобону. Зі Сходу, з Єгипту, з Греції доходили вісті про Спасителів весняних містерій, Мітри, Діонісія та інших і викликали агресивну релігійну пропаганду юдаїзму. Упадок Атен і ріст римської імперії теж заповідав кінець світу. Серед народів було багато бунтарів, чарівників, знахарів, Синів Божих і чудодіїв, які голосили спасіння й кінець цього грішного світу.

Грецька неволя під нащадками Олександра не була краща від других, хіба що принесла масову геленізацію вищої верстви, яка завжди держала з окупантом. Жидів дуже ображало те, що їх греки трактують як другорядних людей. Вони тайком збираються і приймають Седер-вино й пісний хліб, що було своєрідним причастям, на взір культу вмираючого й воскресаючого Месії в інших краях. Тим причастям члени культу ставали вірними союзниками обіцяного Месії. Кров при обрізанні жидівських немовлят мала очищуючу вартість. Жида носили в собі глибокий патріотизм, який виражений в 137 псалмі: "Коли забуду тебе Єрусаліме, то хай відсохне мені права рука".

В 175 р. ст. ери вибухла кривава революція проти нахабного тирана Антиоха Епіфана, який зневажив святиню в Єрусалімі. Революція під проводом братів Макабеїв тривала 5 років і завершилась побідкою. Це була остання незалежність Ізраїля з династією Гасмонеїв, яка протривала 100 років, аж до зудару з Римом. В 63 р. ст. ери Помпей, майбутній цісар Риму, в'їжджає до Єрусаліму й заходить до Свята Святих жидівського Храму, куди мав вступ тільки найвищий жрець Гіркан і то тільки раз в рік. Там він побачив колосальну порожнечу й зі здивуванням сказав: "І ця порожнеча збирається панувати над світом".

Помпей залишив Гасмонеїв адміністраторами Палестини. Ірод, син Антипатра, з дозволу Риму став королем 40 р. ст. ери. Він був вірним слугою Риму. Римський прокуратор сидів у Цезареї на березі моря, а Ірод в Єрусалімі. Релігійними справами керував Синедріон при храмі. Уряд розправився криваво з революціонерами й партизанами останніх Макабеїв, з групою Гезекії і його вина Юди, який вперто воював проти Риму і якого жида вважали навіть за Месію. В країні був хаос і неспокій. А Ірод жив у розкошах, оточений ведиким гаремом жінок. Він навіть розкопав могилу Давидда, шукаючи за золотом. Через те був смертельно зненавиджений народом. Помер в 4 р. ст. ери, а не тоді, як вже жив Ісус, а держава була поділена поміж трьох синів. А очікуваний Месія з роду Давида дуже забарився. Після повної революції під проводом Юди і кривавої Пасхи в Єрусалімі намісник Архелай втікає до Риму і звідси більше не повертається. Римське військо окупує Палестину й вона стається повною колонією Риму. Двома тисячами хрестів, на яких висіли жидівські революціонери, увінчався Єрусалім.

Чи в такій ситуації могли бути помітними ще три хрести, або шибниці, а Ісусом і двома розбійниками, годі сказати.

В ті часи суспільство ділилось на різні класи. На верху були упривілейшовані, ті що співпрацювали з Римом. Це були іродіани, від Ірода короля і його синів. Після них були левіти, або каста жерців, які відповідали за святиню. З них вибирався найвищий жрець, як представник Мелхіседека, або мітиного короля часів Авраама. Фарисеї були найчисленніші. Вони берегли Тору всі обряди, подібно як і Ісус в Назареті. Тільки були більш зарозумілі й ворожі до інакше думачих. Фарисеї були дуже обрядові, але зовсім пасивні в відношенні до римлян. Таким теж був Ісус. Садукеї були ще більш консервативні від практичних фарисеїв. З них виводились фанатичні хасиди. Їх було небагато, але вони були переважно вчені й дуже огречені, або геленізовані бо грецька наука й філософія були тоді дуже в моді. Вони навіть по грецьки розмовляли, бо так тоді робив весь Близький Схід. Вони були відповідальні за смерть Ісуса, але до римлян ставились ліберально, подібно до фарисеїв. Ідея Месії їх не переконувала. Фанатичними революціонерами й безкомпромисовими опозиціонерами були zeloti, ученики Юди з Галилеї. Від них починались усі розрухи й повстання. Римляни мали з ними багато клопоту.

Дуже інтересним був рух есенів, аскетичного й монастирського життя, які в публічному житті участі не приймали. Нещодавно відкрито в печерах Кумран над Мертвим Морем есенські рукописи, які наробили великої сенсації в науковому світі, бо вони кидають нове світло на часи Ісуса. В них немає нічого про християн, але вони були попередниками християн. Рукописи говорять про боротьбу світла з темрявою, добра зі злом, щось на взір Зороастра й Мані. Вони жили в печерному монастирі, спільно купались в Йордані і спільно засідали до трапези. Вони відкидали Храм у Єрусалимі й шукали Бога в контемпланції, роздумах і розмові, подібно як це робили групи учителя Мані в сусідніх країнах. Були вони теж близькі до гностиків, які підкреслювали людського інтелекту в пізнанні Бога. Свого провідника, "Учителя Справедливості" вважали попередником Месії. Вони очікували двох Месій, релігійного й політичного. Були в опозиції до єрусалимських жерців, але за кабалістичною традицією 12 братчиків стояло на чолі кумранської спільноти. Всі чекали близький кінець світу. В 66 р.ст. ери Учителя Справедливості під'юдженою товпа в Єрусалимі укаменувала. Своім прихильникам він обіцяв спасіння, яке вже наближається.

Учитель Справедливості був дуже подібний до Ісуса з Назарету, але Ісус здається був есеєм і покинув монастир, щоб проповідувати в народі. Також Іван Христитель був близький до есенів, бо перебував постійно над Йорданом, провадив аскетичне життя й наслідував легендарного аскета Ілію Нарід, який приходив до нього над Йордан христитись, навіть уважав його Ілією, або Месією. Він проповідував моральне життя, подібно як Ісус, який теж приходив до Івана христитись. Євангелисти змалювали цю зустріч дуже мальовничо й фантастично, зробивши Ісуса Сином Божим і Месією. Були ще й менші групи й релігійні рухи, як терапевти, тавматурси, самаритяни, сікарії, ну й писарі, учителі, рабіни, урядники і простий та дуже бідний нарід. Славна була єрусалимська школа рабінів Шаммаї і Гіллеля. Про ті часи й рухи писав історик Йосиф Флавій, жидівський філософ у Олександрії Філо та історик римський Пліні й Молодший.

Палестина, хоч і була невеликим і окремим світиком, але через Палестину проходили армії різних народів і неможливо було, щоб той світик був зовсім ізольований. Буйний ріст сусідньої грецької цивілізації мав поважний вплив на Палестину, дарма що фанатичний юдаїзм цупко держався довкруги свого храму Єгови. Не можна теж сказати, що Ісус з Назарету виростав у повній ізольованості, коли недалеко від Капернауму була грецька колонія Декаполіс і Галилеї зовсім грецьке місто Сефоріс. Як не диво, Ісус не проявляє ніяких слідів грецької освіти, цупко придержуючись юдаїзму. Жидівська освіта

центрувалася у двох центрах, Олександрії й Вавилоні, звідкіля принесено до Ізраїля багато нового і старого. Нове це грецька думка, старе це легенди і всякі мітичні забобони.

На грецьку мову переложено Біблію, т. зв. Септуагінта, бо до перекладу засіло 70 рабів і писарчуків в Олександрії. А в Вавилоні і Єрусалимі був написаний Талмуд, як доповнення до Біблії. Але юдаїзм своєю порожньою легендарністю не був теологією і йому далеко було до грецької філософії, яка розцвіла буйним деревом перший раз в історії світу. На тій філософії виросла пізніше християнська теологія, яка без Платона, Арістотеля і Плотіна залишилася би мізерною сектою і хто-зна чи дожила б наших днів.

Греки це віднога індо-європейської сім'ї народів, які свій початок мали в Україні. Від них ведеться кретянська, троянська й мікенська культура, яка стала основою грецької. В дохристиянську еру, починаючи від 8 в. ст. ери, за декілька віків буйного розквіту вони дали стільки, що залишилось на тисячоліття. Можна сміливо сказати, що Греція стала світилом людства, на якому виросла вся західна цивілізація, в якій живемо ми сьогодні. Ще в 6 в. ст. ери Геракліт заговорив про "Логос", або розум, який підхопив собі невдачно для свого Євангелія Іван. Поняття шляхетної людини, "калос кагатос", духом і фізично, постало в Греції. Також перше поняття розумового досліду світу й життя постало в Греції. Незабутній Сократ ще в 5 в. ст. ери сказав: "Недосліджене життя не варте жити". Сократ на 5 віків випередив Христа, коли сказав, що душа важніша від влади й багатства. Але Сократ не мав на думці вічного раба Єгови, як Христос, але свідому і свободну людину. Сократ це перший великий апостол інтелекту й людської моральності, яку Христос спотворив мітичним люнатизмом на базі жидівського забобону. Сократ шукав за правдою, а не за штучними й забобонними святощами. Він був за дійсне, духове й етичне, відродження суспільства.

Учеником Сократа був великий мислитель Платон, основоположник першої Академії в світі. Він визнавав, що в космосі існує закон і порядок, а ідеї це провідні сили прогресу. Не можна погоджуватись з його суперідеалізмом, але його діалектична метода дуже причинилася до розвитку науки. Його основним інтересом було знайти інтелектуальну брзу для морального життя. Для нього причиною гріха була ігноранція. Ось-такі слова: "Все суспільне й політичне лихо, від якого ти терпиш, є під твоєю власною контролею, коли тільки маєш волю й відвагу його змінити". Арістотель, ученик Платона, це другий великий мислитель Греції, який залишив свої сліди по сьогодні. Арістотель це батько логіки, необхідної для розвитку науки. Розум це одинокий провідник до містерій світу. Арістотель це глибокий мислитель, який вчить координувати всі досягнення науки й передбачувати дальші кроки в дорозі еволюції до безмежного. Він заперечує сліпий припадок, такий важний у матеріялістів, бо кожна дрібничка має свою причину й ціль.

Пітагор заснував етичну школу містики й контемплациї. Він був теж математиком і автором ідеї про безсмертя й мандрівку душі. Анаксагора в Атенах 432 р. ст. ери засудили на смерть за те, бо він сказав, що місяць це планета, яка має гори й долини й бере світло від сонця. Анаксагор втік і врятуван своє життя. 100 років пізніше Арістарх заявив, що земля крутиться довкруги сонця. Арістарх мав багато неприємностей. Для християнства земля була центром світу аж до Джордано Бруно, бо так вимагала чорна книга юдаїзму. Батьком історії був Геродот, реторики Демостен, скульптури Фідій, епопеї Гомер, поезії Гезіод, драми Софокл. Епікур і його послідовники проповідували братерство і практичний змисл. Епікур говорив, що Бог далеко, щоб дурбуватись людськими справами. Його вважали Спасителем, а Люкрецій, римський філософ і поет, назвав його Богом.

Поважна була течія стоїків, на чолі яких стояв Зенон, Епіктет і римля-

ни Сенека й Марко Аврелій. Це була напів релігія й напів філософія. Вони почитали Божеський розум, а душа людська для них була іскрою Божого розуму. Розум Божий як активний і безсмертний принцип, контролює вселенню. Філософія дужн близька до наших наймодерніших часів буйного розвитку розуму, як найбільшого дарування Божого. Чи ж не відповідає нашим часам клич стоїків: „Кожна людина родиться свobodною“. Стоїки були дуже близькі до маніхейців, які мали вплив на юдаїзм і християнство.

Олександр Македонський, здобувши весь тодішній Схід аж по Індію, відчинив дороги для грецької філософії з одної сторони і для східних містерій з другої. Було це подружжя Сходу з Заходом, яке й на Палестину, тоді грецьку колонію, мало поважний вплив. Ессени були близькі до стоїків, але на Ісуса грецькі впливи не мали жодного впливу, бо його душу полонила Тора і пророки. І серед юдаїзму тих часів був застиглий консерватизм. Один хіба Філо з Олександрії, вихований в Греції, говорив: „Кожний з нас це дві особи, авіринна й людська“. Все ж таки жидівська аристократія не залишилась зовсім позаду. Дві найбільші в тогочасному світі бібліотеки, в Олександрії й Пергамум, були джерелом світла для тих, хто хотів учитись. Так набрався розуму й Павло, про якого скажемо пізніше.

Гелленістичний вік це вік похваленої торгівлі, будівництва, розквіту мистецтва й науки. Греки не трактували свліх богів поважно, а радше з гумором і сатирою, а в академіях, ліцеях і „городах Епікура“ розважали над проблемами життя й вічності тоді, коли жидівські пророки будували свій вузенький юдаїзм і, своє власне, тільки жиді вське „спасіння“. Греки говорили про знання, як підставу розуміння, жиди про послух Ягови. Греки не цінували історію, як остаточну вартість, а тільки ініціативу людини. Жиди ж казали, що історія це воля Бога. Християнство переробило це на Провидіння. Греки говорили про інтелектуальну дію, а жиди тільки про участь, як свідки „об'явлення“. Греки займались аналізом, синтезом, а жиди вважали що аналізувати це руйнувати. Так думали теж християни, спадкоємці юдаїзму, хоч скромний і наївний Ісус так далеко розумом не сягав. Навіть Павло сказав: „Жиди шукають знаків, а греки мудрости“.

І хоч грецька мова стала міжнародною мовою, в Палестині загнавши гебраїську мову поміж стіни синагоги, а грецька культура була привілеєм освіченої верстви, але тодішній світ, не тільки в Палестині, але все людство, не розуміло тої світлої дороги, яку показувала грецька животворна думка. На це треба було чекати аж до часів великого Ренесансу в Європі. Але за той час, впродовж довгих і темних віків, пролилось немало крові у стіп відьомського хреста. Чому в Греції був буйний розвиток духу? Бо релігія не була тираном, ось де весь секрет. Греки дали нам непомірно більше від християнства. Розуміння й цінування свободи й розуму це не заслуга християнства. А розуміння краси й мудрости це для християнства був смертельний гріх.

Римська ера перейняла грецьку культуру, без якої вона була б зовсім похоня. Але Рим більше дбав про імперію, як про мудрість, а безліч богів були тільки як вазони з квітами для прикраси садиби. Коли ж Архідад писав на піску математичні формули, то римський жовнір його вбив за чари. Ідею платонівського добра християнство переробило на Бога Вселенної, але в юдейській ярмудці. Знами грецького духу були римляни Цицерон, Епіктет, Сенека, Марк Аврелій, Гораций, Порфірій і Плотин, а після Великого Ренесансу Петрарка, Монтень і Вольтер. Нова римська ера не принесла нічого нового Ізраїлеві, тільки ще більше рабства, як досі. Рим виріс на трупах невольників. І в Греції не було інакше. Цілий світ приймав невольництво як нормальну річ. Гарний невольник у Греції коштував 4 воли. Ахілл продав Пріямові, цареві Трої, свого сина за 100 волів. Римляни брали невольників даром і перепродували за гроші.

Народи бунтувались і терор римлян був кривавий. Варус розп'яв у Єрусалимі 2000 жидів і попалив оселі. Крассус знищив святиню, Лонгінус продає в неволю 30.000 жидів. Боротьба zelotів „синів світла“ в Ізраїлі не вгавала, бо

ліпша була смерть чим римська неволя. В римській імперії на кожну свобідну людину було 10 рабів. І всюди повстання, від Британії по Месопотамію. Всюди карні експедиції, всюди шибениці й ненависть до римлян. Грецькі скарби культури забрані до Риму. Хрест, на якому розп'ято нечисленних рабів і повстанців, стає символом правди і свободи. Після повстання Спартака 6.000 хрестів прокладено вздовж доріг Італії.

В таку добу народилось дитя в Назареті на ім'я Єшоуа і виросло на легендарного Месію, одного з багатьох. Це був час, коли світ покривджених і погноблених тужив пристрасно за Месією. Для візіонерів Олександра й Наполеона, для фанатиків Мохаммеда, Джінгс-Хана й Леніна наспів відповідний час. І серед легковірної, забобонної й неграмотної маси теж наспів відповідний час для християнського Сина Божого й Месії.

2. Початки християнства.

Час був сповнений неграмотністю, забобою і нуждою. Кожна вістка прибирала фантастичні розміри. Боги були поза людським суспільством і не давали йому нічого. Юдаїзм був формальний, порожній, безсердечний і жорсткий. І тільки мала горстка держалась його фанатично. Період часів Христа був у Палестині сумісю жидівських традицій, орієнтальних містерій, впливів філософії грецької, римського права й організації. Був це теж період глибоких розчарувань для жидів, подібно як і для нас сьогодні, бо під оглядом релігійного одуховлення ми знаходимось на роздоріжжі. Одні чекали політичного Месії, а другі, прочитавши Листи грамотного Павла, повірили, що той, кого предсказав Ісаїя, вже прийшов. Моральні ідеї Заратустри, Будди й Конфуція доходили непомітно зі Сходу.

Найсильніші були впливи містерій, драми вмираючого й воскресаючого сонця. Ревні учасники містерій одержували спасіння й безсмертя. Грецький Діонісій, сирійський Адоніс, іранський Мітра, єгипетський Озіріс, вавилонський Таммуз і жидівський Ель, коли згадати тільки кількох мучеників-спасителів. Довкруги них відбувались осіню й весною оргії смутку й радости, які забобонну масу наповняли екстазом надії на Царство Небесне. Перед сходом сонця падали ниццю й молились, купались в річках і в морі на знак охрищення й пили кров звіряти в суміш з вином, трактуючи цей напиток як кров Спасителя, яка дає безсмертя і прощення гріхів. Будда, Крішна, Зороастер, Ескуляпус, Аполлоній, Пітагор творили чуда й обіцяли життя вічне. Все це мало непереможний вплив на перших християн, учеників Ісуса. Братерський зв'язок і вищі ідеали додавали їм відваги, а старий поганський культ переходив у новий поганський культ, або християнство.

Кожному хотілось спасіння із каторжного життя. І це був час, коли й королі оголошували себе богами і спасителями. Єгипетські фараони були „синами богів" і по смерті вертались до неба. Спартанського вождя Лісандра почитали як бога. Атенці почитали Олександра як бога Діонісія. Король Филип Македонський мав свою власну святиню в Олімпії. Римські імператори Цезар, Августус, Нерон, Доміціян, Калігуля казали величати себе богами. Мітра, бог сонця, правди й війська, був їхнім охоронником. Наш бгвятовид був сином Сварога, а Ісус був сином Єгови й за тодішнім звичаєм заавансував на „короля Ізраїля". Бо не дивлячись на всі зовнішні впливи християнство було дочкою юдаїзму й Ісус завдячує свою місієність юдаїзмові, бо зовнішні впливи в нього майже непомітні. Вони відбились аж пізніше на формуванні християнства. Ісус навіть в опозиції до юдаїзму є вірним його сином. Якісь загально людські ідеали ніколи не прийшли йому до голови. Він теж ніколи не залишив жидівської землі.

Християнство було спочатку маленькою жидівською сектою, яка сходилась на спільну вечерю і там сварились, не маючи ще Євангелій, чи будь-яких писаних документів. Отже не знали ще, на яку ногу ступити. Найбільше суперечок було про те, чи можуть нежиди бути християнами, чи повинні обрізуватись і чи можливий другий прихід Месії. Дуже близькими до християн бу-

ли ессени і терапевти. Про монастирський орден ессенів ми вже згадували, і називали „дітьми сонця" і вони очікували Месії. Правдоподібно Ісус належав деякий час до ессенів. Терапевти теж були дуже близькі до християн. Вони молились до хреста, як символу сонця і спасіння. Вірили в ангелів і чортів і творили чуда. Їхнім симпатиком був філософ Філо з Олександрії. Їхні гностичні ідеї зосереджувались біля об'явлення Божих прикмет в людині. Терапевтизм прийшов з Індії і Павло був якийсь час пов'язаний з терапевтами. Релігійних сект натворилось згодом багато.

До мітраїстів з Ірану належали переважно римляни і греки. Секта докетів визнавала Ісуса як Бога з людським виглядом. Життя і смерть були для них тільки злудом. Секта маніхейців постала під впливом Мані з Фригії, який проповідував боротьбу добра зі злом, світла з темрявою, на взір Зороастра. Ісус був для них вищою Божою інтелігенцією. Вони хрестились водою і святкували неділю, а не суботу, як жиди. Вірили в безсмертя, воскресіння і Страшний Суд, що мало вплив на християнство. Секта назаренів, називаних „святими", не мала нічого спільного з Назаретом. „Нозрім" по гебрайськи значить берегти, пильнувати. Вони зберігали жидівську Тору й вірили в скорий прихід Месії. Ебіоніти були сектою, яка вважала Ісуса тільки як пророка, а не Бога. Вони були проти Павла, бо той поширював віру на нехристиян. Самаритяни були „нечисті", бо були мішанцями з різних народів і до них „чисті" жиди відносились згирдливо. Проте вони респектували Тору й мали власний Храм на горі Герізім. Монтаністи берегли чистоту першого християнства, а назва походить від їхнього провідника Монтана.

Найбільшою одначе сектою були гностики, які поважно ривалізували з псеводірними поклонниками Ісуса. Гнозіс це „пізнання" по грецьки. Вони закликали „пізнай себе" і тому їм дуже підходили слова Євангелій „Царство Боже в вашій душі". Розум це світло, яке веде до правди й тут гностики були дуже під впливом грецької філософії. Особливо абстрактне Євангеліє Івана було їм близьке. Ісуса трактували алегорично, а не як Бога. Марціон гностик говорив, що Ісус прийшов прямо з неба, а його життя й терпіння тільки злуда. Ісуса зображали гностики в формі змія, що на Сході було символом мудрости. Від них теж пішов голуб, як символ Святого Духа. Хрест поясняли вони як границю між вічним і дочасним, а число 12 мало в них таємниче значення, як і в усіх жидів. Климент з Олександрії називав гностиків „дійсними християнами". Павло дуже інтересувався гностиками, додаючи до їхньої теології свій комплекс Христа, Спасителя світу, який перейняла християнська Церква.

Всі ті секти постали по смерті Ісуса, не можучи погодитись одна з одною й по різному інтерпретуючи ідею Спасителя і спасіння. Постає Ісуса, Сина Божого, що віддав життя за гріхи других, зарисувалась аж тоді, коли появились Євангелія й Листи Павла та других. Євангелій було багато і так же контрверсійних, як і різні секти, але Церква більшість елімінувала, а ті, що залишились, виправила згідно до потреб. Учителів, подібних до Ісуса, було тоді багато. Крім згаданих Мані й Монтана ходили слухи про Пітагора, морального учителя, який творив чуда, літав у повітрі й розмовляв зі звірятами. Він подібно до Платона вірив у безсмертя й мандрівку душі, але крім того був славним математиком. Він жив у 6 в.ст. ери, але слава про нього ходила за часів Ісуса. Клеомен, стоїк, король спартанський 3 в.ст. ери, був аскетом подібним до Ісуса й об'єктом широкого культу. Його називали Сином Божим і вороги розп'яли його в Єгипті. Симон Магус жив за життя Ісуса в Самарії, сголосив себе Месією і проповідував спасіння. Апостолам Ісуса пропонував гроші, щоб віддали йому свою силу Святого Духа. Петро його за те вилаяв. Написав твір „Велика Новина", в якому пише про „найвищу реалність і універсальну мудрість" на взір Платона.

Про Ісуса ніхто нічого не чув. Про нього не знали, аж появились перші Євангелія й Листи Павла, які розмалювали Ісуса як легендарного Месію, Сина Божого. Але про Аполлонія з Тіани, земляка Павла з Тарзосу, який жив 1-97 р.

ходили фантастичні вістки і про нього писали. Він ще жив, коли писались Євангелія і про нього теж написав Євангелію Філострат. Аполлоній був мандрівним учителем без порівняння вищого калібру, як Ісус. Він мандрував по різних країнах, від Індії по Іспанію, бував у Вавилоні, Єгипті, Греції й Палестині. Йому будували святині, ставили віттарі, навіть гроші чеканили з його портретом. Творив чуда, воскрешував мертвих, кормив голодних, дерева поздоровляли його людським голосом. Виганяв демонів і проповідував моральне життя. Вродився непорочно від Диви і студіював у Тарзусі, там де й Павло. Був арештований в Римі за Доміціяна. І коли Доміціян спитався: "Чому люди називають тебе Богом?" відповів: "Ти мене не вб'єш, бо я безсмертний". І зник на очах остовпілого імператора. Так бо-дай каже легенда.

Аполлоній ходив босий, примітивно зодягнений, все що мав роздавав другим, не женився і 5 років мовчав, подібно як Будда. Аполлоній теж ніколи не чув про Ісуса. Наука його була пітагорейська-простота життя, чеснота, шукання мудрости, а не порожня адорація божества. Кожна людина має право бути свобідною і жодна релігія не має права понад людські права. Людина може, коли вона хоче, піднятись до вищої гідности духового життя. Мітологія це тільки кайдани. Цісарі Каракалла і Северус його почитали. Про нього згадується в Діяннях Апостолів 18.23-28. Багато чого інтересного можна би написати про ту фантастичну постать учителя. Але розмір і тема нарису не дозволяє нам на те. Мудрий Аполлоній ніколи не вважав себе Месією, хоч ті, що його слухали, таким його називали. Він відвідував жерця Каяфу в Єрусалимі й висказувався, що жиди не зрозуміли ідеї божества. Деякі деталі з його життя вплели євангелісти в життя Ісуса.

По смерті Грода самозванець Симон назвав себе королем і бунтував на рід. Римляни, які були доволі толерантні, а релігійно байдужі, насторожились. Другим, подібним до Симона, бунтарем був Атронгей, який себе навіть Месією назвав і організував партизанку в горах. Настрій у жидів був як те живе срібло. Римський полководець Варус за кару спалив місто Емаус, яке згадується в Євангеліях. 2000 невинних і винних людей розп'ято. Але історія хотіла, що один хрест Ісуса виріс до титанічного розміру, а тисячі хрестів щирих революціонерів залишились в тіні. Теж Юда в Галилеї був партизаном, який мав свою секту месіянців. Але після кривавого римського терору на рід боявся вже говорити про "короля юдейського". Тому й до Ісуса з Назарету ставився з острахом і недовірям.

Понтійський Пилат був римським намісником у 26-36 роках. Він був великим вислужником римським, зненавидженим народом. Те, що про нього пишуть євангелісти, не є правдою, бо євангелісти, як і Ісус, ставились до римської влади примирливо, надіючись таким чином зберегти свою релігію. Пилат прибив на Храмі римського орла й це дуже зворохобило на рід. Товпа благала його, щоб він зняв орла, але Пилат ще й відгрожувався. Тоді товпа лягла ниць обличчям на землю й заявила, що всі тут умруть, коли Пилат не зніме орла. Пилат злякався непотрібного заворушення й орла зняв. Але Юда Галилейський зі своєю армією повстанців заатакував Єрусалим, 33 р. Його зловили й розп'яли в Єрусалимі. В горах був ще революціонер Йошуа зі своїм відділом, але його не змогли зловити. Ісуса, або Єгошуу з Назарету, не любили, бо він відмовлявся організувати політичну революцію. Були це жорстокі часи для жидів не тільки в Палестині, але і в розпорошенні. Цісар Клавдій вигнав жидів з Риму в 52 р., бо вони очікували "якогось Царства". Багато жидів пристало до християн, бо ті були помірковані.

Але в 60-х роках Єрусалим знову був в руках повстанців і Тит, син Веспасіяна, довго облягав місто, заки здобув його і зовсім зруйнував. Святиня вже ніколи не була відбудована, а жидівський месіянцізм тратить ґрунт під ногами. Він переноситься на периферії римської імперії. Був це останній удар по жидівських мріях. Месія не прийшов, отже Павло переніс

його візію на весь світ, з егошуї зробився Христос. Національне спасіння сталося спасінням особистим, на взір містерій про вмираючого й воскресаючого бога-сонця, Петро каже: „Кінець всіх речей близький“, Християнське схикування Месії понеслось на чужину. Та ще залишилась мала група християн у Палестині, яка додержувалась жидівських традицій. В навічєра суботи вони сходились на спільну вечерю, а в члені секти приймали тільки після охрищення в воді. Були вони залякані, бо лихо грозило зі всіх сторін.

Нема основних історичних відомостей про першу групу християн в Єрусалимі. В ній був конфлікт трьох культур, жидівської, грецької і римської. А на додаток наука Христа, засвітня й нереальна. Ця початкова група була дуже сварлива й непевна і шойно пізніше дозріли думки, які знайшлись на сторінках Євангелій. Першим провідником, як кажуть Діяння Апостолів, був Яків, брат Ісуса, а Петро був проповідником. Відомі теж імена Павла, Тимотея і Варнави, які одначе Ісуса ніколи не бачили. Вони були захоплені ідеєю Царства Небесного, але дбайливо зберігали жидівські традиції. На зібранні в Єрусалимі 50 р. сварилися з приводу обрізання. Павло, який не жив у Єрусалимі, був проти обрізання, щоб таким чином легше поширити віру на нежидів. Дивно тільки, як Петро міг бути учеником Ісуса, коли він носив меч. Про це говориться в Євангеліях. І хоч Петро був за обрізання, але в Євангеліях на повернув він римського центуріона без обрізання. Першим мучеником був Степан, якого жиди укаменували. Навіть Павло приймав участь у каменуванні, бо тоді він ще не був християнином. Врешті Петро й інші погодились на необрізання, а Петро ще й закликав до правопорядку в відношенні до влади: „Бог хоче, щоб ви були добрими громадянами“ - 2, 13.

В початках християнства окреме місце займає Павло, як центральна фігура, хоч вихованим був як правовірний жид і навіть ненавидів християн, але після епілептичної візії на повернувся і став дуже ревним християнином і проповідником. Легенда каже, що він почув голос Ісуса, який питався його, чому Павло його переслідує. Це було на дорозі до Дамаску. Треба знати, що кривоногий і малого росту Павло мав епілептичні атаки, а його комічний вигляд, ще й із кривим носом, робив його дуже агресивним. Він так перейнявся ідеєю Спасителя і власною ролєю апостола, що навіть писав: „Бог мене вибрав, як я ще був у материній утробі, покликав мене в своїй ласці й об'явив мені свого Сина“ - Гал. 1. 15. Зерно мусить вмерти, щоб дати життя-звідси й філософія Павла про смерть і воскресіння Месії, взята від греків. З апостолами Павло не був у контактній біографії Ісуса не знав. По його Листах видно, що його інтересує тільки ідея спасіння. Також не інтересували його чудда й притчі, але власним фанатичним проповідуванням і листами, які становлять одну третину Нового Завіту, стає фактичним основоположником християнства.

Ісус був для Павла постатю присланою з неба на землю. „Всі речі були сотворені ним“ - Кол. 1. 16. „Наш Господь Ісус Христос віддав своє життя за наші гріхи, щоб визволити нас із цього нещасного теперішнього віку“ - Гал. 1. 34. Павло походив з багатого роду й мав гроші для подорожей по різних країнах. В Атонах він проповідував до стоїків і епікурейців і з нього сміялись. Вродився він в Тарзусі, в Малій Азії, в 10 р. й одержав вищу грецьку освіту. Був теж римським громадянином, що було дуже корисним для нього. Неможливо зрозуміти, як маючи 20 років і буваючи в Єрусалимі не зустрічав і навіть не чув про Ісуса. Пояснити це можна тим, що Ісус був фігурою зовсім незамітною й Павло не мав ніякого інтересу до якогось там галилейського учителя. В 58 р. його в Єрусалимі арештують і після довгого арешту в Цезарей відставляють до Риму. Там його на деякий час випускають на волю. В Римі він деякий час проповідує, але до римлян відноситься з повною льояльністю. „Мусите повинуватись всім урядовим авторитетам“ - Рим. 13. 1. „Всі урядники влади є Божими урядниками“ - Рим. 13. 1. Але це йому не помогло, бо в Неронових погромах 64 р. гине. Легенда каже, що й Петро був в Римі і згинув у по-

громах, але історичних даних на це нема.

Грецькі академіки вважали Павла за східнього астролога. Пала можна теж порівняти до Мохаммеда, який теж був епілептиком і теж будував свою віру на базі своїх візій. Також лідер американських мормонів Дж. Сміт мав візії, був переслідуваний і бичований у тюрмі. Він одержав Книгу Мормонів від ангела, подібно як і Мохаммед сві Коран. Разом зі своїми поклонниками Сміт вважав себе приналежним до 12-го племені Ізраїля, яке замандрувало до Америки з особливою місією навертати світ на віру християнську. Людське божевілля, базоване на великій тузі за безсмертям, не має границь. А візії завжди відігравали велику роль в історії, коли зважити візії Олександра й Наполеона. На базі візій і народних побрехеньок складались Євангелія і треба врахувати, що з 12 апостолів тільки Матей був грамотний. Коли вони хотіли вічно жити, то мусіли воскресити Ісуса й очікувати його другого приходу. Те, що вони мали від юдаїзму, було основою, а інше було видумане по смерті Ісуса. В міру збільшення популярності смерті Сина Божого, забобонні маси додавали нові історії і вкладали в Ісусові уста нові слова, а принагідні грамотні євангелисти те все записували, але кожний на свій спосіб. Їхні писання були виразом туги за кращим життям.

Ті перші, заворожені чарівною візією спасіння, ще довго сперечались, чи Ісус тільки Месія жидів, чи як Павло хотів, цілого світу. Але всі вони вірили, що діють під безпосереднім надхненням Духа Божого. Зелені Свята християнство святкувало і святкує сьогодні як "зішествіє Святого Духа" на тих, що були вибрані. Але що з ними сталося, невідомо, бо вістка є тільки про Петра і Степана. На всякий випадок, перша група, з якою був Ісус, мусіла бути дуже динамічна й надхнена, коли її ідеали пішли в далекі народи. Мало знаємо про Івана Хрестителя, який виступав нагло, без особливої історії. Може тому, що Іван на Месію не претендував. "Я є голос" - говорив Іван і закликав до каяття, бо Царство Небесне вже недалеко. Пітагореїзм, платонізм, стоїцизм були для простолюддя зависокі, незрозумілі, але проста мова про живого Бога і Спасителя їх переконала. Не Крішна зробив індусів, але індуси Крішну. Він творив чуда, воскресував мертвих, гасив сонце, вмирав і воскресав, зносився на небо, мив ноги браманам. Не Будда зробив буддистів, але буддисти Будду. Він творив чуда, ходив по воді, провадив аскетичне життя і знісся до неба. Прикладів кругом було багато. Прометей Спаситель навіть вогонь людям приніс із неба. А Агура-Маада в Ірані обіцяв усім тим, що боряться зі злом, вічне блаженство.

В Ісуса не було догми ані системи, Все це постало пізніше, аж по Нікейському Соборі в 4 в. Він не був універсальним, а спирався на Мойсеевий закон. Не був теж патріотом, як Макабеї, був несміливим, розгубленим і часто противорічним. Раз говорить проти меча, а раз за мечем. Чим більше ученики в нього вірили, тим більше він сам у себе вірив. Візія спасіння, взята від есенів і пророків, не давала йому спокою, але закладати якусь школу, чи секту, чи Церкву не було ніколи в нього думки. Він любив свого Бога, тоді коли жиди тільки боялись. Християни поєднали любов зі страхом, чого й сам Ісус не хотів і ця християнська "любов" прибрала в історії дорстокі і звірині форми, що Ісусові ніколи й на думку не могло прийти. Його моральність була моральністю побожних жидів, в яких сума законів Тори це чеснота. Так думали рабіни Гілель, Філо, Джоганан та інші фарисеї. Ісусові приказки і притчі ходили в народі й не були ним видумані, бо він був тільки ще одним рабіном із глухої провінції. Про світ широкий і його проблеми він нічого не знав, та й не міг знати серед козопасів Назарету. Поза синагогою типу школи Закаї його ніщо не інтересувало, бо все суєта.

Але велика візія не давала йому спокою і для неї він не боявся і смерті. Візія наївна, нездійснима, без загальної бази чи піддержки. Тільки іноді в його характері показуються сліди фанатизму, як н. пр. непотрібне нищення фігових дерев, або війна з міньялами грошей у Храмі. Той фанатизм

Середньовіччя роздуло до божевільного і кривавого терору і кошмару, що залишився нестертою плямою в історії людства. Його доброта не була природною добротою шляхетної людини, а нездійснима утопія, проти людської природи, як це пізніше доказала історія. Три роки проповідував він без перешкод, бо не був агресивний проти юдаїзму, ані проти римлян. Його аскетизм, подібно як і Сакія Муні, або Будди, міг навіть подобатись хвилево, але вимагав глибокої сліпої віри й посвяти, але без розуму.

Ісус Гетсемані, Ісус Оливної Гори своєю засвітньою наукою наробив більше лиха, як добра. Бо Церква, не можучи реалізувати нездійсненої утопії, навчила світ перверсії і брехні, з якої ми й сьогодні вирватись не в силі. Молодка отруєна залягла дуже глибоко. Його Царство це дійсно „Царство не з цього світу“, як він сам говорив, а зі світу, якого ніде немає. Отже він не був здоровою і творчою людиною, гідною наслідування, а тільки особливою одиницею, бо ідея Царства Божого не належить до здорової людини, а емоційно хворої і збоченої людини. Бо життя дане нам, щоб ми будували Царство Боже кругом нас, а не за хмарами. Скільки зусиль і борні пішло в нас, українців, на те „Царство“, замість будувати свою державність, духовність, ідентичність, як того вимагають закони Божої еволюції.

Також питання, чи Ісус дійсно таким був, як ми його знаємо з казальниці, чи може його таким зроблено? Бо історично вірної постаті дошукатись неможливо серед павутиння легенд і фантастичних передань замерзлих віків. Сам він ніколи не претендував на Бога, але Богом його зробили. Сьогодні ми шукаємо героїв, без яких не можемо жити, а тоді робили богів. Їх було безліч. І коли появився Бог в людській й подобі, було легко на ньому концентруватись багато легше, як на цілій плеяді. І цілий пантеон відійшов у забуття, або в музеї. Привому наймовірніша вістка - Бог людина з любови до людей сам дав себе розп'яти. Це дуже хвилює головно тих, що покривджені. Коли Гадріяні в 132 р. запропонував на місці жидівського Храму збудувати в Єрусалимі святилище Юпітра, вибухає ще одна революція, під проводом Симона бар Кохби, спасителя й національного героя. Бар Кохба означає „Син Зорі“, терпіння і сотні тисяч нових римських рабів і остаточне виселення з Палестини.

Мрії про „вибраний нарід“ розвіялись, а на їх місце приходять надхненні слова про всесвітнього Спасителя, розіслані Павлом, і Євангелія про чуда Христові, про його смерть і воскресіння і про Другий Прихід. Пергамени й писані шкіри ходили з рук до рук, від гурта до гурта й натрапляли на дурну почву. В катакомбах малювали Христа як ягнятко, як рибу, як пастуха, а значно пізніше причепили йому бороду. Як він в дійсності виглядав, ніхто не знав. Сьогодні зображення Ісуса, принесені від Середньовіччя, це зображення уявні й настроєві. Політичний характер месіанізму залишився тільки в рошених гуртах жидів у Вавилоні і в Іспанії. Це ті, що складали Талмуд, і дбайливо вибірував усю розпорошену традицію юдаїзму. Релігійний інстинкт це частина людської природи.

Християнству не був потрібний історичний Ісус, а теологія спасіння й Царства Небесного зростала з дня на день. Сьогодні полиці в бібліотеках вгинаються від десятків тисяч книжок про Ісуса Спасителя, Сина Божого й самого Бога заодно. Цю запутану мітологічну водичку сьогодні рідко хто читає, бо в добу полетів на місяць і розбиття атома їх читати неможливо. Життя й розум самі пишуть нову Євангелію правди й Бога. Вже тогочасні автори Цельзус, Тацит і Пліній вважали Христа „екстравагантним забобоном“ і сьогодні, після довговікової темряви, слова їхні оживають.

3. Ісус, Бог чи людина.

Ісуса різно називають і по різному ідентифікують. В назвах криється історія формування тої мітичної постаті, або мітологізування історичної постаті. Жидівський Месія означав Спасителя, по грецьки Крістос. Але й ім'я Ісуса, Ішу, Йошуа, Ешошуа, по грецьки Ісус, означає „спаситель“, або „Своєю хоронений“. У гностиків крестос означало „добрий“, що злилось зі совом „спаси-“

тель". А титулів в Ісуса було безліч, коли згадаємо тільки Слово, Ягня Боже, Рабі, Король Ізраїля, Син Божий і Син Чоловічий. А крім того порівнювано його до Винної Лози, Хліба, Світла, Дверей, Доброго Пастиря, Дороги й Воскресіння. Надписи роблено: Цар Юдейський-Мар. 15.26, або Ісус Назорей, Цар Юдейський-Ів. 19.19.

Назви, порівняння й зображення мусіли бути взяті з тої мітології, яка тоді існувала. Н. пр. іранський Мітра, або римський Соль Інвіктус, зображався з язиками довкруги голови, що означало сонце. Ісус перебрав сяйво від Мітри. Римські імператори й військо визнавали Мітру, а про Ісуса вони нічого не знали. Ісуса показували теж з головою окруженою зміями. Змій в мітології означав мудрість. Сумерійська богиня Інана мала голову змія. "Ягня Боже" походить від жертвоприношення ягняти. Ісус приніс себе самого в жертву. В Талмуді Месія наживають "рибою". І риба перенеслася на Ісуса. Походить вона з єгипетсько-вавилонської астрономії, бо сонце знаходилось в констеляції Риби вже 2000 років. Сонце заходить і ховається в море, як риба. Звідси легенда про Йону, якого риба проковтнула на цілі 3 дні, але він вийшов цілий. Християни в катакомбах молились до Ісуса-риби. Римські жовніри не дивувались, що боги мали привілей перемінюватись у звірята. Ісуса на іконах малювали теж з трьома головами, що означало Трійцю. Індійського бога Шіву теж показували з трьома головами.

Папа Григорій в 6 в. говорив: "Христос це людина по народженні, теля жертвою свого життя, лев своїм воскресінням і орел вознесінням". Подібно зображали й зображають євангелістів. В Римі, на Палатині, знайдено Христа з кінською головою, а до коня, як до корисної звірини, можна причепити всякі шляхетні епітети. До Константина ніхто не знав, як виглядав Ісус, не знаємо ми цього й сьогодні. Почали малювати його як Константина, але по його смерті Церква заборонила такі портрети, бо Константин мав дуже велику голову й вибалушені очі. Псалом 45 каже: "Зі всіх людей ти найгарніший". Отже вслід за цими словами малювали Ісуса як людину фізично гарну, навіть борідку йому пізніше почепили. Годі тільки погодитись, щоб людина Сходу виглядала як європейський тип з білою шкірою. На ділі всі картини це виразник віри, а не дійсності.

Назва "Син Чоловічий" походить із книги Енок і пророка Данила, цебто з пізнішої месіянстичної літератури жидів. Така назва є теж в Єзекіїла і в псалмі 8 і в Ездри. В Євангеліях Син Чоловічий виступає 80 разів. В арамейській мові це "Бар Наша". Інша назва, "терплячий Слуга" є в Ісаї і в Девтеро-Ісаї. Цих двох пророків получено в одну книгу. В П'ятикнижжі Мойсея стоїть "Син Божий", але юдаїсти пояснюють цього Сина Божого як "Ізраїльський Нарід". Є три погляди в сучасному світі на Ісуса. Християнська теологія заступає думку, що він був Богом, бо без цього християнство не могло б існувати. Наука думає, що він був людиною в історії, або зовсім його не було, а тільки мітологічна й уявна постать, потрібна для релігійної догми. На базі студій історії мітології знаємо напевно, що ідея Месії існувала далеко перед тим, заки з'явився Ісус.

Ідея, що сам Бог, або заодно Син і Бог, віддав своє життя за гріхи людства, так якби не було інших засобів направити лихо, видається нам самим на рівні тодішніх темних віків. І притому смерть його не була смертю, а тільки імітацією, бо Бог не вмирає. Неграмотний Петро перший зробив заяву: "Ти є Христос, син Бога Живого" - Мат. 16.17. І притому, як Павло в Листі до Римлян пише: "Уроджений з насіння Давидового" - 1.3. Отже "насіння Давидове" і "Бог Живий" це наглядний абсурд. Павло, який не знав Євангелій, бо вони в розквіті його життя не були ще написані, захопився ідеєю Месії після зруйнування Храму в Єрусалимі. Він не знав Ісуса, ані деталів його життя, але Ісус був для нього "небесною істотою" і "Святим Духом" і "Христом". Павло писав: "Є один Бог і один посередник між Богом і людьми, людина Ісус Христос" - 1 Тим. 11.5. Тут ніяк не зрозуміло, як Ісус може

бути Христос"-11.5. Тут ніяк не зрозуміло, як Ісус може бути посередником, коли він сам Бог. З тої контрверсії християнство ніколи не визволилось. В Листі до Кол. 1.15 він пише, що Ісус це "образ невидимого Бога". І "всі речі він сотворив для себе"-Кол. 1.16. Ісус "вмер за наші гріхи згідно з писаннями. Тут зрозуміло, чому Ісус мусів "вмерти"-бо так було написано в книгах дійських.

Лука пише: "А ми сподівались, що це той, який повинен спасти Ізраїль"-21. А в іншій місці: "І дасть йому Господь Бог престіл Давида, вітця свого і царюватиме над домом Якова по віки"-1.32-33. Але це сподівання не здійснилось, бо Павло переніс візію Месії на чужі краї. Слухи про Месію були всюди, в Малій Азії, в Греції і в Єгипті. Це відбивається теж в туманних фразах Апокаліпси Івана. Там з Євангелій нема нічого, а тільки про скорий прихід Христа. В Євангелії Івана Ісус тільки "Логос", який подібний до єгипетського Тота. А той був серцем, язиком і умом бога сонця Ре. Про народження Ісуса в Івана нема нічого. Його Ісус тільки поняття в теорії. "Слово" було теж у жидівського філософа Філо і в гностиків. А в Івана це: "Я є в Ісусі і Батько є в мені"-14.9. Це теж "Світло, що прийшло на світ"-12.46. Єссени називались "Синами Світла". "Хто їсть моє тіло і п'є мою кров, той має життя вічне"-Ів. 6.53.

Те саме думали містики Таммуза, Адоніса, Орфея й Діонісія: Юстин писав, що Меркурія теж називали "Логос" і "післанець Божий". А Гермес був "Словом" Зевеса. Всі тогочасні легенди, на яких виросло християнство, Юстин інтерпретує так. Дідько поширив поголоски в поганському світі, щоб не допустити до появи правдивого Сина Божого. І заміри дідька не пішли на марно. В листі до Гебраїв невідомого автора про Ісуса говориться так: "Він є милостивий і вірний високий жрець в речах, які відносяться до Бога"-2.17. Ісус є "Високий Жрець з наслідством Мелхіседека"-Гебр. 8.11. Мелхіседек це згаданий в Псалмі 110.18-20 король Салему, який зустрів Авраама, коли той вертався з бідного бою "над королями" і одержав від Авраама частину добоичі. В псалмі 110.4 говориться: "Ти є жерцем назавжди з наслідством Мелхіседека".

Ісус, невидимий Бог, стався видимим. Він у другій особі Трійці існував вічно й навіть сотворив Марію, від якої потім вродився. Таку карколомну ологію важко зрозуміти, але теологія завжди має вихід, бо без цього не було б теології. Найлегше пояснити постать Ісуса на базі містерій бога-сонця, бо га вина, плодючости й безсмертя, дуже популярного в давньому світі. Приймаючи участь в містеріях можна було випити й погуляти, а притому ще й безсмерт одержати. Вистачить тільки замінити ім'я Ісуса на Адоніса, Аполло, Крішну, Прометея, Діонісія, чи в нас в Україні Хорса. До Ісуса дуже подібний був грецький бог Гермес, який був післанцем богів і сином Зевеса. В Гомеровій Іліяді Гермес це Спаситель, якого батько Зевес післав на землю творити і да, воскрешувати мертвих і спасати грішників. Гермеса греки дуже любили.

Сучасні дослідники гукують Ісуса в історії, але його там знайти неможливо. Деякі думають, що вистачає дух часу, щоб зрозуміти Ісуса. Християнська догматика натомість говорить про Об'явлення Боже і плян Божий. Але з наукою те "об'явлення ніяк не сходиться. Тут постає дилема, чи Ісус був людиною, а чи тільки мітом. Поза листами Павла, Діяннями Апостолів і 4-ма Євангеліями ми не маємо інших джерел інформації. Але при докладніших студіях цих документів переконаємось, що вони дуже ненадійні, а навіть дуже підозрілі. Про це скажемо пізніше. Визначний дослідник Альберт Швайцер, лауреат Нобля, в книжці "Розшуки за Історичним Ісусом" каже, що всі спроби знайти історичного Ісуса підвели. Сучасна романтично розмальована постать Ісуса не сходиться навіть з постатю Нового Завіту, де є не одна, а багато постатей, бо різні автори в різний час їх змальовували. Новий опис того, що Ісус робив і сказав, до нас ніколи не дійшов і пропав назавжди. Швайцер каже: "Історична постать Ісуса була б у наших часах чужою й незрозумілою. Хоч би тому, що Ісус інтересувався головню кінцем світу. Постать Ісуса можна пробувати зрозуміти

тільки на базі того часу, в якому він жив".

Історичний Ісус неловимий, так обложений він мітами. Про нього є ціла бібліотека, але про історію майже нічого. Спроби зробити міти історією дуже невдачні теологічні вправи. Між Ісусом і християнством нема жодного зв'язку, так як між Америкою й Америго Веспуччі. Про доктора Фавста в Середньовіччі теж ходили фантастичні легенди, на базі яких Гете написав свій безсмертний твір. Коли взяти, що Євангеліє Марка, як перше, було написане 67 р., отже майже 40 років по смерті Ісуса повна порожнеча. Усні передання не мають великої вартости, бо вони згідно з ментальністю тих, що переповідають, змінюються кожного дня. Такі дослідники, як Штраус, Дрю, Робертсон і Швайцар кажуть, що Христос це міт. Людина й Бог в одній особі це недоречність, така наглядна в сучасну епоху. Все ж таки треба припускати, що Ісус людина був, бо від нього почалась, хоч і спізнено, велика лавіна.

Власне, студіючи історію, бачимо, як формуються того роду постаті в особливих обставинах. Теїсти, унітарії і жиди твердять, що Ісус був тільки людиною, як кожний з нас, але виняткового характеру, бо віддав життя за ідеали. Те саме думає знаний автор Ренан, який вимріяв собі Ісуса в кабінеті. Деякі ліберальні теологи думають, що Ісус не був Богом, ані Сином Божим, а тільки людиною з особливим відношенням до Бога. Але католицизм думає, що Ісус це одинокі історичне чудо й Божа інтервенція в історії. Дуже короткоумний і химерний мусів бути той Бог юдейський, який таку штуку втяв. В жидівському монотеїстичному середовищі було це йому не важко зробити, тимбільше, що й сам Ісус сказав: "Моє Царство не з цього світу" - Ів. 18. 36.

Оте, "Царство" мусів Ісус взяти від ессенів, бо в Старому Завіті, на якому Ісус виріс, про Царство Боже не говориться. Павло Ісуса Богом не робить, а тільки посередником між Богом і людьми. Тільки Іван підіймає Ісуса до божества, але дуже мітично й поетично. Фрідріх Великий писав до енциклопедиста д'Алямберта: "Ісус був у дійсності ессеном, пересякнутим етикою ессенів, які в свою чергу завдячують багато стоїкам". Секта докетистів твердила, що Ісус не був навіть людиною, а тільки привидом у груповій галюцинації. Про Ісуса розказували й розказують неймовірні історії, будьтоби замолоду він подорожував до Єгипту, Індії і Тибету. Спеціалістами від таких розповідей є теософісти, які хотіли би звести всі релігії в одно. Але на Ісусовий побут поза Палестиною нема аж ніякісінічних доказів. Віденський єзуїт Інхгофер 1648 р. твердив, що Ісус говорив по латині. Інхгофер писав: "Ісус не міг говорити жодною іншою мовою світу, тому що латина це мова святих у небі". Мова дійсно єзуїтська. Дозвольмо Інхгоферові, який напевно є вже десь у небі, розмовляти там своєю латинською мовою. Італійський науковець Діодаті 1767 р. писав, що Ісус говорив по грецьки. Але ми знаємо з історії, що за винятком освіченої верхівки, яка говорила по грецьки, вся Палестина вживала арамейської мови, яка була діалектом гебрійської.

В Талмуді згадується про Ісуса Пандіру, чарівника й бунтаря, лжепророка й чудодія, якого побили камінням, а потім повісили в 79 р. ст. ери, значить 100 років до Ісуса з Назарету. Згадується теж про Ісуса Стаду, який літав у повітрі й теж був укаменований і повішений у місті Лідца. Коген у книжці "Чи Ісус Христос Існував" Лондон 1954, пише, що в Палестині було багато Ісусів. Жидівський письменник Шальом Аш у книжці "Назарен" говорить про Ісуса людину, яка мала сильного духа й була надхнена ідеалізмом. Подібно каже Клявзнер в книжці "Ісус з Назарету". Для нього Ісус мав високу етику, але не був Богом, ані Сином Божим, ані Месією. В Палестині постали групи жидів, жиди для Ісуса в Ізраїлі, які взяли до студій Ісуса, як людини. Жидівський філософ і теолог М. Бубер включає цей рух у духову історію Ізраїля. Але жидівська секта амореїв у 2-3 в.

показували Ісуса в дуже поганому світлі, а Марію як жінку легких звичаїв. Жидівська Енциклопедія каже: „Той, що був розп'ятий, є образом для Бога“.

Сам Ісус не вважав себе за Бога. Його зроблено Богом аж по його смерті. Хоч по різному можна інтерпретувати його слова: „Заки був Авраам, я є“. Також Месією він себе не називав, хоч безсумнівно схильна свідомість месіанізму в ньому була. Бо ані тоді, коли Петро назвав його Месією, ані перед Синедріоном, він не заперечив. Він говорив ученикам: „Мене післано тільки до загублених овець Ізраїля“. Коли ж Івагові ученики прийшли запитати його, хто він такий, то Ісус відповів, щоб ішли й розказували про його чудеса. Лук. 7. 19-22. Зовсім незрозуміло тільки, як міг Іван посилати учеників на звіди, коли він сам хрестив Ісуса й оголосив його Месією. Також в одному місці Ісус забороняє ученикам розказувати про нього, а ось радить щось зовсім інше. Такої диковинки в Ісусовому характері багато.

Ісус називає Бога „Батьком“, „Моїм Батьком“, „Нашим Небесним Батьком“. Його ум був перейнятий релігійною манією і він вірив, що має особливу місію від Бога. Але не мав наміру закладати нову релігію. Якраз навпаки, в існуючій релігії хотів тільки морально реформувати людець. І хоч був фанатиком, але відкривав свою ідентичність дуже обережно, ніби ввагаючись, чи не будучи певним того завдання, яке собі поклав. Його ученики теж не мали наміру закладати нову релігію. Ісус і ученики зберігали дбайливо юдейські закони, як закони Божі. Хоч Ісус був виразно проти формалізму і жерців, чим викликав згіршення серед фарисеїв і обурення серед садукеев. На Пасху він, як і всі побожні жиди, подався до Єрусалиму.

Назва „Син Чоловічий“ тільки формальна назва, яка прикривала назву „Син Божий“, бо цю останню назву Ісус не мав відваги вживати. Ісус, Син Божий, в розумінні особливого післанництва для реформи, кінця грішного світу й нового Божого ладу, ось що було центром його науки. Як і жидівські пророки, Ісус проповідував любов, справедливість і чесноту, а політичні й організаційні проблеми, які пізніше розривали Церкву на кусочки, його зовсім не інтересували. До римлян ставився зовсім льояльно. „Віддайте кесареві що кесареве, а Богові що Боже“. Вся влада від Бога, отже виходить, що більшовизм і московський імперіалізм також від Бога. Всі нещастя жидів тільки тому, що вони грішні. Римляни не бачили ніякої небезпеки в Ісусі. Ісус відзивається до римського капітана: „Щодня я був з тобою в святині навчаючи і ти не арештував мене“.

Ісус це постать часу, яку міг би скласти вдумчивий автор після студій епохи, але історичності дошукатись в ньому неможливо. Не можна нічим доказати ані подій описаних в Євангеліях, ані слів Ісуса, які в Євангеліях цитуються. Навіть такий визначний теолог як Бультман в книзі „Вірити й Розуміти“ каже: „Остаточного доказу автентичності не можна знайти для одного індивідуального висказу Ісуса“. Студія документів, в яких говориться про Ісуса, не викликає в нас подиву до героя, бо він дивний, невловимий, парадоксальний і незрозумілий. Серед повторюваних неясностей, абсурдів, параної й люнатизму ми не знаємо, що думати. Притім відомості про людину надто скупі, щоб можна скласти суцільний портрет. Є це завдання інтелектуальної схоластики і скомплікованої теології, яка зводиться до штукарства лінвоскочків. Ісус належав до неспокоїного й розгаряченого суспільства в дуже неспокоїні й переломові часи й пізнати його без юдаїзму зовсім неможливо. По лінії есхатології, або науки про Останній День і Месію, Ісус був виразником основних ідей, які хвилювали жидів. Багато пророцтва юдейських пов'язано з Ісусом, парадоксально проти волі самих юдаїстів, ба навіть зроблено його нащадком роду Давида.

В часах ірода Антипи в Палестині, в Тиберії, а навіть в Римі таких візjonerів було багато. Але збігом обставин він показався більш містичним від других і став символом майбутніх зрушень. Постать Шекспіра, як автора, невідома, але його твори існують. Особистість Ісуса зовсім скривлено пізнішим

культу, пієтизмом і мистецтвом, роблячи його істотою понадреальною, тоді коли він мусів бути зовсім людський, зі всіма людськими страстями. Жити були б його напевно визнали як героя, якби він був проти римлян, так як були Макабеї, Юда Галилейський, чи Бар Кохба. Але ідея Бога в людині, та ще й до того непомітній людині, була для них абсурдна, як і є абсурдною сьогодні для думаючої людини. Можна зрозуміти людину, пройняту містиккою власного спасіння і власного життя. Він горів надією світлого майбутнього й раз вибрану дорогу він вже не міг покидати. В трагізмі свого існування він не досягнув ніякого здобутку й поніс жорстокі наслідки людського обскурантизму на хресті.

Ця ефемерна постать, зовсім абстрагуючи від того, чи вона була, чи її ніколи не було, сьогодні на терезах науки зовсім не переконуює. Чарівників-шаманів, які за традицією перебували по 40 дні в у пустелі й провадили строге, аскетичне життя, було безліч. Він не був якимсь особливим мислителем, ані освіченою особою, а дуже пересічним самозванцем, який не стояв інтелектуально вище від тих селян, серед яких перебував. Повна ігноранція суспільних і сімейних проблем, тихий фанатизм, захвалювання ігноранції подаючи дітей як приклад, люнатична, але не практикуюча любов, подиву хіба не викликають, а тільки прикре здивування, як такого чудака можна вважати Богом. Освіта його, поза синагогою, Тором і пророками, була ніяка. Він не знав ані Сократа, ані Пітагора, ані Арістотеля, ані сучасного йому й дуже популярного Аполлонія.

Він ніде не згадує змайстрованої пізніше Трійці і його лагідність дивно вражає вибухами нерівності й погрозами вічного вогню, страхом перед смертю і всіма тими людськими страстями, які підсвідомо ворухаються в кожній людині. Англійський єпископ Дж. Робінсон каже в книжці „Людське Обличчя Бога“, що в Ісуса нема нічого надприродного й людина він, як і всі. Вражає також, з яким авторитетом говорить Ісус про Царство Небесне, про кінець речей і наводить притчі, які від давна ходять в народі. Він вірив у чортів, ангелів і демонів, як і кожна сучасна йому людина. Він був дуже провінційний, бо навіть у столиці своєї провінції Сефоріс ніколи не був, а в Єрусалимі тільки принагідно. Його Мова на Горі це квінтесенція його моральності, яку він напевно сам не склав, бо звичайно говорив уривками й максимами. Склали її євангелісти. В ній є дещо гарного, а дещо дивачного й позасвітнього. Коли ж мова про чуда, то чудодіїв теж було багато і всі релігійні фанатики творили чуда. Зороастер, Будда, Аполлоній теж творили чуда. І коли поставити Ісуса біля спокійних і вдумливих Конфуція і Будди, то розхристаний і тільки епізодичний Ісус не витримає порівняння. Його моральність це не його моральність, а книги Левітів, П'ятикнижжя, пророків і Зороастра, якого вивчали ессени.

Сорок років порожнечі по його смерті, аж до появи Листів і Євангелій, додали багато чару, нереальності й екзотичності до Ісуса. Ті, що його не бачили, назбирали багато сумнівних передань, бо усні передання завжди є сумнівні, і зробили постать найвищих тодішніх ідеалів. Зрештою й ми сьогодні те саме робимо з героями. Зударилась різні міти й поголоски, а в зударі народжувались нові. Звичайне людське явище, яке йде понад історією. Зі сучасних Ісусові авторів римських і грецьких ніхто його не згадує. Це говорить, що був він зовсім непомітний, навіть у Палестині. Тацит і Пліній коротенько згадують значно пізніше, а Йосиф Флявій, сучасний Ісусові, який такою ж арамейською мовою писав і говорив, що й Ісус, тільки коротенько, бо одним реченням, згадує про Ісуса. Але науковці майже певні в тому, що це є вставка пізніших Отців Церкви.

Ісус поніс наслідки свого власного люнатизму й не залишив ні одної стрічки ним самим написаної. Зовсім не героїчний герой. Нічого нового він не навчив, що мало б визначний вплив на його генерацію, а для історії дав він море крові, воєн, терпінь і перверсії. Кошмар розп'ятого Хрис-

та вбив теж нашу національну душу, спотворив нашу природну ідентичність і не дозволив нам вирости за законами Божої еволюції? скажім словами Пилата: „Ось людина!“ Підчас свого короткого життя Ісус не мав великого впливу, коли не рахувати маленький гурток його учеників. Подібно було теж і з Карлом Марксом. Тільки 6 осіб були присутні на його похоронах. Але й за життя мало людей знало Ісуса. З бігом часу його ідеалізовано й романтизовано і його вага постійно збільшувався.

Ленін роздмухав Маркса до божича. Подібно зробив Павло з Ісусом. Але Павло проповідував небесного Ісуса, не земного. Павло проповідував авторитетно, як як Мані, Аполлоній чи Ісус. І Ленін проповідував Маркса надхнено й авторитетно. Безоглядна авторитетність Ісуса, разом із відреченням від особистого життя й любов тільки до тих, хто його визнає і в нього вірить, дуже нагадує Леніна. Космічна революція і Царство Небесне в Ісуса, всесвітня революція й комуністичний рай у Леніна. Одно і друге недосяжне, утопійне, брехливе. Також революція в людському серці. „Царство Боже є в вас самих“ - Лук. 17. 21. А в комуністів відданість партії. „На цій скелі я побудую Церкву“. На тій скелі Ленін побудував свою партію горлорізів. Інквізиція пішла куди далше від большевиків. Історія показала, що комунізм і християнство нездійсними, бо не йдуть за законами природи й людської гідності.

Московський большевизм треба було перекинути на весь світ. Жидівське християнство треба було зробити космополітичним, як того хотіли Павло, Євангелісти, Климентій, Ігнатій, Полікарп, Варнава та інші діячі Церкви, подібно як це робили послідовники Леніна. А сталін був тільки маленький християнський Торквемада, кривавий інквізитор. Тому що Ісус зберігав жидівський закон, той закон треба було перенести на інших. Визнання Ісуса як Спасителя й Сина Божого привело до комплетного відлучення його від юдаїзму. Жиди далше чекають на свого Месію. Хоч садукей і зелоти зникли, але залишився Талмуд, або Мішна й Гемара, які продовжують духові традиції Тори, бо та Тора, яку визнають християни, а радше яку вкрали в жидів християни, дуже осквернена. Від синагоги християнство розрослося до всесвітньої організації і Христос переродився в недосяжний ідеал.

Постать Ісуса тільки звільна обростала новими мітами й народною традицією. В кожній країні Ісус і Марія стали майже національними постатями. Також культ магічного хреста рознісся й розрісся до непомірного, хоч перші християни ненавиділи хрест, як шибеницю. З кусочків „Ісусового хреста“, які продавались за добрі гроші, можна було цілий ліс склеїти. З часом від історичності Ісуса не залишилось нічого. Ісус став небесною фігурою, ідентичною з Богом. А фізичний Ісус був потрібний тільки на хресті, з цвяхами, з ранами, з кров'ю, з терновим вінком для викликування належного настрою серед забобонних богомольців. Те, що сьогодні теологи пишуть про Ісуса, йому ніколи й не снилось.

Скільки псевдо-чудес, скільки обману сталося в його ім'я, скільки гроша зібрано покликаючись на Ісуса і його муки, для зміцнення влади Церкви, то можна б грубі томи писати. Колись молились до багатьох богів, а сьогодні моляться до трьох і до цілої плеяди посередників, що не робить різниці між многобожжям, або поганством. Імператор Тиберій в початках християнства був навіть прихильний до християнства, але тоді воно не поширилось. А поширилось аж тоді, коли сильні світу цього взяли його в свої руки, починаючи від Константина. Відкриття історичного Ісуса ніхто й не пробував, бо такий не був важний. А розум був переслідований Церквою. Аж в новітні часи розум і наука мусіли піти своїми власними дорогами. Але історичного Ісуса не знайшли, а тільки догадуються. Будду, Мохаммеда й Конфуція можна трактувати історично, маючи до диспозиції ціле їхнє життя, але Ісус оточений димом заплутаної теології і взагалі нам відомий тільки короткий період його життя. Ми не маємо ніякої певності, що примітивне суспільство його часів змалювало його так, як хотіло, видумуючи позитивні факти, а здавлюючи компро-

мітуючі. До нас він дійшов тільки через решето тисячолітньої і дуже крутої догматики.

Авраам, Яків, Мойсей, прорки й Ісус жили фантастичними візіями й тільки в Ісуса його візія стала дійсністю, але зовсім не так, як того він очікував. Не одно життя Ісуса, а два життя, природне і надприродне, разом із біблійним Євгеном, створили штучне поняття божества, складне й противорічне, яке сьогодні зовсім не відповідає духові часу й тяготить влжким кошмаром над людиною, зокрема над українською людиною. Перекручуючи факти й перескакуючи протилежності й недоречності, християнство показує нам Ісуса зовсім не таким, яким він був, а таким, який Церкві потрібний. Модерна теологія шукає розпучливо в Ісусі сучасного гуманістичного чи екзистенціального Месію, але знову ж такі крім вигадок нічого створити не може, бо епоха диктує щось інше. Відродження християнства неможливе, бо давні легенди годі пристосувати до сучасності. Невловимий фантом Ісуса вже нікого не переконує, а релігійна практика культу Ісуса стається лінивою привычкою. Для віри потрібно живих фактів, а такі дає тільки розум і історія. Слепа віра це не віра, а дурман.

Історичні факти є завжди частиною історії в ланцюгу Божого пляну еволюції світу й життя. Історичне знання руйнує християнську картину Ісуса і знаходить тільки віджилі легенди. Швайцер мав рацію, коли казав, що не можна будувати духового Ісуса на історичному, бо історична особа сама собою, без накинення, може стати одуховленою, але ніколи надприродною. Історія розвивається за вічними законами, а не за мітичними постатями. На легендах виріс символ і накрив історію, але він не може тривати вічно. Догматична теологія це тільки умова гімнастика. Ісусова есхатологія, або Судний День і відпущення гріхів, це видумка, навіть не його, а давніх часів. Скупість фактів з життя Ісуса від найдавніших часів заохочувала теологів і проповідників заповнити порожнечу різними вигадками надприродного й понаддоказового характеру.

Довкруги Ісуса написано тисячі книжок. Можна уявити собі, яка в нас українців пустеля, заросла бурянами. І хто винуватий, що ми примітивні? Мітичний Ісус і його фанатичні оборонці. Ніхто не знає, де могила того палестинського учителя й самородного візіонера. Він загубився в історії, в часі і в мітичному християнському небі. Залишився тільки на картинах і в бібліотеках.

4. Народження.

Євангелія пробують доказати, що Ісус походив з роду Давида. Якщо ж Йосиф походив з роду Давида, а Марія вродила непорочно, то як зрозуміти, що Ісус був з роду Давида? Християнство покликається на Ісаю 7.14, де сказано, що Месія буде з роду Давида. Але Месій було багато, а впрочім жиди до сьогодні чекають на Месію. Одноокий Даян теж Месія, але не той, на якого чекають. Ісусова приналежність до дому Давида має тільки значення ритуалістичне й догматичне. Християнство радо змінило б догму, бо вона дуже незручна, але змінити догму це валити підвалини християнства. Походження від Давида спрепанроване, щоб оправдати месіянстичні слова пророків. І Євангелія покликались на пророків. В Луки 1.32-33 є такі слова: "Бог дасть Ісусові трон царя Давида й буде він царювати над домом Якова назавжди". Можна би сказати: Хай собі царює скільки хоче над домом Якова, коли це йому вдасться, але що це все має спільного з нами, українцями? І чому Бог космосу й буття має походити від Давида?

Бог особисто говорив до Авраама й Мойсея, а навіть, коли Ісус хрестився на Йордані, відізвався десь з-поза хмар. Але коли Ісус мав народитись, то післав до Йосифа й Марії свого секретаря Гаврила, щоб сповістити, що станеться. Історію народження знає мабуть кожний християнин, отже її переповідати нема потреби. Гаврило по гебрайськи означає "чоловік Божий". Отже той Чоловік Божий з'явився теж Захарієві й покарав його строго,

зробивши його німим, бо цей не повірив словам Гаврила, високого урядника Божого. А потрібна була ця історія про Божу інтервенцію й непорочне зачаття для того, щоб прикрити скандал в жидівській сім'ї. Апокрифи кажуть, що Марія мала нешлюбну дитину від римського жовніра, а Йосиф взяв її, бо мав багато дітей і був літній вдовець. Але тут постає питання: Коли Марія знала, що вродить Месію, бо так сказав їй Гаврило, а той Месія „буде панувати в домі Якова“, то пощо йшла вона до стайні, щоби в таких нужденних умовах вродити таку велику людину?

В той час, за Августа, ніби мав бути заряджений перепис населення в Палестині, як кажуть євангелисти. Але історія нічого про такий перепис не знає. Перепис був 14 років по смерті Ірода. І тут знову дві суперечності. Хоч Йосиф був з роду Давида й Вифлеєм за біблійною традицією був містом Давида, то римляни ніколи не робили таких чудернацьких переписів, щоб усі люди йшли до свого місця народження. Отже постав би неймовірний хаос. І потім лише Йосиф мав би йти до Вифлеєму, а Марія могла переписуватись у Сефоріс, столиці Галилеї. Але пророцтво говорило, що Месія має народитись у Вифлеємі, а християнство виросло на жидівських пророках. І це одно-ніколи римляни не переводили перепису за племенами, а тільки за посілістю, щоб накласти відповідний податок. Жиди такий перепис дуже ненавиділи, бо знали, чим це грозить. А врешті, коли Марія пішла до Вифлеєму, то чому не пішли діти Йосифа?

Зірка на небі, яка супроводила трьох царів до Вифлеєму й зупинилась над Вифлеємом, це старинна легенда, не перша й не остання, яку використали євангелисти. Зірка була при народженні короля Мітридата і при вступленні на трон цисаря Августа. Зірка бувала в різних легендах про давніх богів. Зірка дала сигнал до революції Бар Кожби в Палестині. Навіть на грошах чеканили зірку. Зірка сповістила народження Будди від Діви Маї. Отже царі, або мудреці, або волхви, як кому вигідніше, йшли за зіркою. Знаючи умовини транспорту в тих часах, довгі місяці мусіли вони мандрувати, аж дійшли до Єрусалиму. Про них згадує Матей, але хто вони такі, чому прийшли поклонитись жидові, де було їхнє царство і що робили чорношкірі царі в Азії, то невідомо. Вавилонці називали трьома царями три зірки в поясі констеляції Оріона. Зірка зупинилась над стайнею. Заратустра теж вродився в стайні, основник Риму Ромуль те саме і перський король Кир те саме. І всі були Спасителями.

Три царі „чули“ про народження? Хіба радіостанцій в тих часах не було. Інша історія каже про арабських магів і астрологів, хоч араби таких не мали, а мали іранці й вавилонці. Християнам дуже потрібні були три нежидівські царі, або мудрці, бо їхня місія мала говорити, що Ісус вродився не тільки для жидів, але і для всіх народів. Три царі ходили й до народженого Будди, але інші царі, бо Будда вродився цілі сторіччя раніш. Але всі царі ходили в чужі краї без охорони. Три царі покинули свої царства й через гори, пустелі й ріки зірка привела їх точно на день народження. І Гаврило їм нічого не казав, мабу ть був дуже зайнятий. Царі питають Ірода в Єрусалимі, де він, той новонароджений Цар Юдейський. Адже хіба вони знали, куди йдуть, отже пощо питали Ірода? Але й ця деталь була потрібна євангелистам. Бо ось переляканий Ірод несподіваним конкурентом знайшов у пророка Міхея 5.2: „І ти Вифлеєме, чи ти малий серед тисяч юдейських міст? З тебе вийде той, хто буде панувати в Ізраїлі“.

Буйну фантазію мав Міхей, коли наробив „тисячі міст“ у маленькій Палестині, але такою фантазією відзначається вся Біблія Старого й Нового Завіту. Тоді, коли Ірод готував криваву експедицію, царі пішли до Вифлеєму і принесли дари, ладан і миро. Чи вже багаті царі нічого кращого не знайшли? „І одержавши в сні об'явлення не вертатись до Ірода, іншою дорогою пішли до мів“ - Мат. 2.12-13. Але вернувшись до мів навіть не подумали завести в себе нову релігію. Отже чого ходили, чого наразились на такі величезні труднощі?

І знову Гаврило сповістив Йосифа, щоби втікав до Єгипту, а передтим повідомив пастухів, щоби вітали дитятко.

Але й тут хтось набрехав, або Матей, або Лука. Бо в Матея Ісус з Йосифом і Марією втікають до Єгипту, забувши за перепис і за залишену сім'ю в Назареті. А в Луки вони поїхали до Єрусалиму, щоби Ісуса за старим жидівським звичаєм до 8 днів обрізати. Історичні документи кажуть, що Ірод, чи Герод, убив своїх чотирьох синів за дозволом Риму, але що він казав убити 2.000 немовлят у маленькому Вифлеємі, де не було більше 1000 жителів, про це ніхто не знає. Знає про це тільки фантазія проповідників. Матей числа дітей не навиває, а тільки всіх дітей до 2-ох років життя. На кожне вбивство треба було дозволу римлян, а Ірод римлян не питався. Також відомо, що Ірод убив і спалив 40 молодих жидівських революціонерів, бо знищили золотого римського орла на Храмі в Єрусалимі. Як зрозуміти, що царі знали дорогу до стайні, а Ірод не знав і був змушений всіх дітей винищувати? Але найінтересніше, за історичними даними Ірод помер 4 роки до народження Ісуса, що значить, що він приймав царів зі Сходу по своїй смерті. Також займався масовим винищуванням дітей по смерті.

Легенда про народження Ісуса подібна до Мойсея. Фараон теж винищував дітей і Мойсея сховали в кошику на ріці. Подібна історія була теж зі Саргоном вавилонським. Його знайдено в кошику на Евфраті. Лука каже, що Ісуса повезли до Єрусалиму й Ірод про те нічого не знав. Невже цей зневажений тиран не мав поліції? Ісуса в стайні показували колись серед ягнят, а потім серед коров. Але це не таке важне, бо стайня завжди стайня. Але грецького бога Гермеса теж показували з ягнятем на плечах, як пізніше Ісуса, доброго пастиря. А ясла й худобу при народженні взято з легенди про і ранського Мітру. Коли ж Ірод помер, то старий друг Йосифа й Марії Гаврило небесний про них не забув. Полетів до Єгипту і сказав: Вертайтеся спокійно домів.

А тепер пригляньмося до непорочної Марії, Матері Божої. В ті часи всі боги мали матерей, смертних і безсмертних, порочних і непорочних. Один хіба Ягве не мав матері, бо легенда про нього виросла на пустелі, де не було впливів цивілізації. Бог без матері, без сім'ї, без людських страстей був надто скучний. Ягве страстей мав аж забагато, але сім'ї не знав. А Дівця Марія полонила фантазію мас, хоч перші християни на неї не звертали жодної уваги. Українці називають її Царицею Небесною, не вмючи знайти серед рідних героїнь постаті для вищої адорації. Ми вбираємо Марію в вишивану сорочку, а поляки називають її Крульова Польські. Інші народи мають теж свої величання.

Боги, великі люди та імператори, були вроджені непорочно. Ісус, або Йосуа, Навин, наслідник Мойсея, завойовник Канаану, теж був вроджений від Діви Міріам. Отже та сама легенда переходить з роду в рід, змінюються тільки деталі. Дівця Девака вродила в Індії Крішну, а Мая Будду. Обидва вродились в печері. Злий Канса хотів знищити Крішну й порубав невинних дітей. Король Бімбасара хотів знищити дитятко Будду. Дівця Мутемуа породила фараона Аменготепу III, а Ізида вродила Горуса. І ціла серія Дівиць: Вавилонська Астарт, грецька Афродита і Діана, римська Венера, Мінерва і Юнона, скитська Фрея і Леля, германська Герта, етрусська Нутрія, китайська Шінг Мо й багато інших. Платон і Пітагор було вроджені непорочно, а грецький драматург Аїсхиль всі богоматері зводить в одно: „Артеміда, Гея й інші, одна істота з багатьома іменами“.

Християнство всі ті легенди перенесло на Марію, Скорб'ящу Матір, заступницю перед Богом. Ось вона нас заступає вже 1000 років і довела до комплетної духової руїни й презирливого рабства. Наші герої повстанці з тою жидівкою з Назарету навіть ішли до бою. Те саме робило наше славне козацтво. Візантійсько-римська гіпноза вбиває всі зародки природного національного росту. Скрізь говориться про Діву Марію, а про те, що в неї

було ще 4-х синів і 3 дочки, як каже Марко 6.3, ніде не говориться. Вони могли бути від попереднього подружжя Йосифа, але про це ми нічого не знаємо. Сини називались Яків, Йосиф, Симеон і Юда. До 4 в. християниниколи не молились до Марії, не величали її, але Церкві за завально прийнятим звичаєм була потрібна Богомати, як її названо аж на Соборі в Ефезі 431 р. В 18 в. Ватикан навіть оголосив її вознесіння до неба. Але гебрайські тексти говорили тільки про „молоду жінку“, що Жером переложив латиною на „дівичу“.

Щоб не розводитись над пребагатою мітологією давнини, на якій виросло християнство, згадаємо ще тільки деякі факти, які мають безпосереднє відношення до народження Ісуса. В Індії можна оглядати картини, як ангели вітають дитя Будду на колінах матери Маї. Бог Тот в Єгипті не посилав своїх секретарів, але сам сповістив Мутемуа, що вона вродить Боже дитя. Автор П'єронім говорить, що яскиня в Вифлєсмі була посвячена богові Таммузові й Адонісові. Таммуз був Сином Божим Вавилону, а Адоніс Греції і Сирії. Канаан перед приходом жидів, а навіть після приходу, святкував богів вавилонських, єгипетських, грецьких і гіттійських. Зевес і Діонісій, найбільш популярні в Греції, родились в печерах. Ісусова стайня часто зображується як печера. Вона й сьогодні існує в Вифлєсмі й туристи привозять добрі гроші. Святиня Партедон, присвячена Атені, стоїть до сьогодні в Атенах. Партедон означає „дівича“. Популярний на Середземному Морі Ескуляпус, бог лікування і здоров'я, вродився від Дівичі Короніс. Також боги Геркуль і Персей.

Коли приглянутись сімейним відносинам Марії і Йосифа, то хоч в Євангеліях говориться про братів і сестер Ісуса, але католицизм це заперечує, знаходячи різні викрути. Н. пр. це були тільки кузини й кузенки Ісуса. Розмовляли вони всі вдома по арамейськи, бо така була загальна мова в Палестині. По гебрайськи навіть жерці не розмовляли і сьогодні не розмовляють, вважаючи мову Біблії святою. Нагадаймо собі, як довго було неможливо старослов'янську мову в церкві замінити на українську, хоч і старослов'янська мова зовсім небула мовою Біблії, а тільки Кирила й Методія. Епіфаній в книжці „Анкорат“ писав, що діти Йосифа були з першого подружжя. Але в Євангеліях ніде не говориться, що Йосиф був вдівцем. Він помер на 12-му році життя Ісуса. Відна вдовиця з семеро діточок мусіла мати нелегкі часи в бідній та гористій Галилеї. Йосиф як столяр все ж таки мусів депо заробляти, а Ісус йому помагав, як догадуємось. Але відношення Ісуса до матери і братів, як це бачимо в Євангеліях, було дуже дивне, зовсім байдуже, а навіть холодне. Тут чи не оправдуються слова апокрифічних Євангелій, що Ісус був нешлюбною дитиною. Він це мусів знати, так як це знали мешкпнці Назарету, і це ділало на його дивну поведінку, в якій не було ані крихітки тепла. Власну маму він кликав: Жінко!... Яків, брат Ісуса, був лідером першої групи християн в Єрусалимі, а прр інших братів і сестер не знаємо нічого.

Дата народження Ісуса невідома, її долучено з даними святкуваннями сонця. День, коли від найкоротшого знову починає збільшуватись, був загально прийнятий 25 грудня. Потім Церква маніпулювала різними календарями і в нас сьогодні Різдво 6 січня, але в латинників залишилось 25 грудня. За римським календарем Ісус вродився 14 років до смерти Августа, а помер за Тибєрія. Клеменс з Олександрії подає 200 різних голосів про день народження. Але ніхто не знає напевно. В пеших сторіччях святковано 6 січня, подібно як і свято Діонісія. В 4 в. Рим завів 25 грудня, подібно як свято Мітри, популярного в Римі. Трод помер 4 р. ст. ери, отже не міг жити тоді, коли вродився Ісус. Скитський монах Діонісій в 6 в. взяв народження Ісуса як вихідну дату нової ери. Отже нову еру започаткували скити, потім греки. А новий календар з Різдром 25 грудня почався аж у 800 р. за Шарлеманя. В Римі 25 грудня був Дієс Соліс Інвікт, або День Непобідимого Сонця Мітри і християнський Рим прийняв цей день як день народження Ісуса. Римські великі святкування Сатурналій святкувались 17-24 грудня. Доми були уквітчані зеленню і квітами, як у нас на Різдво.

Наше Різдво, навіть слово „коляда“, по латині „календа“, було колись в давнину дуже врочисте святковане, бо Україна була залежна від сонця, землі і плодючости. Бог Сварог, Хорс і Дажбог були легендарно пов'язані з Різдвом. Дажбог, Син Божий, син Сварога, народжувався тоді, коли починало прибувати дня. А коляда походить від кола, бо колом будували в нас оселі й міста. З України перенеслось на всю сім'ю арійських народів. Але це вже інша тема. Мітра вродився 25 грудня й був такий сильний, що боровся зразу з волом, убив його і кров вола дала початок іншим звірам і плодючості землі. На сьомий день всі відпочивали і праця була заборонена. Народження бога сонця 25 грудня також тому, бо тоді на небі показується констеляція Вірго, або Небесна Дівиця. А Мітра вродився від Дівиці. Соль Інвіктус в римській імперії був заборонений Юстиніаном і від нього починається ера переслідування нехристиян. Майже всі боги сонця вродились 25 грудня. Навіть у відсталій Арабії набатеї святкували народження бога Дусарес від Дівиці 25 грудня, а мандрівні жида святкували Баала.

Жидівські голоси про народження Ісуса радше злосливі, а може і правдиві. В Талмуді Ісуса називають „сином Пандери“. А Пандера був римським жовніром на службі в Галилеї. Те саме пише Цельзус, який не був християнином і навіть виступає проти християнства. В книзі Толдот Ешу, збірці жидівських передань, пишеться про нешлюбного Йошуу від Пандери, а Йосиф утік до Вавилону, а не до Єгипту. Подібне пишуть деякі апокрифи, не визнані Церквою. Пророк Ісаїя 7.14 писав: „І ось Діва завагітніє і вродить дитя“. Євангелія покликаються на Ісаїю. Ісаїя каже теж дивні слова: „І я пішов спати з пророчицею й вона вродила сина“ - 8.2. Другий пророк Міхей 5.2 каже, що Месія вродиться в Віфлєемі. Алюїї про народження Месії робили теж Захарія й Данило, багато ближчі до епохи Ісуса, чим два попередні. Після вавилонської неволі месіянїзм був більш потрібний, як у час завоювання Палестини.

Коли порівняти те, що пишуть євангелисти, то в Марка Ісус зовсім не вродився. Матей знову щемить у старих юдейських традиціях і виводить генеалогію Ісуса від початку світу, три рази по 14 генерацій, аж до Йосифа. Це число 14 звучить дуже кабалістично. Зовсім інакше пише Лука. В Луки Ісус з роду Давида 2.4., те саме в Павла 1.3. А що до сімейних відносин Ісуса, то він в Луки „перший народжений син“ - 2.7. Про знищення немовлят у Віфлєемі пише тільки Матей. Павло про непорочне зачаття нічого не знає. Лука говорить про перепис населення за Августа, якого не було, але йому цей перепис був потрібний, щоб притягнути Йосифа й Марію до Віфлєему. Найстарша християнська книга Апокаліпса Івана пише, що Ісус вродився в небі від жінки в виді сонця, але про те, що Ісус був на землі, нічого не говориться. Християнська Церква допустила Апокаліпсу до канону, бо мовляв у ній говориться алегорично. Алегорія Апокаліпси дуже фантастична і її можна пояснити як хочете.

Про перепис пише тодішній історик Йосиф Флявій і каже, що перепис відбувся в 7 р. нової ери. В той час римляни звоювали бунт Юди Галилейського. Історик Йосиф про Ірода багато розкажує, але нічого ні про Віфлєем, або народження Ісуса. Для перепису мешканці Юдеї не мусіли йти туди, де 1000 років раніш жили їхні предки. В загальному, не дивлячись на неймовірні противоріччя і примітивну легендарність, народження Ісуса стало центральною драмою людської історії й наробило неймовірного лиха своєю брехнею й засвітньою потворністю, чого доказом сьогоднішнє моральне болото. І як не дивно і трагічно, коли в нашій церкві співають прекрасні солісти в супроводі чудових хорів: Не плач Рахиле!... Бо жінка Якова, сина Ісаака, похована в Рамі, недалеко від Віфлєему, проминулась у гробі по погромі Ірода й заплакала за вбитими дітьми - Мат. 2.5. Тема лірична і зворушлива. Але хто згадає в церкві про тих матерей, що плакали по своїх дітях, які вмерли з голоду в 1933 р. І яке відношення до нашої історії

має жидівка Рахиль? Сотні прегарних колядок це з часів передісторії сплелись з Ісусовим народженням, бо так хотіли можливі нашої Церкви. Чи не краще було б колядувати про народження нації і її ідентичности, про народження наших національних героїв та про народження розуму?

Історія не знає надприродного, протизаконного, бо і все життя наше є надприродне, чудесне, тільки ми того не розуміємо й замінюємо наше прекрасне життя обскурантними мітами. Син Божий не походить з неба, бо всі люди є Синами й Дочками Бодими. Як може Ісус Бог бути сам собі Батьком? І як міг Ісуса породити Дух Святий, коли він тоді ще не існував і ніхто про нього не знав і не міг знати, бо Ісус був тоді ще в „небі“. Як може син Давида бути Сином Божим? Ось-таких питань може ставити наш розум безліч, той розум, який подарував нам Бог, щоб ми питались і шукали правди. Бог посилав Сина, щоб заложив нову віру, а все ж таки його обрідують по старій вірі. Це навіть не легенда, а легендарна гумореска. А колядки треба відхристиянити. Вони чудові, бо їх породила щира українська душа в тузі за ідеалом.

5. Коротка дія.

Тільки фрагмент із життя Ісуса й відірвані епізоди не дають повної картини людини, її особистости і її науки. Притому нереальність, мітичність і абсурдність ситуацій тільки поглиблюють трудне завдання створити якусь органічну цілість. Чим більш думаюча людина сьогодні студіює, тим більш переконується, що постать Ісуса невимовима й ефемерна. Коли читаємо Плітарха „Біографії“ визначних людей, хоч і короткі, але суцільні. Постаті людей є переконливі. А постать Ісуса ніби картина Пікассо, або травма, хаотична, незрозуміла. Загальний характер Євангелій, як основного джерела відомостей про Ісуса, неісторичний, хаотичний і мітичний. Належить радше до історії догми й месіанізму.

Дитинство й молодість Ісуса в темряві, за винятком візити до Брусалиму й речови з рабінами в Храмі. Цей епізод теж не оригінальний, а взятий з біографії Будди. Нагло Ісус виступає в 30 р. життя, бо для месіанства були потрібні тільки зрілі роки. Після короткого проповідування відбувається основна драма-смерть і воскресіння, як і личить для Месії. А що робив 30 років, невідомо. Його життя нагадує фрагментарне життя грецького Діонісія і Геракла. Діонісій їде на ослі й має до діла з виноградником і фіговим деревом.

Є тільки здогади, що був він з ессенами, сектою месіаністичних аскетів, де набрався їхніх ідей і духу юдаїстичного закону. Але в своїй діяльності обмежився тільки до маленької провінції Галилеї, йому рідної. Навіть у більших центрах не був. Галилея мала мішане населення й може тому він почував себе безпечніше, бо назагал, за винятком спорадичних вибухів темпераменту, був несміливий і непевний. Але і в рідному Назареті цей „син Давида“ не міг навчати. Бо коли в синагозі він прочитав з Ісаї главу 67: „Дух Божий є на мені, бо він вибрав мене, щоб я сповіщав добру новину бідним“, то його висміяли, піднявши великий галас. Тоді він сказав: „Дійсно, кажу вам, ніхто не є пророком у власній країні“. Можемо згадувати тільки деталі з його життя і його слів, по різному євангелістами описаних і гармонійної цілоти в них не дошукатись. Весь джерельний матеріал це мозаїка некомпетентній, недоречностей і хаотичних впливів погансько-юдейського середовища.

Ми не маємо багато його висказів, можливо Церква некорисні для неї викинула, як це сталося з апокрифічними Євангеліями. Ми теж не знаємо докладно, що Ісус думав під словом „Бог“, часто називаючи його Батьком. Також не знаємо, що розумів він під „Сином Божим“, бо в одному місці він Син Божий, а в другому Син Чоловічий. Походячи з Галилеї Ісус не повинен був мати упереджень до інших народів і в одному місці навіть бере воду від самаритянки. Але в іншому місці каже: „Не йдіть до поган і не вступайте до міст самаритян“ - Мат. 10. 5. Для кого ж була його наука, чи тільки для жидів? В Луки є таке місце, де фарисеї кажуть до Ісуса: „Йди геть, бо Ірод тебе вб'є“ - 13.

31. Але ж Трода вже давним давно не було. Чому сліпа людина називає його Сином Давидовим, коли ніхто не знає, що він Месія? Чому його месіянizm раз секретний, раз відкритий? Ученикам наказує, щоб нікому не говорили про його чуда, але ж чуда робить публічно й навіть демонстративно, можна б сказати чванливо. Ісус був свідомий свого месіянства, бо ж він сам собі його придумав. І в тому дусі скрізь проповідував. Чому ж тоді скривав це, а називав себе Сином Чоловичим?

Ударне питання без відповіді: Як міг Ісус подорожувати зовсім невідомий і робити чуда, коли історія про нього не знадує? І ось він несподівано починає говорити до учеників про своє терпіння, смерть і воскресіння, навіть не пояснивши їм, що це все означає. Виходить, він скривав перед учениками своє месіянство, не будучи певним своєї ролі, але коли остаточно зайшов задалеко, то вже мусів прийняти на себе і смерть. Подив і пошана учеників завернули йому зовсім у голову. І тільки згодом він створив собі візію про необхідність смерті, загнавшись своїм сліпим ідеалізмом задалеко.

Виріши на провінції Ісус був наївним ідеалістом, не знаючи світу ні життя. Замість освіти він мабуть мусів помагати матері, яка мала ще інших дітей. В місцевій синагозі він мусів мати якісь непорозуміння, бо хоч був правовірним юдейцем, але не любив фарисеїв і називав їх гіпокритами. Вони навіть жбурляли за ним камінням, ненавидячи його за його зачіпність. Він до них говорив: „Ви є як вибілені домовини, які зовні виглядають гарно, але всередині повно людських костей і гнилі" - Мт. 23. 27. Так уже водилось серед шаманів орієнтальних, що перед виконанням своєї ролі відбували 40 днів на відлюдді в строгому аскетичному режимі. Отже подібну історію причіпили євангелісти Ісусові. На відлюдді Ісус 40 днів нічого не їв, а християнство запровадило 40 днів посту. Там його спокушував дідько, обіцяючи Ісусові „всі црства світу і славу їх" - Мт. 4. 8. Євангелісти не подумали, як же це дідько міг спокушувати Бога. Адже дідько теж усе знає, отже знав, що Ісус Бог. Але фантазія літераторів не завжди дивиться на логіку.

Його чуда, про які будемо писати окремо, були тільки частиною цілого об'явлення, як пише А. Річардсон в книжці „Теологічна Книга Світу". Євангелісти тільки подавали яскравих фарб і найкращих речей про свого героя. Матей пише 2. 11, що Ісус мав силу прощати гріхи. Яка наївність - кожний має ту силу. Та „сила" ще яскравіше описана в Івана 2. 78: „Розваліть цей Храм і я знову збудую його за три дні". Це на скромність зовсім не виглядає. Іноді його „Царство Боже" виглядало на його власне, коли він вимагав лояльності для себе самого - Мт. 10. 37-39. Ученики вірять, що він знає всі секрети світу й читає думки всіх, коли Матей пише: „Він знає, чого вам треба, заки ви ще попросите" - 6. 8. Але все ж таки Ісус ставить питання, як звичайна людина.

Ісус сам собі противорічить і це говорить про нестійкість характеру. Коли він успокоїв бурю на морі, він чванився: „Ідіть домів, до ваших друзів і розкажіть їм, яких великих діл Господь доконав". А в іншому місці: „Коли роздаєш милостиню, не труби в труби". Чи Ісус любив скромність і аскетизм? Одна жінка вилила олію на його голову, а ученики обурились на непотрібну розтрату, то Ісус сказав: „Чого обурюєтесь на жінку, вона добре діло зробила для мене. Жebraків завжди маєте біля себе, а мене не завжди" - Мт. 26. 7-12. Дуже славолібні й егоїстичні слова. Прдвіря Храму в Єрусалимі було призначене для міняйлів валюти, але Ісус, зробивши бич із шнурів, вигнав із храму всіх" - Ів. 2. 13. Інтересно, що всі послушались незнамого галилейця, який зі смиренного учителя перемінився несподівано в розбішеного воїна Єгови.

Хрищення Ісуса це вступ до його місії. Воно теж було умовою прийняття до гомади поклонників Аттіса, Адоніса, Діонісія та інших богів сонця,

які обіцяли спасіння. Жиди, а пізніше мохаммедани, ще й сьогодні муться перед молитвою за старинним звичаєм. Сабейці в Палестині й орфейці в Греції купались в морі. Ессени купались в Йордані. Отже мусіли охрестити Ісуса і Євангелисти. Іван Христитель мабуть був подібний до Ісуса, відросток від есенів. Недалеко від їх монастиря він хрестив в Йордані і проповідував Царство Небесне. „Кайтеся, бо Царство Небесне вже близько“. Товпи народу йшли до Івана хреститись, отже пішов і Ісус. Від Івана він теж децю перейняв, бо хрещення закріпило його віру в його місію, подібну до Івана. Цю подію євангелисти розмалювали відповідно, може й тому, що самі вони її ніколи не бачили. Коли Ісус був у воді, блискавини заблестіли і громи зарокотали над його головою й почувся голос: „Це є син мій возлюблений, в котрому моє благовоління“—Мт. 3. 17. І „коли виходив із води, Іван побачив, як небо відчиняється і Дух у виді голуба сходить на нього“—Мк. 1. 9.

Отже Іван виразно бачив, що не він Месія, а Ісус. Все ж таки по якомусь часі „Іван, покликавши двох своїх учеників, післав їх до Ісуса запитати: „Кий ти той, що повинен прийти, чи чекати нам другого“—Лк. 7. 19-23. Як видно з цього був Іван за першу візиту, за громи й блискавиці, за отворене небо й голоси. Згідно з традицією Елія мав прийти другий раз, отже Ісус зробив Івана Елією й дуже звеличав його: „Поміж усіма народженими ніхто не є більший від Івана Христителя“—Мт. 11. 7-11. Сам же Ісус не хрестив нікого, тільки себе самого, щоб підчеркнути свою місійність. Але Іван мав клопіт з тетрархом Антипою, який силоміць вхопив жінку свого брата Филипа Іродіяду, бо була дуже гарна. Іван кричав до народу проти такої нахабности і його арештують за намовою Іродіяди. Але дочка Іродіяди так чудово танцювала, що Антипа захоплений пообіцяв їй все, що захоче. І вона знову таки за намовою лукавої Іродіяди, попросила голову Івана. Іванові стято голову, але Ісус, який про те напевно мусів знати, ані словечка. Елія, чи не Елія, добре, що своя голова ціла.

Гурток неграмотних рибалок і селяків, які повірили в нього, були для нього цілим світом, бо принагідні слухачі ставились до нього з недовірою, або байдуже. І його слова „я є хлібом життя“ були для них незрозумілі. 12 апостолів, або 12 племен Ізраїля, це кабалістичне число в юдаїзмі. Тих 12 післав Ісус проповідувати „Царство Боже“ і їм наказав: „На путь до поган не ходіть“—Мт. 10. 5-6. Чи ж вони мали будувати Царство Боже тільки в маленькій Юдеї? Ці слова виразно говорять, що Ісус був учителем юдейським і вузьким патріотом свого краю. Але в іншому місці зовсім щось іншого: „Ідіть і робіть учеників серед усіх народів“—Мт. 28. 19. Таких противорічних каїточків у Євангеліях повно. І чи пішли вони? Тільки Петро, бо про інших ніхто нічого не чув.

Ісус пробував учеників вірно до себе прив'язати, кажучи на Тайній Вечері: „Як не будете їсти мого тіла й пити мою кров, то не будете мати життя вічного“. І не розуміли його. І ще ось які тактики вчить їх Ісус, здавалось би високо моральний: „Я посилаю вас як вівці поміж вовків, будьте отже спритні як змії і лагідні як голуби“. Гарна комбінація змія і голубів. Церковні діячі на протязі тисячоліть вірно додержувались тих слів. Посилаючи їх з місією, Ісус каже, що не очікує їх повороту в цьому віці—Мт. 10. 23. Але всі вони вернулись і то дуже скоро. Не вернувся тільки сам Ісус по смерті, як обіцяв.

Ученики сперечаються, хто з них буде мати в Царстві Небеснім найвищу позицію—Мк. 9. 33. Яків та Іван хочуть задалегідь сидіти по правій і лівій стороні Ісуса на небесному троні—Мк. 10. 35. І Ісус обіцяє всім, що будуть сидіти на 12 тронах і будуть судити 12 племен Ізраїля—Мт. 19. 28. Отже його Царство знову таки для було тільки для Ізраїля, а радше тільки для вибраних Ізраїля, бо навіть заборонив ученикам говорити нежидам про Царство Боже—Мт. 10. 5. А про його месіянізм не повинні говорити нікому, аж по його воскресінні—Мк. 8. 30. Варфоломеєві сказав Ісус недвозначно: „Ти побачив небо

відчиненим і ангелів Божих, що зійдуть до мене"-Ів.1.50-51. А до учеників: "Не бійтеся, тільки говоріть без примирливости. Бо я є з вами й ніхто вам кривди не зробить"-Діяння 18.9-10. Але Павла побивали товпа, був у тюрмі, голодував і навіть гадюка його вкусила. Павло й Петро згинули в переслідуваннях Нерона, а Степана укаменували в Єрусалимі. Що ж були варті слова потіхи Ісусової? "Хай ваше світло світить перед людьми"-Мт.5.16. Але в іншому місці: "Вважайте і не показуйте вашої чесноти перед людьми, щоб вас не побачили".

Коли рибалки на озері наловили багато риби, Ісус каже до Симеона: "Не бійся, від нині будеш ловити чоловіків"-Лк.5.5-10. Ті слова тільки в Луки. Ловили довго і зловили всю Україну, нам на горе. Симеон це Петро, що був дуже близький до Ісуса й часто гостив його в своїй хаті в Капернаумі. І це до Петра Ісус аж тричі сказав: "Петре, ти любиш мене? Паси вівці мої". І за ці слова, та ще й за інші, розкололася Україна на дві ворожі секти, які одна одну до сьогодні поборюють, так якби не було за щось важнішого боротись. Християнський дурман, привезений з чужих країв, запаморочив нам голови й декілька примітивних слів у Євангеліях мають такий трагічний вплив на 1000 років нашої історії. Виходить, що поза тими маловартісними й чужими нам документами нічого більш в житті нема. Петро був першим, який визнав Ісуса Месією: "Ти є Месія, Син Бога Живого". За таку сильну віру Ісус йому сказав: "Ти є скада й на тобі збудую Церкву мою". Але в іншому місці Ісус зовсім інакше звертається до Петра: "Відійди від мене, сатано, бо не думаєш про те, що Боже, а про те, що людське"-Мк.8.33.

В таких словах пробивається крихітка правдивого світла на пересічений людський характер Ісуса. Петро зовсім не показує себе як скала, бо тричі Ісуса вирікся і вбиває Ананія і Сафіру за те, що не віддали всіх грошей за продану землю. Петро завжди носив меч при собі й мав теж намір убити Юду, але промахнувся й відтяв йому тільки вухо. Петра завжди показувала Церква, а сьогодні тільки католицька Церква, з ключами в руці, бо хтось же мусить бути спадкоємцем Ісуса, щоб потім були спадкоємці Петра. Римський бог Янус теж держав ключі від воріт Риму й римської імперії. Янус мав два обличчя-старий і новий рік. Від нього латинська назва місяця січня, "Януаріус". На місці святині Януса в Римі стоїть сьогодні святиня св. Петра. Традиція дуже сильна річ.

Дуже багато моментів з життя Будди перенесено на Ісуса. Будда малим хлопцем навчав мудреців у храмі. Будда починає своє післаництво самотністю, постом і роздумуваннями. Сатана спокушає його, подібно як Ісуса. Будда навіть по воді ходив, як Ісус. Будда мав 12 учеників і один із них Довадата зрадив його. Того роду оповідання мусіли бути популярними на Сході. І буддійська книга Тріпітака, хоч і дуже об'ємиста, але не має стільки противоріч і недоречностей, як уся Біблія. Легенди великих релігій переплітались і перетворювались, а їхнє походження було з іще старших вірувань і передань. Ісус, подібно як Будда й Зороастер, проповідував моральне життя, хоч його мораль дуже нерівна й фантастична, а завершенням морального життя мало бути, як і в Будди й Зороастра, а пізніше й Мохаммеда, життя вічне в Царстві Небеснім.

Але до того Царства Ісус не дуже спішився вербувати поселенців. Він тільки проповідував і вірив, що його слова не підуть на марне. "Царство Боже є як зерно муштарди". "Коли ви маєте віру до зерна муштарди, то ви скажете до онтої гори: Перенесись на друге місце!-і гора перенесеться. І ніщо не буде неможливе для вас"-Мт.17.18-21. Дуже наївна наука, сперта на сліпій вірі й комплетному духовому рабстві. Це те, чого хоче завжди християнська Церква. Навіть бандит на хресті передсмертною вірою спасся, як каже Євангеліє. Ісус сказав до бандита: "Віра твоя спасла тебе". Без порівняння вищою була наука Будди, Заратустри, Кофуція в тому розумінні,

що вони не вимагали сліпої віри, а прикладного життя.

Ісус мав 60 зустрічей з народом, але його вплив на масу був дуже слабкий. Люди привикли до різних „месій“ і заховувались скептично, або не розуміли його. Навернув вінкусього декілька рибаків та ще декілька різних людей, а євангелісти зробили число 12, бо воно було забобонно-кабалістичне, подібно як число 40. 40 днів у пкствлі, 40 днів Ісус ходив по воскресінні, а Мойсей блукав 40 років. Як міг Ісус повернути, коли заявляв: „Той, що не зі мною, той проти мене“—Мт. 12.30. Люди його науки не сприймали, бо вона була не зі світу цього. „Чому не розумієте світу цього?“—Лк. 12.56, питав Ісус слухачів. Фарисеї з нього навіть насміхались. А він говорив: „Вузька є дорога й мало є таких, які її знайдуть“. Але й Ісус її ніколи не знайшов, бо заблудив у своїх наївних мріях.

В своїй простоті він не був за тим, щоб голосно молитись, бо бачив у тому багато гіпокризії. Через те його фарисеї не любили. Християнська Церква пішла слідом не Ісуса, а фарисеїв, бо в ній багато помпи й театральних молитов, в яких поза еготичним словництвом тільки порожній формалізм. Але й Ісус це радше артист, як архітект, чи учитель. Бо його молитва На Горі в більшості людськи неможлива. Його Другий Прихід виявився фантазією люнатика. Другий Прихід мав бути заповіджений, як Іван каже „знаками в сонці, місяці й зірках“. Знаків були мільйони в космосі, але Прихід залишився тільки в Євангеліях.

В своїх проповідях Ісус часто послуговується притчами, які він не вигадував, але які належали до фолкльору. Притчі легше промовляють до розуму простолюддя, а Ісус виріс серед народу і знав його мову й думки. Притча заступає террію, до якої неспосібний неосвічений ум. Але в Марка 4.12 так написано, що Ісус говорив притчі на те, щоб не розуміли та не спаслись. „Але для тих, що не мають розуміння, притчі сказані на те, щоб дивлячись не бачили й не схопили, а слухаючи щоб не чули й не розуміли“. От і логіка. Притчі на загальне говорять про мудрість життєву, а не про спасіння. Крім притч Ісус любив говорити про себе, бо як і кожний егоцентрик він був постійно в себе самого задивлений. „Я є м'який і лагідний в серці“—Мт. 11.29. Хвали мене язичку. Така облесна чванливість не говорить корисно про людину. „Я є хліб життя і ті, що прийдуть до мене, не будуть голодні“—Ів. 6.35. „Я не прийшов знищити, але доповнити“. Але в іншому місці вже зовсім інакше: „Чому називаєте мене добрим? Ніхто не є добрим, тільки один—це Бог“.

Його скромність це тільки роблена скромність людини, яка сама себе любить і його слова про це нехотя самі кажуть. „Перед Авраамом я є“, або „Я є воскресіння й життя“. „Бо я зійшов з неба не для того, щоб творити волю мою, але волю Вітця, який мене післав“—Ів. 6.35. Такі слова в тихцо його знали, мусіли викликати усмішку. І ще подібні слова: „Я прийшов во ім'я Вітця і не приймаєте мене“—Ів. 5.19. А для тих, що перенесли Ісуса з юдаїзму на весь світ, варто зачитувати такі слова: „Якби ви вірили Мойсееві, то й мені повірили б, бо він писав про мене“—Ів. 5.19-47. Коли слухачі дивувалися, де син Йосифа й Марії такої мудрости набрався, що такі дивні й небуденні речі розкажує, то Ісус відповідав: „Це Божа мудрість, а не моя“. Але слухачі думали, що в ньому сидить демон.

Найдалше загнався Ісус зі своїм містичним темпераментом, коли сказав: „Я знищу цю святиню, яка зроблена руками й за три дні побудую другу без помочі рук“. Ці слова причинились до його засуду на смерть, бо йому закидали, що грозив знищенням святині. До підбурення фарисеїв і садукееїв причинились ще такі слова: „Небо й земля пройдуть мимо, але мої слова залишаться“. Ці слова мусіли викликати бурю негодування, коли його слова важніші від неба й землі. Також його рідні вважали його за божевільного—Мк. 3.21. Його брати й сестри не вірили в нього—Ів. 7.5. Те саме каже Марко. Виходить, що Ісус був зовсім відчужений від своєї сім'ї. Ще в 12 році життя загубився він в Єрусалимі й аж по трьох днях знайшли його в храмі. Він видко добре

ховався, коли аж три дні треба було його шукати. Єрусалим тоді не був аж таким великим містом.

Що робив він до 30 року життя, ми не знаємо, але знаємо з Євангелій, що до матері, братів і сестер він відносився холодно й байдуже. Марко пише: "Його близькі пішли вляти його, бо казали, що він вийшов зі себе" - Мк. 3:21. Але Ісус не бажав з ними говорити й зовсім зігнував свою матір. І ніколи ми не бачили його біля своєї матері. Ось-які цинічні слова сказав "Син Божий": "Коли хто прийде до мене й не ненавидить свого батька, матір, жінку, дітей, братів, сестер і своє власне життя, той не може бути моїм учеником". Ось-така родинна мораль в "сина Марії", бо так звали його по смерті Йосифа. Не диво, що в хвилини заламання Ісус говорив, що "лисиці мають нори й небесні птиці гнізда, а Син Чоловічий не має де голови приклонити" - Мт. 8:20. Але два брати, Яків і Іван, таки пішли за ним і були відданими християнами.

Дуже характерний підчас короткого періоду Ісусового учительства його юдаїзм, який він тільки в дечому переробив, замінюючи царство земне на небесне. Небесного тирана він зробив люблячим Батьком, а молитву "отче Наш" змінив з жидівських молитов. Він не мав наміру заводити якусь нову релігію. "Не думайте, що я прийшов змінити закон" - Мт. 5:17. Нову релігію заложив Павло і його послідовники. Лука 4:16 говорить, що Ісус регулярно приймав участь в публічній молитві, але Біблію пояснював по своєму. До Єрусалиму йшов святкувати жидівську Пасху і прямо зайшов до Храму, де наробив клопоту з міняйлами. Йому ніхто не забороняв проповідувати в синагогах і навіть в головному Храмі. Чи дозволив би Ватикан сторонній людині проповідувати в храмі св. Петра в Римі? Іван Христитель був для нього пророком Елією. А до Ісуса, прийшов Мойсей зі Синаї й Елія з Кармелю й говорили до нього, "Писарі й фарисеї займають місце Мойсея. Отже ви мусите робити, що вони кажуть вам і слухати, що наказують" - Мт. 23:1-4. Ці слова однак не сходяться з тим місцем, де Ісус назвав фарисеїв "гіпокритами". Ісус скрізь підчеркує, що він не прийшов змінити, а доповнити жидівський закон. А про посмертне життя згадує тільки загальною, згідно з жидівським звичаєм. Всі передання пов'язані тісно з вірою й не мають ніякої історичної вартості. Але кожна віра мусить мати якісь історичні корні. І туди ці корні це старинні мітології і Біблія. Історії жидівського народу тут нема, дарма що Ісус живе в період революційної атмосфери і зривів проти Риму. На відірваних фрагментах, які прчали записувати аж 40 років після смерті Ісуса, християнські теологи будують тенденційну й романтичну біографію Ісуса, заповнюючи прогалини сентиментальними видумками про "провидіння Боже", яке діє понад і поза історією. Для дослідника силуетка Ісуса невловима й недоречна.

6. Його моральність.

Чи Ісус був моральним учителем? Таки його ніяк уважати не можна. Бо картина, розмальована наївним теологом, що живе в хмарах і не знає реального життя, людської психології, ані суспільних проблем і з захопленням створює ідеал Ісуса, не може сьогодні нікого переконати. Навіть насвітлі ідеали повинні бути гармонійно зложені. Але Ісусова мораль і його людяність, хоч іноді блистять принадом, є зовсім нехиттєва й абсурдна. Треба тільки ближче приглянутись, щоб це зрозуміти і щоб розвіялись без сліду хмари церковної облуди. Ісус залишив спадщину, якої важко позбутись, але життя йде своїм порядком за законами вічності й мертва мораль залишається тільки в мурах Церкви, одержимі фікцією й короткозорістю Ісуса. Відсутність творчого й динамічного елемента в українській людині треба класти на рахунок Ісусової моралі. Також загальний моральний упадок сьогодні це реакція на християнську брехню.

За законами еволюції передхристиянські цивілізації дали зародки індивідуальної і суспільної моралі, якої Ісус ніколи не вчився. Були виз-

начні моралісти-Конфуцій, Сократ, Сенека, Епіктет, яких Ісус не знав, мабуть ніколи й не чув про них. А виріши в галилейській глухій закутині на біблійних і дуже відсталих манускриптах і може трохи вхопивши монастирських доктрин ессенів, створив свою власну мораль, а яка вона то зараз побачимо. Ще в зарані людських цивілізацій, в колісці арійських народів України, почитали дерево, як символ мудрости, а сонце, як символ правди й перемоги добра над злом, весни над зимою. Дерево знову зеленіє й мудрість знову процвітає, бо вона вічна й незглибима, бо вона подих Божий. Ця легенда відбилась в сумерійському переданні і в індійських Ведах про рай і про дерево добра і зла. Жидівські біблійники перехопили цю легенду з Месопотамії і збудували свою власну мораль, починаючи від райського дерева, від Адама й Єви.

Ісус вчився на жидівських пророках і про них часто згадує. Ісая каже: „Перестань творити зло, вчися творити добро“-1.17. А в синагозі Ісус читає: „Дух Господен на мені, бо він помазав мене благовіщувати бідним, гукати до сокрушених серцем, проповідувати полоненим визволення, сліпим возріння, випустити катованих на свободу“-Ісая 61.1-2. Ісус попав у хаос власного ділетантизму і пробував модифікувати таку ж, як і він, Біблію, надхнений „Батьком“, він же сам „Батько“. „Ви повинні бути досконалі, так як Отець Небесний є досконалий“-Мт. 5.48. Але тут він підвів, бо йому тільки здавалося, що він досконалий.

Найперше його абсолютна лояльність до будь-якої земної влади, в його випадку римської влади. Це вбивча мораль для поневолених народів, зокрема для українців. „Віддайте кесареві, що кесареве“-Мт. 22.15. І це тоді, коли жидівський народ вже не з одним поневоленням бився завзято за свободу, коли кров революціонерів була на кожному кроці, кров пролита в боях з вавилонцями, греками, єгиптянами й римлянами. Значить, ми теж маємо віддати московському кесареві те, що він хоче, бо „вся влада від Бога“, як вчив наслідник Ісуса Павло. Ісус ніколи не сказав словечка проти римлян, хоч своїх лідерів лаяв. Для нього не важне було життя його покривджених земляків, на батьківщині, бо „моє Царства не з цього світу“. Поняття свободи, чи тиранії, було йому чуже. Ідучи за Ісусом ми маємо відцуратись батьківщини й жити „Царством Небесним“, якого ніде нема. І того роду віра заведе нас остаточно до Царства Небуття, або до остаточної загибелі.

І не протестував Ісус проти рабства, як не протестувала ніколи й Церква християнська, аж людський розум 18 в. промовив до совісти людської і зліквідував цю страшну ганьбу людської цивілізації. Навіть папи римські й візантійські імператори, як голови Церкви, мали тисячі невільників. „Раби, слухайте тілесних панів зі страхом і трепетом, не працюйте тільки про людське око, а від душі, бо на те є Божа воля“. Можна би подумати, що це слова якогось тирана. Ні, це св. Павло пише до Ефесян 6.5-6. Разом із рабством Ісус проповідував мир. „Хто мечем воює, той від меча гине“-Мт. 26.52. Чи такого клича несли наші герої повстанці, б'ючись за свободу батьківщини й за людські права? Але рівночасно в зимових бункрах відправляли богослуження до жидівського Єгови, не знаючи що роблять.

Дикий був той „мир“ Ісуса, бо хто б у нього повірив, той сам себе зарізає би. Бо в іншому місці Ісус сам себе саперечує: „Не прийшов я, щоб нести мир, а меч“-Мт. 10.3. Це так, якби сказати „йди вперед“, а після того „ні, йди назад“. Одно друге заперечує. Ту саламаху Ісусову дуже добре використовувала Церква в Христових Походах, винищуванні гуситів, вальдензів, альбігензів, гугенотів і в інших кривавих розправах і війнах під знаменем хреста, даючи добрий приклад усьому світові. І в сучасному світі духовники благословляють армію до бою, одні з одного боку, другі з протилежного боку. Повна фарса з іменем Ісуса і його „моралі“, або зачароване коло християнської цивілізації. Лука 22.36 каже найвиразніше: „Хто не має меча, хай продасть свій плащ і купить собі“.

В парі з тою мирно-воєнкою перверсією Ісус проповідує комплетну духо-

ву інерцію. „Коли тебе вдарять в ліву щоку, настав праву“. Варто було б побачити таку комічну ситуацію, коли християнин, якого вдарили в щоку, наставив другу. Тільки людина таку річ може зробити—і яка з того користь? Коли перенести це на націю, то це смерть нації. Але українські духові провідники називають українську націю „християнською“, це їй дуже раді з того. Індійський Кришна теж учив: „Коли тебе хтось зневажає, прийми це спокійно“. Це багато мудріше від Ісуса, бо спокій завжди потрібний для кожного рішення й дії. Взором наслідування став „праведний Іов“, який терпів і ніколи не протидіяв, бо „так Бог хоче“. Негероїчний героїзм Іова проповідує християнство, але його не практикує. Бо є ще один Ісусів абсурд, який вбиває душу, вбиває всяку творчу ініціативу, здавшись на ласку біблійного Єгови, якого ніколи не було, бо Бог це не біблійний Бог, а про нього пише інша велична книга, якій на ім'я космос.

Біблійний Єгова дивився не моргнувши, як Ісус вмирав на хресті, як гинули мільйони українців з голоду, влаштованого Сталіном в 1933 р., як мучаться й сьогодні в сибірських концтаборах смерті свободолюбні і правдолюбні українські патріоти. „Пригляньтесь птицям небесним. Вони не сіють, не жнуть, не збирають до шпихлірів, а наш Отець Небесний кормить їх“—Мт. 6. 26-32. Отже не працюймо, не будуймо життя нашого, не думаймо про майбутнє, не виховуймо дітей, не здобуваймо знання, не розбудовуймо рідної культури й рідних державних вартостей. Жиймо як птиці небесні, а Ісусів Ягве подбає про нас. Стаймо свічку перед хрестом, биймось у груди, стогнім „Господи помилуй!“ і слухаймо гидкого воронячого крикання з казальниці. Але найважливіше, несім грошики до церкви.

„Зважте на лілеї в полі, як ростуть. Не трудяться, ні не прядуть“—Мт. 6. 25-28. Отже будьмо як лілеї, бо таким був Тома Кемпійський і наш Данило Пецерник і мільйони засліплених ісусівців-єзуїтів, які жиди коштом других і свою сліпу віру гвалтом пхали в світ і розкладали зорову душу людини й народів всякою хитрою перверсією. Вони нехристиян, або схизматиків строго судили, забуваючи інші абсурдні слова Ісуса: „Не судіть, коли не хочете, щоб вас не судили“. Отже всі судді світу зовсім непотрібні. Хай живе хаос і злочин, бо Ісус вчив: „Не думай про завтра“. Всім злочинцям треба прощати й не судити їх. Коли Петро запитався: „Як часто мушу простити братові, який проти мене діє? Сім разів?“ То Ісус відповідає зовсім по ісусівськи: „Кажу тобі, не сім разів, а сім разів сімдесят“—Мт. 18. 21.

Церква вчить гармонії в сім'ї, бо щоб варта Церква без сім'ї. Але Ісус думав інакше, тому його треба з казальниці перекручувати на всі лади. Ісус, а за ним незчисленні когорти монахів, заперечували сімейне життя, як сьогодні заперечують наші нещасні духовники цеlebси. Можна це зрозуміти, що звання палкого й відданого учителя вимагає безженности. Але Ісус зовсім не знав сімейного прив'язання й теплоти. „Жінко, що мені з тобою робити?“—Ів. 2. 4. Ось так відзивається син до матері в Кані. Ісус заохочує розбивати сім'ю—Лк. 14. 26. „Знецінює подружнє життя“—Мт. 19. 10-12. Він ніколи не заговорив про материнську любов, ніколи не сказав до матері „мамо“. „Коли він говорив до людей, ось його мати і його брати стояли збоку“—Мт. 12. 46. І коли сказали Ісусові про це, то він відповів байдуже: „Хто є мати моя? І хто є мої брати? Хто робить волю мого Вітця, що в небі, той є моїм братом і сестрою і матір'ю“—Мт. 12. 41-50. Що подумали собі брати, що подумала мати, якій колись навіть архангел Гаврило заповідав про народження славного сина?

Якось запитали садукееї Ісуса, як буде розв'язана подружня справа в небі для жінки, яка мала сімох чоловіків, одного по одному. Ісус відповів: „Ті, що з мертвих воскреснуть, не женяться і не віддаються, а будуть як ангели в небі“—Мар. 12. 25. Виходить, що в небі не буде сімейної етики зовсім, не буде ніяких сімейних відносин, ані статевих, а всі будуть як анге-

ли, бо сім'я і стать це видумка диявола. А самаритянка, яка мала 7 нешлюбних чоловіків, не була для Ісуса недостойною. Коли ж фарисеї привели до Ісуса жінку, скоплену на чужоложстві, він потрактував її чемно і сказав: „І я тебе не осуджую, іди геть і більше не гріши“—Ів. 8. 11. Дивна мораль. Ісус часто згадує Вітця, але сам ніяких сімейних почувань не має. „Якщо хтось прийде до мене й не зненавидить отця свого й матір свою, і жінку, і діти, і братів, і сестер, і навіть життя своє, той не може бути учеником моїм“—Лк. 14. 26. До сьогодні в синагогах чоловіки й жінки окремо-чоловіки сидять спереду, а жінки стоять позаду. А в християн жінка теж упосліджена, бо навіть при шлюбі духовник виголошує: „Жінка має боятись свого чоловіка“—значить, має бути його рабинею.

Дивне відношення до дітей: „Дозвольте дітям прийти до мене“, але не тому, що він їх любить, а тому, що вони наївні ігноранти. Бо ось що каже Ісус в іншому місці: „Тільки тоді, як ви станете як маленькі діти, ви ввійдете до Царства Небесного“. І тому довгі віки Церква шанувала темряву й неграмотність і жорстоко поборювала розвій розуму й науки. Розум непотрібний, бо треба бути як діти. Дітей треба любити й терпеливо виховувати, але це не повинна бути любов ігноранції, а любов безсильної людської істоти, якій потрібна вся піддержка. Коли Ісус говорив: „Негарно взяти хліб у дітей і кинути собакам“—Мар. 7. 26, то це жорстокий расизм, бо собаки тут подумані як язичники, або чужинці. Над ними милується великодушно Матей 15. 27: „Але ж і щенята їдять крихти, що спадають зі стовпів їхніх“. Так і ми імо крихти біблійні чужого „вибраного народу“.

Чи не центральне місце займає в етиці Ісусовій слово „любов“. Мабуть найбільше таки говориться в християнстві про любов, бо навіть теологи думають, що любов це найвища чеснота доброго християнина. Любов як прапор піднесено на чоло християнського руху. „Бог це любов“, а тому що Ісус це Бог, отже Ісус це любов. „Люби твого ближнього, як самого себе“—Мт. 22. 34-40. Найперше, психологи вважають, що любити самого себе це збочення, навіть дуже шкідливе й небезпечне. І потім, чи кожній є моїм ближнім? „Людина людині вовк“—казали римляни й любов'ю далеко не зайдеш. Кращо розум і обережність. Людина осмішує себе, коли любить злочинного противника. Але Ісус психологію не знав. „Але я кажу вам, любіть ваших ворогів і моліться за тих, що вас переслідують“. Згідно з тими словами нам треба любити московських тиранів і навіть молитись за них. Ось влаштуємо молебень за спасіння МВД. Чи ж на таку наївну мораль треба відповіді? Вистачить тільки усміхнутись.

Хрестові Походи з великої любови до мусулман, молились за них і сікли їх мечами з найбільшою насолодою, бо масове кровопролиття булополучене з „любов'ю“. Свята Інквізиція теж була практикована з любови й молитовно палили на кострі еретиків і царівниць живими. Ісус не протестував проти невольництва, хоч невольників дуже любив, але його любов була пасивна, так як любов квітки, яка гарно пахне. Слово любов показалося йому дуже гарним, але як її практикувати, то цього він зовсім не знав. В індійській епопеї Брагават Гіта теж говориться про „ніжність до всіх, що терплять“, але це не абстрактна Ісусова любов, навіть до ворогів і тих, що переслідують“. Ляо-тсе говорить: „Заплати чемність за зневагу“, але це теж не любов. Подібно каже Будда: „Хай людина переможе злість чемністю, лихо добром“.

В книзі Левіт 19. 18 стоїть: „Люби твого ближнього“, але тільки жида, навіть не самаритянина, або нечистого жида, який був близький до правовірних жидів. І в Талмуді говориться про увагу до потребуючих і знову ж таки жидів. Але Ісус зайшов так далеко зі своєю абстрактною любов'ю, що й сам її ніколи не практикував, бо лаяв фарисеїв, садукееїв, називаючи їх гіпокритами й гадюками. „Змії, роде гадючий, не втечете від суду пезельного“—Мт. 23. 33. „Хто говорить проти св. Духа, то не буде йому подароване ані на цьому, ані в майбутньому світі“. Отже ті мільярди людей, що ніколи про св. Духа не чули, мають бути жорстоко покарані, бо вони мають іншу віру, без св. Духа. А де

любов народу до народу? Про таку любов Ісус ніколи не чув.

"І сказав Господь до Ісуса: Сядь праворуч мене, поки положу ворогів твоїх за підніжок ногам твоїм" - Мт. 22. 44. Це так з любови до ворогів. Всі ті, що терплять і є поневолені, одержать нагороду в Царстві, що прийде, а покищо хай терплять, бо ворогів треба любити. Ось така філософія для нас, поневоленого народу. Жити ілюзіями посмертної нагороди, це не життя, а бути духовим калікою. І таких калік у нас не бракує. Ще й стогнуть, "Господи помилуй" за те, що ніколи не зробили. Головне це любов, але Ісусові ні трохи не спішиться любити: "Не дайте того, що святе, собакам, ані не кидайте ваші перли свиням". Це так про чужинців. І навіть нежидам не береться він помагати. "Мене післали тільки для загублених овець Ізраїля" - Мт. 15. 24. Оце так любов. Але Павло до Коринтян 1. 13. 1 каже: "Є три тривалі речі: Віра, надія й любов, але найбільша з них це любов". І з тої найбільшої любови слова посилає грішників на "вічний вогонь". Чи ж може бути більш жорстока й більш любовна кара?

Вог бачко для всіх, братерство і скромність гарні слова, але Ісус як завершення морального ідеалу, та ще й посередник поміж Богом і людьми, тільки мітична фантазія. І такий розхристаний посередник, як Ісус, це радше перешкода, як посередник. Його ідеали можуть бути гарні, але не реалістичні. Про основу його моральності, проповідь на Горі, можна би цілу книгу написати, як студію моральності й поведінки людської, але й неморальності Ісусової науки. Але згадаймо хоч декілька його порад. "Блаженні вбогі духом, бо їх є Царство Небесне" - Мт. 5. 3. Убогі духом могли бути монахи в келіях, відірвані від життя, спасаючи себе самих і не думаючи про суспільні обов'язки й завдання. Людині потрібний багатий дух, щоб бути здоровою і шляхетною. Краще було б сказати: Блаженні здорові духом, бо їх є Царство Земне.

І всім, що сумують, що голодні, що лагідні, що жадні справедливости, що милостиві, що чисті серцем, миротворці, переслідувані і зненавиджені, обіцяється нагороду по смерті. "Радуйтеся й веселіться, бо нагорода велика жде вас на небі" - Мт. 5. 12. Жити ілюзіями прсмертя й перемінити все своє життя в кошмар, це не мораль, а отруя. Життя дане нам на те, щоб прожити його творчим і гідним, і будувати Царство Земне, а не Небесне, для себе і для майбутніх поколінь. Ісус мив ноги ученикам на знак покори. Це звичайна гіпокризія, бо в інших ситуаціях він зовсім не був покірний. Остерігає, щоб не злостились, але сам, глядів на них із гнівом" - Мк. 3. 5. М'які й покірні будуть більші від Соломона - Мт. 11. 27. "А хто каже: Ти божевільний!, буде під загрозою вогню вічного" - Мт. 5. 22. Але сам: "Ви божевільні і сліпі!" - Мт. 23. 17. Отже що варта така наука, в якій Ісус часто сам себе заперечує?

"Не роби другому, що тобі не миле" - дуже плитонька максима, бо не завжди те добре, що миле й радше треба би сказати: Не роби другим те, що не добре. А що таке добре, це вже окрема тема. Що мені добре, може бути другому зле. І що індивідові добре, може бути суспільству зле. Лука каже: "Горе тим, що багаті", але той же самий Лука хвалить багатих в іншому місці і в притчі про царя і 10 рабів, що одержали гроші: "Багатих я зроблю ще багатшими" - 19. 11-27. Або ось така порада: "Продай усе, що маєш, а гроші роздай бідним". Так пробували робити вальдензи в Франції і проти них організував Ватикан хрестовий похід. Так пробував робити Лев Толстой і його Церква відлучила. Прославлення бідности - це прославлення лінивства, або комунізму. Коли всі захочуть продати, то хто буде купувати? Ісус знову ж таки сам себе саперечує: "Кожному, хто має, дасться йому та ще й прибавиться, хто ж не має, забереться від нього й те, що має" - Мт. 25. 29, Мк. 4. 25, Лк. 19. 26.

Які абсурдні деякі притчі, вистачить взяти притчу про сівача. Тільки деякі зерна дають більший або менший плід, а багато пропадає. Притча ця

сіє безнадію, бо сівач кпдає зерно на рсліп, не знаючи, яке буде жниво. Виходить, що працювати треба тільки заради самої праці, як той віл, а всі інші цілеспрямовані зусилля в напрямі кращих результатів надаремні й непотрібні. Історія й цивілізація це змарновані зусилля, бо люди замість спасатись шукають правди, будують вартості, плянують про завтра. А завтра для Ісуса тільки тим, що вибрані, які йдуть в його сліди. Але сліди його губляться, як п'яний сон. І коли історія це „проведіння“, а не діло людини, то те проведіння робить усе можливе, щоб людина-сівач була розчарована й не прив'язувала ваги до результатів своєї праці. Також „не протився злу“ - Мт. 5. 39 теж наука люнатика. Бо людина так збудована фізично й духово, що вона противиться інстинктивно злу. На цім спочиває весь прогрес людства й людини.

„Коли тебе праве око спокушує, виколи його“ - Мт. 5. 29. „Коли рука твоя й нога твоя спокушує тебе, відрубай її і кинь геть“ - Мт. 18. 8. Дуже наївні поради, які годі брати до уваги. Ориген кастрував себе, щоб не попасти в спокусу. Так робили теж деякі монахи. Але хіба здоровий статевий гін це спокуса? А від чого людина має волю й розум? Виходить, що стать приліпив нам татком дідько, щоб нас спокушувати. Ось-такі науки дає нам „Син Божий“, який заодно є сам собі Батьком. Для нього не існували загально-людські правила моральності, а тільки жидівський закон, в якому він виріс. „Не думайте, що я прийшов знести закон пророків“ - Мт. 5. 17. Проповідь на Горі складена на базі Книги Приказок, Книги Самуїла, Книги Енох і псалмів, з відповідними власними перерібками євангелистів. І їх не склав Ісус, бо він говорив тільки спонтанними фрагментами, а Проповідь на Горі це ціла дисертація.

Мораль виразно перероблена, бо в юдаїзмі „Око за око, зуб за зуб“ і ненависть ворогів. Але Ісус казав твердо: „Легше небу й землі минутись, чим із Закону одній титлі пропасти“ - Лк. 16. 17. Не дивлячись на таку бундючну заяву він з законом робив, що хотів, залежно від потреби й настрою. В його моралі не багато такого, що приємливе для здорового модерного суспільства. Заперечення світу не є дорогою до щастя й до правди. Ісус не піднявся вище своєї епохи рабства, варварства й залишився далеко позаду таких учителів, як Зороастер, Будда і Конфуцій, хоч ті жили 500 років до Ісуса. Вже 2000 років до Ісуса був закон Гамурабі, взорований на ще старшому сумерійському законі. Цей закон був кращий від Ісусового дилетантського й наївного закону. Ісус не був моральним учителем, ані суспільним реформатором. Нема ні згадки в нього про державу, суспільство, освіту, мистецтво й науку, хоч ті речі вже цілі сторіччя процвітали в Греції.

Його візія це візія іншого світу, але і про той інший світ він майже нічого не сказав. Сидіти по правій і лівій стороні Божого трону це гарна фантазія. Деякі моральні ідеали Ісуса навіть дуже гарні, інші зовсім абсурдні, наївні і штучні. Сівач розкидає зерно надаремне. Цей сівач сам Ісус. 2000 років доказали наївність і нежиттєздатність його моралі. Людська цивілізація й революція розуму самі виробили собі здорову й необхідну мораль. Ісус радить те, що противне здоровій та інтегральній людині: М'якість, служавість, самозгіднення, любов ворогів, непротивлення злу, втеча від сімейних і особистих зв'язків і т. д. Всі люди по своїй природі для Ісуса злі. „Коли з людини вийде дідько, то по якомуся часі вертається“ - Лк. 11. 24-26.

Ісус навіть не пробував змінити світ, а тільки дмухав у порожнечу своїх особистих фантазій. Історія Церкви обмита кров'ю людською і сповнена найогидніших людських страстей, показала, що варта його мораль. Його мегаломанія тільки позірно була прикрита зовнішнім пладиком повори, а його теологія це примітивна байочка. В своєму невилічальному егоцентризмі він вимагав від людей, щоб були вірні йому і тільки йому, а не правді. „той, що їсть м'ясе твого і п'є мою кров, перебуває в мені, а я в нім“ - Ів. 6. 55-57. А його афоризми і приказки енігматичні й дивовижні, часто взяті з Біблії, такої ж обскурантної книги, як і його мораль. Його фанатизм, у протилежності до Сократа, Пітагора й Аполлонія, завершується „вогнем вічним“. Жодному мудрецеві старини

"вогонь вічний" не прийшов на думку. Фанатизмі і справедливості не сходяться. Оцих декілька думок дають загальний і короткий нарис Ісусової моральності. Глибша студія виявила б багато більше недоречностей і примітивізму. Того роду мораль вирощує бездушних і безнадійних манекенів. Якщо християнство робить щось доброго, то тільки тому, що залишає Ісусову мораль в Євангеліях, а на практиці наслідують ту мораль, яка виростила людську цивілізацію без Ісуса.

7. Його чуда.

Чуда являються невідлучною частиною в мітології божеського. Зрозуміла річ, що сьогодні міти творяться тільки серед найпримітивніших народів і тільки там постають в уяві примітиву усякі чуда, окружені забобом. Найбільший з мітів і zarazом найбільше чудо, що Бог став людиною і своїми муками привернув людині її цілісність, розвивається за законом величної Божої еволюції. Ті, що писали Євангелія, мусли подоувати ті чуда, бо інакше бу ло б неможливо здобути зовсім банальними речами світ. Чи вони це зробили навмисне, чи самі були забобонні й вірили в ті чуда, про які чули від других, це річ для нас другорядна. Від смерті Ісуса й перших писань про нього минуло декілька десятків років і те, що передається з уст до уст, завжди набирає кольорів і фантастичних розмірів.

Пропорція чуд незвичайно велика, багато вища, як у інших подібних учителів і пророків. Бо чуд було аж 37. Каліки ходили, сліпі бачили, хворі видужували, німі говорили, мертві вставали, голодні були ситі й особливу увагу присвячено демонам, бо ті були пануючими в давнину. Сьогодні вони вже всі на пенсії, або в домах стариків. Кожна хвороба, кожне лихо на землі приписувалось демонам. Ісус навіть на апостолів накладав обов'язок виганяти демонів, бо сам не міг собі з ними дати ради. Ісус дуже любив пописуватись чудами і прив'язував до них особливу вагу і його накази ученикам замовчувати чуда, після того, як народ про них уже знав, бо таку річ хіба укрити неможливо, були тільки наївною гіпокризією. Ця гіпокризія мала його "небесну скромність" піднести в очах учеників. Він теж на вимогу фарисеїв дати небесний доказ відмовляється робити чудо - Мк. 8. 11-13. Дивно тільки, що фарисеї, що фарисеї, які мусли чути й бачити його чуда, вимагають небесного знаку. Але таких "коників" у Біблії безліч.

В Єрусалимі чуд не було, хіба що само воскресіння, до якого підійдемо пізніше. Не було мабуть тому, що це було космополітичне місто, де було багато чужинців, головню римлян і греків, і вся жидівська освічена "сметанка". Але назагал чуда мандрували в тогочасному світі по всіх краях і повторялися в різній обстановці. І біблійний світик вони не минали, а навпаки, знаходили дуже пригожий ґрунт. В самій Біблії багато чудес записано. Чуда супроводили пророцтва, бо тоді пророцтва набирали ваги. Особа Мойсея вся окружена чудами, такж Йошуа, Елія та інші без чудес обійтись не могли. Ученики фарисеїв виганяли демонів - Мт. 12. 27, Лк. 11. 19. А жидівський історик Йосиф розказує, як жидівські чародії витягали дідків з носа божевільного. Такі речі тоді були можливі, як і сам розмальований Ісус. Природної медицини ніхто, включно з Ісусом, не знав і знахарі були лікарями. Вони ще і в наші часи існують. В Талмуді теж повно наївних чудес, а про Ісуса говорить Талмуд, що він був успішним магіком.

Для порівняння наведемо декілька чудес із старинного світу поза Палестину. Іранський Мітра, подібно як Мойсей, добув воду зі скелі, але не палицею, як Мойсей, а стрілою. Всі святці на Сході робили чуда, в Тибеті лями, в Індії і Греції боги й факіри. Індійський Спаситель Крішна виліковував прокажених, підіймав мертвих, а й сам помер і воскрес. Будда ходив по воді, кормив голодних крушинами. Грецький Діонісій замінив воду на вино. Також римський Ескуляпій виганяв демонів із хворих людей. Аполлоній, сучасник Ісуса, був дуже подібний до Ісуса своїми чудами. Тацит розказує, що цісар Веспасіян плював на долоню, мазав очі сліпим і вони прозріли. А

в Олександрії він кульгавим випростовував ноги. В Гіпократа можна знайти багато чудес довкруги боротьби з демонами. Ось тільки декілька прикладів. Греки, коли випалювали горшки, завішували маску Горгони, щоб відстрашувати демонів.

З демонами змагались і в нас, в Україні, чарівниці. Чомусь переважно жінки, не чомусь, а виводячи чарівниць від Єви, яка змовилася з дідьком ще в раю. Цю спадщину перебрала дослівно Свята Інквізиція, яка спалила кількасот тисяч чарівниць в Європі. Але Ісус особисто прийняв ролю чарівника. Він твердо вірив у демонів, хоч сьогодні ми знаємо, що демони це тільки порожні слова. Він до них кричав: "Виходи геть, ти нечиста сило, з людини!" Як Бог він повинен був знати, що ніяких демонів нема, але такий то вже з нього був "Бог". Будда вчив: "Не пийте алкоголю", але Ісус замінив воду в вино в Кані Галилейській, на втіху розохочених весільників. Значить, Ісус захоплювався до п'янства. "І біси просили його: Коли виженеш нас, то пішли нас у стадо свиней" - Мт. 8. 31. Ісус вволив бісячу просьбу й загнав їх у стадо свиней, що паслися на березі озера. І свині всі поскакали в воду й потопились. Як зрозуміти паніку свиней і що вони завинили, що мусіли потопитись? Чи ж не можна було демонів прогнати на всі вітри? Але головне питання тут таке: Що робило стадо свиней в Палестині, коли жида не їли свинини?

Ось такі "святі" нісенітниці в Євангеліях; бо ж Євангелія це святі книги. Вольтер з гумором питався: Звідки взялось в Палестині 2.000 свиней в одному стаді? А про ті славні свині в Марка 5. 13 і в Луки 8. 33. Ісус накормив 5.000 людей % хлібами і - рибами - Мк. 6. 41-44. Це чудо нагадує манну в Синаї, якою Мойсей кормив виходців з Єгипту. "І назбирали кусків хліба й решток риб 12 повних кошиків" - Мк. 6. 41-44. Але звідки взяли кошики, коли не могли розжитись на хліб? Про сотворення кошиків нічого не говорить. Ісус успокоїв бурю й ходив по воді, подібно до Будди. "Вони побачивши його, як ішов по воді, подумали, що це привид і закричали" - Мк. 6. 48-51. Збирач податків вимагає від Ісуса й Петра грошей і Ісус, якого кишені завжди були порожні, без надуми знайшов ров'язку і каже до Петра: "Закинь вудку і яку рибу найперше спіймаєш, відкрий її рота і знайдеш в роті монету. Взявши її дай їм за мене й за себе" - Мт. 17. 23-27. Що Петро й зробив без надуми. Чудо дуже глупе й подібне до тих чудес, які Волт Дісней розказує в своїх гуморесках для дітей.

Про воскресіння Лазаря розказує тільки Іван Лука розказує про воскресіння сина вдовиці. Ісус лікував теж на віддаль: "Іди, син звій здоровий" - Ів. 4. 48-51. Сліпий прозрів - яка вартість такого поодинокого прозріння, коли незчисленні сліпі в світі? Чому не зробити видючими і щасливими всіх? Комічно звучать Ісусові слова прокляття на фігове дерево, яке не дало плодів. Кожене дерево дає, або не дає, плід і на це складаються природні причини. Але Ісус прокляв дерево в магичний спосіб, щоб воно більше ніколи не родило і щоб ніхто з нього не їв більше овочу - Мк. 11. 12-14. Чи ж можна дерево трактувати як живу істоту? І чи можна того роду літературу й того роду заклиначів трактувати поважно?

В апокрифічних Євангеліях були ще й не такі "чуда". Ось деякі з них: Коли діти, з якими Ісус бавився малим хлопцем, бу ли для нього замалі, то він підвищував їх вік. Ісус працював столярем у Йосифа, свого батька. Коли дошка була закоротка, то він чудесно продовжував її. Йосиф мав вигоду з такого сина. Також занизькі столики одержували вищі ніжки. Ліжка під наказом Ісуса розтягались до належної довжини. На полі, де не було води, під його наказом появлялось джерело, в якому жінки прали білля й обмивали немовлят. Коли Ісус бавився з однолітками, одного з них вкусила гадюка. Ісус наказав гадюці, щоб виссала назад свій яд, що гадюка сейчас же зробила. Коли учитель хотів набити прутом пустотливого Ісуса в школі, то учителеві спараліжувалась рука. Також інші нісенітниці, переважно з тих років, про які в Євангеліях нема згадки. Юстин в "Апології" 2 в. пише, що після хрищення Ісуса в Йордані

вода перемінилась в огненну ріку. В Євангеліях були ще й інші фантастичні чуда, які Церква елімінувала.

Якщо відняти з Євангелій всі чуда, то ніщо не залишиться. Вони тісно пов'язані зі всім, що написано й період діяльності Ісуса був би дуже блідий і непомітний без них. Якби вони не були, але чуда приходиться сьогодні категорично відкинути, бо життя само приносить переконливі чуда, як телевізія, радар, компютери й електричні телескопи. А найбільшим чудом всіх чуд це людський розум, який промощує невпинно дорогу до Бога. В примітивній давнині, серед забобону й гістерії, найчесніша людина могла повірити в чуда, бо розум спав. Але не сьогодні. Всі візії мають суб'єктивні причини, а усні передання перекручуються й розмальовуються в людській уяві на всі лади. Ісус із Назарету тільки жертва часу й людської уяви. А сам він не піднявся понад епоху рабства, деспотії, темряви й забобону. Чуда показують дорогу до магії, а не до Бога. Їх не можна серйозно трактувати, бо Бог не робить диковинних тріків, Бог сам себе не заперечує, раз усі закони природи від Бога. Кинені прокляття на фігове дерево це дівчацька нісенітниця, яку не можна приписувати Синові Божому і Спасителеві.

Тільки легковажність неграмотних мас робить байки про чуда можливі. Такі уявні чудеса трапляються і сьогодні. Що варте чудесне вилікування одної людини, навіть коли таке трапилось, коли мільйони хворі й навіть невилічально хворі. І тільки розум людський і шляхетні почування шукають належної розв'язки. Вартісна розв'язка це розв'язка загальна, а не індивідуальна. Поміч потрібна і в індивідуальних випадках і тут медицина є чудом природним і безсумнівним. Адже розум наш і наші шляхетні почування теж від Бога і його пляномірної дії. Але фанатичний Ісус вимагав, щоби в нього і тільки в нього вірити, бо "твоя віра спасла тебе". Як же комічно звучать слова одного батька, який привів до Ісуса свого сина каліку: "Я вірю, поможи моєму невірству" - Мк. 9.24. Віра в Бога й віра в себе самого має психологічну силу й помагає в видужуванні, це доказала медицина і психологія, але вірити в Ісусові міти і в нього самого це товкти головою в стіну.

Церква навіть говорить про лікувальні вартості мощів святих, якими торгували колись на всі лади, але сьогодні мощі належать вже до примітивного чаклунства. Їх хай собі носять єпископи в перстнях і на груди, але здоровій, віруючій в правду людині вони не потрібні, як і не потрібні Ісусові Євангелія. Під впливом незрозумілих "чарів" людський ум може зайти на безнадійні манівці і в сліпий кут балвохвальства, куди веде християнство. Як довго ми цього не зрозуміємо, так довго не станемо повновартісними людьми. Традиція обскурантних віків тягнеться за нами, путає наш розум і ноги і є прокляттям нашої історії. В історії нема чудес, а є людська дія, розумна, або глупа. Ми шукали спасіння в Єрусалимі, а не в Києві. Пощо шукати чуда, коли кожний факт на кожному кроці є чудом. Все наше життя є чудом.

Бог дає нам мільйони чудес, які ми не спостерігаємо, не розуміємо, топчемо по них, а шукаємо чуда в старинних і примітивних записях. Шукаємо чуда, що проти законів природи. Такого чуда не знайдемо ніколи. Молитесь за посередництвом святих, Цариць Небесних, Синів Божих це звичайна ідолатрія, негідна живої людини. Ми всі сини Божі й Бог має три і пів мільярдів синів і дочок на цій планеті. Посилати секретаря до Бога, щоб писнув щось Богові на вухо в нашу користь, бо сам Бог задалеко, щоб нас почути, це ображати Бога і знецінювати себе самого. Бог є всюди і всі чуда природи від нього й не треба було йому прсилати свого Сина на землю, щоб робив чуда, бо він післав нас. Жодне чудо не зробить $2+2=5$ і жодне чудо не вимаже недоречностей євангельських чуд.

8. Смерть і воскресіння.

Ісусова смерть, розп'яття і воскресіння це абсолютна фікція, видумана на базі містерій вмираючих і воскресаючих богів сонця, які традиційно обхридилися в багатьох країнах і в нас в Україні. Ті, що написали Євангелія, не видумали цієї легенди, а тільки перейняли від народу. Сонце заходить і сходить, осіннє сонце вмирає, весною воскресає. На тлі плодючості й безсмертя відбувались дуже урочисті святкування. В Палестині долучилась до того Пасха, свято виходу з єгипетської неволі, коли вбивали дитину в жертву богам, а пізніше замінили її вівцею, і причащались. Кров жертви мала давати безсмертя і прощення гріхів.

Ісус на хресті прийняв значення кривавої жертви. Кров його, як і кров вівці або кози, мала змити гріхи народу. Смерть Ісуса це тільки епізод, а не поняття вічності, як це інтерпретує християнська теологія. Павло втілює в Ісуса старинну мітологію про Месію, який спасає грішників власною кров'ю. Павло говорить про розп'яття, але не подає деталей. Деталів наробили людські плітки й уява євангелістів. Тайна Вечера є бенкетом поклонників містерій при приношенні жертви. Передання про те, що Бог так любить світ і людей, що власного сина посилав, щоб спасти світ - Ів. 3.1-17, тільки байочка, яка розцвіла на загальній мітології тих часів. Вмираючі й воскресаючі боги давали надію на краще майбутнє, на скорий кінець цього грішного світу. Ті, що каються, рдержать безсмертя.

Традиція містерій походила зі сірої давнини. Сумерійський бог Таммуз вмирав кожного року й богиня Інана визволяла його з підземелля. Вавилонський бог Мардук був вбитий. Його тіло було прощтовхнене копією. Жінка мила його тіло, богиня плакала над його тілом, але він знову воскресав весною. Його воскресіння було подією над дияволом Тіаматом. Єгипетський Озіріс теж був вбитий злим Сетом, але його знову приводить до життя богиня Ізиди. Озіріс бог сонця, зерна й засівів. За вмираючими богами плакали, з воскресінням радувались і влаштовували гуляння. Наші чудові гагілки це старинні вітання воскресаючого бога Хорса. Грецький Діонісій і Орфей, римський Ескуляп і Бакх, фригійський Аттіс, іоанський Мітра, фенікійський Есмун, жидівський Баал, сирійський Адоніс і багато інших, від Тибету по Мехіко мали подібні вірування. В Мехіко вбивали тисячі рабів у жертву богам. Єрфічні братерства в Греції були подібні до перших християнських громад. Перші християнські громади вийшли з містерій бога сонця. Пітагор, Мані й Аполлоній були під впливом тих містерій.

Культ Мітри, посередника між людьми й богом, аж візантійський імператор Юстиніян заборонив. В Олександрії вкидали образ Адоніса в море і плакали, так як ми плачемо: Претерпів еси за нас страсті!... Потім з тріумфом і співом витягали бога з води і празнували, як і ми на Великдень. Християнство в нас злилось в одно з давніми традиціями. На саркофагах різьбили Адама або Озіріса, а в нас хрест. Ескуляпа вбивав грим. Бакха розривали звірі на куски. Але вони знову тріумфально воскресали. Анаксагор мусів втікати з Греції перед засудом смерті, коли сказав, що сонце тільки горюча маса. Прометей був розп'ятий на скелі, бо викрав з Олімпу вогонь і дав людям. Але його визволив скитський бог Геракл. Прометей був розп'ятий в формі хреста, бо хрест був символом вогню. Про нього писали Гете, Байрон, Шевченко, Франко й Леся Українка.

Боги сонця були теж вроджені від Діви. 22 грудня в Римі на сосновий хрест прив'язували статую молодого чоловіка й хоронили. Після цього відбувалось воскресіння Аттіса. Ось тільки декілька деталей про давніх богів-спасителів. Про них можна бж писати цілі книги. І того роду література в українській незалежній державі напевно колись буде. Згідно з цими пребетими переданнями в Марка 8.31 є ось-така вставка слів Ісуса про себе самого: „Син Чоловічий мусить терпіти багато речей і відцурається його старшина, священники і книжники, і вб'ють його і на третій день він воскресне“.

В'їзд Ісуса до Єрусалиму був тільки консеквенцією його трикратних

предсказань про свою месіянстичну смерть. Він не їхав туди, щоб учити, а щоб умерти. Також було тоді свято Пасхи й Пасху святкували жиди в Єрусалимі, при Храмі. Перед в'їздом посилав Ісус учеників до села, щоб знайшли ослицю—Мт. 21.2. А в Івана 12.14-16: „Ісус найшовши молодого осла сів на нього". Питання, яким правом користувався Ісус чужим ослом. Але осел був конче потрібний для сповнення національної мрії Ізраїля. Бо сказано в пророка: „Кажу тобі, дочко Сіону, що твій король прийде до тебе, їдучи на ослі". І весь в'їзд це фікція, або літературна творчість. Мало знаний Ісус несподівано тріумфально в'їздить до Єрусалиму, серед великої товпи, яка кричить: „Осанна, сину Давидів! Вітаймо надходяче Царство нашого батька Давида!"—Мк. 11.10. І ця сама товпа пізніше абсурдно кричить: Розпни його! Також така велика подія, як тріумфальний в'їзд відбувається без найменшої уваги римського гарнізону. Все це видука Марка, бо історія таких подій зовсім не знає.

Тайна Вечеря теж має ритуальний і мітичний характер, пов'язаний зі звичаєм визнавців містерій їсти м'ясо й пти кров вівці, або вола, уявляючи собі, що вони їдять самого бога й таким чином єднаються з ним на віки. Тайна Вечеря з жидівської та іншої мітології перейшла в християнство. Ісус в євхаристії це двійний бог сонця. Жиди, які жили в Синаї, їли білого верблюда й пили його кров, ідентифікуючи себе з Баалом. Ісус узяв хліб і сказав: „Прийміть, споживайте, це є тіло моє"—Мт. 26.26. І взявши чашу сказав: „Пийте з неї всі, бо це є кров моя Нового Завіту, що за многих проливається для відпущення гріхів"—Мт. 26.27-28. Новий Завіт означає Новий Договір з Богом. Дивно вражає, як може жива людина ламати хліб і казати: „Іже, бо це моє тіло. Павло про коринтян пише, що вони їдять при столі Господньому і при столі демонів, цебто як учасники містерій.

Про зраду Юди Ісус предсказав: „Один із вас мене зрадить, один, що їсть зі мною"—Мк. 14.18. Ті самі слова в псалмі 41. Але Синедріон не потребував ніякої зради, бо Ісуса знали й він не ховався. Театральний поцілунок Юди зовсім непотрібний, бо він не розкрив жодного секрету. Але Юда каже до тих, що його купили: „Коли я поцілую, то не буде він"—Мт. 26.46-50. На поцілунок Ісус відповів теж абсурдно: „Друже, чого ти прийшов?"—Мт. 26.50. Також дивно, чому арештують вночі, в Гетсиманському Саду, коли нераз була нагода арештувати його задня. Ісус декілька разів передбачував свою смерть. Як же він тоді може надіятись, що може смерть його все ж таки обійде? Він молиться в саду: „Отче мій, якщо можливо, нехай мине мене ця чаша"—Мт. 26.39. Чому ж ніхто не боронив Ісуса при арешті, крім Петра, який носив при собі меча і з любови відтяв слугі первосвященника вухо? Чому товпа з тріумфальної зразу перейшла на байдужість? На такі питання нема відповіді. А Швайцер каже: „Ті проблеми були прикриті снігом. Сніг розтанув, але проблеми залишилися".

Хто ж арештував Ісуса? В синоптиків жидівська поліція, або слуги первосвященника, а в Івана „когорта". Скопленого Ісуса, як розказують Євангелія, привели до Каяфи, найвищого жерця, який скликав суд Синедріону. Чому суджено його вночі? Теологи оправдують це тим, що Ісус був арештований в четвер вночі, а в п'ятницю під вечір починалась Пасха. А в Пасху судити заборонено. Вранці ж треба було Ісуса відвести до римського намісника Пилата, щоб затвердив присуд. Це дуже натягнене оправдання, бо можна було його арештувати раніш і навіть у п'ятницю можна було відбутися два суди, жидівський і римський. Синедріонові не вільно було самому видавати присуду смерті й навіть не було такого закону, який карав би того, хто вважає себе Сином Божим. Каяфа запитався: Чи ти Син Божий? Ісус potwierдив це. Йому закинули теж, що він хоче знищити Храм і відбудувати за три дні, як Ісус чванився. На нього плювали і жбурдали камінням. Суд Синедріону нагадує Св'яту Інквізицію, а товпа фанатиків, що вела його до суду, християнських фанатиків, яких були мільйони в історії. І є ще й сьогодні серед

нас, правдиві й роблені.

Вранці відбувся суд перед Пилатом, в палаті тетрарха, нащадка Гродового Пилат запитався: Чи ти цар юдейський? Ісус potwierдив. Пилат не трактував слів Ісуса поважно, бо знав, що він жоден цар, але й не бачив у тому причини до покарання, як того вимагали жерці. А був звичай в Палестині, що перед Пасхою відпускали одного злочинця, засудженого на смерть. Пилат запропонував відпустити Ісуса. Але жиди просили Вараву й Пилат погодився. Теж Ісус віддав їм на власну відповідальність. Ця розповідь євангелістів тих невірна. Пилата показано ягнятком, бо така була політика перших християн і Павла, щоб не дразнити римлян і звалити всю вину на рабів і їхніх поплентців. Тимчасом історія показує Пилата брутальним і самодуром. Він ненавидів жидів. Коли він навмисне повісив римського вірла на Храмі в Єрусалимі й в храмові гроші хотів будувати водопровід, тріпа облягла його в Цезарей, де була його офіційна резиденція, протемтуючи. Полягали на землю й заявили, що воліють вмерти, коли Пилат не здійме орла й не віддасть грошей. Пилат мусив для спокою поступитись. Про це нема нічого в Євангеліях. Лука й Іван про Вараву теж нічого не знадують.

Дивна була поведінка учеників Ісуса, які повтікали й вірний Петро три відрікся Ісуса. І на нім збудувалась Церква християнська, беручи за приклад Петрове відречення, бо завжди в історії відрікалась науки Ісуса, як нерезальної, а руководилась звіриним інстинктом. Історія це надто обильно доказала. Хоч і нерівного характеру був Ісус, як показують Євангелія, але був впертий і любив накидати свій авторитет. Тому й загинув, бо ідея спасіння засліпила йому весь розум. Це тільки, коли думати про Ісуса людину, як показано в Євангеліях. Але смерті Ісусової на хресті ніколи не було, бо не було за що його розпинати. Наївна ідіооинкразія, що він „цар юдейський“, це ще провина, яка заслуговує на смерть.

Без смерті Ісусової й воскресіння не було б християнства. І тому євангелісти розмалювали те, що їм було потрібне. Особливо хрест розмальований дуже театральньо. В ранніх катакомбах ніде нема зображення Ісуса, розп'ятого на хресті. Його показують як ягня, або рибу, потім як людину зі знаком хреста на чолі. Іноді ягня держить хрест ногою. В Апокаліпсі Івана хрест називається „знаком звіра“. Християнський автор 3 в. Фелікс Мінуцій пише: „Відкинувши хрестів, то ми їх зовсім не почитаємо“. Хрест це знак давніх вірувань, який означав вогонь, бо потирано дві палочки для здобуття вогню. Цей знак був святим у кельтів і етрусків. Зустрічається теж він у різьбах трипільської культури. В інших народів, як єгиптяни й вавилонці, це не був хрест, а стовп із поперечкою на самім верху і кружком посередині, що означав сонце. Грецькі й римські жерці мали хрестики на своїй одежі, а римські вестальки мали хрестики на нашійниках.

Євангелія говорять, що Ісус „висів на дереві“. Так написано грецькою мовою. І римляни прив'язували злочинців до стовпа з поперечкою на верху, але не до хреста. І прив'язували, а не прибивали цвяхами, бо тіло на цвяхах не вдержиться. Цвяхи видумка Церкви, про них в Євангеліях не згадується. Цвяхи ми „з Ісусового хреста“ торгувала Церква й тих цвяхів була стільки, що можна б льокомотиву збудувати, перетопивши їх. Римляни мали на своїх прапорах і стандартах хрест не тому, що почитали Христа, а був це знак Мітри, опікуна римського війська. Навіть на хресті Ісус не вірив, що Бог його опустить. Тому грішникові, що біля нього був розп'ятий, сказав: „Амінь, кажу тобі, сьогодні будеш зі мною в раю“—Лк. 23. 43. Але скоро заламався й поводився зовсім не як Син Божий. Хвилювався і плакав—Ів. 11. 33. Не було його наміром терпіти і Єгова, на якого покладався й називав „Батьком“, опустив його. „Ісупіт був, як великі краплі крові, що падали на землю“—Лк. 22. 44. Він навіть застогнав: „Мій Боже, чому ти мене рпустив?“—Мк. 15. 34. Були це слова 22

псаду, отже навіть останні хвилини життя Ісус жив біблійними ілюзіями. Його останні хвилини не давали надії на Царство Небесне, про яке він

так часто з захопленням говорив. Він помер розчарований, опущений учениками, зі стогоном одчаю, а зовсім не як Месія. Звичайно вмирання на хресті тривало декілька днів, але Ісус помер за декілька годин. Його скоро смерть була конечністю. Розбійникам поламали кости, щоб скоро вмирали, а Ісусові дали пити вина оцту і прокололи груди списом, бо наближалось свято, коли не вільно хоронити. Ориген писав, що скоро смерть Ісусова на хресті була чудом. Йосиф з Ариматеї, мабуть приятель Ісуса, його хоронив у печері. І тут, разом зі смертю, нові чуда. Сонце затьмилось, а хто його затьмив, то невідомо. Чи театрал Єгова, чи самі євангелисти? Також гроби відчинились, безліч мертвих воскресло й ходили по Єрусалимі. Дивно тільки, що ніхто в Єрусалимі на тих ходячих по вулицях трупів не звертав уваги і про таку незвичайну подію тодішні історики не пишуть ані слова.

Тут треба визначити, як тісно пов'язане розп'яття Ісуса з жидівським святкуванням асхи. Бо якраз на Пасху він помер. Євангелисти получили його смерть і Пасху в одно. Жиди святкують Пасху весною, сполучивши її з давнім празником воскресіння сонця. Але Пасха це вихід з Єгипту й сьогодні жиди їдять тільки прісні паляниці, або „мацот“, а колись вбивали ягня, а навіть у виїняткових случаях верблюда, і празнували. З тою традицією пов'язана і Тайна Вечеря Ісусова й ми сьогодні сповідаючись і причащаючись продовжуємо жидівську верблужу традицію, бо ми бідні паломники до Єрусалиму, які не мають своєї власної культури.

Смерть Ісуса була смертю ягняти, вола, або верблюда. А колись жиди приносили людську жертву. Про це говорить Біблія. Також Терплячий Слуга Деветеро-Ісаї це в євангелистів Ісус. Іван 1.29 пише, що Ісус вмирає як „ягня Боже, що бере на себе гріхи світу“. Ісус як правовірний жид зберігав Пасху й сам стався центром християнської Пасхи, перейнятої від жидів. Пасха в Старім Завіті згадується 48 разів, а в Новім Завіті 28 разів. Лука 22. 7-23 розказує, як Ісус і ученики святкували Пасху. „Прийшов же день опрісноків, коли треба було принести в жертву пасху“... і т.д. Пасха згадується в Діяннях Апостолів 12.4, подібно як у Мойсеевому Виході.

Як було заповіджено, Ісус мав бути в гробі три дні і три ночі. „Як Йона був у череві кита три дні і три ночі, так і Син Чоловічий буде перебувати в землі три дні і три ночі“ - Мт. 12. 39-41. Коли ж його похоронено в п'ятницю під вечір, а в неділю вранці його вже в гробі не знайдено, то не так важко підрахувати, щоб переконатись, чи слова Матея здійснились. Три години темряви й роздерта заслони в Храмі це тільки літературні ефекти. Пліній описує затьміння сонця по смерті Цезаря, але ані слова про Христа, або затьміння чи темряву. Матеєм це від себе додає землетрясення, відкриття гробів та інші чудасії. Все те було потрібне, щоб заохотити перших християн в їхній вірі. Є ще й романтичні історії, що Ісуса знято з хреста ще живим, що підкуплено жовнірів, що Ісусові дано лікарство тоді, як був на хресті, що його вкрадено з гробу, що огорожник за гроші викрав тіло з гробу і вкинув до каналу. Про це пише дослідник Раймарус, але дуже непереконливо й без доказів. Як одинокий доказ на зняття живим з хреста є слова в 5-ій книзі Мойсея: „Його тіло не повинно залишатись на стовпі через ніч, бо повішений є проклятий Богом“.

Ісус не залишив ніяких інструкцій, що до дії після його смерті. Це дуже вражає, бо людина з месіянністичними аспіраціями знаючи про свою смерть, повинна залишити близьким собі якісь вказівки й доручення. Він тільки говорив про „Другий Прихід“, який ніколи не здійснився. До учеників він говорив: „І всі будуть ненавидіти вас за моє ім'я. Хто ж видержить до останку, той спасеться. Коли ж гонити будуть вас в одному місці, то втікайте в друге, бо дійсно кажу вам, що не обійдете міст Ізраїля, як Син Чоловічий прийде знову“ - Мт. 10. 22-23. Смерть і воскресіння це центральна догма християнства і ставити її під сумнів це наражуватись на християнський фанатизм. Ніхто не був свідком воскресіння, а тільки, як розказують

євангелисти, знайдено гріб порожній. В Діяннях 26.23 сказано, що Ісус „був перший, який повинен воскреснути з мертвих“.

Розповідь про воскресіння фрагментарна й контроверсійна. Кожний євангелист розказує інакше. Ісус з'явився різним особам, а по 40 кабалістичних днях знісся на небо. Цельзус каже, що про його воскресіння розказувала тільки півбожевільна жінка. Марко 16.1-8 пише: „Три жінки знайшли порожній гріб і втекли зі страху, замість тішитись. Віру в воскресіння створили віруючі, бо недовіркам, або нейтральним, він не з'явився. Петро 1.3.18 пише так: „Вбитий тілом, але воскрес духом“. Кому з'явився, теж різна розповідь. Ученикам по дорозі в Емаус з'явився і чомусь довго його не пізнали. Знову явився при вечері й Тома не повірив. Звідси „невірний Тома“. Назагал з'явився 12 разів, теж кабалістичне число, таке знайоме в Євангеліях. Павло, головний автор ідеї месіанізму, навіть не згадує про порожній гріб, але тільки про воскресіння з'явлення.

Воскресіння це тільки злуда, заімпровізована учениками, бо вони розуміли, що мертвий Ісус не викликав би думки про інкарнацію самого Бога. Смерть потрясла їх і вони маловіри повтікали, але „воскресіння“ дало новий товчок для віри, бо тільки смерть з воскресінням це життя вічне й відпущення гріхів. Воскресіння роз'ясняли теж пасхальним ягнятком з Біблії, де Ісус заступив Ісаака, бо помер підчас пасхальної жертви в Храмі. Ученики Аполлонія, сучасного Ісусові, розказували, що Аполлоній по смерті з'явився їм, а потім знісся на небо. Навіть філософ Протей, сучасник Ісуса, спалив себе живцем і знісся до неба. Але Цельзій в це не вірив. Він каже, що Ісуса вкрали з гробу жерці й фарисеї, щоб не допустити до почитання по смерті, як це було в Єгипті з гробом Осіріса. Матей розказує, що жерці підкупили воїнів, щоб ті говорили про крадіж тіла Ісусового.

Про воскресіння того, що збирався спасати весь край, населення міста і краю нічого не знало. І коли Ісус був Спасителем, то чому з'явився не всім, а тільки ніби крадькома, кільком вибраним? Також, чому Ісус мусів воскресати тілом, коли він Бог? Чому взагалі воскресіння тілом, коли душа йде до неба й коли не було ще Другого Приходу? Те воскресіння не залишило ніякого сліду на юдаїзмі. Але Павло бачив, що юдаїзм прогорів, тому писав: „І воскрес на третій день, як було написано“ - Кор. 15.3-5. Якщо було десь написано, то в вавилонських табличках, за сумерійським переказом: „Три дні спочиватиме в гробі“ і Єремія це скопіював. Аж Нікейський Собор 325 р. установив Воскресіння Христа як догму, хоч Ісус з учениками справляли тільки жидівську Пасху й перші християни ідентифікували смерть Ісуса з містеріями сонця.

Ідея воскресіння утривалилась, чого доказом поширення християнства, яке почавши від Юстиніяна було вже поширене гвалтом. Павло в Листі до Коринтян 1.15 каже: „Якщо Христос не воскрес, то наша проповідь порожня“. Також дату воскресіння святкували до 325 р. в різні пори року. А про вознесіння пише Лука 24.50-52 так: „І коли благословив їх, став віддалятися і підноситись до неба“. Традиція вознесіння була теж і в жидів. Елія вознісся до неба на палаючій колісниці, запряженій в баскі коні. Як бачимо, чим старший міт, тим більше в ньому фантазії. Про це пише 2 Царі 2.11. Його колісниця це персоніфікація сонця. Геракл, подібно до Елії, вознісся до неба на колісниці, запряженій в 4 коні. Возносились і інші боги, королі та лицарі. Елія не був сам. Бо перед ним вознеслись Енох і Мойсей. Сьогоднішня людина має право запитатись, чому небо якраз вгору.

В апокрифічній літературі Пилата підкупили й пізніше Пилат покінчив самогубством. Тсь-так перекручуються легенди. В Євангеліях це підкуплений Юда наложив на себе руку. Сенека пише, що Геракл вмираючи сказав: „Сповнилось“ подібно до Ісуса. В Талмуді про Ісуса тільки коротка згадка: „В навечеря Пасхи розп'ято Ісуса Назарена“. В книзі Тодот Ешу написано дещо більше: „Ісус Назарен був розп'ятий перед Пасхою. Його тіло це в п'ятницю знято й сейчас поховано. Але огордник Егуда витягнув його з гробу і вкинув до вод-

ного каналу свого городу, так що вода його накрила. Коли ученики Ісусові прийшли і не знайшли тіла в гробі, зголосили вони королеві, що Ісус воскрес". Ідеться тут про королеву Олену, про яку пише історик Йосиф. В Толдот Ешу написано теж, що після арешту Ісуса відбулася демонстрація зелотів і Ісуса звільнено, але пізніше знову арештовано. Цельзус в 2 в. пише, що Ісус після присуду пробував втікати.

Затьміння сонця, що сталося зі смертю Ісуса, було дуже популярним висловом літературним в тих часах. Геродот і Пліній розказують про затьміння сонця підчас боротьби медів з лідійцями. Налякані заключили мир. Геродот розказує теж, що коли Ксеркс вибирався в похід на Грецію, було затьміння сонця. В давніх вавилонських табличках записано, що коли затьміння сонця, то король умре. Римська легенда, яку передав Плутарх, каже, що коли вмирав король Ромуль, то була темрява. Плутарх розказує теж, що Ромуль по смерті з'явився своєму приятелеві Юлієві Прокулеві. Знову ж Вергілій пише, що коли замордовано Цезаря, була темрява.

Ми вже писали про те, що в смерті й воскресінні Ісуса нема нічого історичного. Легенда цю створили апостоли. Без смерті й воскресіння не було б Месії, ані месіянзму. Не було ніякої історичної кінчености його смерті. Смерть і воскресіння це така сама догма, як і Тайна Вечеря. Опис смерті це фікція, створена переданнями й авторами Євангелій. Писарі, жерці й фарисеї не мали причини ненавидіти його. Ученики по смерті були більш заінтересовані теологією, чим історією. Притому в початках були такі схвильовані, що не знали в яку сторону повернутись. Видумане затьміння сонця мало підчеркнути вагу Ісуса в історії, але підчеркнуло тільки легендарність. Відкриті гроби й ходження мертвих зовсім абсурдні і смішні. Теофіл в 2 в. пише: "Як дерево в'яне, щоб весною прокинутись, так Ісус Христос вмер, щоб воскреснути". Ці слова нагадують культ плодючости, сонця й весни. Насувається тут думка про Трійцю, коли Бог в виді людини, чи Сина, ходив по землі, то дві другі частини Трійці могли бути невидні. Але коли був розп'ятий, то мусіли всі три бути розп'яті. І чому таку дивну дорогу вибрав Єгова, щоб змити образу нанесену йому людьми?

Чи ж конче треба було аж себе самого розп'яти? Бо ж Бог і Син, як каже християнська теологія, не те саме. Бог посилає Сина й каже йому, тобто собі самому: Ти маєш мене смертю переблагати, бо в мене страшний гнів. Це значить, що коли Бог сам умре й воскресне, то його гнів залишиться в гробі. Чи не простіше було б, коли б Син попросив Батька: Прости, забудь! Навчи, як мають робити. Але ні, треба було влаштувати цю неймовірну пригоду. Все це доказує, що оці нісенітничі придумали люди, а не Бог, бо Божа мудрість незглибима. Чого ж тоді ті, що вірять в цю байочку, плачуть по церквах і б'ють поклони, коли Ісус того сам хотів? Тут Єгова жорстокий супроти себе самого й карає себе самого за гріхи других. Але Ісус з Назарету, як звичайна людина, вірив у жертву людську для добра других, бо в жертву вірила вся епоха. Всі вірили, що гнів неба можна усмирити тільки кров'ю. Була очікувана нова епоха, тому й легенда про воскресіння і цю легенду піддержав Павло пишучи, що хрест був "силою Божою і мудрістю Божою". Раціоналістичні греки того ніяк не могли зрозуміти, тому й висміяли Павла. Але рабам це підходило.

Юстин, церковний учитель 2 в., писав: "Якщо ми кажем, що Логос, цебто Ісус Христос, наш Учитель, був розп'ятий, помер, знову встав і піднявся до неба, то вашим синам Зевеса ми не приносимо нічого чужого як порівняння". Є деякі дослідники, які питають: Коли Ісус помер добровільно, то чи не треба це трактувати як самогубство? Він хотів змерти, він втікав від жорстокостей і складностей життя, яке не міг перенести. Якби не Павло, його не зробили б Богом, а його терпіння нікого не спасли. За спасіння, за добро, за щастя людей треба зовсім інакше посвячуватись. Смерть на хресті безцільна, гротескова. Матей каже: "А це все сталося, щоб сповнилося, як бу-

до сказане Господом через пророків"-1.22.Якщо тільки тому,що так предсказав жидівський пророк,то могло ніколи не статися.

Анзельм,італійський монах 11 в.в книжці„Чому Бог бтав Чоловіком"протестував проти театральщини в зображенні смерти й воскресіння Ісуса.На його думку Бог любить людей і кара це не пімста.З дияволом,що спокушує людей,Бог не має ніякої умови.А Ісус це Другий Адам,який тільки заплатив за свої гріхи.Є це один із прикладів наївної інтерпретації християнських теологів.Абеляр,французький філософ 12 в.питається,як смерть невинної людини меже зменшити несправедливість у світі.Але й він думав,що смерть на хресті є доказом Божої любови до людей.Так думають всі християнські апологети,такі як Дан Скотус,Оккам,Лютер,Цвінглі й Кальвін.Цей останній каже,що Ісус терпів в душі муки засуджених на вічний вогонь людей.І тут виразне противоріччя--а хіба вічний вогонь це любов Божа?Може дещо відмінне світло впало б на смерть і воскресіння Ісуса,якби всі ті відмінні від Євангелій документи не були Церквою знищені.

9. Другий Прихід.

Вже до народження Ісуса ходили тривожні чутки про кінець світу веред напруженого положення в світі.Незчисленні мільйони рабів,тиранія й експлуатація селян вимагали зміни.Число містів зростало.Місти це ті,що належали до культу бога сонця і Спасителя.Притім часті війни і спустошення вимагали нової ери.Ще клинове письмо часів вавилонського Саргона II 721 р.ст.ери обіцяло нову еру,а асирійський король Асурбаніпаль 668-26 ст. ери мав бути очікуваним Спасителем і його святкували як Сина Божого й жерці співали:Сповнилося!Та не сповнилося тоді жидам,бо їх Ассирій розвіяла по всьому Сході.А після асирійської ще й вавилонська неволя.Кира іранського,який визволив жидів з вавилонської неводи,жиди молитовно почитали як бога,але самі очікували власного царя Спасителя,який збудував би могутню ізраїльську державу,щоб панувати над цілим світом,бо так предсказали пророки.Олександра Македонського теж величали скрізь як бога й очікували нової ери.

Будда прийшов з неба,щоб принести знання,як спасити.Індійська книга Бхагават Гіта пише про Спасителя-аватара,який має спасти від лиха й установити Закон.Перська легенда говорить,що спочатку кожного тисячоліття з'явиться один із синів Заратустри,Спасителя,щоб закріпити віру в добро і знищити ворогів.Кінець світу наближається.Мертві встануть і все,що зле,згорить разом із пеклом і пекла не стане.Так пише книга Ясна,частина великої Авести.Відносно пекла,як бачимо,куди краще,чим у християн.Платон виступає проти фальшивих писань Орфея,Божого Сина Гермеса,богині Ізиди й Пітагора,які заповідають кінець світу.Навіть у Єгипті в 2 в.ст.ери жрець Мането ніби то знайшов книги,написані богом Тотом-Гермесом з містичними предсказаннями кінця світу.В бігу знаходяться тисячі гермесівських посланій з Дівицями,Спасителями й візіями нового світу,що скоро прийде.

Єгипетського короля Птолемея вітають в Олександрії й очікують нової ери.Коли цісар Август у Римі,63 р.ст.ери до 14 р.н.ери,закриває святиню Януса,який був дверником до вищого світу,і сам проголошує себе богом,усі думають,що він Спаситель.Горацій пише про прокляття пролитої крові й радить шукати острова блаженних.Це спорадичні нотатки дають картину загального настрою.Особливо важке було життя в Палестині,де жиди вже декілька разів стратили незалежність,не дивлячись на прекрасні обіцянки Єгови.Учителі закликають до каяття,бо кінець світу наближається.Месія йде й нова ера,або Царство Небесне,ось тільки за горами.Іван Христитель з учениками теж закликає до каяття й обіцяє новий лад.До нього йдуть христитись,щоб заслужити на спасіння.Пішов і Ісус,але чому безгрішний Ісус пішов,то незрозуміло.

Хрищення Івана,так як і Тайна Вечеря,пов'язані з есхатологією,або вирішальним днем і спасінням.Таких передвісників,як Іван,було більше.Ті,що

вірили, ховались по печерах, сходились вночі в затаєних місцях і молились. Були й такі, які згідно з наукою Христа все роздавали, що мали, й чекали. Павло писав: „Час залишився короткий”-1 Кор. 7.29. Павло, який вложив весь свій ентузіазм у діло спасіння, надіявся подвійного Месії. Не тільки спасіння душі, але й політичного визнання жидівської справи. Уява примітивних людей розмалювала Месію яскравими кольорами, хоч загал був дальше непевний, навіть байдужий.

Три основні струї месіянїзму злились в одно. Зороастер, Ісус і юдаїзм. Павло в Листах обіцяв: „Труби затрублять і мертві встануть незіпсутими й ми будемо інші”-1 Кор. 15.52. Ессени теж молились гарячо й очікували скорого приходу Месії. Всі християни вірили в скору розв'язку: „Не минеться цей рід, як це все станеться”-Мат. 24.34. Апокаліпса Івана каже: „Впав, впав Вавилон, великий облудник, стався оселею бісів”-18.2. Разом з кінцем цього світу відбудеться Страшний Суд. Він бу заповіджений Біблією і про нього пишуть Євангелія: „Багато буде покликаними, але мало вибраними”-Мат. 22.11-14. Отже треба каятись, бо тільки вибрані будуть в Царстві Небеснім. А грішники підуть на вічні муки, а праведні в життя вічне-Мат. 25.

Жодна релігія не є така жорстока, як християнська, яка посилає грішників „на вічні муки”. Ісус прямо насолоджувався, заповідаючи „вічні муки”. Це був його наркотик, як у п'яниці горілка. Вічний вогонь відкинули Епіктет, Сенека та й інші мислителі й учителі, але це були інтелектуали, а не заворожені лунатики. Навіть Біблія вчить, що чесні по смерті йдуть до неба, але Ісус сказав: „Ніхто не ввійшов до неба, тільки той, що зійшов з неба, Син Чоловічий”-Ів. 3.13. А в Діяннях 2.29-34 навіть таке: „Давид не ввійшов до неба”, в розумінні перед судом. Суд заповідали Данило, Енох, Ісаїя й Езра, але тільки віра в Ісуса дасть спасіння, або відпущення гріхів. „Хто в нього вірить, одержить відпущення гріхів”-Діяння 10.43.

Очевидно, вирішальний момент буде тоді, коли прийде другий раз на землю Син Чоловічий. „Будьте готові, бо не знаєте, в котрій годині прийде Син Чоловічий”-Мат. 24.44. „Надходить час, коли всі, що в гробах, почують голос Сина Божого”-Ів. 5.19. Знову і знову повторяться заповідь Другого Приходу: „Бо Син Чоловічий прийде в славі Вітця свого, разом із ангелами і присудить кожному згідно з його ділами”-Мат. 16.27-28. Ученики Ісуса чують те, що він заповідає й питаються: Коли ж це буде? Ісус відповідає без вагання: „Дійсно кажу вам, ви це не обійдете міст Ізраїля, як Син Чоловічий прийде”-Мат. 10.23. Або в Марка 9.1: „Дійсно кажу вам, деякі з оцих, що тут стоять, не помруть, заки побачуть Сина Чоловічого, який прийде в Царстві своїм!”

Але надаремні були їхні очікування, бо слова Ісуса були словами лунатика. Павло теж підіймає ту саму тему: „Отже ті, що живі й яляшаться, будуть підняті разом із мертвими в хмари, щоб зустрінути Господа в повітрі”-1 Тес. 4.17. „Господь сам зійде з неба, зголошений ангелами і трубами Божими й мертві в Христі воскреснуть”-1 Тес. 16. Але прихід не стався і труб ніхто не чув і хмари поплили самі, без Ісуса. А Церква зробила пізніше з Другого Приходу космічну проблему на тисячі років, перекручуючи слова Ісуса. Ще Тертуліян 155-222, визначний Отець Церкви, писав: „Скоро Ісус прийде в королівській одезі”. І хоч надія сильніша від розуму, але й надії розвиваються. „На хмарах небесних прийде він і буде сидіти по правиці всемогутнього Бога”-Мат. 26.64. Слова ці залишилися назавжди мітичною візією збаламучених людей.

Після Страшного Суду наступить, згідно з пляном Ісуса, Царство Небесне, але тільки для вибраних. Доктрина терпіння пов'язана з доктриною Царства, бо терпінням Бога на хресті бодай частина грішників мала б дістатися до неба. Вже Ісаїя говорить про „Терплячого Слугу Божого”, що християнській теологи інтерпретують фальшиво, бо Ісаїя мав на увазі не Ісуса, а Ізраїль. Ісус посилає апостолів, щоб сповістили нарід про Царство Небесне,

але чомусь заздрісно застерігається, щоб цю вістку не передавали „поганам і самаритянам“—Мт. 10.5. Згідно зі словами „не йдіть до поган і до самаритян“ християнські теологи не мали права переносити місію Ісуса на весь світ, бо вона відносилась виразно тільки до Ізраїля. Також про те містичне „царство“ говориться в дуже загальникових словах і ніхто не міг знати, що воно таке.

В апокрифічних Євангеліях ученики питаються: „Пане, чи збудуєш в той час Царство Ізраїля?“ А Ісус відповідає: „Не вам знати час і годину“. На Тайній Вечері Ісус сказав: „Від нині не питиму вже цього виноградного плоду, аж до того дня, коли його питиму з вами новим у Царстві Вітця мого“—Мт. 26.29. А в Отченаші Ісус молився і ми теж молимося: „Хай прийде Царство Твоє“. Але воно не приходить, бо не Царство Ісусове, а царство людське буде тоді, коли люди самі його збудують. Коли ж говоримо про кінець світу, то насувається питання існування Церкви християнської. Ісус сказав до Петра: „Ти є скала й на тобі збудую Церкву мою“—Мт. 16.18. Скала по грецьки значить „петрос“ і звідси Симеона переназвано на Петра. Ізза різної інтерпретації цих слів розкололась вселенська й українська Церква на дві. Але це не до теми зараз.

Коли Ісус передбачав ще за життя учеників кінець світу, то пощо плянував Церкву й чи взагалі мав на думці Церкву? Науковці кажуть, що слова про Церкву вставлені пізніше. А слова до Петра: „Я дам тобі ключі до Царства Небесного“—Мт. 16.18-19 зовсім не означають назначення Петра головою по Ісусовій смерті, бо ключі до „Царства Небесного“ міг мати кожний, хто розумів, що таке те Царство. Ще за життя Ісуса єгипетський Янус був теж ключником небесних воріт. Мітологія народів дуже подібна. Годиться теж зазначити, що перші християни не робили різниці між жидівським, чи якимсь іншим спасінням. І Церква, якщо така мала бути, не обов'язково мусіла мати централю в Римі, бо там згинув Петро, а в будь-якому іншому місці. Також християни бачили в хресті символ спасіння й безсмертя, а не хресної дороги й мук, виду маних євангелістами й підмальованих Церквою.

Коли говоримо про муки, хрест, воскресіння й Царство Небесне, то насувається інтересне порівняння хреста з культом дерева в давнину, який був теж і в нас на Україні. Ісус сказав: „Дійсно кажу вам, я є двері до овець. Хто через мене перейде, буде врятований“—Ів. 10.7. Псалом 118 каже: „Це є ворота Господа, праведні вийдуть туди“. В старинних віруваннях єгиптян і арійців молодший шлях на небі був деревом, а в цьому дереві ворота до неба. Вже сумерійці вірили в небесне дерево, а серед дерева Таммуз-сонце. На печатках міста Ур було дерево. Сам Таммуз був воротарем і Спасителем. На зображеннях воріт завжди було сонце, а ворота це два дерева. В Єгипті так показували А-нубіса, а в Римі Януса. Жертівники сумерійців були окружені деревами, подібно як і в Україні. Дерево бачимо на різьбах Ірану, Індії, Вавилону. Європейські народи, в центрі з Україною, прибирали дерево в різні прикраси. Отже я-лінка це не тільки знак народження, але й воскресіння, вічності й Царства Небесного.

На грецьких гробових камнях було вирізьблене дерево, а людина завжди дивилась вгору, до неба. Там бачила вона вічне дерево безсмертя, а на ньому сонце-Спасителя. Дерево життя і смерті Озіріса в Єгипті замінив високий обеліск, завершений двома руками, які держать сонце. В Україні, в святому гаї, на дереві було життя і смерть і безсмертя. На листю дуба бог-сонця Дахбог промінням золотим писав імена людей, що заслужили на вічність. Природа вічно зеленіла. На могилу кладуться вінки, щоб душа одержала життя вічне. Дерева були присвячені богові-сонця, спасителеві. Вони на зображеннях навіть з нього самого виростали. Дуже давній бог-сонця жидівський Баал, відкопаний французами в Рас Шамра, держить дерево в руці. Оцих декілька спостережень про дерево життя й вічності наводимо на те, щоб кинути деяке світло на хрест і розп'яття. В Палестині і в інших краях вішали злочинців на дереві. Але християнство замінило дерево хрестом, задержавши одначе легенду про вічність і спасіння.

Сьогодні залишилися тільки зруйновані рештки тої великої схеми спасіння. Вже навіть духовники по церквах не говорять про Другий Прихід, або про Царство Небесне, а тільки про сучасний гуманізм і соціальні проблеми, підмальовані льокальним патріотизмом і цитуючи з Євангелій тільки те, що не підлягає критиці розуму. Царство Небесне розвіялось в космічних просторах, які ми міряємо сьогодні на мільйони світляних років і розум сьогодні вимагає іншого поняття Бога і спасіння. 2000 років хіба доволі, щоб доказати нереальність "Сина Божого". Життя Ісуса було тільки незначним епізодом в історії, а еволюція й вічні закони природи йдуть своїми власними дорогами. Його освіта, його часи і його ідеалізм були на дуже низькому рівні людської цивілізації. Теологи покликаються на 2-ий Лист Петра 3.8, де він каже: "Мої улюблені, не забувайте одної речі, що один день у Бога є як тисячі років і тисяча років як один день". Але вони ніяк не оправдують, бо Ісус виразно сказав, що прийде це за життя учеників.

Євангелія: не є достовірними документами, а тільки літературними творами, які вирости на різних мітичних переданнях. Так думає теж визначний дослідник постаті Ісуса Швайцер. Ісус назавжди залишиться літературною постаттю, без будь-якої історичної реальності і в наших часах зовсім чужий. "Він відмінний від нас" - пробують боронити ліберальні теологи. Але він ніколи не був подібний до здорової, освіченої й інтегральної людини. І називати його Богом це зневага Бога. Також Бог не людина й не має сина. Христос для нас, українців, стався особливим кошмарем і кайданами на дорозі прогресу, бо Україна сама стала хрестом, на якому розіп'яли злі сили її нарід. Але самому проситись на хрест, це мітичне божевілля.

10. Література.

Розглядаючи літературу про Ісуса зразу видно, що джерельна література дуже бідна, фрагментарна й ні в якому разі не дає матеріалу для нацхрчення історичної постаті Ісуса. Натомість дослідницька література дуже велика. Є не великий парадокс історії, що з мітичних документів, які не можна поважно трактувати, постала одна з найбільших релігій світу і протривала 2000 років. Час тривання ніяк не доказує її вартості, бо є інші безвартісні речі, які протривали ще довше. Наперекір християнській релігії еволюція людського духу і правди пробивається невпинно вперед, щоб дійти сьогодні до вищого рівня цивілізації. Є в тій цивілізації багато лихого, але воно прийшло разом із християнством і збереглося якраз завдяки християнській гіпокризії й нереальності.

Існують Євангелія, але існує Тріпітака, але існує Авеста та інші "святі" книги, які як документи замерхлих віків мусять для шукаючого ума представляти свій інтерес. Ера Ісусових Євангелій була зовсім відмінна від нашої. Письменними були тільки одиниці, штуки друкарської не було й записаних документів епоха залишила дуже мало. Незвичайна людина була пророком, а незвичайне явище було Бодим. Про це виразно говорить Лист до Гебрайців 1.1-21: "Многими різними способами говорив колись Бог до наших батьків через пророків, але цими днями він промовив до нас через свого Сина". Документи Нового Завіту не були написані свідками того, про що пишуть. Часто невідомі автори, релігійні фанатики й візіонери не викликають довіри. Особи надхнені доктринами й культовими мотивами пишуть про речі мітичні й не історичні. Центральна особи авторів Євангелій не була основоположником релігії, а тільки учителем, який не залишив ніяких слідів, які б мали історичну вартість.

Християнство виростило не з науки Ісуса, а з вимог епохи, з обставин і настроїв, з яких найбільший вплив мали містерії сонця й безсмертя, пов'язані з хрещенням і спільною вечерею. Цей культ виразно відбивається в Євангеліях. Ці документи не є хронікою, ані історією, а проявом віри й

бажань. Ті бажання тісно пов'язані з жидівською традицією і месійними мріями. На цьому тлі виросла постать Ісуса. Лука пише: "І прийшов до Назарету, де був вихований, та у день суботній увійшов до божниці і станув, щоб читати" - 4.16. І далі: "І подали йому книгу пророка Ісаї і розгорнувши її знайшов місце, де було написано: Дух Господній на мені, бо він мене помазав! Ось хто помазав Ісуса, а розмалювали наслідники. І він не мав наміру руйнувати жидівські мрії. "Я не прийшов, щоб зруйнувати, а доповнити" - Мт. 5.17.

Найперше мав прийти Елія, це Іван Христитель, і підготувати ґрунт - Мк. 9.12. А після нього Месія, це Ісус. І ті, що повірять в нього, будуть спасенні. Багато разів писала індо-європейська Бхаґават-Ґіта словами Крішні Спасителя: "Віддай мені твою душу і я визволю тебе". Впливи інших релігій на формування християнства безперечно великі й воно являється синкретичним і зовсім не оригінальним. Як не дивно, понад 30 нерелігійних авторів тих часів описують події в Палестині і в інших краях в часах Ісуса, але про нього ані словечка. А в Євангеліях раз він скромний раб, то знову лютий воїн, то знову сам Бог, або Син Божий. Різні автори Євангелій по різному пишуть і не мають абсолютної певності, що хочуть сказати. Вони десь чули, але чутка крилата й не говорить про історичні події, а про настрої народу. Тому можемо з певністю сказати, що не Новий Завіт породив християнство, а християнство породило Новий Завіт.

Ми не можемо подати докладної аналізи джерельної літератури, бо на це треба би великої праці. Тому в цьому нарисі про контроверсійного Ісуса подаємо тільки основне й необхідне для вірного розуміння предмету. Всі книги Нового Завіту є 27, в тому 4 Євангелія, 21 Листи, Діяння Апостолів і Об'явлення, або Апокаліпса Івана Богослова. Всі автори жиди, хоч є сумніви відносно Луки, якого вважають за грека. Приблизно половина творів Нового Завіту є написана Павлом, це т. зв. Послання або Листи. Інші Листи різних, часто невідомих, авторів. Перші Євангелія були писані по арамейськи, потім перекладені на грецьку мову. Оригінали не збереглися. Всі написані в стилі жидівському. Всі інші твори написані по грецьки, панівній тоді мові.

Дослідники оцінюють, що найперше була написана Апокаліпса Івана. Потім були написані Діяння Апостолів і Листи Павла. Євангелія були написані аж при кінці другої половини 1 в. Наприкінці були написані Листи Якова, Петра й Івана. Їх тільки так називають, бо вони неавтентичні. Книга Висказів Ісуса затратилась. А Апокаліпса Івана, дуже фантастична, має виразний характер жидівської месіаністичної літератури. Було багато Євангелій, але були такі фантастичні й неймовірні, що їх Церква відкинула. А залишилися тільки 4, т. зв. канонічні. Інші названо апокрифічними. Навіть у прийнятій літературі було багато недоречностей, які треба було прочистити. Аж у 5 в. канонічний Новий Завіт був остаточно упорядкований.

Аж до 157 р. християнство було під землею й ті, що писали, мали неабиякі труднощі. Їхні твори виходили фрагментарно й недосконало. Велися теж завзяті спори і словесні війни за догматичні формули й те, що було написано. Признані Церквою 4 Євангелія це писання Матея, Марка, Луки й Івана. Три перші називаються синоптики, бо вони дають синопсис, або нарис життя й діяльності Ісуса. Марка Євангеліє найбільше, а Лука найкраще, бо він був учений. Впрочім нема ніяких доказів, що Марко й Лука їх написали. Але це не має значення, бо не важне чи Шекспір написав свої драми, про що сперечаються до сьогодні. Синоптики кажуть теж, як дістатися до Царства Небесного. Іван дещо відмінний. Він багато промовчує, або доповняє те, що другі написали. Синоптики більше пишуть про Галіль, а Іван про Юдею і Єрусалим.

Матей і Іван були апостолами. Матей був митарем заки пристав до Ісуса й писав по арамейськи. Іван по смерті Ісуса діяв у Малій Азії. Марко й Лука були учнями апостолів. Марко був учнем Петра й першим єпископом в Олександрії. Лука здається був греком, лікарем і товаришем Павла. Євангеліє по грецьки означає, "добра новина". В усіх підчеркнений месіанізм як консеквен-

ція смерті й воскресіння. Без цих двох епізодів, як і в усіх тодішніх містериах, не було б спасіння. Коли порівняти Євангелія, то в них багато протиріч, які ніяк не сходяться одні з одними. В Матея н. пр. Йосиф є сином Якова, а в Луки є сином Елії. Опис того, що сталося після воскресіння, в кожного євангелиста різний. В Матея дві Марії повідомили учеників про воскресіння, а в Марка не повідомили. Непорочне зачаття тільки в Матея і марка. Всі три синоптики кажуть про подію на горі Табор, хоч там не були, а Іван мовчить, хоч там був присутній. Написані Євангелія багато років після смерті Ісуса й більше з почутого, як із пережитого. Тому виійшли Євангелія кострубаті й хаотичні і всі 4 наскрізь мітичні.

Євангелія не були писані так, щоб дати життя Ісуса, а мали виключно месіянську ціль. Притому вони зовсім не зачіпали Риму й мали тенденцію Римові подобатись. Раби повинні бути слухняні й не бунтуватися. "Моє Царство не з цього світу" - казав Ісус. Але й Церква не показує Ісуса таким, як того хотіли Євангелія, а нагинає його до потреб дня, притому розмальовуючи його фантастичними кольорами. Деякі апокрифічні Євангелія не були в тоні жидівському. В Матея є такі слова: "Ідіть і навчайте всі народи, християчи їх в імені Отця і Сина і Святого Духа" - 28, 18. Слова ці є виразно вставлені пізніше Церквою, бо жиди не визнавали хрищення нежидів, а Матея не був сторонником Павла. Також поняття Трійці за часів Матея не було устійнене.

Євангеліє Марка найстарше й дуже коротке. Воно правдоподібно стало моделем для Матея й Луки. Навіть кінець Маркового Євангелія доданий пізніше. Виходить, що чим даліше віддаляються Євангелія від смерті Ісуса, тим більше про нього знають. Марко не дуже заінтресований наукою Ісуса. Основна Проповідь на Горі й Отче Наш у нього бракують. Наставлення в Марка наскрізь месіянстичне. В'їзд до Єрусалиму на ослі, мова про пророка Амоса й "сина Давидового", це єврейська месіянстична традиція. Як ученик Петра він про його особливе становище серед християн нічого не згадує. Освічений Лука має найгладший літературний стиль і його Євангеліє таке ж довге, як і Матея. Коли Матея пише, що апостолам з Ісусом "явилися Мойсей і Елія й говорили з ними" - 17, 1-3, то Лука ще додає: "Явилися у славі й говорили про те, що він повинен довершити в Єрусалимі". Ось ще один доказ, як християнство тісно пов'язане з юдаїзмом.

В Євангелії Івана кидаються в вічі гелленістичні риси, отже є підстави твердити, що автором Євангелія не був найближчий до Ісуса апостол. Євангеліє написане дуже пізно. В ньому нема нічого про екпорочне народження, а Ісуса автор представляє як Бога й Месію заодно. Ісус каже: "Я і мій Отець це одно" - 10, 30. "Хто бачив мене, той бачив Отця" - 14, 9. Автор Діянь Апостолів був здається Лука, але певности на це нема. Тут нема нічого про розп'яття Ісуса, а Ісус не те саме, що Христос. Коли був Ісус з Назарету, то не було Христа, а коли був Христос, то не було вже Ісуса. Петро, ревний сподвижник юдаїзму, з приводу чого сварився з Павлом, каже: "Бог Авраама, Ісаака і Якова, Бог наших батьків, звеличав свого сина Ісуса" - 3, 13. Марія згадується в Діяннях тільки раз, а про смерть Павла нема нічого. Тон політичний той самий, що і в Євангеліях, служавий в відношенні до Риму.

Павло, якого називають "другим основоположником християнства", є історичною особою, яка перенесла месіянзм зі зруйнованого жидівського народу на інші народи і країни. Половина Листів це його листи й вони являються найпершою християнською літературою й найпершим християнським авторитетом. Відзначаються догматичним візіонерством і запутаністю. З Листів Павла про історичність Ісуса не довідуємось. Він Ісуса не бачив і зовсім байдужий до його земного існування. Навернення на християнство цього колишнього ворога християн сталося випадково, після епілептичного нападу. Павло говорить про Ісуса Месію й Бога, але де й куди він жив йо-

го не інтересує. Також не згадує Павло про Ісусові притчі й чуда. Все ж таки навіть Павло, який виніс християнство з Палестини на ширші горизонти, говорить про Сина Божого з роду Давида-Рим. 1. 34. Дивно тільки, як може Павло цитувати євхаристичні слова Ісуса-1 Кор. 11. 23-25, не бачивши його ніколи. Два короткі Листи Петра розвивають на дію на скорий Другий Прихід. "В Бога один день може значить тисячу років"-2 Пет. 3. 8. Лист до Гебрайців, Лист до Тита і 2 Листи до Тимотея відмінні стилем і літературною фантазією. Ось зразок 1 Тим. 3. 16: "Бог явився в тілі, оправдав себе в душі, показався ангелам, проповідував серед народів, прийнятий вірою в світі, вознісся на небо".

Особливе місце займає Об'явлення, або Апокаліпса Івана Богослова, яка написана гротесково-поетичним стилем з буйними алегоріями. Нема в ній нічого про життя Ісуса, а тільки абстрактна містика. Твір написаний доволі рано, бо в 68 р., коли в Палестині догоряло криваве жидівське повстання. Месіанізм ледви помітний, натомість ворожість до Риму й бажання пімсти, чого нема ні сліду в інших писаннях. Пишеться про скорий упадок Риму й торжество християнства. Апокаліпса Івана подібна теж до Сибільських Книг греків і римлян. Були це збірники пророцтв, які зберігали в святинях. В символічні візії Івана можна вкласти, що хочете. 4 коні Апокаліпси вородять нещастя й руїну, але можуть теж ворожити перемогу й важливу подію. Мітичні образи з-перед християнської доби. Ісуса зображує Іван як ягня, або Альфа й Омега, а Бога як Пана Панів, або Короля Королів. Ісус іде на білому коні, на хмарах і кидає вогонь залізною палицею, подібно до Мойсея. Шевченко про Апокаліпсу пише: "Боговдохновенна галімація".

Коли приглянутись тогочасному інтелектуальному світові, авторам і історикам, то зі здивуванням побачимо, що постать Ісуса не зробила на нікого будь-якого враження. В античній літературі та історії нема нічого про Ісуса, тоді коли про інші, здавалось би менш важні постаті й події, пишеться багато. Період Августа й Тиберія як історична доба дуже добре задокументований. Почнім від двох сучасників Ісуса Філо і Йосифа Флявія. Обидва жиди, які повинні були бодай дещо про Ісуса, його розп'яття й воскресіння, написати. Філо був філософом і писав про ті ідеї і настрої, які ферментували в тому часі. Він написав цілу серію творів, але ні слова про Ісуса. Йосиф Флявій був істориком і губернатором Галилеї, звідки походив Ісус. Він уродився в 37 р., а помер 95 р. Отже повинен би щось знати про Ісуса. Написав історію жидівського народу "Жидівська Старина", в якій головню описує війни й повстання. Особливо повстання 64 р., зруйнування Храму й оборону 976 героїв революціонерів у кріпості Масада, які покінчили самогубством, щоб не здатись живими ворогові.

Йосиф знав про всі існуючі секти й був особистим приятелем Доміціана й Веспасіяна. Пише про есенів, Івана Христителя й багато "месій" і провідників повстань, як Юда з Галилеї, Тевдас і Веніямин. Всі три були розп'яті разом із 2000 революціонерами. Самітна постать мрійника Ісуса десь загубилась, бо про нього всього декілька речень. В одному місці про мандрівного учителя, "який був Христом", а в другому місці при нагоді каменування Якова, "брата Ісусового, якого називали Христом". Всього ці дві замітки про таку важливу особу й ні згадки про смерть і воскресіння, що дуже многозначне. Між іншим ті речення, не пов'язані з текстом, були вставлені пізніше Церквою. Такі речі були на порядку денному, вставки, вимазування й фабрикації. Провідні діячі Церкви навіть чванились, що брехня, яка служить правді, це заслуга перед Богом.

Йосиф не міг цього написати, бо не вірив у Христа. Про це пише Оріген, один із Отців Церкви 3 в. В перших копіях Йосифа цих речень не знайдено і про них не знали нічого такі визначні християнські діячі й автори, як Юстин, Тертуліян, Климентій з Олександрії та Оріген. Один з перших текстів твору Йосифа був знайдений др. Р. Айслером в 1926 р. Там Ісус, або Йошуа, на

чолі революційних повстанців штурмує Єрусалим у 33 р. Патріярх Фотій ще в 9 в. не знаходить у Йосифа про Ісуса ані знадки. Тут треба зазначити, що твір Йосифа був писаний, подібно як і Євангеліє Матея, по арамейськи, панівній мові від 6 в. ст. ери. Арамейська, гебрайська, сирійська, халдейська, етіопська й арабська мови належить до одної сім'ї. Арамейське царство було зі столицею в Дамаску і греки положили йому кінець. Арамейською мовою писали Єзекиїл, Єремія, врати Макабеї говорили по арамейськи, бо гебрайська мова після одної неволі за другою загубилась. Ісус із Назарету теж знав тільки арамейську мову.

Меншого формату жидівський історик Часів Ісуса Юст із Тиберії, також сусід Ісуса, якого твори пропали без сліду, теж ані словечка про Ісуса. Про Юста довідуємось від патріярха Фотія, який шукав за слідами Ісуса. Але куди важнішими є автори римські і грецькі, такі як Тацит, Ювенал, Светоній, Пліній, Птоломей, Гален і Плутарх. Із біля 40 авторів 1-го ст. тільки 4 згадують коротенько, не Христа, а його визнавців. Ні одна нотатка не має критичної вартости. Крім згаданого Йосифа, є ще згадка в римських авторів Тацита, Светонія і Плінія Молодшого. Тацит в „Анналах“, написаних 117 р., говорить про переслідування християн за Нерона 64 р. Він пише, що ідеї про богів є забобонні й не варті уваги думаючої людини. А про Христа він пояснює тільки одним реченням: „Ініціатива християн походить від якогось Христа, який був покараний смертю за панування Тиберія, засуджений прокуратором Понтієм Пилатом! Ось і все й тут теж є сильна підозра, що це речення вставлене в часи розквіту християнства.

Євзебій, історик християнства за Константина, про цю згадку в Тацита нічого не пише. Плутарх, знаний грецький автор, пише про смерть сирійського бога плодючости Аттіса, але про Ісуса Христа ні згадки. Історик Светоній з 2-в., автор книжки „Життя Клявдія“, пише тільки таке: „Християни, раса людей нового й шаленого забобону, були покарані за Нерона“. І знову: „Імператор Клявдій прогнав з Риму жидів, бо робили безпорядки, за намовою якогось Христа“. Пліній Молодший, намісник Бітинії в Малій Азії, 111-113 р. пише до Траяна з запитом, що робити з забобонною групою християн, яких провинна в тому, що сходяться разом і співають гімни Христові, як Богові. Яку відповідь дав Траян, не знаємо.

Римлянин Фестус згадує про Павла, який розказував, що мертвий Йошуа з Палестини живе. Юстин, автор 2 в. у книжці „Діялог з Трифоном“ писав: „Ви йдете за порожньою вісткою й самі собі видумуєте Христа. Коли ж він дійсно існував донебудь, то на всякий випадок його ніхто не знає“. В дальшому ніби Трифо розказує, що жиди очікували Месію й Месій було багато. Він для прикладу подає народження Персея від Діви Данає. В книжці „Пастух Гермес“ невідомого автора згадується Христос, але не Ісус. Книга ця про християн.

Християнські автори перших віків, поминаючи Новий Завіт, пишуть теж доволі контроверсійно про Ісуса Христа. Іринеї 180 р. перший згадує 4-ге Євангеліє. В творі „Проти Єресі“ він пише, що Ісус не був розп'ятий, а вмер у 50 році життя. Іринеї довідався про це від Полікарпа, а той в свою чергу від Івана. Оріген в 3 в. нарікав, що Йосиф Флявій промовчав чомусь Ісуса Христа. Оріген був християнином і теологом з Олександрії. Він про Ісуса і спасіння писав багато. Також Євзебій після Орігена і Тертуліян, лідер християнської секти монтаністів, писав про Ісуса в дусі християнської теології. Натомість Цельзус, противник християнства в 2 в., подає багато інформацій про християн і біографічних відомостей про Ісуса людину. За його інформаціями християни мали багато сект, переписувались, сварились і поправляли Євангелія. Спотворили учення Платона й вірили в пророцтва. Деякі з них самі видавали себе за пророків. Вірили в магію і демонів, били себе в груди й вірили в амулети.

Цельзус відкидає біблійну космогонію, або походження світу, а про І-

суса каже, що він не був Богом і ніколи не воскрес, бо людське тіло не може по сметрі воскреснути. Ісус був нешлюбною дитиною Марії й зовсім не був Месією, як заповідали жидівські пророки. Легенди про вмираючих і воскресаючих богів існували а багатьох народів. У скитів був Замоксіс, у греків Пітагор, в Єгипті Рампсініте. Також розказує про Орфея, Геракла, Діонісія, Мітру і других. Целсій не був атеїстом, а шукав одного Бога космосу, так як Філо з Олександрії, Платон і Арістотель. Він був римським ученим і енциклопедистом небуденного на ті часи рангу.

Критично ставився до християн теж неоплатонік Порфїрій в 3 в., сириєць, який писав по грецьки. Він думав, що Євангелія це фантазія і в них багато противоріч, надто багато, щоб їх можна поважно трактувати. В Марка губко з оцтом, яку дали Ісусові на хресті, а в Матея вино з жовцю. Воскресіння ніколи не було. А в уста Ісуса вкладають те, чого він ніколи не сказав. Про легіони демонів, які вскочили в стадо свиней, Порфїрій питається, звідки взялось у Палестині велике стадо свиней. Про науку Ісуса, нібито верблюдові легше пройти через вушко голки, як багатому до неба, Порфїрій каже, що й багаті можуть зробити добро й багаті теж спасаються.

Юліян, римський імператор 4 в. з осідком у Константинополі, був вихований у християнському дусі, але покинув християнство і його критикував. За те називали його християни „апостатом“. Він писав, що видумки названо правдою і в тих видумках нема нічого Божеського. Коли Бог для всіх, то чому після тільки жидам Мойсея, пророків і закони? А потім і сам Месія жидівський прийшов, щоб „закон Мойсея доповнити“. Чому тисячі років не інтересувався ніким, тільки жидами? Чому він „з роду Давида“, коли він Бог? Чи Святий Дух теж рід Давида? Християни кажуть, що Новий Завіт це продовження Старого, а в Старім ніде про Ісуса не говориться. Чому апостоли мовчали, як Ісуса розпинали? Юліян висміює воскресіння й пораду „продайте ваш маєток і роздайте бідним“. Якщо всі стануть правдивими християнами і продадуть все, що мають, то це візьмуться купці? Гостро писав Юліян, але його ідеї і толеранція до релігій не побідили, бо легалізоване християнство переродилось в кривавий терор і безоглядний фанатизм у відношенні до інших релігій і до релігійного лібералізму типу Юліяна.

Тут годиться бодай коротко згадати, чи є які сліди Ісуса в юдаїстичній літературі тих часів. Основна книга жидівської релігійної традиції і коментарів на Тору є Талмуд. Є два Талмуди й написані вони доволі пізно. Єрусалимський написаний в 4 в. і вавилонський в 5 в. Треба було сторіч, щоб жиди після останнього трагічного розгрому революції Бар Кохби хоч трохи прийшли до себе. Талмуд складає ться з двох частин - це Мішна, або основні тексти, й Гемара, як доповнення й коментарі до Мішни. В обидвох є тільки одне речення про Ісуса бунтаря й магіка, сина Пандери, який називав себе Богом і був засуджений на смерть. І більш нічого. Але в новіших текстах Талмуда й цього речення вже нема, мабуть під тиском Церкви його викинено. Християнство довго не могло інтересуватись Талмудом, бо був він написаний по арамейськи. Ще й сьогодні Талмуд є на індексі Ватикану.

Нещодавно відкриті кумранські рукописи викликали бурю дослідників і інтерпретаторів. Є це документи жидівської секти есенів, до яких правдоподібно й Ісус належав. Кумран, монастир есенів над Мертвим Морем, був зруйнований римлянами. В одному рукописі, який є поясненням до книги пророка Авакума, знайдено вістку про те, що Учитель Справедливости, який був посланцем Божим, в Єрусалимі жерці розп'яли. Але невідомо, чи це був Ісус, чи голова есенської секти. В іншому тексті есенів „Заповідь 12 Патріархів“ є багато місць подібних до Євангелій. Тексти знайдені в Кумрані не мусіли обов'язково бути літературою есенів, бо есени могли провадити „Скріпторію“, це є осередок переписувачів книг для заробітку. Такі скріпторії існували в старинному світі, за відсутністю друкарень. Християнські писарі в початках переписували літературу в одиночку й могли до схочу змінити текст, чи додати що хотіли.

Є це одна книга жидівської традиції, в якій згадується Ісус. Це Толдот Ешу, книга жидівських легенд. Вона була зложена аж в 12 в. В ній теж, як і в Талмуді, згадується про Ешу бен Пандера, Ісуса сина Пандери, а також про Ешу га Носрі, Ісуса з Назарету. В Толдот Ешу є децю більше, як у Талмуді. Ешу зібрав учеників і оголосив себе Месією і Сином Божим. Іскаріот хотів теж бути Месією і в змаганні з Ешу побідив. Цариня Олена засудила Ешу на смерть. Ученики визволили його і втекли з ним до Єгипту. Але він вернувся до Єрусалиму. Тут його мудреці знову зловили й повісили. Подібних, але не записаних, легенд було мабуть більше. Але довкруги Церкви викристалізувався абстрактний і неземний образ Ісуса Христа, Сина Божого.

Наприкінці послухаймо важніших дослідників і науковців новітніх часів, що вони думають про Ісуса. На цю тему написано тисячі книжок, тільки в нас, українців, повна пустеля. Багато дослідників сьогодні базуються не на релігійну догму, згори визначену, а на розум і наукові прийоми, або шукання правди. Із біографій Ісуса найбільш знаними є Ренана і Штравса, з дослідників Ісуса історичного Раймарус, Бауер, Шляермахер, Швайцер, Буссе, Робертсон і багато інших. Почнім від Г. Раймаруса, одного з найстарших, 1694-1768, коли почала прозябати епоха раціоналізму. Він разом із Штравсом чи не одні з найперших, які попрабували знайти історичного Ісуса. Але це їм не вдалося. Раймарус був професором орієнтальних мов у Гамбурзі. Він не заперечує існування Ісуса людини, але його наука про спасіння це містерійний продукт апокаліптичної літератури юдаїзму. В Ісусі об'єдналися політичний тип Давида й месіяністичний тип Данила.

Д. Штравс написав "Життя Ісуса" і "Християнська Теологія". Тут він пише, що релігійні ідеї, оформлені в міти, втілено в історичну особу. Нема ніякого співвідношення між ідеалізованим Ісусом і історичною особою. Євангельські факти це тільки легенди, а чуда це просто видумка, бо жодні явища не можуть переступити законів природи. Штравс вірив в універсальність духу, на взір Гегеля. Його праці викликали бурю негодувань зі сторони Церкви і його названо Іскаріотом. Е. Ренана "Життя Ісуса" це чисто літературний твір, сповнений естетичних і ліричних почувань. Він трактує Ісуса як історичну особу в відповідній атмосфері епохи, без будь-якої полеміки, чи аналізу сумнівних фактів і проблем. Він називає Ісуса "найбільшим зі синів людських", подібно як Т. Пейн і Дж. Стюарт Мілл. Християнство в Ренана це есенізм, який на практиці реалізувався.

Інший дослідник Ісуса Б. Бауер називає Ренана "автором п'єси, режисером і директором театру. Той же самий Б. Бауер у книжці "Критика Євангелій" каже, що історичного Ісуса ніколи не було. Ісус Христос це продукт уяви перших християн. І приймаючи як факт існування християнської релігії, не має значення, чи Ісус існував чи ні. Євангелія це літературні твори, належні своїй добі й середовищу. Ф. Шляермахер у книжці "Життя Христа" пробує доказати, що історичного Ісуса ніколи не було й що його зробила теологія, а головню ідею спасителя. Чуда не дають ніякої розв'язки, бо вони поза засягом розуму. В Шляермахера трохи симпатії до 4-го євангелиста, бо в ньому є сліди свідомости. Синоптики не показують дійсности, а тільки власну візію. Христос і Ісус це дві різні речі.

А. Швайцер, лавреат Нобля, який написав "Нарис Життя Ісуса" і "В Розшуках Історичного Ісуса", доказує, що чим більше дослідник шукає, тим менше має надію дослідник надію знайти Ісуса в історії. Результат критичної студії життя Ісуса є наскрізь негативний. Тиранія релігійної догми до речей затемнює картину. Поза мітологією і догмою нема сліду історичного Ісуса. В. Буссе в книжці "Кіріос Крістос" доказує, що культ Ісуса подібний до культу Озіріса, Серапіса, Адоніса, Ескуляпа, Мітри й Діонісія. Він дослідив і каже: "Те, що є історичним, не може мати ніякої вартости, а тільки сучасне, живий символ, в якому наші релігійні переконання оформлені в пере-

носній формі". П. Нагор у книжці „Ісус" говорить, що Ісус не був Спасителем, ані Сином Божим, і не мав ніколи наміру вмирати за чийсь гріхи. Побачивши, на що заноситься, просив Йосифа з Ариматеї, щоб його чим скорше зняв з хреста, а сам прикинувся мертвим на хресті.

Е. Боск у книжці „Таємне життя Ісуса Христа" каже, що Ісус був арійцем і 4-те Євангеліє є підставою його репрезентації. Про арійське походження Ісуса говорив теж А. Мюллер, який обосновує це галійською, або кельтською, еміграцією до Галилеї. А. Сандерс у книжці „Старинна Історія Бога Ісуса" каже, що культ Ісуса виріс на старинних містеріях бога сонця. Науковець Павлюс, приятель Гете, Шіллера й Гердера каже, що Євангелія це витвір епохи, а чуда безвартісні. В. Вреде, німецький богослов, каже, що біблійні книги це витвір фантазії, а Ісус і Павло історичні особи. В. Гіляні каже, що Ісус це інструмент есенів. Зентуріні каже, що портрет Ісуса це кольорова фікція, вбрана в орієнтальну одягу. Дж. Макворі сказав таке: „Біографія Ісуса була перероблена на мітичну драму, в якій розум не має що робити!"

Б. Рассел висказується, що історичні докази на Ісуса дуже сумнівні. Дж. Робертсон думає, що Ісус як людина існував, а культ Ісуса існував ще перед Ісусом. В. Сміт каже, що весь культ Ісуса це чистий символізм, потрібний для пропаганди монотеїзму. П. Кушу ще раз підтверджує, що Ісус Христос тільки літературна фікція. К. Кросс, відмінно від других, каже, що історичну постать Ісуса легко вловити. Але побільшаюче скло редукує все до малесеньких п'ятець. Євангелія написані для культових цілей і показують тільки малу частину Ісусового життя. Притому багато абсурдних недоречностей. Й. Клявзнер написав „Ісус з Назарету" по гебрійськи. Він каже, що всі автори модернізують Ісуса тоді, коли він належить до своєї епохи. Щоб знайти історичного Ісуса, треба забути за догми християнства і юдаїзму. А знайти його можна.

Християнський екзистенціаліст С. Кіркегард каже, що історичний Ісус це парадокс. Ісус існує тільки для віри. Ліберальний християнський дослідник Р. Бультман доказує, що історичний Ісус не має відношення до віри. Його Ісус це абстрактна особа, як абстрактне мистецтво, або абстрактна музика-як найменше сценарія і математичне думання. Воскресіння космічне, а не історичне явище. Історичний Ісус тільки учитель, який не робив ніяких чуд. Непорочне народження, воскресіння, вознесіння, другий прихід тільки міти, які однаке мають своє значення. Бультман це зразок, як застигле християнство пробує себе модернізувати.

Наприкінці згадаємо про теософів, які про Ісуса розказують зовсім своєрідні, вже сьогодні зфабриковані легенди. Ісус був знайомий з оккультизмом, якого навчився в Єгипті, Індії і Тибеті, де він перебував у ші роки, про які нічого не пишеться в Євангеліях. Ісус ніколи не вмер, а його сповидна смерть була тільки трансом, в який він сам себе поставив. Ісус не Бог, а тільки реінкарнація багатьох учителів різних релігій, бо всі релігії зводяться до одного. Ісус жив за часів Олександра Яннея 104-76 р. ст. ери, а євангелісти перенесли його на пізніше. Ідеологом теософів є мадам Блавацька. Є ще багато іншої літератури, яку не можна поважно трактувати, а вже зовсім скучне ціле море догматичної християнської літератури.

Перевірений Церквою Новий Завіт має бути авторитетний і „Божим Духом" надхнений. Коли ж розглянемо перші 4 сторіччя, завзяті догматичні спори, війни й викликання, а далі переписування й переклади, коли тексти були натягнені до потреби, то побачимо, які вони „Божим духом" надхнені. А історія Церкви і 300 сект доказали, що єдиної догматики будувати неможливо й неможливо так сказати, хто є „еретиком". Осв для прикладу „Божим Духом" надхнений текст у Маттея й Луки каже, що Ісус вродився від Діви-Мат. 1.18, Лук. 1.26, в Павла й Івана Ісус був завжди існуючий-Філ. 2.6, Ів. 1.1, а в Марка Ісус став Сином Божим під час свого життя на землі й лиш тоді, коли був хрищений Іваном-1.9. Осв вам три різні розв'язки й вибирайте, котру хочете, або вступаєте в сварку, щоб стати еретиком.

Навіть, коли взяти тільки мораль, як найважливішу, а все інше залишити, то й тоді мораль показується контроверсійною, нелюдською. Ніхто з дослідників не закидає євангелистам, що вони були брехуни, а тільки примітивні, малоосвічені, забобонні і схвильовані сучасними їм проблемами. Сьогодні тільки Свідки Єгови та ще декілька сект фундаменталістів приймають усі джерельні тексти беззастережно, включно зі Старим Завітом. Але прогресивні дослідники докладають усіх зусиль, щоб знайти правду, не дивлячись на величезні труднощі. Ліберальні християни зводять все до метафізичного й ідеалістичного „спасіння“. Модерна теологія читає поміж рядками й пояснює психологічно речі, які ніколи не існували, щоб рятувати загниваюче християнство. Збереження авторитету потрібне Церкві понад усе. Захищуємо слова Августина в нарисі „Проти Маніхеїв“, до яких і він сам колись належав: „Я не повірив би Євангеліям, якби мене до того не зобов'язував авторитет Церкви“.

11. Висновки.

Ізза того, що жид виконує обов'язки Бога, зовсім не означає, що ми маємо бути антисемітами, з заздрости, що нам не судилось мати Бога вибраного з-поміж нас. Але взагалі Бог не може належати до того, чи іншого народу й не може вибирати собі один нарід, як свій власний і одинокий нарід. Бо в Божому городі є різні квіти, або різні народи, а всі вони цвітуть на славу Богу, кожний згідно зі своєю природою. А Ісус із Назарету не жид понад жидами, бо він дав сотням мільйонів знання ізраїльського ідола Єгови. Він створив легенду—це правда. Але багато історичних постатей створили легенди, які є знаком своєї епохи. І кожна одержима людина може згуртувати біля себе деяку групу симпатиків. Їх мав Будда й Зороастер, Пітагор, Платон і Мохаммед. Хтось запитає: Як міг невамітний столяр глухої провінції започаткувати світового розміру рух? А як міг Будда, Ганді, або навіть Ленін?

Слова Пилата „ось людина“ нічого не говорять, бо Ісуса як людину ми не знаємо, а тільки такого, як його показують. А таким, як його показують, людина бути не може. Ніби привид із якоїсь забутої байки летить понад нашими головами й не зупиняється в реальному житті. Син, Батько, Трійця, Діва, Хрест, Воскресіння—все те створює туман у нашому думанні, бо наша думка вимагає логіки, а душа спокою, але його не знаходить. Друга особа Трійці виконувала космічну функцію й заодно була непорочним дитятем у Вифлеємі. Одно з другим ніяк не сходиться. Чи зображення чотироголового Святовида наших предків гірше від християнської Трійці? Трійця це ідол з трьома головами, але Святовид не ідол, бо він показував чотири сторони світу. Впрочім легендарність того самого гатунку—Святовид син Сварога, чи Ісус син Єгови.

Ісус побідив, бо на те склались історичні обставини. І побідив не Ісус, а побідили людські прстрасті й людська перверсія. Християнство стало інструментом влади. А постать Ісуса подібна до Дон Кіхота, розмальованого Церквою. Його життя це лірична пісенька, яку співають жебраки по ярмарках. Ні сліду в ній непереможного духу еволюції, якої свідками є всі покоління. Прийняти цю пісеньку серйозно, це позбутись всякої правдивої гуманности, це перестати бути людиною. Всі давні релігійні вчителі діяли в атмосфері забобону, бо пради́ва релігія, яка йде разом із розумом, щойно виглядає ізза горизонту. Жиди добре зробили, що виреклись свого блудного сина, бо поставивши свою власну легендарність на належне місце, пішли іншими, своїми власними дорогами. А Дон Кіхота залишили для нас.

Син Божий, навіть як символ, є поняттям поганським. Історична правда може бути замаскована на довгі сторіччя, але ніколи назавжди погребана. Сьогодні наука розкриває речі, про які ніхто нічого не знав, бо вони були приспані намулом віків. Але історичність тут не має особливого значення, бо Ісус в християнській догматиці відійшов далеко від історії. І

основний міт це те, що Бог став чоловіком, що в історії неможливе. Бог і людина - це зовсім інший комплекс понять і коли б Бог став людиною, то перестав би бути Богом. І Бог не має сина, бо він не людина. Але в легенді Бог приніс в жертву власного сина. Питання - кому приніс він в жертву? Собі самому? І пощо це було йому потрібне? Іншими словами, Бог післав сина, щоб спасти людство. Чи ж не міг він людство спасти без смерти свого сина? І що сталося з тими мільйонами, які ніколи не чули про Ісуса? Чи вони прокляті й засуджені на вогонь вічний? Чому довгі тисячі років чекали люди на Ісуса і не дочекались нічого, крім того, що самі собі вибороли?

Ім'я Ісуса вживається в церкві як лист рекомендації до Вітця. Чи ж в людині нема відваги, щоб звернутись до Бога безпосередньо, коли в неї є внутрішня потреба до Бога говорити? Чи треба аж посередника? Християнські апологети кажуть, що Ісус це моральний учитель і соціальний реформатор, це так модерним жаргоном говорячи. Але його моралі не додержуються навіть проповідники, а соціалізму він не будував, бо наказував рабам бути слухняними. За світовий комунізм говорив другий учитель Ленін і його величають сьогодні ще більше, як Ісуса. Матей каже: "Нарід, який в темряві силів, побачив велике світло" - 4.16. А ось минуло 2000 років і того світла ніхто не бачить.

А наш український нарід сидить далше в духовій темряві після 1000 років християнського рабства й далше концентрує всю свою увагу біля Вифлеєму і Єрусалиму, які нашої батьківщині нічого не дали й ніколи не дадуть. Очікуваний Спаситель нікого не спас, бо християнство дали нам жиди і їхні спасителі - пророки. Ісус, як хвора галюцинація нашої уяви, залишився тільки як руйнуючий привид, бездушний, нежиттєвий і безнадійно чужий. Релігійні догми й еволюція це речі, які ніколи не сходяться. Було багато в історії будуючих духових провідників. Чому ж не Сократ, Гете, або Шевченко, а дивогляд із Назарету?

Його спокушував чорт? Нас теж спокушує щодня й часто має успіх, інакше він би так пильно не старався. І спокушування це має для нас навіть дуже позитивну сторінку, бо заставляє нас чеканити наш характер і виконувати нашу моральність і наше власне, нами самими кероване, життя. Але якщо йдеться про Ісуса, то чорт хіба знав, що має до діла з Богом, а Бога спокушувати не можна. Про це не подумали євангелісти. Ісус піднявся на небеса? Чому б йому не залишатись з народом? Користи було б більше. Але хто знає, бо рабство було б до сьогодні. Бог вродився в Юдеї? Це зовсім не новина, бо боги родились у багатьох країнах. Але християнство каже, що тих усіх, "непорочно" роджених богів вивдавав дідько. Жінка посвариться з чоловіком і теж каже: "Іди до дідька!" Євангеліст Іван каже, що матерія це лихо, отже як Бог став людиною, то він став матерією. Жоді або Іван, або Ісус, зробили помилку.

Упадок людини в раю це ще одна байочка, бо людина падає й підіймається щодня і спасіння тільки в прогресі людської цивілізації. Також знання Бога можна здобути з багатьох джерел сьогодні, а не тільки з відсталої збірки давніх мітів. Смерть і воскресіння це добре заінсценізована драма, але вона з життям має мало спільного, хіба те, що людина терпить, щоб добитись успіху. А жертвність у користь суспільства й батьківщини це морально будуюче діло, яке не суперечить еволюції людства. Спасати себе треба, щоб бути розумним і корисним для батьківщини. Кожна жертва для вищих цілей це крок вперед. Але коли сердитий батько вимагає смерти свого власного сина для своєї власної сатисфакції, або задоволення прихви, то це тільки обскурантна байочка. Вона принесена з замерхлих віків, коли приношено жертву, навіть в людях, щоб переблагати богів і злих духів.

Ацтеки приносили в жертву тисячі людей. Ідея Бога в людській подобі, що терпить муки в нічию користь, недоречна і смішна. Користь від тої смерті була ніяка. Але нам кажуть чорнокнижники наслідувати смерть Ісуса, не вміючи нічого кращого наслідувати. Віддати життя за батьківщину, за добро людей, за

вищі ідеали, за героїзм, але віддати життя за порожні легенди, за запах свічок і кадила, це безнадійна глупота. Діяльність Ісуса нас не тільки не спасла, але якщо йдеться про Україну, завела нашу батьківщину в таку каторгу, якої ніколи досі ще не було. Ось вам і „Царство Небесне“, про яке говорить Папа Римський, не згадуючи України, бо для нас в тім Царстві місця немає. Кремль для Ватикану ближче, чим Україна.

Магічний чар християнської науки вимагає зректись усіх вартостей життя, маючи перед собою хрест із розп'ятим Ісусом. Але цей хрест це не вампір, який висотує з людини останні краплі крові, роблячи наше життя блідим і вічно хворим. Єдиною ціллю нашого життя має бути просити прощення за те, чого ми не зробили, а все інше суєта. Таке життя це не життя, а животіння духової каліки з кайданами нелюдської догми на шиї, на руках і на ногах. І не так легко позбутись тої фальшивої свідомості, придбаної релігійною традицією. Дорога до правдивої, універсальної, дійсно людської релігії завалена догмами мертвого християнства. Тут може допомогти тільки філософія, цебто розум в союзі з вірою в космічну містерію Бога, не втікаючи від природи, як того хотів Ісус, але збагачуючи й ушляхетнюючи її нашим духом.

Грецькі стоїки, які проповідували самоконтроль, чесношу й вищі духові вартості, стояли без порівняння вище християнства і його відречення від світу й життя. Християнські аскети надаремне бичували себе по глухих келіях, краще б вони були пішли просвіщати народ. Але в їхніх келіях висів кабалістичний хрест і закривав дорогу. Манастирі й церкви це пам'ятники людської ігноранції. Ісус був головним сподвижником середньовічної темряви, ідолатрії і жорстокости. Навіть ще в 1830 р. англійський духовник Р. Тейлор за книжку „Діягеза“, в якій він доказував, що Ісус ніколи не існував, був засуджений на два роки тюрми. 200 років раніш його спалили б живцем. В людей це й сьогодні є глибоко закорінений страх перед зірванням з християнським забобоном.

Здавлення правди терором це традиційний метод християнської Церкви. Тільки конституції модерних держав стоять теророві на перешкоді. Догматичні елементи християнства заслонюють світ і вбивають людське думання, яке все ж таки сьогодні з тріумфом бере верх. Для християнства всі інші релігії це мітологія, а єдина правдива релігія це християнство. Культ викинув історію і дійсність на смітник, вистачить сліпа віра. Бо навіть до злочинця Ісус на хресті сказав: „Віра твоя спасла тебе“. Ті, що в чарі догматичної теології, ніколи не довідаються, хто в дійсності був Ісус Христос. Ще й сьогодні людський творчий дух не видобувся з хаосу, в який завели його гротескові й нежиттєві Євангелія. Аврелій Симах сказав: „Уно ітінере нон потест первеніре ад там гранде секретум“ - Одною дорогою неможливо дійти до такої великої тайни“. Але хто його слухав?

„Догматичний Ісус, зодягнений в історичну одіжку, ніколи не існував“ - це слова Швайцера. Того роду картина розсипалась на кусочки, коли прийшли конкретні історичні проблеми й вимоги науки. Під цими вимогами панування теології перестало існувати. Вона сьогодні плентається у хвості прогресу. Історичний Ісус мусів бути зовсім відмінний від церковного, кадилом овіяного, Ісуса, але ми його зовсім не знаємо. Християнська метафізика, сперта на догми, є фальшива. Всі різні і противорічні фрагменти Євангелій злились за старанням Церкви в одну канонічну картину і як би не старалась Церква, але історія йде своїми власними дорогами, залишаючи церковні канони на боці.

Ісусова наука, як тужна мелодія, заграєна колись пастухам на сопілці, йде в забуття. Його утопія була його власним сном. В той самий спосіб, що й про Ісуса, поставали легенди про історичне існування інших богів-спасителів. Коли ж ми їх відкидаємо й залишаємо тільки в книжках про

мітологію, то те саме треба зробити і з Ісусом, інші бори були Церквою здеградовані до статусу демонів, але ми не можемо те саме зробити з Ісусом, бо демони це теж мітичні фігури, або видумка.

Де кілька днів після смерті кубинського комуніста Че Гевари його сторонники в Америці і в Європі поширювали вістку, що Че Гевара „живе”. Значить, Че Гевара воскрес. Вістка має крила, вона летить і набирає різних кольорів і форм. Не Ісус зробив християнство, а християнство зробило Ісуса. Це зробили забобонні й одержимі люди, бо сам він не написав ані стрічки. Ортодоксальні жида в Єрусалимі ще й сьогодні очікують того Месію, якого ролю присвоїв собі Єшу з Назарету. Хай чекають собі на здоров'я. Заповідний Ісусом скорий прихід Царства Небесного, хай і для вибраних тільки, ніколи не стався. Те Царство Небесне є сьогодні й завжди буде на землі й там же воно буде, як ми собі його збудуємо. Наш інтерес має концентруватись на сьогодні, щоби з нього виростало „колись”.

Модерна людина мусить знайти Бога досвідом, щоб у нього вірити. А досвід на кожному кроці, коли хтось хоче думати і вчитись. В Ісуса теж були проблиски світлих думок. „Царство Боже є в вашій душі” — це дуже гарне і правдиве, але і протилежне до його Царства, яке він заповідав. Те, що в душі не шій, те незнищимо й від нас залежить, який побудуємо світ. Царство Боже є нас і кругом нас, треба тільки вміти його відкрити, а не жити мертвими митами давнини. В нас самих є незглибима сила, про яку часто ми нічого не знаємо. Тайни Божої правди поставили нас в центрі світу, а ми шукаємо церковної темряви, бо світла не всілі перенести. І врешті дух часу показує дорогу до свободи, до правди. Хто цю дорогу знайде, той піде за вічними законами життя. Але Богові малюваних ідолів, завішених на хрести, ще й прибитих цитами, непотрібно. Цвяхи, терновий вінок і патетичні слова проповідників і викликання жалю й пієтизму. Але надаремне розривали льви християн на стінах Перона. Надаремне вмирають в сов'єтських концтаборах баптисти і шидисти за Христа, бо розп'ятий Христос це тільки мітична злуда.

Новий світ не може бути байдужим до жодного явища, а особливо до того, яке відноситься до добробуту і частя людини. Велике значення має те, що логія, яка відкриває незнані речі давнини й направляє історичне думання на нові шляхи. Придавлення правди не може тривати вічно. Ісус не „живий Бог”, а „мертвий Бог” і життя само дає відповідь. Воно вимагає нових доріг пізнання і містерії космосу й буття. Правдивий Бог себе не накидає — він чекає, щоб його відкрили. Дійсна релігія майбутнього є щойно в зародках. Шукання й перевірка це природні особливості нашого ума. Коли наші міркування невірні, то вони послужать другим, щоб їх перевірили й відкинули, висуваючи інші міркування. Але фанатизм і догма це тиранія.

Людина без інтелектуальної підготовки не знаходить причин до сумніву ані до абсолютної певності. Сумнів веде до певності, а спокійна аналіза фактів веде до будівництва фундаментів завтрішнього дня. Досліди на полі археології й передісторії жваво розростаються сьогодні. А існуючі релігії, включно з християнством, це доробок давніх часів. Людина не може жити в вічному світі, а сліпа віра ніколи не вб'є живого розуму. „Ісуса, Сина Божого”, однією Трійці, розумом пояснити не можна. Отець і син в одному це логічний абсурд. Наш розум це частина нашої фізіології, яка є твором Божим і кожна знайдена правда це об'явлення Боже. Бог дав нам наш інтелект, щоб ми шували правду, коли людина помиляється, то суспільство є на те, щоб помилки виправляло, без терору й без догматичної догми. Ісус Христос є догматом на людську розумову голову.

Коли хворі їхали до Пасаєва, Гошова й Зарваниці шукати чуда, то вони кривали очі на чудові досягнення медицини, які все дальше поглиблюються. Тайни Божі не мають дна. Хрест з розп'ятим „Месією” закриває дорогу до прогресу й до Бога. Ісус не став мостом між людьми й Богом, бо Бог біля того, хто хоче його бачити. А бачити його можна всюди — в природі, в наукових відкриттях, в нашій душі, навіть в нашій руці, яка веде перо по папері. Життя

сповнене Божих багатств. В ньому хрестів не потрібно, хрести видумані людьми. Люди розп'яли Ісуса на хресті, люди розпинають одні одних. Посередником між Богом і нами не розп'ятий Ісус, а наш ум і весь наш інтелект. Бог не об'явив себе в Христі, бо він в мітах себе не об'являє. Бо міти видумали люди, які себе самих в мітах об'являють. Марко Аврелій у творі „Роздуми“ писав: „Коли ти в житті щось кращого знаходиш, як справедливність, правду, панування над собою й мужність, тідю звернись туди всею душею“. Але Аврелій нічого кращого не знайшов.

Людина має вроджену потребу чогось вищого, кращого, шляхетнішого і християнство підлабузювалось під ті потреби, тому й розрослося. Але світ іде вперед через криваві зударі, війни, терпіння, терор і ті, що терплять, завжди надіються на якесь спасіння. Але спасіння тільки в нас самих, питання тільки, як довго ще будемо ходити запамороченими вівцями, задивленими в відьомський кошмар хреста. Поневолено батьківщина жде нового воскресіння. Говоримо багато про героїзм, але не вміємо бути героями над самими собою.

БІБЛІЙНА ЛЕГЕНДАРНІСТЬ

1. Все почалось від легенд.

Ця коротка студія має за завдання показати, що християнство не оригінальна, Богом об'явлена релігія, а виросла вона на базі попередніх вірувань різних народів. Всі великі існуючі зараз релігії окутані легендами, або мітами, тих часів, коли людський ум не вмів інакше пояснити явищ природи й життя. Християнська легендарність, включно з центральною легендою про Спасителя, не тільки позичені легенди від других релігій, або від фолкльору, відповідно підроблені, або пристосовані до обставин, як це видавалося найвигіднішим для жидівських авторів. Говоримо жидівських авторів, бо авторами обидвох Завітів т.зв. Святого Письма були жиди. Кожна релігія має свої Святі Книги, як центральну вісь, довкруги якої оберталась вся релігійна діяльність. Автори Біблії Старого й Нового Завіту дуже багато зібрали з народнього передання, а де що таки самі склали, базуючись на тому, чого навчилися від ловколишнього світу.

Дослідники релігій кажуть, що хто знає тільки одну релігію, той не знає жодної. На базі порівняння можна багато чого довідатись і переконались у вартості всіх існуючих релігій. Легенда це поезія душі, яку можна звести до алегорії. Постали вони на базі тої особливої схлонності людини до містичного досвіду, який поєднує особисте з Божим і постійно шукає розв'язки життя й буття. Коли інтелект на низькому рівні, то й легенди будуть примітивні. Людина палеоліту щойно прокидалась до усвідомлення й розуміння світу кругом неї. Вона дальше свого носа не бачила. До всього, що вона бачила, дотикала, або чула, навіть до мертвих предметів, вона приписувала таке саме життя, як її власне, зі свідомістю, радіщами, терпіннями та іншими емоціями.

В жорстоких умовах і боротьбі за існування в первісних людей виросла уява, яка творила вище сили, демонів, духів і богів. Їх треба було переблагати, в них треба було просити помочі, їм треба було складати жертви. Ось так виросла мітологія. Наука порівняльної мітології народів світу дуже помагає пізнати природу й вартість християнства, яке до сьогодні залишилось мітологічним, дарма що епоха буйного розвитку розуму, маючи широкі горизонти думання, вже не живе легендами. Легенда про Гефайста, який сокирою розрубав голову Зевесові, а з голови вискочила вповні озброєна богиня мудрости Атона, це для нас добрий приклад до наслідування, коли хочемо пізнати, що таке легендарне християнство.

Згодом витворилось поняття неба, або одної вищої сили над усіма богами, що за законом еволюції вело до монотеїзму. Це явище виразно помічаємо в нас, на Русі, де боги були дітьми одної вищої сили, або Бога Батька. Багатство арійської мітології збереглося до сьогодні в індійських Ведах, які можна вважати живим документом споріднення з нашою теплою й життєрадісною мітологією, з суперпригодницькою мітологією вульканічної Геллади й похмурою мітологією германів. Окреме місце займають мітології Китаю, Халдеї і Єгипту, але й вони поставали на тих самих засадах, що і всі інші, як предвісники людських цивілізацій.

Знаний історик початків християнства Е. Гіббон каже: "Провідники християнської Церкви наслідували примітивні моделі, які вони воліли би безпощадно знищити, щоб неграмотні селяхи легше відказались від своїх поганських забобонів, коли побачуть деяку подібність у християнстві, а навіть поглиблення їхньої дотеперішньої віри". На поганських елементах виросла не тільки Церква, але й самі Євангелія були на тих елементах написані. Юстин, один із перших Отців Церкви, писав гумористично: "Дідько заставив поганських поетів натворити різних Синів Божих, щоб не допустити до прослави правдивого Сина Божого". А Синів Божих було кілька десятків. Християнство не постало в Юдеї, дарма що цього хочуть євангелісти, а його первні порозкидані по всіх довколишніх країнах. Таким чином християнство являється нічим

іншим, як стопроцентним поганством, хоч слово „поганство“ не підходить до жодної релігії, навіть найдавнішої, бо людей нема потреби ображати за те, що вони були примітивні.

Найбільш подібне християнство до буддизму, бо обидві релігії мають учителів, яких обожнювано, мають „Святі Книги“, апостолів, святих, ангелів, монастирі, целібат, пости, священу воду, моці, кадила й обрядову виставність. Під впливом буддизму була секта есенів в Палестині, до якої здається належав теж Йошуа з Назарету. Також терапевти й пітагорейці перейняли щось від багато старшого буддизму. Сам творець буддизму Сідгарта Тавтама був арійського походження. Монастирі й каста священників була в Єгипті, Мехіко й Перу. Єгипетська виставність в святинях була така багата, як і в наших церквах, які перейняли виставність візантійську. Її призначення осліплювати змисли й будити покору. Святині арійців, халдейців і єгиптян завжди були звернені вхідом до сходу й катедра св. Петра в Римі теж туди звернена, хоч її побудовано пізно. Літургії, церемонії, плеяди святих і ангелів, це все спадщина від дохристиянських культів.

Увага до сходу сонця говорить, що культ бога-сонця, бога Спасителя, був центральним культом у давнину. Ще навіть Константин, який формально запровадив християнство в римській імперії, був визнавцем бога-сонця і з тих самих причин наказав замінити жидівську суботу на неділю, як день святкування. Неділя в германських народів називається „днем сонця“. Уроцисті празники в честь „непобідимого сонця“, а по латині „соль інвіктус“, перейшли звільна й під примусом візантійських імператорів на неділю. До християнізованого культу сонця додано старинний культ хреста, а Юпітрів, Аполлонів, Орфеїв, Мардуків і Озирісів перероблено на Христа. Але про це пізніше. На цьому місці згадаємо тільки, що божий ключник Янус став св. Петром, Мойсей одержав роги Зевеса, а Кибеле, Деметра, Ізида й подібні стали Царицею Небесною Марією. Бог Діонісій перехрестився на св. Дениса. Прикладів можна б навести багато. Те саме, зрештою, діялось і в нас, на Русі, де після прийняття християнства давні легендарні постаті і звичаї обмальовано християнською фарбою, щоб залізти в душу добродушного й легковірного простолюддя.

Коли ж ідеться про „Святі Книги“, які мали вплив одні на одні, то єгипетська Біблія, або „Книга Мертвих“, найстарша. Дати її написання неможливо точно визначити, приблизно 2500 р. ст. ери. Опісля йдуть арійські „Веди“, які нагадують наше слово „вість“, або „відати“, а які стали підставою індуїзму. Вони написані десь між 1500-1000 р. ст. ери, а до того були тільки усні передання. На Ведах виросла багата література, як книга законів „Ману“, великі поеми „Рамаяна“ й „Магабгарата“, теологічні твори „Пурана“ й філософічні „Упанішади“. Іранська „Зенд-Авеста“, як база зороастріянізму, була написана перед Киром в 6 в. ст. ери, приблизно тоді, коли жидівські жерці почали визбирувати біблійні передання. Канон Біблії Старого Завіту постав аж в 2 в. ст. ери, як відбитка того, що жиди назбирали підчас своїх мандрівок і підчас єгипетської й вавилонської неволі, доповнивши грецькими впливами. Для порівняння про давність легенд вистачить згадати, що єгипетська легенда про Озиріса й Горуса існувала вже 2000 років до того, як поспала жидівська легенда про Авраама.

Легенда про бунт у небі спільна всім народам і релігіям. Це та легенда, що поділила перших жителів неба на ангелів і чортів. Зрозуміло, чортів з неба викинено й вони посіяли зло по світі. А щоб чорти мали де жити й заганяти грішників, то мусліло постати пекло. Відомості про це знайдемо в Об'явленні 11.7-9 і в 2-му Листі Петра 2.4. В Талмуді це боротьба шефа ангелів Михайла зі сатаною Самуїлом. В Індії нечисті сили називаються „Рікхаса“, а їхній лідер Равана. Він провадить війну з богом Індрою й Духами Світла, або по нашому з ангелами. В книзі „Айтареа-брамана“ стоїть написано: „Боги з демонами довго воявали, але побідили“.

В іранській „Зенд-Авесті“ лідер чортів Агріман організує армію зухвалих лайдаків проти Бога Ормузда, або Агура-Мазда. Ангели називаються Іведи, а чорти Диви, що нагадує наше слово „диво“. Пекло в Ірані це Дузак. Війна триває постійно, але пекло не буде тривати вічно, бо на всі провини назначений речинешь. Отже як бачимо наука заратустри шляхетніша від Ісуса, бо для того пекло „вічне“. А юдаїзм взагалі пеклом не інтересується. В єгипетським небі теж був бунт проти бога Ра, який повикідав з неба всіх протників. В Греції Титани бились із Зевесом, який повикідав їх до Тартару. Туди попадали і грішники, а чесні душі йшли до Елізейських Піль. В Тартарі терпіли греки, подібно до іранців, тільки речинцево. Германські народи й американські індіани теж мали подібні легенди.

Іншою популярною легендою являються знані нам „Десять Заповідей Божих“. Далеко до того, заки біблійники їх записали, вони були знані в тодішньому світі. Біблія розказує, що три місяці після виходу з Єгипту жида опинилися в пустелі й коли Мойсей вийшов на гору Єгова з'явився йому в огні й димі й передав йому дві таблиці з заповідями, написаними пальцями Єгови. Цей огонь і дим говорять, що Єгова був у жидів богом огню, грому і блискавиці. Але біблійники завансу вали його на Царя Небесного. Мойсей розбив ті таблиці зі злости, коли побачив, що жида танцюють довкруги золотого тельця, але Єгова дав йому нові таблиці. Як бачимо, дуже мальовнича розповідь, тільки не оригінальна. Вавилонський імператор Гамурабі ще в р. 1750 ст. ери мав подібні заповіді, записані на табличках, які знайдено в руїнах Сузи. Серед грому і блискавиці з'явився Ормузд Заратустри й передав йому „Книгу Законів“. В Греції Мінос, приятель Зевеса, вийшов на гору Дікта й одержав закони від Зевеса. Спартанський король Лікурґ одержав закони від бога Аполлона. Подібні легенди були в Індії і в Єгипті, де закони передавали бог Індра і Тот.

Візьмим іншу дуже популярну легенду про силача Самсона. Подібна забавна тема існує в багатьох народах. У нас це Кирило Кожум'яка. Легенда пов'язана зі сонцем. Самсон через зраду Деліли стратив волосся, а разом із тим і силу. Природа тратить силу, коли нема сонця зимою. Араби показують сонце зі 7 волосками кругом. В Індії був Баля-Рама, силач Рама. В Ассирії був Сяндон, який без зброї вбивав руками левів. Його зображували з довгими кучерями. В Вавилоні був Іздубар, який пішов до раю, або як вавилонці називали „країни благословених“. Греки мали Геракля і зрадницю Скіллу. Германи мали Тора, сина Одіна, який вбивав потвори й гігантів.

Самсон вродився подібно як Йошуа, непорочно й ангел сповіщав про народини його маму-дівичку. Самсон вбивав левів голими руками. Також вбив 30 невинних людей, щоб виграти заклад. Зловив 300 лисів, прив'язав їм огонь до хвоста й пучтив на поля филистинів, щоб спалити їх збіжжя. Коли филистини його зв'язали, він порвав пута і вбив 1000 филистинів кісткою осла. Спав із проституткою в Газі, а коли його там замкнули, вирвав ворота й виніс на вершок гори. Коли Деліла обтяла йому волосся, він попросив помочі в Єгови, який його ніколи не опускав, зруйнував будинок і „вбив більше людей, як за ціле своє життя“. Того роду гидотний „героїзм“ поміщений в 4 розділах Суддів, як доказ „святости“ Біблії.

Жидівські писарі, яких називали „пророками“, засвоїли собі легенду про Геракля. Геракль вбив лева й пообтинав вуха й носи тим, що збирали податки для короля. Вбив гидру й запалив ліс. Бився з цілою армією Центаврів і багато з них убив. Коли єгиптяни взяли його до неволі, він вбив цілий відділ сторожів. Коли місто Кос відмовило йому нічлігу, він знищив ціле місто. Коли баран дряпнув його стопу, зі стопи вдарило джерело води. Його коханкою була Омфала й він теж мав довге волосся. Гібральтар називали греки „стовпами Геракля“, які підпирали небо. Геракль був знаний серед скитів, а в Почасві на скелі був слід стопи геракля, який християнство переробило на слід стопи Богородиці.

Байочка про Йону, якого проковтнула велика риба й він 3 дні перебував у її нутрі, цілий і здоровий, має аж 4 розділи в „святім письмі“. Йона дістав наказ від Єгови йти проповідувати до Ніневи, але Йона не послухав і втік на корабель. Сталася буря з наказу Єгови і Йона за кару попався в черево риби. По трьох днях риба його викинула й він таки надумався й пішов до Ніневи. Багато старша є подібна легенда записана в індійській книзі „Самадева Бгатта“. Коли Сактідева був на кораблі, шукаючи Золотого Міста, риба проковтнула його. Але слуги короля зловили рибу, порубали її й визволили Сактідеву. Індійський Спаситель Вішну часто зображений як риба, або як той, що з риби виходить, з книгою й мечем у руці, що означає закон і авторитет. Ісуса теж зображали як рибу в початках християнства. В „Гераклеїді“ теж пишеться про те, що Геракля проковтнула риба біля Яффи, але він возволився. Інша середземно-морська легенда говорить про музика Аріона, який три дні їздив на хребті дельфіна.

Легенда це пов'язана теж із культом сонця. Земля це велика риба, яка проковтнула сонце й настала ніч. Релігійний міт переходить у героїчну легенду, як це зробили фенікійці, заставивши Геракля визволити Гезіону від морської потвори. Геракль скочив у пащу потвори й перебував у її нутрі 3 дні і 3 ночі. У халдейців історик Берозус розказує про Оана. Це той самий, якого жиди зробили Йоною, позичивши у халдейців. Оан на зображенні виринає з пащі риби, що означає „схід сонця“. В Греції бог-сонця Феб у вигляді риби, яка приносить мудрість. Дослідник Дж. Гіггінс в „Апокаліпсі“ доказує, що Оан, або Іон, це те саме що Баал, у басків Іон, у троянців Йона, у персів Явна, в германів Йоган. Виходить, що наші Івани посвячені з біблійним Йоною й Баалом, та з іншими Йонами, які перебували в череві риби, з тою різницею, що наші християнські Івани там ще й до сьогодні перебувають.

Моральність Євангелій це тільки відгомін моральности інших релігій і нічого оригінального в них нема. Навіть ті сліди, які є в Виході, Левіті й Девтерономії, взяті з єгипетської Книги Мертвих і релігії Ірану, Індії і Китаю. Такі доктрини Євангелій, як непротивлення злу, любов ворогів і лиходіїв, лагідність в осуді й харитативність, можна знайти в Конфуція, в індійських книгах Ману й Магабгарата та в Тріпітаці буддистів. Конфуцій каже: „Люби твоїх сусідів, як самого себе, роби другим те, що ти хотів би, щоб тобі робили й ніколи не мстися за обиду“. Книга Ману говорить про злу людину, яка вчить найменші помилки других людей, а свої власні великі помилки не помічає.

В Магабгараті і в Тріпітаці можна знайти поради, щоб не прив'язувати ваги до світу й до багатства, бо все те марнота. Дається порада, щоб благословити ших, що вас проклинають. Ширша студія показала би наглядно, що наука Євангелій це тільки повторення того, що було вже давно деінде сказане. Особливо наука За ратустри про боротьбу добра зі злом, як найближча творцям християнства, мала на них великий вплив. Автори Євангелій були примітивні й забобонні, а земля юдейська на мораль була дуже бідна. Мораль ізраїльтян була жорстока, облудна, отже треба було позичити, щоб вивести християнство на ширші води. Євангелія, подібно як і Старий Завіт, це саламаха первнів єгипетських, іранських, фенікійських, грецьких, римських, індійських, вавилонських і навіть китайських.

Серед многих апокрифічних Євангелій, які ще виразніше говорили про чужі мітичні впливи, виринуло остаточно 4 Євангелія, дозволені Церквою. Їх число Іринеї оправдує так: „Бо існує 4 сторони світу, 4 пори року й 4 основні вітри“. Ідучи тою дорогою розумування, можна сказати, що бог наших давніх предків Святovid мав 4 обличчя, бо дивився на 4 сторони світу. Іван в Об'явленні вложив в уста Ісуса слова: „Я є Альфа й Омега, перший і останній“. Але те саме сказав Вішну в Пурана: „Я є без початку, середини й кінця“. А орфейський гімн каже: „Зевес є початком, Зевес є сере-

диною й кінцем, від Зевеса почалися всі речі". Дорогою порівняння, об'явленість"християнства розвіється як дим, бо об'явленням є все наше життя від найдавніших давен по сьогодні, а Біблія тільки документ часу.

Для студій є велика література в різних мовах, тільки в нас комплетна пустеля. Варто ось згадати бодай деякі важніші праці, як Дж.Фрейзера "Золота Галузка" в 10 томах, А.Миррей, "Підручник Мітології", Дж.Гіггінс, "Апокаліпса", В.Монфокон, "Старина Пояснена", Дж.Кокс, "Арійська Мітологія", І.Голдзієл, "Гебрайська Мітологія", Д.Мілман, "Історія Християнства" і М.Діпкі "Початок Релігійних Вірувань". Хто шукає, той знайде подібних книжок дуже багато.

2. П'ятикнижжя, або Тора, зблизька.

Коли наука підійшла ближче до Біблії, вона відкрила глибоке джерело легендарности. Але був час, коли ще наука стояла дуже низько, що гебрайську мову, якою була написана Біблія, ставлено як першу мову в світі. Дослідник М.Мюллер в "Знання Релігії" каже, що навіть санскрит, найстарша мова індо-європейців, колись думали, що походить від гебрайської мови. Наука розвіяла всі недоречності й жиди знайшлись там, де їм і місце, в семітській сім'ї народів. До епохи монотеїзму, який приніс Мойсей від Атона в Єгипту, жиди почитали багато богів, сонце, місяць, зорі, вола, вогонь, чоловічий статевий орган, подібно як інші народи. Найпопулярнішими були Баал, Молох, Шемеш і "цариця небес" Ашторет. Чорти, ангели, підземелля, небо, безсмертя й воскресіння прийшли пізніше від інших народів, які мали вищу цивілізацію від жидів. Жиди бували в неволі єгипетській, вавилонській і грецькій, і там багато чого навчилися.

Один із перших жидівських філософів Філо Олександрійський і значно пізніше Маймонідес в Іспанії пояснюють Тору алегорично. Маймонідес пише: "Коли прийняти дослівно, то книга дає зовсім абсурдні й екстравагантні ідеї Бога". Алегорично пробують теж пояснювати не тільки весь Старий Завіт, але і Євангелія, деякі протестантські теологи, але католики й фундаменталісти приймають все дослівно. П'ятикнижжя не писав Мойсей, а тільки про його авторство створено ще одну легенду. Були не різні усні передання, які опрацьовувало багато різних людей і в різні часи. Їх називали пророками, бо вони були грамотні, а грамотними були тільки дуже рідкісні люди. Мова змінювалась, впливи змінювались, а з ними й текст. Як дослідник Й.Кнапперт каже в "Релігія Ізраїля", до вавилонської неволі жидівського Святого Письма не було, десь до половини 5 в.ст. ери. Але навчившись грамоти в Вавилоні почали децю записувати.

В 287 р.ст. ери Тора, разом із історією й різними фольклористичними додатками, була переложена на культурну грецьку мову, яка була панівною, бо простолюддя говорило різними перестарілими діалектами. Але аж в 2 в. нової ери, стараннями рабіна Акіби, який вважав Бар-Кохбу Месією, на Соборі рабів у Ямні остаточно оформлено всі релігійні документи. Про легендарне сотворення світу, рай і перший гріх знали вже вавилонці 1500 років перед жидами, а й самі вавилонці перейняли ці легенди від ще старшої Сумерії. Про сотворення світу, рай і потоп пише вавилонський історик часів Олександра Македонського. Мали подібні легенди етруски, тільки сотворення в них тривало не 6 днів, а 6000 років. Семітам видно було дуже спішно. Про сотворення світу пише теж фенікійська книга "Санчоніятон". В Зенд-Авесті Агурамазда сотворив світ впродовж "шести періодів часу". Інша іранська книга, "Бундагеш" більш детально розказує про сотворення світу та інші легенди.

Легенди на загал дуже примітивні, безліч недоречностей, які зовсім знецінюють вартість книги, коли їх читати в П'ятикнижжі. Найперше, зліплено до купи два зовсім різні документи про сотворення. Перший документ це 1.1 до 2.3, а другий від 2.4 до кінця. Адам назвав усі животні-це неможливе, бо коли тільки взяти 600.000 видів комах, то Адамові життя б не

вистачило на таку непосильну роботу. Потім сотворено світло перед тим, заки ще було джерело світла. Бог не міг знайти Адама й Єви, які сховались, що викликає підозріння до вартости такого Бога. І не один був Бог, а мусіло їх бути багато, коли написано: „Глядіть, людина стала як один із нас!“.

А ось противоріччя поміж двома документами, зліпленими в одно. В першому земля появляється вогка, а в другому треба було її звогчити. В першому сотворені птиці і звірята перед людиною, а в другому по людині. В першому птиці вийшли з води, а в другому з землі. В першому людина зроблена на подобу Богу, а в другому з пилу землі. В першому людину зроблено володарем усієї землі, а в другому тільки в городі Еден. В першому чоловік і жінка сотворені разом, а в другому птиці і звірята поміж чоловіком і жінкою. Думаємо, що цього досить. Ці недоречності можна завважити тільки тоді, коли ближче приглянутись до тексту. Засліплені забобою та ідолатрією читачі нічого не бачуть. Вони читають одно, а бачуть друге. Транська книга Бундагеш говорить, що чоловік та жінка були сотворені разом, тобто сполучені спиною. В легендах буває всячина. Але жидівська книга Таргум і Талмуд кажуть, що це була одна істота з двома обличчями. В усіх легендах жиди, позичаючи в других, ще й добре насолити і приперчили. А притому позаписували дуже незграбно.

Картину раю і „Дерево Мудрости“ жиди також перейняли від других. В Єгипті рай організував бог Ра, а серед раю було „Дерево Життя і Знання“. А в Індії дерево називають „Сома“. Але сьогодні Сома тільки алкоголічний напиток з дерева, який будить релігійний настрій і ясновидючість. Очевидно, п'яниці завжди ясновидючі й тому лізуть носом у болото. Грецький поет Гезіод в 8 в. ст. ери писав про рай, який називався „Город Гесперид“, а Адам і Єва називались Епіметей і Пандора. Посеред саду було „Дерево Безсмертя“. Ангели постали з колишніх звірят, льва, осла, оленя й орла. В Вавилоні, Ассирії і Єгипті звірі мали крила. А змії в Едені це ірансько-арійська легенда про Агримана. Змії був символом мудрости. І тому християни так мудрість ненавидять. Китайська легенда говорить про рай, як про „Вік Чесноти“, дерево безсмертя і гріх, який спричинила жінка. Книга Чі-кінг каже: „Наше нещастя не прийшло з неба, його спричинила жінка“.

Юдаїзм і християнство на базі райської легенди кинули п'ятно на жінку, яка аж в модерних часах скинула з себе цей огидний забобон. В германів книга Едда розказує про „Золотий Вік“ і перший гріх. Індійський Брама сам обтинав галузки „Дерева Знання“, так воно скоро розросталось. Це значить, розростались вірування, мова, звичаї, мораль і знання. А цього всього Брама, як і пізніше Єгова, дуже не любив і не очікував. Чергова капітальна легенда після сотворення це „Потоп“, бо люди нагрішили й не пішли тими дорогами, як це планував Єгова. Отже треба було їх знищити, тобто знищити свій власний твір, як нищить маляр картину, яка йому не вдалася. І Єгова безпощадно знищив, не зважаючи навіть на маленьких дітей. Залишився тільки праведний Ной з родиною. Те, що на землі жили „велетні“, як важе книга, треба теж трактувати тільки як легенду.

Коли Ной збудував дерев'яний кораблик, то тут знову зударилась дві різні традиції, елогістична і єговістична. В одному місці Ноеві наказано „ти візьми по семеро“ зі всіх животних, а в другому тільки „по двоє“. Автори не знали тоді, що кораблик не помістив би навіть одної соті частини всіх животних. Вершки найвищих гір були вкриті водою, а коли минулось лихо і всі люди потопились, корабель осів на вершку гори Арарат. Як може вся земля знайтись під водою, то сьогодні неможливо зрозуміти. І є ще гори далеко вищі від Арарату й не дуже далеко від нього. Місцеві повні були й будуть завжди. В третичному геологічному періоді нашої землі, тоді коли ще людини не було, могли цілі континенти попасти під воду, бо земля щойно формувалась. Але не 6000 років тому, як того хоче Біблія,

чи радше легенда про потоп, яка попала до Біблії.

К халдейців була легенда про потоп, бо ріка Евфрат, випливаючи з високих гір, постійно весною виливала. Про це пише історик Берозус, в якого бог називався Кронос, а Ной Ксізутрус. Також і цю легенду взяли халдейці зі Сумерії, де вона описана в найстаршій поемі світу Гільгамеш. А жиди прийшли до Палестини з тих сторін і принесли зі собою тамошню легендарність. Для порівняння вистачить згадати, що Ксізутрус був 10-им королем, а Ной був 10-им патріархом. Ксізутрус мав трьох синів і Ной мав трьох синів. А в скитській легенді про потоп Таргітаг теж мав трьох синів. Скити деякий час панували в Вавилоні. Нічого про потоп нема в Єгипті, бо ріка Ніл, біля якої зосереджувалось усе життя Єгипту, регулярно виливає щороку й залишає після повені дуже урожайну почву, з якої Єгипет живе.

Індійська легенда говорить про Брамю, а індійський Ной це Сатіяврата, який взяв зі собою на корабель 7 святих. Число 7 виступає часто в давнину. Воно мабуть вийшло від вавилонсько-єгипетської астрономії—сонце, місяць і 5 планет, які були відомі. В тих часах думали, що число 7 має магічну силу. 7 днів у тижні, вавилонська вежа мала 7 поверхів, жидівський свічник у храмі в Єрусалимі мав 7 рамен, а в Апокаліпсі виступає 7 церков. Християнство теж не відстало, бо має 7 святих тайн. Але вернімся до індійського потопу. Вішна з'являється на водах як риба з рогами, а Сатіяврата прив'язав корабель до одного з тих рогів. В Китаї про потоп говорить книга Шу-кінг. В Греції потоп спричинив Зевес, а Девкаліон і Пірра причаляють до вершка Парнасу. В кельтів розгнівався Небесний Володар, але чесний Драян і його жінка Дройвач на судні врятувались, щоб почати нове життя. Германська книга Едда теж згадує про подібний потоп, коли тільки одна сім'я врятувалась.

Популярна легенда про вавилонську вежу теж була знана в передбіблійні часи. Постала вона на тій базі, що кожний нарід мав свою власну мову, бо передтим, "ціла земля мала одну мову", як пише Тора. Вежу збудували люди, щоб оберезитись від другої повені і прославити сонце. А може це була тільки астрономічна обсерваторія, а простолюддя пояснювало інакше. Набуходнезар писав, що вежа мала 7 поверхів і вичислив 7 тіл небесних: Сонце, місяць, Сатурн, Юпітер, Марс, Венера й Меркурій. Помішання мов це кара божа за гордість і за шукання знання, яке належить тільки богам. Про це пише халдейський історик Берозус. Натомість жидівський історик Йосиф Флявій пише, що було це за царя Німрода й вежу збудували, щоб пімститись на богах за потоп. І зрозуміло, небо пімсти не любить. Вірменська легенда каже, що вежу будували гіганти, а бог поперекручував їхні язики. Будівельники не могли розуміти один одного. Як не диво, але Мехіко й Перу мають подібні легенди. Тому дослідники припускають, що мекіканські індіани примандрували з Азії. Руїни легендарної вежі в Чолюлі стоять до сьогодні в джунглях. Гіганти добирались до неба, бо хотіли знати, що там діється. Отже за цікавість були покарані.

28-ий розділ Генези каже, що Яків мав візію. Він бачив, як по драбині ангели сходять і виходять на небо. Видно, ангели тоді ще не мали крил. Крила це своєрідний небесний аванс за вірну службу. А з неба Яків почув громовий голос: "Я є Господь, бог Авраама й Ісаака". Яків налив олії на камінь в формі жертви, помолвився й назаво цей камінь "Бет-Ель", цебто по гебрайськи "Дім Божий". Ця легенда говорить про трансміграцію душ, про яку розказує жидівська Кабала, як про "гілгул нешамот". Душа Адама перемандрувала в Давида, а душа Давида в Месію. Перші християни перенесли її в Ісуса. В Матея 17.10-13 говориться про те, що буцім то Ісус сказав ученикам своїм, що Елія перевтілюється в Івана Хрестителя.

Жиди взяли легенду про перевтілення з Індії, де трансміграція, або реінкарнація, існує в віруванні індусів до сьогодні. Небо має в індійській легенді 7 воріт, через які входять душі померлих і виходять знову, щоб на

землі переродитись знову в нову людину. "Ось де ворота до неба!" - говорив Яків і сам Бог стояв на воротах, бо Яків чув його голос. Отець Церкви Ориген теж пише в "Метампсихозі" про "ворота неба". В Єгипті по драбини підіймались тільки чесні люди, а грішники перевтілювались у свиней. Про це пише дослідник М. Діпюї в "Походженні Релігійних Вірувань". Пітагорейці й маніхейці вірили, що душі померлих перебувають у зоряній галактиці, яку ми називаємо "Молшній Шлях". В святинях Мітри була драбина з 7 ступеньками для душ померлих, щоб підняти до неба. 7 ступеньок - небо в тих часах було дуже близько.

Єгипетському фараонові снився сон: 7 товстих коров і 7 худих. Ніхто не міг пояснити сну, аж пояснив син Якова Йосиф, який був у Єгипті на державному становищі. Він пояснив: "Буде 7 ситих років і 7 голодних". І так дійсно сталося. Завдяки Йосифові багато голодних жидів з Канаані поселилось у Єгипті. Подібна легенда записана в буддійській книзі Фопен-чінг. Король Сідгодона мав подібний сон, як і фараон і ніхто не вмів його сну пояснити. Аж пояснив "святий мудрець" Тео-пінг. Немовля Мойсея знайшла дочка фараона в кошику на ріці. Але багато ранше знайдено немовля Саргона, майбутнього імператора аккадійського, в кошику на Евфраті. І бога вина Бакха король Кадмус наказав кинути до ріки, але його знайшла нерідна мати, а рідна була тільки служанкою, як і в Мойсея. Бакх як виріс, то навіть роги мав, подібно як Мойсей.

Микенська легенда говорить про героя Персея, основоположника Микен, якого король Акрізії вкинув немовлятем у море. Його знайшла в кошику Дикта й виховала Микенам на славу. Він відтяв голову грізній Медузі й охоронив від морської потвори Андромеду, яка стала його жінкою. Немовля Озіріс, єгипетський бог сонця й підземелля, теж був вкинений до ріки Нілю й заплив аж до морської пристані Біблос, де його знайшла богиня Ізидда. Як бачимо, легендарність тісно пов'язана з довколишнім світом і нічого оригінального в біблійних легендах нема. Ми теж сьогодні ревно наслідуюмо моду і всякі витребеньки. В цьому короткому нарисі даємо тільки небагато прикладів, хоч їх можна би знайти багато більше.

Це один тільки дуже маркантний приклад, який дуже мальовничо розписаний в Старому Завіті і пристосований до жидівського народу. Є це вихід із єгипетської неволі під проводом Мойсея. Легенда ця має всі первні з легендарности інших народів і нічого в ній нема оригінального ані історичного. Історик тих часів Хоремон і Діодор Сікул написали, що фараони викидали з Єгипту лепротичних і сифілітичних людей, особливо коли це були чужинці. Навіть рабів невилічально хворих не терпіли. Єгиптяни дуже любили чистоту, обрізувались, брили голови й навіть брови брили, щоб у них не збереглась якась мінімальна нечистота. Єгиптяни дивились на жидів, як на нечистих, а до чистоти жиди не привикли, бо жили на пустелях, де вода була великою цінністю.

Змайстрована в Біблії легенда каже, що Єгова нагадав собі договір з Авраамом про опіку над жидівським народом і вирішив вивести їх з єгипетської неволі. На провідника він вибрав Мойсея, якому грозила в Єгипті смерть, бо замордував єгиптянина в суперечці. Єгова з'явився Мойсеєві і сказав до нього: "Я є Бог твоїх батьків Авраама, Ісаака і Якова". Як бачимо, Єгова мусів відрекомендуватись, щоб Мойсей знав, з ким має до діла. Єгова пообіцяв: "Я введу вас до краю, який тече молоком і медом". Тут як бачимо, красномовний Єгова набрехав, бо той трагічний край ніколи "молоком і медом" не протікав, а радше кров'ю й нуждою по сьогоднішній день.

Єгова наказав: "Хай кожна жінка позичить на дорогу в єгиптянок біжутерію зі срібла й золота". Це значить, лукавий Єгова намовляв до явної краді, бо жиди ніколи до Єгипту не вернулись. Він передав Мойсеєві палицю, яку нерозумно приходилось Мойсеєві замінити на гадюку для постраху й послуху, бо жидам, які мали інших богів, ніяк не хотілось визнавати дик-

татора Єгова як єдиного Бога. Фараон не мав бажання їх випустити, за винятком тих, що були хворі, але жорстокий Єгова показав свою силу. Він змінив воду в ріці на кров, наслав жаб і вошей, хмари влізливих мух, а кінець кінцем зробив собі такий празник, як в роки большевицького голоду в Україні, публікував усіх немовлят у Єгипті. Аж тоді переляканий Фараон дозволив жидам покинути країну.

Перед ними було море, хоч і суходолу було доволі, щоб обійти море, але авторам легенди потрібне було море для Мойсезового чуда. „Мойсей простягнув руку й море стало суходолом“. І жиди преспокійно перейшли собі на другу сторону. Фараонові стало жалко працьовитої череди рабів і з військом погнався за ними, але море закрилось і потопило все військо разом із фараоном. Але диво над диво, мумію того ж фараона, а був це Рамзес II, знайдено в нишньому наряді в місцевості Дейр-ель-Багар, біля Теб, в центральному Єгипті. Можна дещо вибачити авторам легенди, бо навіть якщо й був якийсь вихід жидів із Єгипту, то легенда була написана 500 років пізніше, а через 500 років фантазія натворить неймовірного.

Близька цій легенді є легенда про бога Бакха, популярного кругом Середземного Моря. Гімни в честь Орфея й Бакха говорять про те, що Бакх змінив палицю в змія, перейшов сухими стопами через Червоне Море, розділив воду ріки Оронтес, добув воду й вино зі скелі, зовсім як Мойсей, а куди він проходив, земля текла молоком і медом. Бакх і Діонісії могли навіть засітити сонце серед півночі, але Мойсей у темряві творив тільки „вогняний стовп“, щоб жидам було видніше йти. Історик Тацит теж говорить про вихід групи збунтованих рабів, тільки в нього „на 7-ий день задержалися і взяли на власність країну“. Але Мойсезові захотілось видити жидів 40 років у блудному колі по невеликій території Синаї. Жидівський історик Йосиф Флявій про той вихід нічого не знає, але розказує про Олександра Македонського, який те саме море перейшов разом зі своїм військом сухими стопами.

В самому Єгипті нема сліду про якийсь „вихід“, але зате легенда про Ізиду говорить, що вона мандруючи до Біблос переходила ріку Федрос „на сухо“. Індійська легенда розказує про Кришну, який втікаючи від тирана Мадтури Канси переходив через ріку Юмну сухими стопами. Легенда ця записана в „Бхаґават Пурана“. Інша легенда, записана в Ріґ-Веді, говорить про мудреця Вісвіматі, який розділив воду ріки Ганґа й переспацирував спокійно на другу сторону. Сьогоднішня епоха теж хоче легенд, як виховного чинника, особливо для дітей, але легенд обоснованих на розумі й науці, як стимулюючий чинник в процесах еволюції людської цивілізації. Дослідники давніх мітологій кажуть, що давні легенди не мають ніякого зміслу сьогодні. Вірити в них це завдавати невіджалуваної паралізуючої шкоди дорасаючій генерації.

3. Народження „бога“.

Загально прийнято, що день 25 грудня це день народження Ісуса, хоч ніхто не знає, коли він народився. Є теж різні календарі, тому й дата народження Ісуса в різних християнських віруваннях різна. Є це час найменшого дня й найдовшої ночі і в давнину вважали цей день народженням сонця. В той день відбувались торжественні празники, в наших предків Різдво Дажбога, в германів Юль, у французів Ноель, в Вавилоні Нуль. Різдв'яна ялинка є символом відродження життя, повороту сонця, а на ялинці прикраси, які говорили про майбутні плоди.

В християнській Церкві в початках не було однозначності що до дати народження Ісуса, яку з практичних мотивів получено пізніше з народженням сонця. Святкували в грудні, в січні, навіть в квітні і в травні. Не лише день і місце, але й рік народження, не був відомий і треба було спиратись на народній легендарності. Іриней в 190 р. писав, що Спаситель мав 50 років, як помер, а євангелісти написали, що Спаситель народився під час па-

нування Ірода. Тимчасом Ірод помер в 4 р.ст. ери, як каже історія. Жиди говорили, що Йошуа жив 100 років раніш, а в Книзі Мудрости написано навіть, що в 250 р.ст. ери. Його називали „Сином Божим“, але для християн є тільки один Син Божий.

Історик початків християнства Е. Гіббон пише, що римське християнство не знало правдивої дати народження, тому погодилось на 25 грудня, або „Брумалія“, цебто святкування народження сонця, щоб таким чином притягнути поган до християнства. Отець Церкви Хризостом писав: „На цей день остаточно зафіксовано в Римі народження Христа, щоби християнство мало можливість спокійно обходити свої святкування тоді, коли погани зайняті своїми дикими церемоніями“. Римські історики писали, що збирання податку і для того потрібний перепис населення відбувався в 1о р. нової ери, за часів губернатора Киренія. Це підтверджує навіть Лука 2.1-7.

Отже Ісус не міг вродитись за часів Ірода. Але християнський історик Евзебій, знаний брехун і фантаст, писав, що Киреній був губернатором Сирії й Палестини 42 роки по смерті імператора Августа, який панував у роках 63 ст. ери до 14 р. нової ери. Отже як бачимо був комплетний хаос, бо й календарне розуміння часу було в тих часах дуже примітивне. Перші різні сліди християнського народження Ісуса можна знайти аж за часів імператора Коммода 180-92. Одно є певне, що 24 або 25 грудня було в усіх народів, далеко до християнської ери, днем народження сонця, в Китаї, в Індії, Ірані, Вавилоні, Єгипті, Греції, Римі, Україні, серед кельтів і германів.

В Матея ангел з'явився перед Йосифом, щоб повідомити його про народження, а в Луки перед Марією. Але це не важне, бо в легендах усе можливе. Легенда про бога, що зійшов з неба з любови до людей, щоби вродитись серед них, не одинока в Євангеліях. Вона була в багатьох народів. В Індії не сталося навіть не один раз, а багато разів, коли бог втілювався в людину. Їх називали „аватарами“, цебто нето учитель, нето спаситель. Найважливішим поміж ними був Крішна. Про це докладніше пише Магабгарата. Місце народження непевне в Євангеліях. Бо Матея говорить про дім, а Лука про стайню. Евзебій говорить про печеру, а апокрифічне „Протоєвангеліє“ теж говорить про печеру. Тертуліян і Гієронім говорять про печеру, а Церква Народження в Вифлєемі теж побудована над печерою.

Крішна, Авраам і Бакх вродились в печері, також Аполлон, Мітра, Гермес і Аттіс. Ескуляп народився на горі, а Ромуль на березі ріки. Будда вродився в придорожній гостинній, Отже, як бачимо, було з чого вибирати. Але євангелісти мабуть того всього не знали, тільки дещо чули. Всі вони, як і Ісус, вродились від очевидно від земних дівиць і непорочно. Батько Крішни Нанда прийшов до місця народження, щоб платити податок і в пдібних справах прийшов і Йосиф до Вифлєему. Коли вродився Ісус, зробилося ясно, кругом хор ангелів співав: „Слава во вишних Богу, а на землі мир і добра воля поміж людьми“. Коли вродився Крішна, духи й німфи танцювали і співали кругом нього, а він сам сіяв у світлі. Коли вродився Будда, кругом було чути музику й сипались пелюстки квітів з неба. Віяв лагідний вітерець і було ясно. Обстановка на багато інтересніша, як у Ісуса.

Конфуцієві теж пригравала небесна музика. Коли вродився Аполлоній, сучасник Ісуса, множество лебедів літало кругом, духи співали пісні й віяв пахучий легіт. Коли вродився Озіріс, почувся голос із неба: „Оце вродився володар світу“. Про це пише Плутарх, який подорожував до Єгипту. В ясному світлі і з піснями вродився теж Бакх, Діонісій і Заратустра. Апокрифічне „Протоєвангеліє“ їх усіх побилло описом тріумфального й мальовничого народження, але на превеликий жаль Церкві воно не подобалось і його знищено. Про нього довідуємось тільки з іншої літератури відомих авторів.

Крім ангелів, перші хто привітав новонародженого „бога“ то були пастухи. Але теж пастухи привітали Бакха, Діонісія, Ромуля, Аполлонія, Пітагора, Ескуляпа й Паріса, сина Пріяма, короля Трої. В усіх немовлят голова була

в сьайві. Також зорі, як у Матея, присвічували багатьом. В Євангеліях зоря привела мудрців, чи царів, з далекого сходу і станула над Вифлеємом, прямо над стайнею, де вродилось „Боже Дитя“. В тодішній астрології доля людей була пов'язана зі зорями і спеціалісти астрологи видавали гороскопи, або ворожбу, про долю тих, які це просили. На тій підставі народження „Божого Дитяти“ получено з великою зорею, яка мала заповідати щось величнього, бо народився Спаситель. В книзі Согар, яка є частиною Талмуду, говориться: „Коли прийде Месія, зоря підійметься зі сходу“.

Індія мала 27 констеляцій в своїй астрології, які називались „Накшатія“. Це були небесні божества, які керували людським життям. Окремі церемонії, т. зв. Санті, відбувались, щоб яку констеляцію, або зорю, настроїти прихильно до людей. Подібна астрологію мали китайці, іранці, вавилонці, сумерійці і єгиптяни. На могилі Рамзеса У були вирізьблені таблиці з констеляціями. Мойсей вродився зі зорею, яку бачили єгипетські волхви. Авраам вродився зі зорею, яка пожирала інші 4 зорі 1948 р. ст. ери в місті Ур, Сумерія. І жидівський революціонер Бар-Кохба теж вродився зі зорею. Будда вродився під „месіянстичною зорею“. Ляо-тсе вродився зі зорею з констеляції Квеї, яка народила сонце. Про це пише книга Фо-нен-кінг. Індійська Рамаєна пише про гороскоп Рами і Крішні. Заратустра і Юпітер теж вродились зі зорею, яка сповістила світ про їхнє народження. Що ж відноситься до зорі Ісусової, постає питання, чому зоря привели магів до Єрусалиму й там покинула їх. Чому маги, чи волхви, чи мудрці, чи королі, як їх різно називають, мусіли аж Ірода питатися про дорогу? Чи на те, щоби стягнути погибель на Ісуса? Адже зоря означала радість. Щось тут жидівські крутії-євангелісти напутали.

Звичайно, три царі не прийшли з порожніми руками, а принесли подарки, пахощі й кадило, бо такий був тоді звичай. Пахощі й кадило були в тих часах дуже дорогі. Сьогодні вони дешеві й наші священники можуть досхочу запаморочувати голови своїм вірним пахучим кадилом. Але поганство завжди було поганством. Лука мабуть про цю легенду про царів і подарки нічого не чув, бо про це в своїй Євангелії нічого не згадує. Пише тільки про пастухів. Не можуть же всі писарі бути однаковими. Мабуть Єгова не сподівався, що євангелісти напутають, коли доручив їм писати. Народженого Крішну теж зустрічали маги й пастухи, а подарки були ті самі, що і для Христа.

Будду зустрічали мудрці, які принесли золоті вироби. Герміт Асіта сказав: „Він переведе в безсмертне життя сотні мільйонів людей“. Також Ісуса в Єрусалимі привітав старий Симеон і назвав його спасителем—Лука 2.25-30. Конфуція вітали мудрці, які принесли дорогі дари. Те саме було з Мітрою, бо легенда мандрус з краю до краю. Матеї розказує в 2-му розділі свого Євангелія про те, що Ірод вигубив усіх дітей у Вифлеємі до двох років, не знаючи котре з них Ісус. Але історія про таку важну подію нічого не говорить. Впрочім Йосиф Флявій, сучасник Ісуса, пише, що Ірод був жорстокий і самолюбний, але без дозволу римлян він не поважився б такого страшного злочину довершити. Але Матеєві потрібна була ця легенда, яка ходила по світі й він створив нове видання жорстокого Канси, який вигубив дітей після народження Крішні. Про Кансу й масакру дітей пише Магабгарата.

Лука про Ірода і про втечу до Єгипту навіть не згадує, бо з Вифлеєму Ісуса повезли до Єрусалиму на обрізання. В південній Індії теж непорочно вродився Спаситель Салівагана з подібною історією, що й Ісус. Коли вродився Будда, король Бібасара післав військо, щоб його знищити, але селянин немовля-Будду врятував, заховавши в безпечне місце. Горуса в Єгипті пробували невдачно вбити злющі Тифони. Бакх, Ромуль і Рем були засуджені на знищення, але чудодійно врятувались. Ромуля й Рема кормила вовчиця, а Паріса, сина Пріямового, виставленого на гору, щоб помер, кормила медведиця. Кир в Ірані втікає під охороною пастухів перед своїм дідом Астіягом, який хотів його вбити. Теж Заратустра мусить втікати перед ворогами.

Коли вродився Авраам, король Вавилону Німрод вирішив повбивати всіх

немовлят, але Авраам утік. Персея невдачно переслідував Акрізію, король Аргосу. Також немовля Едип, яке пробує вбити Лайос, король Теб, втікає з пастухами. Прикладів доволі, хоч вони далеко не всі. Який жаль, що наш нарід виливав свою душу, співаючи чужі легендарні колядки, але душа гомоніла ще з часів народження бога-сонця, а християнство тільки причепилось, як реп'ях кожуха.

4. Непорочна Діва.

В старинному світі і в старинному небі породи богів від богів водились дуже рідко. Більшість богів і спасителів, підрядних головному цареві небесному, звичайно родились від земної жінки, яка мусіла бути непорочною. Хоч не дивлячись на те, в багатьох святинях Єгипту, Вавилону, Індії і Греції був цілий загін уличниць, яких тоді уличницями зовсім не називали, а були вони в великій пошані, бо стать це життя, а життя від статі. В Римі такі прихрामові дівчата називались „вестальки“, а в Індії і сьогодні моляться до вирізьбленого фаллуса, або чоловічого статевого органу, в окремих храмах. Безплідні жінки з цілої Індії роблять паломництво до нього й цілкують його благаючи, щоб зробив їх плідними.

Непорочно вроджений Ісус палестинський не був помітним, але мав він велике зовариство подібно вроджених богів, спасителів, царів і визначних людей старинного світу. Культ непорочних дівчиць був другий після спасителів. Однак християни сліпо вірять в те, що Цариця Небесна, Мати Божа, Богородиця чи Пречиста Діва, це одна-одинокка в світі і ніхто їй дорівняти не може, раз вона висить намальована на стінах християнських домів. Незнану в історії Марію, чи радше Міріам, з маленької і глухої жидівської провінції Валилеї, в початках християнства навіть не згадували, бо й Назарету тоді, коли жив легендарно Йосиф, ще не було. Він виріс значно пізніше під різними міграційними й економічними впливами. Шойно Собор в Ефезі 431 р. визнав Марію „Матір'ю Божою“, бо це диктувала konieczність, раз Іошуа був визнаний Христом. Вправді Марія мала чоловіка й багато інших дітей, це навіть самі Євангелія говорять, але Епіфаній і Геронім пристрасно проти цього протестували й називали це єресю. Марія мусіла бути „непорочною дівкою“.

В Індії 1000 років ранше була одна „Велика Богиня Мати“ Деві, Девака, або Магадіва. Санскритське слово дуже нагадує наше „діва“. Дуже можливо, що вона була принесена з наших земель у сіру давнину. Але нам znana є з наших земель „Богиня Мати“ Леля і Лада. Від Магадіви в Індії вродився непорочно Крішна. Книга Вішну Пурана каже: „Жодна людина не могла знести погляду Девакі“, бо від неї сяло ярке сонце. Будда вродився від Діви Маї і книга Фо-пен-кінг пише, що Будда прийшов на світ зі співчуття до людських гріхів і тому він мусів вродитись людиною, щоб гріхи відкупити і взяти на себе. Коли Будда приходив на світ, серед інших парад, які звичайно в таких обставинах водяться, „Святий Дух“ зійшов на Маю, його матір, в формі білого слона. Як відомо, слони в великій пошані в Індії, бо коли освоєні, виконують найважчу роботу для селян. В Сіямі Спаситель Кодом також вродився від Діви, творив чуда й був мудріший від наймудріших.

В Китаї були дві Дівичі: Шін-му „Цариця Небесна“, яку зображують з дитятком на руках і Ма-тсу „Свята Дівича“. Від Шінму вродився Спаситель Фогі 3468 р. ст. ери. Від Ма-тсу вродився Конфуцій, мудрець, учитель і спаситель, який подібно як і його мати заавансував по смерті на бога. Конфуцій, або Кунг-фу-тсе, вродився 604 р. ст. ери, існував „від початку світу“, був інкарнацією найвищого бога і вчив справедливості й пошани до предків. В Вавилоні й Ассирії Дівича Міліта породила Таммуза, Спасителя. Її показували з дитятком на колінах, всю в соняшному світлі. Таммуз це сумерійський Думуз, який 3000 р. ст. ери вженився з Інанною. Вона була „Богиня Мати“ в Сумерії. Інана нагадує наше слово „нея“. Вавилонський цар Набуходнезар був сином бога Мардука і вродився непорочно, про що говорять кли-

нові записі.

Іранський Заратустра, що правда був сином Ормузда, або Агура Мазди, але вродився від проміння „Божого Розуму“. Яка шкода, що з книги Авеста залишились тільки фрагменти, бо дуже багато знищив Олександр Македонський. В книзі тій була скарбниця арійського фолкльору. Це значить фолкльору наших давніх предків, бо ми не прийшли з Ірану, а іранці прийшли від нас. Про чудодійне народження Заратустри писав надхнено Платон, про якого теж говорили, що він вродився непорочно від Дівиці Періктіони. Горус, єгипетський Спаситель, вродився від Цариці Небесної Ізиди, під впливом Духа Святого від бога Амона. У всіх країнах Середземного Моря показували Ізиду з дитятком Горусом на колінах, Ізида сидячи на кріслі, якого опертя був хрест. Християни почали малювати ікону Богородиці з дитятком Ісусом, перейнявши її від Ізиди з Горусом.

Єгипетський бог Ра вродився від Дівиці. Те саме фараон Аменотеп, Тотмес і Рамзес III. Греція мала дуже багату мітологію, в слід за тим і Рим. Там було багато непорочно вроджених богів. Діонісій вродився від Семеле, а Бакх, такий же п'яниця як і Діонісій, вродився від Мірри. Ім'я цієї „дівиці“ ідентифікується в багатьох країнах—Мітта, Мая, Мері, Марія і Міріам. Всі вони, разом із нашими Маріями, арійки, за винятком палестинської Міріам, яка є семіткою. Така вже доля жидів, що вони все мусіли позичати, навіть свого головного бога Ягве позичили від арійського Яви, який був популярний серед гіттітів. Середземне Море тих непорочно зачатих знало більше, коли згадати Геракла від Алемени, Персея від Данае, Меркурія від Маї, Еола від Акасти, Аполлона від Латони і навіть імператор Август і Цезар були вроджені непорочно. Отже, як бачимо, Йошуа з Назарету мав гарне товариство й ні в якому разі не терпів на самотність.

Етруски мали Богородицю Нутрію, Дівицю з небесним сином, а германи мати Герту й Дізу. Навіть мекіканські індіани, які правдоподібно примандрували келись з Азії, мали Дівицю Соцікецаль, Царицю Небесну, з дитятком Квецалькотль. Соцікецаль у волоссі мала хрест. Ранні християнські секти Серінтіяни й Докети не визнавали непорочного народження Ісуса, а євангелист Марко навіть не згадує про народження. Як сумно, що українські християни ще й сьогодні вірять у ті відстарілі легенди, які нам чужі й осоружні. Вони не можуть досі визволитись від того вжого душевного гашішу, який тяжить 1000-літньою сліпою традицією на їхній рабській душі. Їхня богородична недуга подібна до невилічальної прокази. А все таки відважна людина, яка любить свій рідний і знедолений край, може тої недуги легко позбутись.

5. Перед жертвою.

Євангелія кажуть, що Ісус почав учить, як мав 30 років, але Іринеєм воліє традиційну 40-ківку, на зразок тодішньої мітології. Згідно з Іринеєм Ісус жив до 50 р. життя, отже готувався до жертвної смерті цілих 10 років. Як би не було, але Євангелія вертаються до традиційної 40-ківки, бо Ісус постив 40 днів і ночей на самоті і для товариства мав тільки ангелів. Ну і влізливий і хитрий чорт завжди і всюди попробує своїх шансів, навіть до таких осіб, як божественний Ісус. Будда також постив, аж йому надоїло і його спокушувала „королівська Мара“. В Україні теж була Мара, спеціалістка від спокус, гріха і всякого лиха. А сьогодні в українській мові слово „мара“ таки на постійно закріпилось. Відносно постів і підготовки до учительства Ісус можливо взяв собі приклад від Будди, бо Будда жив 500 років раніш, а крім того палестинські Ессени буди дуже під впливом буддизму. Ісус перебував якийсь час серед них, що дуже позначилось на його житті й науці.

Спокуса зрештою була зовсім невдачна, хоч чорт і Мара обіцяли золоті гори, а Ісус так вправився в спротиві нечистій силі, що навіть давав їй накази й виганяв із інших людей. Християнські знахарі й духовники навчилися цього мистецтва з Євангелій і виганяли нечисту силу, коли захотіли, такими словами: „Я наказую тобі, нечиста чило, в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, щоб ти забрався геть із цієї людини, щоб і духом твоїм не пахло!“ Роб-

лять це й сьогодні, послуговуючись кропилом і „свяченою водою“. Також Заратустру спокушував Агріман, представник усього зла на світі. Заратустра після 40-денного посту вийшов зовсім побідно, чого найкращий доказ, що про нього знає весь світ. Навіть німецькі філософи Шопенгауер і Ніцше були ним захоплені. Заратустра дав добрий приклад Ісусові, який жив значно пізніше.

Ось ще декілька кабалістичних сороківок. Квецалькотль мекіканський постив 40 днів і його спокушував дідько. Мойсей перебував на горі, де шукав контакту з Єговою, 40 днів і ночей і весь час нічого не їв, ані не пив. Іоахим, батько Марії, постив 40 днів і ночей, але про це розказує тільки апокрифічне Протоевангеліє. В Ірані був звичай святкувати свято Мітри 40 днів і ночей. 40 днів і ночей падав дощ, який спричинив потоп і тоді Ной післав крука, щоб знайшов сушу. 40 днів шукали Канаану після ланці, вислані Мойсеєм. 40 років блукали жиди по пустелі після виходу з Єгипту, 40 днів і ночей постив пророк Елія. 40 років був суддею Елі. 40 років панував Давид і те саме Соломон. Святиня Баалбек мала 40 колон. Можна би продовжувати, але доволі й цього.

Християнська Церква каже, що хрищення абсолютно потрібна річ для спасіння, отже 5/6 людства, яке не є хрищене, засуджене на вогонь вічний. Хрищення установа сам Христос, бо й сам христився. Тимчасом, коли ближче підійти до історії мітології, то побачимо, що цей християнський звичай, разом із Іваном Христителем, взятий з давніх звичаїв інших народів. Хрищення в воді для очищення душі від гріхів було дуже популярне в давнину. І жиди теж масово купались у Йордані й ходили до ріки на прощу зі всієї Палестини. Ессени жили близько Йордану й часте ритуальне обмивання було в них практиковане. Кругом Середземного моря рік-річно відбувались містерії в честь сонця, пов'язані з купілю в морі. Евзевій, щоб відстрашити християн від купелі й участі в містеріях, називав їх „поганським звичаєм“. Отже коли Ісус пішов до Йордану христитись, то робив це за давнім жидівським звичаєм, як праворічний жид. Він же сказав: „Я не прийшов знищити, а доповнити“.

Брамани, єгиптяни, греки, римляни, перси обливали водою, або купали немовля, коли давали ім'я. Брамани обмазували дитя болотом, а потім три рази зануряли в воду. Всі індуси, навіть сьогодні, обов'язані бодай раз в житті скупатись у святій ріці Ганга. Для цього йдуть з паломництвом до святого міста Бенарес. Вийшовши в воду по ший, ідуси говорять: „Я сказав тобі мої гріхи, о сонце, а ти ріко свята забери їх і неси в море, щоб вони більш ніколи не появлялись“. Очищені і спокійні на душі вертаються індуси додому. В Монголії й Тибеті зануряють дитя три рази в воду. Знані були містерії сонця і в багатьох країнах сходу. Сонце Спаситель вмирає за гріхи світу й воскресає знову весною. Купіль молільників давала прощення гріхів і безсмертя. А після купелі відбувався бенкет, або спільна трапеза, яка тісно пов'язувала учасників в одну спільноту.

Мітраїсти після купелі надряпували на чолі знак хреста. Це означало, що вони члени містичної громади й носять у собі безсмертя. Тертуліян писав: „Дідькр робить знак своїм жовнірам на чолі“. Юстин Мученик теж лаяв містів з хрестиками на чолі. Такі хрестики на чолі носили теж етруски. Жиди, як вернулись із вавилонської неволі, солідно обливали водою новонавернених на юдаїзм, хоч таких не було багато. Багато жидів у Вавилоні затратило свій юдаїзм і їх треба було знову „навертати“. Йордан тече в Мертве Море- всі гріхи жидівські лежать там поховані. Тому й густа в морі вода, що людина не тоне.

Єгиптяни мали містерії Горуса й Ізиди і в Нілі очищались єгипетські місти. Також помершого обмивали водою. Такий звичай був і в Україні. Містерії були різні в різних країнах, бакхійські, діонісійські, орфейські, елевзійські, бога Адоніса, богині Деметри й Кибеле. Уроцистості й відправи

зі співами, молитвами й танцями відбувались звичайно над водою, а після хрищення всі вірили, що вони знову вродились до кращого життя. Нові члени мусіли ще перед празниками бути очищеними, бо інакше не дозволено б їм приймати участі в спільному бенкеті. Діоген з них глузував: „Нещасні жертви! Невже ви не бачите, що ваше хрищення не може поправити ваших граматичних помилок, ані помилок вашого життя?“ Подібно писав Овід: „О, ви божевільні, ви не думаєте, що навіть ціла повільна вода не змиє п'ятна злочину“.

Обряд спільної вечері перейняли християни від містів і назвали „Свята Евхаристія“. Ісус на „Тайній Вечері“ розламав хліб і сказав: „Беріть і їжте, це моє тіло“. А на вино сказав: „Пийте звідси всі, це моя кров“. Вечеря називається „тайна“, бо перші християни сходились тайком. Місти на вечері їли м'ясо, вважаючи що це тіло бога-сонця й пили вино, вважаючи що це божжа кров, яка дає безсмертя і прощення гріхів. Бог-сонце це Спаситель, якого перенесено на Ісуса після того, як містерії були заборонені. Цей дикий звичай практикують християни й сьогодні і кожний обов'язаний бодай раз на рік іти до сповіди і причастя. Є це своєрідне людодство, або каннібалізм, бо вони їдять тіло Ісуса і п'ють його кров. Вони не думають про те, що ніодна українська мати, яка віддала свого сина в жертву батьківщині, не погодилась би їсти його тіло й пити його кров. Цицерон ще в 106 р. ст. ери писав: „Як може людина бути така глупа й уявляти собі, що те що він їсть є богом?“.

В Індії ще й сьогодні їдять сакральну паляницю і п'ють „сому“, або „божу кров“. І в нас на великодному столі красується „паска“, від жидівської „пасхи“, але замість вина п'ють горілку. В Тибеті Великий Ляма приносив жертву богові в виді хліба й вина, але їв і пив тільки сам. Те саме роблять наші священики підчас Служби Божої. В містеріях Деметри співали: „Вона дала нам своє тіло, щоб ми їли, і кров свою, щоб ми пили. Складаємо тобі Деметро подяку за твоє добре серце! Їжте, пийте й веселіться!“ Бакхійці так веселились, що римляни були змушені їхні містерії заборонити. В Єгипті на смерть Озіріса їли паляницю, яка була святою й „тілом від його тіла“. А рижову горілку пили аж як прийшло воскресіння. Спільну евхаристію мали Ессени й Пітагорейці. Багато християн сьогодні вже в евхаристію не вірять, але до церкви ходять і перед евхаристією клякають, бо традиція важка, як млиновий камінь.

6. Жертва.

Первісні люди приносили жертву богам, щоб їх переблагати, або надіючись на якусь поміч. В потребі приносили те, що їм було найдорожче-первородного сина. Це діялось навіть на деякому рівні цивілізації в Єгипті, Сумерії, Індії чи Китаї. Легенди говорять, що боги помагали, або гнівались. Сонце було в центрі неба, бо воно життєдайне й розганяє тьму. Сонце стало Спасителем, який протиставився злим силам в користь людей. Спаситель вмирав, приносячи жертву власного життя, і знову воскресав, бо він був безсмертний і дарував безсмертя, коли йому приносили жертву. В Ріг-Веді Пуруша, первісна людина, жертвує себе самого богам. Пуруша був взором героїзму в користь других людей. Людська жертва була найдорожчою жертвою, але приносили теж богам зерно, фрукти, звірят, вино і птиць.

Яків полив камінь оливою й це була його жертва Ягве, бо другої може й не знав. Авраамова жертва була багатша, бо приніс власного сина Ісаака й за таку жертву Ягве щедро відплатився: „Я помножу твоє плем'я, як зорі на небі й пісок на березу моря“. В індійській книзі „Санхаяна Сутра“ є описана історія, як король Гаріскандра приніс в жертву Варуні свого сина Рогіту. Легенда паралельна до Авраама й Ісаака. Фенікійська легенда говорить, що Сатурн приніс в жертву сина Джеуда, щоб відвернути небезпеку війни. Картагена, обложена римським військом, принесла в жертву богам 200 первородків, щоб відвернути лихо, та нажалі це не допомогло.

Агамемнон пожертвував свою дочку, але богиня Артеміда не допустила до тої жертви й Агамемнон замість дочки приніс оленя. Подібна легенда була в Спарті, де Слену замінено телятком. Жидівські жреці в грецьку еру оголосили, що Ягве не хоче людських жертв. Ранше приносили не тільки Ягве, але й Баалові, Молохові й Шемешові. В Фенікії, Вавилоні і Єгипті замість первородків почали приносити в жертву рабів, це було значно вигідніше. Північні легенди теж говорять про жертви первородків. Король Гакон в Норвегії приніс жертву Одінові свого сина. Аун, король шведів, пожертвував 9 синів Одінові, щоб продовжити своє життя. Шведський король Вермалянд казав себе самого спалити в честь Одіна, щоб відвернути голод і неврожай.

Жертву приносили не тільки люди богам, але й самі боги жертвували себе для спасіння людей. Сумерійсько-вавилонський Таммуз, або сирійський Адоніс, принесли жертву свого життя й передали людям спасіння. Розп'ятий Спаситель Прометей, зображений в драмі Айсхіля, був спасителем покривджених, творцем добра, прикладом посвяти для людства, був розп'ятий на скелі на Кавказі. Прометей безсмертна тема нашого пророка Шевченка. В постановці Айсхілевої драми приймала участь вся публіка, величаючи Прометея. Індійська доктрина „бгакті“ говорить про спасіння через терпіння. Крішна „Королівський Добрий Пастир“, „Проститель Гріхів“ і „Визволитель від смерті“ був розп'ятий на дереві, руки й ноги покалічені. Не на хресті розпинали богів, а на дереві, або на стовпі.

Хрест придумали християни й навіть не перші християни. Аж 6-ий Собор в Константинополі видав наказ: „Людина на хресті“. А раніш Ісуса представляли як ягня, або рибу. Христів було багато, зо три десятки. Навіть мекіканський Квецалькортль був розп'ятий за гріхи людські жорстоким Еопуко Християнський письменник Юлій Фірміцій писав: „Сатана має своїх Христів“. Перші християни хреста не шанували, бо це був знак поган. Отець Церкви Мінуцій Фелікс в „Октавій“ 211 р. писав: „Ми христів не почитаем, ані їх не бажаєм“. Ті слова якось обійшли увагу церковників, що нищили документи, неприхильні до рішень Соборів. Навіть Юстин Мученик в 141 р. писав: „Коли хтось заперечує, що наш Ісус був розп'ятий, то я кажу, що всі Сини Божі однаково терпіли“.

Біблія рішучо відкидає всіх, що були розп'яті, мабуть тому, що розпинали звичайних злочинців. Девтерономія 21.22-23 каже: „Той, що повішений на дереві, проклятий Богом“. Навіть Павло до Гал. 3.13 каже: „Проклятий кожний, хто висить на дереві“. В мусулманському Корані, значно пізніше, написано: „Його не вбили, ані не розп'яли, але його показали як представника одного з багатьох“. Як підробляли євангелісти чужі легенди, свідчить виразно ось такий епізод: Крішна був розп'ятий разом із двома злочинцями. Один із злочинців хотів ранше Крішну вбити стрілою. Але Крішна сказав до нього ласкаво: „Йди, я тобі прощаю, до неба“.

Як бачимо, відносини людей з богами в давнину ніяк не обходились без жертви. А сьогодні наші патріоти християни вже не ріжуть барана, або і власного сина, а тільки дають гроші на прославу жидівського ідола Єгови і його сина Йошуї, якого називають по грецьки Ісусом. Навіть жидівське обрізання, яке в християнстві не практикується, дарма що Ісус був обрізаний, а серед перших християн в Єрусалимі були з приводу цього суперечки, постало на базі жертви. І постало воно в Єгипті, звідки перебрали його жиди. Крім жидів практикують його кафрі, самоанці, абісинці, а колись і давні мекіканці. Г. Спенсер в „Принципах Соціології“ пише, що колись в жертву богам приносили частинку власного тіла, а обрізання дуже легка операція. А крім того єгиптяни дуже любили чистоту і для того брили голову, а навіть брови.

Геродот пише, що від Єгипту перейняли обрізання жиди й сирійці. Ісус, як правовірний жид, був обрізаний. Про це знайдемо в Луки 2.21. Отже всі

християни за прикладом свого учителя повинні обрізуватись, бо навіть Матей 5.18 пише: „Небо й земля минеться, заки одна точка, або одна літера, із закону буде змінена“. Але в цьому випадку, та й не тільки в цьому випадку, християни не є послідовниками Ісуса, але давніх поганських релігій. Але й релігія Ісусова є поганською, тільки дещо переробленою. Коли Ісуса розп'яли, було затьміння сонця. Про це пише Лука 23.44. Матей пише багато більше: Було землетрясення, скелі потріскали, гроби відчинились, святі повставали з гробів і ходили по вулицях. Довге лежання видно їм надоїло й вирішили трохи прогулятись, коли трапилась нагода. Невідомо лише, що це за „святі“ були, хіба що юдейські.

Ті самі легенди, засвоєні Лукою і Матеем, були теж деінде, що зовсім недвозначно вказує, на якій базі були написані Євангелія. Коли розп'ятий Крішна помер, було затьміння сонця. Коли Помер Прометей, також стало темно на землі й було землетрясення, громи, блискавиці. Те саме діялось зі смертю Ескуляпа, Геракла і Квірінія. Серед небогів подібні речі траплялись із Цезарем, Вергілієм, Тібуллом, Овідієм, Плінієм і Олександром Македонським. І навіть по смерті Квецалькотля, хоч був він далеко від знаних нам богів і визначних людей, було затьміння сонця. Скромному Йошуї з Назарету зайшла потреба теж причіпити подібні бутафорії з бажанням збільшити його постать.

Нічого не говориться сьогодні про те, де був Христос після того, як помер, аж до воскресіння. В Євангеліях теж нема про це нічого. Тільки Петро в першому Листі 3.17-19 пише доволі невиразно: „Він пішов і проповідував до душ у тюрмі“. Але перші християни говорили про те багато, буцім то Ісус ходив після розп'яття до пекла спасати душі. Це ніяк не сходилось з Ісусовою грозьбою про „вічний вогонь“, але Хризостом писав: „Тільки невірні мають відвагу заперечити, що Христос був у пеклі“. А Климентій писав подібно: „Господь проповідував Євангеліє тим, що в Аді“. Євангеліє по грецьки значить „добра вістка“. Ориген в письмі „Проти Цельсія“ писав: „Ісус був у пеклі, щоби звільнити святих“. Що там робили святі, то невідомо, бо для святих Церква придумала чистилище.

Апокрифічне „Євангеліє Нікодима“, як і вся апокрифічна література, пише більш мальовничо. Коли Ісус прийшов перед пекло, він сказав до Сатани: „Відчини ворота, бо Король Слави йде!“ Сатана дуже не хотів відчиняти, але Давид та Ісаїя запротестували й Сатана хоч-не-хоч мусів відчинити. Тоді всі святі, що були в пеклі, взялись за руки, а Ісус взяв за руку Адама й повів їх усіх до неба. Там примістив їх у рай. Але були там вже інші і їх Ісус питає: „Хто ви такі?“ А вони йому відповіли: „Я Енох, а ця людина це Елія“. Так пише Євангеліє Нікодима. Церква його не визнала, але воно тільки говорить, що й інші Євангелія тільки наївні байочки. До пекла ходило багато мітичних богів, отже пригода Ісуса не була одинока. Ходили Крішна, Заратустра, Озіріс, Горус, Адоніс, Діонісій, Бакх, Геракл, Меркурій, Балдур, Квецалкотль та ще деякі інші, а всі були там три дні і три ночі. Кожна епоха має свою атмосферу й легендарність має свою тяглість. Її треба пильно студіювати, щоб знали ми, звідки прийшли й куди йдемо. Нові часи голосно домагаються нового духового вислову.

7. Воскресіння.

Воскресіння центральна доктрина християнства. А в наших народних звичаях Великдень найбільший празник в році, воскресіння сонця, природи й життя. Багатство нашої давньої традиції християнство пов'язало зі своєю доктриною спасіння й таким чином глибоко закорінилось в душах народу. В історії мітології світу дуже багато про воскресіння богів сонця, але в історії часів Ісуса ані словечка про його воскресіння. Така надзвичайна подія напевно була б записана істориками й вона не пройшла б непомітно, тим більше що це діялось в римській імперії, яка була центром цивілізованого світу. Навіть Листи, зібрані в Новім Завіті, нічого про те не пишуть,

тільки мітичні Євангелія, які не можна інакше трактувати, як твориво забобонних людей на базі існуючої мітології.

Деякі християнські секти перших віків християнства заперечували воскресіння, інші надіялись, що Ісус воскресне в відповідний час. В різних Євангеліях по різному, противорічно й абсурдно, записано воскресіння, про це не будемо на цьому місці писати. Зацитуємо тільки, що писав Марко 26. 19: „Він був прийнятий до неба й сидів по правій руці Бога”. Марко мусів це бачити, бо інакше не написав би де і по якій стороні Бога сидів Ісус. При різних контроверсійних зустрічах після воскресіння перші три Євангелія чомусь не згадують Тому, про якого пише Іван, який вибрав на Тому таку людину, яку важко переконати. Через те й утривалось серед християн говорити „невірний Тома”, в протиставленні до всіх вірних християн.

Євангелія були фабриковані до вподоби для культових цілей, тому не жна їх вважати навіть за літературні твори. Апокрифічне „Євангеліє Никодима” н. пр. розказує про воскресіння двох синів Симеона. Таких уявних воскресінь було багато в забобонному й неграмотному світі. Вони були дуже потрібні, щоб розбудити релігійний запал і надію на спасіння й безсмертя. Сидіти в небі біля Божого трону це такі дуже приманлива ситуація для рабів і для упосліджених римської імперії. Центральною доктриною єгипетської теології було воскресіння Осіріса. Його домовина була освітлена смолоскипами і кругом неї відбувались радісні короводи. Подібні почесті віддавали єгиптяни воскресінню Горуса, про це пише історик Геродот.

Подібні святкування відбувались у честь воскреслих богів Аттіса, Мітри, Бакха, Діонісія, Орфея, Ескуляпа, Балдура і Квезалкотля в різних краях. Інтересно, що Адоніса й Таммуза воскресіння святкували навіть в Юдеї, в самому Вифлеємі і в Єрусалимі. Коли помер Будда, то найвищий бог Магадео сказав до нього: „Вставай, моя свята любов!” І Будда піднявся до неба, залишаючи на камнях сліди. Ті сліди шанують буддисти до сьогодні. Коли Заратустра воскрес і піднявся до неба, його назвали „Безсмертний Зоро” і „Любима Зоря”. Про ті воскресіння можна би писати дуже багато, черпаючи з мітологій світу, але для цього треба окремої студії.

Хтось запитався, чому жиди тихцем не вбили Ісуса, якщо його ненавиділи, або якщо він був для них невивігдний? Бо хрест і воскресіння були потрібні євангелистам для культових цілей, „як було предсказано” — Іван 18. 31-32. Також „Голгота”, про яку говорить Марко і Матей, це видумана річ, бо ані такого слова, ані такої місцевості, не було в Палестині. Є це слово сирійське, звідки євангелисти зачерпнули. В початках християнства воскресіння не святковано, в святковано жидівську Пасху. Є це юдейське свято виходу з Єгипту й дивно якимось, що християнство навчило нас, та це й з великим намащенням, їсти жидівську „пасху” на Великдень, бо наша власна паниця не смакувала. Імо ми пасху з відповідним рабським трепетом душі, забуваючи, що поза жидівською легендою про вихід з Єгипту були і в нас величаві історичні події, які варто би поєднати зі святом весни й воскресіння природи.

Але чи ж можуть мертві душі святкувати воскресіння життя в рідній духовості? Наші чудові писанки, іранські та індійські писанки, такі подібні до наших, говорять про незалежну, джерельну й життєрадісну давнину, дарма що мітичну. Але жидівська Пасха це жидівське свято, разом із їхнім Ісусом, якого вони відреклись, залишаючи його нам, бо чекали на кращого Месію. Велично є померти за шляхетні людські ідеали, за добро батьківщини й суспільства. Такі герої запишуться на віки золотими літерами в історії народу і їхні імена воскреснуть знову і знову при кожній нагоді, як ті дороговкази на людській мандрівці в вічність.

Йошуа з Назарету не помер за людські ідеали, а за свої власні галюцинації, які наробили стільки лиха в ситі й на довгі сторіччя задержали

похід Божої еволюції, навчили людей тонкої перверсії, солодкої брехні й побожної жорстокости. Сьогодні здригається душа думаючої людини від абсурдності, що Всемогучий Володар світу, незглибима містерія сил і вартостей, вічна причина всіх причин, мав би забавитись в таку примітивну фарсу, як вбити зовсім невинну людину, свого власного сина, тільки на те, щоб Син перебрав людські гріхи на себе. Але вбив його тільки на три дні і три ночі, а потім забрав його до себе, наказавши йому воскреснути. Ми бачимо велике воскресіння всюди, коли вертається весна, яка не може не вернутися. Але воскресіння зфабриковане жидівськими євангелистами це тільки примітивна байочка, якій віддавати свої найглибші почування не варто.

З воскресінням Ісуса пов'язаний 2-ий його прихід, який він сам заповів: "Ця генерація не минеться, аж всі ці речі будуть сповнені" - Мат. 24. 34-36. Про скорий прихід говорить Яків 5.7-8: "Вже наближається прихід Господен". Про скорий прихід пишуть теж Матей 16.27-28, Іван 2.25, Павло до Тес. 4.14-17, Петро 4.7 і Діяння 1.10-11. Як бачимо, надії були ведикі, але всі завели. І 2000 років минає й замість "приходу" маємо війни й жахливі людські страждання. Людям "приходить" тільки те, що собі виборять. Петро пробує оправдувати Ісуса: "Один день в Господа як 1000 років, а 1000 років як один день" - 3.8-10. Але людське життя менше сотні років і коли нам чогось ждати, то тільки того, щоб люди порозумнішали, та щоб позбулись жахливих забобонів та сліпого фанатизму.

Мрії Отців Церкви Папія, Іринея, Юстина та інших про величавий "прихід" були тільки сліпими й безвартісними мріями, які завели християнство в сліпий кут. Такі ж безвартісні мрії на поміч "Святої Трійці" в визволенні нашої батьківщини. Всемогутній Бог дав нам всі таланти, щоб боротись за наші права. Але ми воліємо бити поклони перед мітичними ідолами й нюхати кадило, притому солодко дрімати і мріяти про "визволення". Ісус, Осіріс, Крішна, Будда, "прийдуть у славі" й будуть судити. Отже бережіться, бийте поклони і стогніть "помилуй, помилуй!". "Бо Отець не буде судити, він передав усе судівництво Синові" - Іван 5.22. Також Матей 25.31-46 те саме каже. Про "День Суду" євангелисти перейняли майже слово в слово з єгипетської "Книги Мертвих".

Індійська легенда каже, що Вішну прийде їдучи на крилатому білому коні, сонце померхне, земля затрясеться, зорі будуть синатись з небесного фірмamentу. Але Вішну заведе порядок і щастя для всіх. Також 5 томів китайських "Святих Книг" говорять про "Золотий Вік" у майбутньому. Іранська Авеста пише, що Заратустра буде визнаний всім світом, але перед тим будуть жахливі катастрофи, віни, голод, та інші нещастя. Але після того наступить "Золота Ера" й навіть пекло "буде очищене й відроджене". Як бачимо, релігія Заратустри шляхетніша від християнства, бо навіть найбільшим грішникам дає надію, обіцяючи ліквідувати пекло, чого не робить християнство.

У кельтів Спаситель Артур прийде знову, а в Мехіко прийде знову Квезалкотль. Але всі ті Спасителі дуже припізналися, бо коли вони придуть, то вже не застануть тих, для кого прийшли. Бо за законом еволюції народи або розгубились, або прийняли інше обличчя, забувши за свого Спасителя. Талмуд каже, що приходу Месії треба сподіватися в 6000 році. Значить, це трохи треба підіждати - і жиди ждуть. Картина з Ісаї, Данила й Апокаліпси про страшні катастрофи, подібні як і в Авесті, а після них Золотий Вік, причинились до поширення християнства. Християни чекали "приходу" в 1000 році, потім надіялись, що Хрестові Походи породять нову еру, потім Реформація давала деякі надії, коли папа римський став "Антихристом", але всі очікування були надаремні.

Містик Сведенборн заповідав Леню Суду на 1757 р., а В. Міллер на 1843 р., але їх ніхто не трактував поважно, бо епоха раціоналізму розвіяла макабричні біблійні сни. Після безконечних терпінь і трагедій нам нічого чекати, бо спасіння, відродження і Золотий Вік у нас самих.

8. Божество.

Ісуса почали обожнювати пізно після його смерті. Легалізація християнства Константином і рішення перших сварливих Соборів до того причинились. Секти ебіонітів, назарен, карпократів, гностиків і аріян Ісуса ніколи не вважали за Бога, а тільки за учителя. Найдовше видержали аріяни, переслідувані фанатичною візантійською реакцією офіційної християнської Церкви. Навіть брат Ісуса Яків був ебіонітом. Ще 13-ий папа римський Віктор називав Ісуса людиною. Аж його наслідник Зефірин змінив настанову. Про це пише Артамон, який каже, що Зефірин перекрутив загальну думку.

В Евзебія знайдемо, що ебіоніти називали Ісуса „сином Йосифа". Лука 2. 27 підчас побуту молодого Ісуса в святині і в іншому місці 4. 22 називає Ісуса „сином Йосифа". Батьки не розуміють Ісуса, коли він каже, що мусить зайнятись „ділами свого Батька"-Лук. 2. 50. Матей 13. 55 називає його „сином столяра". Брати дивляться на нього підозріло-Мат. 12. 48-50, навіть уважають його божевільним-Марко 3. 21. Сам Ісус ніколи не вважав себе Богом, а говорив, що він є нижчий від Бога-Марко 10. 40. Контroversійність Ісусового божества виклярувалась гвалтом візантійських імператорів. В першому Листі Тимотея 3. 16 є такі слова: „Поминаючи контroversії велика є містерія божества".

Про Ісусову підвладність Батькові говорять такі слова Марка 13. 32: „Ніхто не знає, коли День Суду прийде, один тільки Батько". А в молитві Отче Наш: „Не те, що я хочу, а що ти хочеш"-Марко 14. 36. І на хресті останні слова Ісуса: „Боже, чому ти мене рпустив?"-Марко 15. 34. Такі визначні діячі Церкви, як Евзебій, Тертуліян і Хризостом пропонували римському Сенатові обожнення Ісуса, але Сенат відкинув. В деяких кругах, говорячи про Ісуса, вживали грецьку назву „Логос", що означає „слово", але назва ця була незрозумілою містерією. В Івана 1. 1 стоїть: „На початку було Слово". Поняття дуже абстрактне під впливом гностиків, але простолюддю треба було щось конкретного й найбільш підходив Спаситель, або Син Божий, бо всі Спасителі були Синами Божими. По грецьки Спаситель називався Крістос, звідси й наша назва Христос.

Центром, звідки розійшлась догма про божеськість Ісуса, була Олександрія, де жило багато вчених жидів і греків. Догма ця розрослась до Трійці, бо Трійця була популярна в інших віруваннях того часу. Апокрифічне „Єгипетське Євангеліє" каже: „Батько, Син і Святий Дух та сама особа". „Євангеліє Гебрайців" говорить щось зовсім іншого: Ісус син Йосифа й Марії, не було ніяких чудес, ані воскресіння. Довкруги Трійці почались завзяті спори, бійки, а навіть морди. І сект натворилось багато. Аж Нікейський Собор 325 р. під проводом імператора Константина цю невловиму Трійцю устійнило тільки „для святого спокою", бо й ті, що устійнили, не розуміли того, що постановили.

Урядова формула була „Ісус дійсно людина і дійсно Бог". Атанасій, який був одним із подвижників формули, писав: „Чим більше думаю, тим менше розумію". І до сьогодні християни моляться до Трійці, а що воно таке, не розуміють. Бо і християнська догма каже: Не розуміти треба, а вірити. Так постановлено і так мають всі вірити, а хто поважиться критикувати, або роздумувати тільки, той еретик. І скільки заплатило життям за ересь, того обрахувати неможливо. Імператор Теодосій жорстоко переслідував еретиків і палив їхні писання, випустивши 15 декретів. А римська Церква навіть запровадила палення еретиків живцем на кострі.

Т. зв. атанасіївська віра каже: „Ми визнаємо одного Бога в Трійці і Трійцю в одності". Атанасіївська догма була загально прийнята і будь-які дискусії були дуже небезпечні. Це було обожнювання противоріч і недоречностей, які як „святість" тягнуться до сьогодні. Найкраще розв'язали проблему мусулмани, бо в Корані написано: „Не кажи, що є три Боги, бо тільки один Бог". Святий Дух зійшов на Ісуса тоді, коли він христився на Йордані

але опустив його тоді, коли він висів на хресті. Політеїстичним грекам не було важко прийняти Ісуса як ще одного бога, навіть у "тріїші", бо в Греції всі святі речі повинні були бути в числі три. Найстарший мітологічний поет Греції Орфей сказав: "Всі речі постали від одного бога з трьома іменами". Навіть святиня Юпітра Капітуліна в Римі була присвячена Юпітрові, Логосові й Духові.

"Одна природа" Атанасія й Аполінарія була виправлена католицизмом на "одну подвійну природу, поєднану Духом". Ця трагічна Трійця створила непроглядну джунглю в теології, з якої християнство ніколи не видобулось. А обожнення Ісуса було об'явлене тим, що всі визначні люди й імператори, як Август, Цезар, Клявдій, Олександр були обожнювані тільки словами, чи на письмі, а не в святинях чи культурах. Грецько-римський пантеон мав завжди місце для новоприбулих. Найкраще вирішив справу Собор у Константинополі: "Ті що ділять Христа на людину й Бога, хай будуть поділені мечем, хай будуть посічені на кусочки, хай будуть спалені живцем".

В Індії була Трійця "Трімурті" - Брама, Вішну, Шіва, або Творець, Спаситель і Нищитель. Трімурті показують в виді бюста з трьома головами. В книзі Бгагават Гіта написано: "Я з'являюсь час до часу, щоб зберегти справедливіх, знищити злочинних і для відновлення чистоти! І хоч Шіва це бог зла, йому віддають однакову честь, що і другим богам. Другою Трійцею є згадана в Ведах Агні, Індра й Сурія. В Ірані Трійця називалась Тріплезіос, про що пише Плутарх. Це був Ормузд, Мітра й Агріман. В Китаї Ляо-тсе навчав про Тао, "вічний вогонь", який "сотворив одного бога, один сотворив двох, а два сотворили трьох". Китайські імператори складали жертву, йому, що є один і три".

Буддизьська книга Фо-пен-кінг це життя Будди. Він, іноді людина, іноді бог". Він, "Спаситель людей", "Батько Світу" і "бог богів". І він теж пояснюється як Трійця: Вайрамані - Батько, Манджуері - Учитель і Авалокітесвара - Святий Дух. Фо це одна особа, яка має три форми, Фо це Будда. Єгипетська Трійця це Озіріс, Горус і Тайфон. Символічно зображали Трійцю як Крило, Гльоб і Вужа. А гієрогліфами написано: "Найперше Бог, потім Слово, а з ними Дух Святий". На Україні був Сварог, Дажбог і Марник. Цей останній представник зла, який за давнім арійській звичаєм вважався за бога. Дажбог це син Сварога і Спаситель. Слов'янський Триглав, знайдений біля Бранденбургу, де до приходу германів жили слов'яни. В германів був Один, Тор і Фрей, а в кельтів Тавлак, Фан і Меллак.

В перу ідол Тангатаганга означав "один в трьох і три в одному". Ідол мав три голови: Апомті, Чурунті й Інтікваокві. Мехіканці теж мали Трійцю: Теа-катліпока - Отець, Гуцліпочтлі - Син і Тлалан - Святий Дух. А інші мехіканці мали: Ізона, Макаб і Ехія. В жидівській Кабалі рабін Симеон бен Йохаї пише: "Прийди й поглянь на містерію слова Ельогім - в ньому є три ступні, кожний ступінь сам для себе, але всі вони це одно". Трійця становить постійну й основну доктрину в майже всіх системах давньої теології й не дивниця, що ця популярна доктрина мала великий вплив на християнство, яке не могло думати відмінно. Божество Ісуса Христа не могло існувати без Трійці.

9. Спаситель.

Особлива драма в природі, це захід і схід сонця, це поворот зими й весни. Для людей, що тісно пов'язані з природою, що не знають інтелектуального життя, а тільки боротьбу за хліб, сонце це центральна сила, бо воно дає життя. Авторами цієї драми є приятелі й вороги, які допомагають, або перешкоджають в щоденних турботах. Боги сонця в давнину займали центральне місце в пантеоні богів, бо вони були Спасителями після мертвої зими й після темної ночі. Сонце завжди вернеться, бо воно безсмертне, отже від нього залежить і наше безсмертя. Всі міти в давнину були алегоричними, так ми їх розуміємо сьогодні, але колись їх розуміли по-іншому й драми були, що не

єдиним засобом пояснення явищ природи.

Сонце найбільше ділало на людський нерозвинений ум, бо воно було постійно над головами. В гімні Rig-Веди є такі слова про сонце: „Як може воно підійматись угору? Чому воно не впаде назад? Чи на його дорозі нема пилу, що воно таке ясне?“ Люди молились до сходу сонця і співали: „Підіймися наше життя, бо дух наш святий вертається до нас знову! Темрява розвіялась і світло наближається до нас“. Після 1000 років християнської ночі було б побажаним, щоб і ми так співали сьогодні. Радісно й тепло було б на душі. Бо коли наші арійські предки могли 3000 років тому так співати, то як же тріумфально і змістовно звучав би цей гімн сьогодні, на далеко вищому рівні цивілізації.

Історія Ісуса Христа, звичайно, є пов'язана з історією і культом сонця. Дата народження в усіх богів сонця 25 грудня. Небесна Діва це світанок на сході горизонту. Світанок був ідентифікований з констеляцією Вірго, що по латині означає „дівиця“. В інших мовах була інша назва. Ісус народився того самого дня, що й Мітра, Будда, Озіріс, Геракл, Адоніс, Мардук та інші боги. Народження Спасителя 25 грудня – свято радості. Таке ж свято на передвесні, коли воскресє природа разом зі сонцем. Воскрєє Мітра, Озіріс, Аполлоній, Таммуз, Крішна та інші. Деякі з них мають 12 апостолів, це 12 констеляцій на небі, 12 місяців в році, 12 годин дня. Навіть „білий кінь“ в Івана це астрономічна алегорія.

Сонце це Спаситель, що принесе прощення гріхів. Коли грецькі астрономи заявили, що сонце не тільки вогненна куля, їх назвали „святотатними атеїстами“. Християнська Церква визнала Константина святим за його заслуги для християнства, але в дійсності він був визнаєм культу сонця, яке він поєднав з культом Ісуса Христа. На його монетах були такі слова: „Непобідимому сонцю, моему товаришеві й охороні“. Ісус Христос затратив свою людську подобу, бо його ідентифіковано з сонцем. Щойно пізніше малярі збудували його людську подобу, бо ж він „став людиною“. Зроблено це не на базі Євангелій, а навгад, бо в Євангеліях про Ісусів вигляд не було нічого.

Посвячений з богами сонця Ісус став повнокровним Спасителем. Коли Мітра був Логос, то й Ісус був Логос. Коли Діонісій був Альфа й Омега, то й Ісус був Альфа й Омега. Дажбог був сином Сварога, Ісус був сином Єгови. Жиди від сирійського Адоніса, бога сонця, навіть свого Єгову назвали Адонаї. На Спасителів був такий голод, що навіть людей таких як Ісус і йому подібних людська уява робила Спасителями. Був Симеон Магнус, про якого Юстин писав: „Симеон визнав себе як Найвищого Бога“. Був Монтанус „Месія“ і „Святий Дух“, був Аполлоній „Месія“, який жив 100 років, виганяв демонів, воскресував мертвих. Був Пітагор і Менандер, які робили чуда. Був Спаситель Мані, який мав 12 апостолів і його розп'яли в Ірані. Матей 24.24 пише: „Постане багато фальшивих Христів“. А тертуліян писав, що християн вважали за визнаємців сонця. І дійсно, поміж громадами християн і визнаємцями культу сонця майже не було різниці. Пізніше для новоприйнятих християн запроваджено ритуал, в якому новоприйнятий голосно заявляв: „Я проклинаю тих осіб, які кажуть, що Зоро, Будда, Ісус і сонце є одним і тим самим Богом“.

В ведах Крішна каже: „Я є світло сонця, місяця, поза всякою темрявою. Я є горюча полумінь, блиск в усьому що блистить і світло всіх світел“. Адіті, це світанок, „Мати Богів“, яка породила Сонце. В Вішну Пурана мати Крішни Девакі названа Адіті. Також в творі Магабгарата Крішна названий як „син Адіті“. Інша індійська легенда говорить, що Лагана, або Світанок, продила Індру – сонце. Давній жидівський бог Ель-Шаддаї означав сонце. В Єгипті бог – сонця Ра, а Ізіда це Світанок. Її син Спаситель Горус. Тако Озіріс був Спасителем. Аполоон, бог – сонця, вроджений від Лети, або Темряви. Її показували як Чорну Богородицю. Персей „Син Ясного Ранку“ вродився від Да-

нає. Едип вродився від Йокасти, "Світлого Ранку". Германська Фріга, земля, породила Балдвіна, Сонце і Спасителя. Прикладів можна б навести багато більше.

А ось ще декілька порівнянь, які характеризують спільність рис і походження Спасителів. Люди любили мати Спасителів у ті давні часи, бо щоб спасатись самі себе, того не розуміли. Багато не розуміє й сьогодні. Спаситель вродився в печері, що означає темряву перед сходом сонця. Народження попередила рання зірка, що відноситься до тодішньої астрології. Три волхви, що йдуть за зіркою, це астрономи й адоратори сонця, які віддають честь своєму богові. Злий Трод, чи індійський Канса, це ніч, темрява, яка проковтує сонце. А в греків це змії, який пожирає Геракля. Більшість богів сонця і Спасителів королівського походження. Кришна, Будда, Рама, Фо-гі, Горус, Геракль, Персей, Ескулап та інші. А Ісус, хоч і зі скромної сім'ї столяра, але обов'язково королівського походження з роду Давида, ба навіть ще далше, бо легендарного Мелхіседєка. Жиди до легенди завжди додають перцю. Спасителя спокушує дідько, що говорить про хмари, бурю й темряву, які пробують завювати сонце, але надаремне, бо сонце побідить завжди. І Ісус, разом із іншими Спасителями, вийде побідно.

По смерті Спасителя жінки плачуть-сльози означають росу по заході сонця. Як ті сно пов'язана традиція різних країв, говорить той маркантний факт, що в землі юдейській і навіть в самому Вифлємі була печера Таммуза сумерійсько-аккадійського. Таммуз сумерійський це Адоніс сирійський. Біля тої самої печери, в якій вродився Ісус, плакали ранше жінки по смерті Адоніса, коханка Венери. Про це пише дослідник С. Данлоп у книжці "Син Чоловічий". Навіть в Єрусалимі була святиня Таммуза-Адоніса. Псалом 110 говорить про союз Єгови з Адонісом. Езекиїл 8.14 описує сцену ізраїльських жінок, які оплакують смерть Таммуза.

Найбільший центр християнства Олександрія й Антіохія ще в 4 в. мали святині і празники Адоніса, аж візантійські царі все знищили. За Буддою плакала Кассіяпа, обливаючи його ноги сльозами. Біля вмираючого Геракля стоїть заплакана Іола, потішаючи його через сльози. А Геракль каже: "Не плач Іоло, моє завдання я виконав, пора мені відпочати". Ісус вмираючи каже: "Сповнилося!" Смерть Спасителя це перемога зими над літом, коли сонце вмирає. Бога-сонця в легендах замучили нечисті сили. Озіріса показували на хресті, як символ безсмертя, бо хрест це вічний вогонь і вічне сонце. І Ісус не вмер, а тільки на короткий час. Всі Спасителі вмирали тільки на короткий час, на одну ніч, на одну зиму. Адоніса вбиває дика свиня, інші вмирали в інший спосіб, завжди мальовничий, як пристало для божеської легенди, добра нагода для молитви. Юстин Мученик писав: "Нема народу, який не молився б в ім'я розп'ятого Спасителя до Вітця".

Темрява та землетрясення по смерті Спасителя була всюди, бо така важлива подія не може обійтись без потрясень в природі. Спасителі звичайно прощали гріхи всім, хто просив, і обіцяли безсмертя, забезпечуючи вхід по смерті до "Царства Небесного". Але було трьох учителів, які були дещо мудріші від других. Будда обіцяв, "спастися від незнання". Заратустра обіцяв, "Золоту Еру" на землі, але не на небі, коли навіть Генії Темряви на чолі з Агріманом будуть перевиховані і прощені Ормуздом. Конфуцій говорив про речі земні й людську шляхетність, навіть не згадуючи неба. Відгомоном тої науки були слова Ісуса: "Царство Небесне в вас самих". Але тільки відгомоном, бо назагал його теологія була жертвою, на яку він йшов добровільно. А все інше для нього було тільки мітичними мріями.

На закінчення цих коротких слів про Спасителів зреасумуємо коротенько тільки ще двох, Будду і Кришну, щоб переконатись про подібність біографічну Ісуса з Назарету. Будда вродився від дівичі Маї, в Індії це те саме, що Марія. Народження звіщала зоря, небо й земля співали хвалу, мудрі принесли дари. Немовля хотів знищити король Бімбасара. Будда був королівсь-

кого походження і в 12 р. життя відвідував святиню. Перед проповідуванням постив і його спокушав диявол. Був охрищений, творив чуда. Віддав своє життя для добра других, воскрес і знісся до неба. Перед тим обіцяв прийти знову. Будда був „Альфа і Омега“. Він казав: „Хай всі гріхи спадуть на мене“ і „Я не прийшов, щоб знищити, а доповнити“. Приставав з жінками низького роду. Мав 12 апостолів, говорив про „Царство Небесне“ і про „Ворота Безсмертя“. Був челебсом і їхав на коні Кантако, а Ісус тільки на ослі, бо в Палестині коні мали тільки римські жовніри, отже євангелісти не могли посадити його на коня. Будда навчав: „Коли тебе око соблазнить, виколи його“. Його кликали „Учителю“. Для нього всі люди були братами. Він існував завжди, від початку світу. Мова йде очевидно про Гавтаму, бо реінкарнованих Буд було багато.

А тепер Крішна, якого подібно, як і Будду, скопіювали євангелісти. Крішна вродився від діви Девака, під співи ангелів, а пастухи й волхви принесли йому дари. Його вітчим Нанда поїхав платити податки, коли в дорозі вродився Крішна. Злючий Канса хотів його вбити, але Крішна врятувався. Він був королівського походження. Апокрифічні Євангелія говорять, що Ісус перебував у Єгипті в місцевості Матареа, а Крішна вродився в місцевості Матара. Подібність легенд задивляюча. Крішна творив чуда. Бідна жінка помазала його дорогою пахучою олією. Був розп'ятий і мав криваві рани на руках і ногах. По його смерті були різні природні катастрофи, навіть мерці вставали й ходили. Бандита, що був розп'ятий з ним, післав до неба. Воскрес і обіцяв прийти знову, щоб бути суддею. Він був „Альфа і Омега“. Мав улюбленого ученика Арюну. Коли переобразився, з'єднався з Найвищим Брамою. Був другою особою Трійці. Вчив: „Покинь усе, що маєш, для спасіння“, „я є світло“, „я є початок, середина й кінець“. Називали його „Спасителем“, „Добрим Пастухом“ і „Воскресінням і Життям“.

Біографії Ісуса не треба хіба повторяти, бо її всі знають. Багато слів і речень перейняли євангелісти дослівно з книги Брагават-Гіта, наче боялись щось перекрутити.

10. Чуда.

Без чудес, описаних в Євангеліях, християнство не могло б існувати і в них свято вірило й вірить сьогодні, в епоху розуму й великого розвитку науки. Заворожені легендами й забобонами віруючі не хочуть розуміти, що найбільшим чудом є наше життя, наш інтелект, космос, природа й функції нашого тіла. Наука обсервує незрушиму працю законів Божих і чому Бог мав би діяти проти своїх власних законів? Чи тільки для того, щоб здивувати деяких короткозорих людей, які без забобону не можуть обійтись? Коли приглянемо до різних релігій світу, то без чудес ніодна не обійдеться. Деякі учителі не творили жодних чудес, але люди їх повидумували, щоб своїх учителів підняти на відповідний рівень. А чудеса Ісуса навіть не видумані, а тільки повторені з інших старих мітологічних традицій. Примітивний світ часів Ісуса приймав багато речей, які не вмів пояснити інакше, як чуда. В тих часах загально думали, що є одиниці, які мають силу творити чуда, предсказувати майбутнє, виліковувати хворих, контролювати природу й мати владу над духами.

Але в Євангеліях часто невдачні і противорічні чудеса. Ісус творить чуда одно за одним, творить публічно й демонстративно, але наказує, щоб нікому про те не говорили. Це говорить про відсутність логіки в тих, що писали Євангелія. В Матея 12.29 навіть є такі слова Ісуса: „Проклята і зрадлива генерація вимагає знаку, але не буде їм даний жодний знак, за винятком знаку пророка Йони“. А тимчасом знаки давав Ісус на кожному кроці. Тут алюзія про пророка Йону в череві риби. Йона видобувся з черева риби по трьох днях і ночах, так і Ісус по трьох днях і ночах воскресне. Тут євангелісти знову перерахувались, бо Ісус не був три дні і три ночі мертвий. Треба теж зазначити, що не тільки воскресіння, але й усі ін-

ші чуда не були нісловом занотовані істориками, навіть сучасними Ісусові, як Йосиф Флявій і Юст Тиберійський. Все це тільки легенди, як і все інше про Ісуса.

Юстин Мученик писав, що не тільки Ісус творив чуда, але й апостоли. Вони успокоювали бурю, вітри, диких звірів і виганяли демонів з людей, як пристало на тої категорії людей. І сьогодні трапляються ще такі знахарі, які виганяють демонів. Симеон Магнус, самаритянин, сучасник Ісуса, згадуваний в 8 гл. Діянь, теж творив чуда, навіть дивніші від Ісуса. Він з'являвся, де тільки хотів, від його наказу виростали на ачах дерева, перекидався в іншу людину, або звірину, скакав у пропасть як у ліжку, а лікування хворих було для нього небилцею. Він був приятелем імператора Клявдія, а Отець Церкви Евзевій називав його „Потвора Симеон". Його називали „Мудрість Божа", „Образ Вічного Батька" і „Перший Народжений від Вічності". В Римі його вважали за бога й на мості, на ріці Тибрі, був напис: „Симеонові, святому богові".

Противник християнства Цельзус писав: „Ісусові чуда ніяк не можна вважати за правдиві, бо це тільки звичайні тріки штукарів". „Такі речі не доказують, що штукарі Сини Божі". „Християнство завжди повторяє й нічого не перевіряє, тільки вір, а твоя віра спасе тебе". Цельзус жив у 2-му в. Годі припускати, що Ісус був штукарем, бо на це теж нема доказів, але треба припускати, що це просто легенди, засвідчені евангелистами. Порфїрій каже подібно до Цельзія: „Чуда треба трактувати як легенди". В апокрифічних евангеліях були такі чуда, що навіть Церква не поважилась їх санкціонувати. Історик Гіббон каже, що чуда це фїкції, видумані легковірними й забобонними людьми. Але Отець Церкви Оріген думає інакше: „Людей треба вчити вірити без перевірки". Н. пр. коли Йошуа Старого Завіту в бою з аморітами наказує сонцю задержатись, то в це треба вірити, бо все, що написане в Біблії, не підлягає розумові, а тільки вірі.

Будда, який жив 5 віків раніше Ісуса, творив подібні чуда, лікував хворих, глухих, сліпих і воскрешував мертвих. Навіть по воді ходив і літав у повітрі, подібно як Ісус, коли вознісся до неба. Буддист Матанга задержував сонце, подібно робили святці в Китаї. А коли в Шан-се арештували буддійських місіонерів, то прилетіли ангели і їх чудесно випустили. Цей епізод нагадує арешт Петра в Палестині і його втеча з тюрми при допомозі ангелів. Це тільки друге видання китайсько-індійської легенди. Чуда творили Кришна, Заратустра, Горус, Осїріс, Мардук, Гермес, і Бакх, а Діонісій в офіційних гімнах заміняв воду в вино для потіхи віруючих.

Щоб не залишитись позаду, Ісус зробив те саме в Кані Галилейській. Було б дуже скучно вичисляти всі чуда різних богів і Спасителів, але дещо для прикладу мусимо подати. Біблійний Балаамів осел із Чисел говорив, бо в легендах всі звірята говорили. В Гомеровій епопеї, хоч і не релігійній, але кінь Ахілла теж говорив. Отець Церкви Теофїл писав, що грецькі поети були надхнені нечистими духами, бо вони розказували про різних богів, замість про одного Спасителя.

Римський автор Флявій Філострат написав „Біографію Аполлона", чудодія і Спасителя. Аполлоній творив чуда й подорожував по далеких країнах, не так як Ісус, який держався виключно своєї Юдеї. Він виганяв демонів і воскрешував мертвих. Він з'являвся несподівано перед своїми приятелями. Імператор Доміціян казав його арештувати й поставити перед трибуналом. Але на трибуналі Аполлоній сказав: Ви можете мене вбити й мені це шкоди не принесе". Сказавши це він зник і трибунал залишився в дурнях. Йосиф Флявій, жидівський історик, розказує, що цар Соломон славився тим, що вмів виганяти демонів. Також цісар Веспазіян творив чуда, хворі ставали здорові, сліпі прозріли й мертві встали. Про Мохаммеда розказували, що дерева йшли йому на зустріч, вода лилася з його пальців, він накормив тисячі голодних і лікував хворих. Верблюд залізся йому, що спрагнений і він напоїв

верблюда на сухій пустелі. Чуда дуже типічні для пустинного краю. Мохамед знісся до неба, де його вітали патріярхи, пророки й ангели.

Наше постійно зростаюче знання природи розвіяло віру в чуда. Наука кожного дня додає нові чуда живої дійсності до величньої скарбниці людської цивілізації. Автори Євангелій мали великий матеріал легендарного передання, але накі тоді ще не було. В людей є привичка завжди чимсь ім- понувати перед другими. Ось євангелисти й імпонували своїм „знанням“, розказуючи чудасії, які вони чули від таких же забобонних людей, як і вони. Хривостом писав: „Чуда надаються тільки для того, щоб розбудити заспаний і вульгарний ум“. А латинська приповідка каже: „Простолюдця любить, щоб його обманювали, отже хай будуть обманені“.

11. Символи.

Кожна релігія має свої символи й коли йдеться про дуже популярний християнський хрест, то він у багатьох віруваннях. Але символом розп'яття зробило його християнство, бо мовляв на хресті був розп'ятий Спаситель. Хрест був уже символом у найдавніших і найпримітивніших віруваннях, бо це був знак вогню, який був у великій пошані. Вогонь викликали примітивні люди в той спосіб, що терли дві палочки, одну об одну, аж загоріло. Звідси знак хреста, як вищої сили, або божества. Хрести були на глиняних посудах наших давніх предків у палеоліті. Хрестами прикрашували скелі, печери, пізніше святині, вази, монети й домашній побут. Перші християни не визнавали хреста, бо на хресті вшали бандитів. Хрест із розп'ятим Христом визнано аж у 5 в., а хрест Константина був його монограмом, який він взяв від єгипетського Озіріса. Хрести мали на своїх монетах Птоломеї в Єгипті, навіть Ірод палестинський мав хрест на своїх знаменах.

В Індії хрест був символом Агні. Це санскритське слово нагадує наше „вогонь“, звідки воно й походить. Агні називали „Світлом Світу“. В руці Брами, Вішну, Шіви, Кришні, Тваштрі, Ями й королів був хрест, сьогодні теж з хрестом. Буддисти мають свастику, яка подібна до хреста. Вона була на письмах короля Асоки, великого подвижника буддизму. Знак свастики мають джайністи й тибетанський Дадаї-Ляма. А Гітлер узяв свастику від давніх германів. В Єгипті були хрести на пам'ятниках і святинях, на священних храмових паляницях і на одязі жерців. Хрест держав у руці бог Горус.

Вавилонський бог Ану й жидівський Баал мали хрести на грудях. Те саме асирійський король Тіглат Пілезер. Воєнні знамена іранців і римлян були в формі хреста. Хрест був символом бога Мітри й мітра був дуже популярний в римському війську. З Мітрою йшли до бою. Фенікійці мали хрест у колі, яке означало сонце. Хрести знайдено на могилах і пам'ятниках етрусків. Могила короля Мідаса у Фригії була покрита хрестами. Хрести знайдено в руїнах Помпеїв. Отець Церкви Мінуцій Фелікс писав: „Ми ані не почитасмо хрестів, ані їх бажаємо. А ваші воєнні знамена це одні хрести“.

Знаком Меркурія був хрест, Тота три хрести, Сатурна хрест, Венери хрест у колесі, Астарті хрест у колесі, у Фриди, Гольди, Афродити був хрест. Це був знак не тільки вогню і сонця, але творчої й розродчої сили й вічного життя. В Скандинавії рунові пам'ятники мали хрести. Тор, син Одіна, мав хрест у руці. Бог Канка в Мехіко був оточений 360 хрестами, що означало 360 днів у році. В руїнах центрально-американського міста Паленк знайдено фігурину з хрестами. В Нікарагуї, Перу й Парагваї хрест був „Деревом життя“. Ніюдин символ, знак чи емблем не був ширше почитаний в світі, як хрест, далеко перед християнською ерою. Це каже Чемберс Енциклопедія. Наші пам'ятки минулого знищені жорстоким християнством і цю ганьбу несемо ми досі на наших плечах.

І самого Ісуса Христа на хресті, чи без хреста, християнська Церква не почитала довго як людину, а тільки в виді ягняти, або риби. Риба походить від сонця, яке знаходилось в свій час в констеляції Риби. В Талмуді

Месія виступає як „Дяг“, що означає рибу. Також бога Вішну в Індії показували як рибу. В Вавилоні, Ассирії й Фенікії риба була символом плодючості. Аю Собор у Константинополі 707 р. вирішив остаточно, що Ісуса треба малювати як людину. Коли Ісус хрестився на Йордані, то „Святий Дух“ зійшов на нього в виді голуба. Буддисти теж показували Будду з голубом понад його головою. На островах Тихого Океану птиця це емблем Святого Духа. Але були ще й інші символи, як трикутники, в Індії і в єгипетських святинях, обеліски й піраміди. Єгипетські боги мали трикутники на тілі, а найстарші зображення Ісуса мали трикутник над головою. Це означало небо, землю і пекло. На деяких грецьких пам'ятниках теж були трикутники.

Поважне місце займав змії. Мойсей перемінив палицю в змія. Іринеї писав: „Гностики репрезентують ум у формі змія“. Від змія, що означав „мудрість“, постала християнська секта офітів, про що пише Тертуліян. Буддисти й сьогодні шанують змія і в Індії це символ мудрости. Змії спокушували Адама і Єву овочем мудрости і для християн мудрість стала найбільшим лихом. Символом Тота, Гермеса, Сета, Кнефа, Апапа, Аполлона, Ескулапа був змії. Геродот розказує, що в Тебах змії були святі й недоторкамі. А коли змії помер, його хоронили в святині Юпітра. Халдейського бога Гоа показували як змія, він означав мудрість і знання. Ось важніші символи старинного мітичного світу, з яким тісно пов'язане християнство.

12. Причини успіху.

Християнство не поширилось зразу й початки його були дуже повільні й малонадійні. Його легендарність була його силою, бо легендами воно обіцяло спасіння, безсмертя, а на землі кращі часи й людяне трактування рабів і покритих. Це була переломова епоха, яка обіцяла щось нового, так як переломовою епохою є наше сьогодні, яке обіцяє нову релігію з-поза лахміття старинних і відсталих релігій. В міру росту людської свідомости почались завзяті догматичні спори, на яких християнство вже в перших сторіччях викінчило б себе, якби не примус і терор. Новизна часто реалізується терором, приклад сьогоднішній звириний большевизм. Від Константина золоті обіцянки й містичні солодкі байочки перемінились у терор, перед яким не було вже вибору, ані свобідної думки. Навіть думання було переслідване, залишилась сліпа віра.

Християнська легендарність говорить недвозначно, що вона виросла на минулій легендарності, яка була основою кожної релігії. Навіть Павло до Кол. 1.23 пише про Христа: „Він стався апостолом Євангелія, яке вже раніш проповідувано кожній істоті під небом“. А папа Лев Великий 440-61 писав: „Те, що було об'явлене раніш багатьма знаками, словами й містеріями впродовж так багатьох віків, не повинно бути сумнівним або непевним у дні Євангелій“. Ессени й Терапевти були попередниками християнства в Палестині й вони підготували ґрунт, на якому виріс Йошуа з Назарету. Ессени й Терапевти виросли на базі науки Сходу-Ірану, Індії й Китаю. Йошуа, або Ісус, нічого нового не придумав. „Шукайте найперше Царства Божого“, аскетизм, жертва, віддай все що маєш потребуючим, знахарство й віра в Останній День, всі ті ідеї і практика, разом із легендарністю про спасіння, були позичені Ессенами й Терапевтами зі Сходу.

Ніякого спеціального „об'явлення“ і „очоловічення Ісусового“ не було, а природний процес поширення нових ідей, на які Палестина була бідна. Серед жидів кружляла ідея про Месію, бо неймовірно багато вони терпіли в різних неволях і окупаціях, а „молоком і медом“ текуча земля показала землю терпіння і трагедій, без молока й меду, не завжди й води було доволі. Навіть знаний істоик Тацит писав про месіянські чутки: „Хтось, хто прийде з Юдеї, повинен одержати панування над світом“. Подібні слова були в Светонія. Тако жидівський історик Йосиф писав: „Те, що провокували жидів до війни, мало двозначне пророцтво. Хтось з-поміж них мав би одержати панування над цілим світом“. І далше: „Але в дійсності це пророцтво гово-

рило про імперію Веспасіяна". Йосиф був зовсім латинізований жид і писав у користь римлян.

Ісус не йшов на перекір жидівським мріям. Він говорив: "Я не прийшов, щоби зруйнувати, але щоби допомогти" - Мат. 5. 17-18. В Івана 8. 56-58 є такі слова: "Батько наш Авраам рад був бачити мій день, от він побачив і зрадів. А жиди сказали до нього: П'ятдесят літ ще не маєш і ти бачив Авраама?" Жиди не визнали Ісуса, він був непомітною, хоч і одержимою, особою. Сангедрін називав його "Назареном", тобто нечистокровним жидом, "боже-вільним" і "повішеним". Ідея, що Бог надхнув 4 різні особи написати контроверсійні й недоречні Євангелія про "Божі пляни" спасіння, які називаємо по грецьки "Євангеліями", виглядає дуже дивною й сумнівною. Чи ж Бог не мав іншої дороги виконання своєї волі? Зрозумілими стануть модерній людині Євангелія тільки тоді, коли познайомиться з тодішньою легендарністю.

Більш зрозумілим та інтересним є повстання жидівського революціонера Бар Кохби, якого жиди навіть назвали Месією. Було це останнє одчайдушне повстання проти чужого панування, з надією на реалізацію давніх месіяністичних мрій. Але й тут Єгова ошукав свій "вибраний нарід". Тут бачимо, як може легендарність осліпити цілу націю, коли малесенька Палестина пірвалася проти римського велетня. Так і нас осліплює ще й сьогодні біблійна легендарність і ми стогнемо до Єгови по церквах, надіючись, що він визволить нам батьківщину. Тільки сліпі не помічають обскурантності ситуації. Рабін Акіба писав: "Зоря зійде з роду Якова". А Бар Кохбу називали "Королем Жидів" і "Сином Зорі". Повстання було криваво здушене й більшість жидів виселені з Палестини, або взяті як раби до Риму. І тоді, в цьому безмежному одчаї, почала прозябати де-не-де нова надія, на іншого спасителя, не воїна, не революціонера, а м'якого, лагідного, що проповідує любов. Таким був Йошуа з Назарету.

Інші вірування в тому світі заступали християнську дорогу. Тому й писав Марко 13. 21-22: "Постануть фальшиві Христи й фальшиві пророки". А Юстин писав: "Інші релігії придумав Сатана проти християн". Але надхнені християни знайшли розв'язку. Вони пішли назустріч поганам, поєднавшись з ними, прийнявши їхні звичаї, культ і доповнивши їх християнськими ідеалами. В основному Спасителя хотіли всі. Св. Августин писав: "В самій речі, те що називається християнською релігією, було вже знане в давнину". Те саме писав Евзебій. Отці Церкви, замість навертати поган на християнство, самі все більше обростали поганством. Римлянин Фавст писав до Августина: "Ніщо не відрізняє вас від поган, хіба що тільки те, що ви збираєтесь окремо". А філософ Аммоній Сак писав подібно: "Християнство й поганство, коли правильно розуміти, мало чим різниться одно від одного, мають спільне походження і в дійсності є одним і тим самим".

Затуманити й перетягнути на свою сторону забобонну людину було не важко. Григорій з Назіанзену писав до Героніма: "Трохи жаргону вистачає, щоб переконати людей. Чим менше вони розуміють, тим більше подивляються". Таким жаргоном була легенда і звичайна брехня. Історик початків християнства Гіббон пише: "Евзебій сам визнає, не безпосередньо, що те що він написав, потрібне для піднесення хвали, а все те, що могло би знеславити релігію, він навіть не згадав". Евзебій був супер-християнським істориком, фальсифікатором і брехуном. Загальна католицька опінія була, що побожна брехня корисна річ. Отець Гермас писав: "Брехня це легко простимий гріх християнина". Ідеалом платоністів і пітагорейців було: Вживай корисної брехні для того, щоб піддержувати правду й побожність. Із 15 листів Отця Церкви Ігнатія Церква була змушена в відкинути, бо були фантастичною брехнею. Кожна легенда в обличчі розуму є брехнею, отже брехати дозволено, коли це має корисну ціль.

В ось-такій атмосфері виростало християнство і його теологія. Ось що

пише Августин в 33-ій Проповіді: "Я помандрував до Етіопії. В тій країні ми побачили чоловіків і жінок без голів, які мали двоє великих очей і уста на грудях". І далі: "Ми бачили теж людей, які мали одно око на чолі". В ті часи все було можливе, хоч Августин вважається першим великим християнським теологом. Ще тільки два приклади з тих часів. Нікодим пише: "Симеон з Ариматеї мав двох синів, які померли й воскресли знову". А Евзебій писав, що король Акбар з Індії писав листа до Ісуса й рдержав від Ісуса дружню відповідь.

Шойно від Константина, який легалізував християнство, почалась для християнства нова ера. Сам Константин був ні кіт ні собака, або християнин з політичних мотивів, а поганин по традиції. Крім того це був звичайний злочинець, який замордував своїх синів і жінку, холодний калькулятор і карієрович. Але це не перешкодило Церкві визнати його святим і оточити різними фантастичними легендами, відповідно до атмосфери тих часів. Злочинець для Церкви не був злочинцем, коли він голосно визнавав християнство. Евзебій скомпонував фантастичну біографію Константина, подібно як евангелісти скомпонували біографію Ісуса.

Константин охрестився аж на смертному ложі, бо сподівався, що християнський Бог продовжить йому життя, або подарує безсмертя, про яке говорили християнські проповідники. Своє злочинне життя він мав намір продовжувати в безконечність. Він видав едикт проти єретиків, але жорстокі переслідування нехристиян почались аж після його смерті. Один візантійський імператор наперед другого пописувався своїм фанатичним християнством, забуваючи, що скромний Ісус зовсім чогось іншого вчив. Коли імператор християнин, то й уся верхівка мусить бути християнська, її не треба було наvertати. Інших заганяли в християнство гвалтом. Рабам подаровано свободу, коли вони прийняли християнство. Страти на цьому не було, бо на їх місце привозили з колоній нові когорти невільників.

Констанцій, Теодосій, Юстиній видавали едикт за едиктом проти поган і єретиків. Один Теодосій видав 15 едиктів. В одному з них такі слова: "Всю неналежну літературу спалити". І почались масові хрищення в морі, людей гнали як худобу до водопою. Так заганяли сталінські посіпаки до колгоспів, винищуючи куркулів. Почалась масакра поган і єретиків, нищення цілих містечок і осель, а донощики робили кар'єру. Навіть приятелі Константина були нищені. Вони мали нахил до ідентифікації культу сонця з культом Ісуса. Інтелектуальна верства з грецькими традиціями замовкла, а на її місце появились урядові порожні крикуни, подібно як і в "комуністичному раю".

Був замордований філософ Сопатер. Була закрита Академія Наук в Атенях, а її науковці повтікали до Ірану, якщо християнські сатрапи не зуміли їх переловити. Величезно, єдина на весь світ, бібліотека в Олександрії, зложена Птоломееми, 700.000 книжок і рукописів, була знищена єпископом Теофілом. На місце бібліотеки побудовано церкву. Це був смертельний удар по свободній думці, науці й філософії. Жінка філософ Гіпатія в Олександрії була жорстоко замордована на наказ єпископа Кирила. Голу на вулиці товпа її закатувала палицями й камінням, а потім вкинула в огонь.

Ось-такі були дороги і причини успіху християнства. Вирісши на давній мітології, тепер християнство створило нову мітологію про святих, мучеників, про реліквії й нові чуда. Буддизм, чи кофуціанізм, не знав ніколи насильства. Ані в римській імперії до Константина нікого насилу не заставляли приймати таку чи іншу релігію. Жили в спокої філософи, науковці й письменники, включно з християнами. Ренан в своїй знаній книжці "Життя Христа" пише: "В збірках римського права перед Константином ми надаремне будемо шукати за якимсь словом проти свободної думки". Почались довгі Темні Віки комплетного зануку науки й філософії. Аж часи Ренесансу в Західній Європі почали звільна розвівати важкі хмари християнської леген-

дарности, забобону й терору.

13. Висновки.

Чи видумані фантастичні легенди замерхлих віків мають людину спасти? Вони вводять його тільки в блуд і все життя тяжать на його душі кошмаром духового рабства. Провидіння Боже дало нам розум на те, щоб ми ним шукали спасіння, чи радше розуміння дійсності, а не кидались сліпо в пропасть забобону. Спасіння це вивчення законів життя й розумне їх зберігання. Спасіння це жива участь в еволюції Божій, яка з кожним днем приносить нове і свіже розуміння Бога й Божества. На життєвій дорозі людини не стоїть лють і пимста Бога, ані хитрощі диявола, але незглибимі скарби Божої щедрости, по які тільки треба вміти посягнути. І жертва Богові теж не потрібна, а жертва в користь суспільства і в користь вищих ідеалів моральности.

Мітологія шляхів еволюції не промошує, а тільки засмічує. Християнство дає уявні ліки на уявні хвороби. Лікувати треба суспільство й індивіди від забобону й духової інерції, а старинну мітологію залишити в бібліотеках і музеях. Щораз то більше наростає конфлікт християнства з модерним світом і в наших умовах це перше завдання відлучити християнство від політики, коли хочемо вийти на чисті дороги й допомогти батьківщині. Збуджений інтелект і свідомість новітньої культури ніяк не сходиться з христологією, яка нам зовсім чужа й осоружна. Не треба нам мітичних „спасителів“, бо кожний з нас є сам собі спасителем. Релігії і всю легендарність довкруги нас треба студіювати, щоб знайти правду.

Ще далеко до Ісуса було багато постатей, які чогось учили. Чого ж тоді концентруватись на одному Ісусові, який нахапався своїх невловимих ідей від других. Ще Конфуцій новорив: „Не роби другим, що тобі не миле“. Те саме говорили Будда, Заратустра, Мані й Магавіра. З Ісуса зроблено Бога на базі легенд і людської перверсії. Церква ошукала маси й не дала їм того, що було потрібне. Ідея обов'язку і шляхетности людської природи сьогодні розкривається куди краще інтелектом і наукою, як колись забобою і легендою. Біографія Ісуса це фікція, збудована на таких же легендарних фікціях примітивних людей. В науці, в філософії, на шляхах прогресу людства, ця біографія це тільки незамітна й наївна байочка.

Є великі речі кругом нас, які треба тільки бачити. Революція політично поневоленого народу ще замало. Треба революції цілісної, революції духовости, в центрі якої стоїть релігія, яка координує й синтезує все наше існування. Коли світ пішов вперед, чому ж релігія має залишатись далеко позаду? Свічки, кадила й рабський стогін закривають нам дорогу. Величний Бог космосу виглядає дуже нужденно на кальварійському хресті й людська сім'я надто велика й має надто багато добрих і злих прикмет, щоб бути всеціло репрезентованою й залежною від скромного галилейського рабина. На всіх нас жде посвята й самовідречення, коли зуміємо на себе взяти хрест нашого призначення. Процес ідеалізації впродовж віків підіймав Ісуса все вище й вище й він зайняв центральне місце в житті людини, яка не думає, не шукає. Пощо шукати, коли є готовий стандарт із довжелезною традицією—так думають безвільні автомати.

З глухої темряви духової ночі, в яку завели нас облудні сили, мусимо видряпатись, бо інакше історія нас затопче. В людей є склонність до сліпої ідеалізації. В нас, на Україні, був такий лже-пророк Кіндрат Мальований, про якого пише наш історик Грушевський. Прорка Мальованого вже почали обожнювати. Нагадаймо собі історію з мормонами в Америці, які свого лідера Сміта вважали за Спасителя. Божевільний візіонер, який заповів „другий прихід“ і його книжка була „Святою Книгою“ мормонів. Його переслідували, арештували, замордували. По смерті його „мученика“ гльорифікували. Та вся ця історія виявилась звичайним людським божевіллям. Мормони існують ще й сьогодні. А „штунда“ в Україні хто-зна чи не існувала б сьогодні—

ні, якби не большевизм.

Мітичні Євангелія не мають історичної вартости, хіба таку, щоб порівнювати їх з іншими мітичними творами старини, половно докруги містерій сонця. Ісус як людина залишив сліди тільки в рухомому піску. В мітах можна знайти зернину історичної правди, яка говорить про даний етап життя. Один нарід в контакті з другим переймає його легенди і пристосовує до свого оточення. Все людство мусіло перейти через такий етап історії, який одначе залишився сьогодні далеко позаду. І сьогодні, коли нація живе тими відсталими, недоречними й реакційними легендами, вона зовсім загублена. Ще плентається якийсь час по загумінках історії, але без майбутнього. Але довга незнищимість нашого народу говорить нам, що ми несемо в собі могутні сили, які чекають на відродження.

1. Закони природи.

В цій розвідці поспробуємо доказати, що християнська мораль, яку так дуже захвалюють теологи, навіть кажуть, що на ній виросла наша цивілізація, це мораль люнатиків. Вона не тільки не запліднила загально-людської моралі наших днів, але їй наперекір виросла інша мораль, якою керується судівництво, освіта і всі розумні та здорові люди. Мертва догматична мораль Ісуса це не мораль, а баляст, який еволюція відсуває звільня як пережиток замерхлих віків. Закони природи, які є найкращим об'явленням, які є словом Божим, незмінні й вічні і всі явища в природі відбуваються на базі тих законів. Вони самотні поглиблюють віру в вищу силу, в Бога й на них тільки, значить на Божому слові, може формуватись мораль, така необхідна для життя людини, для її прогресу, як повітря і вода.

Природа не знає помилок ні фантазій, бо вона твор Божий, а ми її невідлучна частина. Плян Божий поставив людину вище всіх других сотворінь, щоб людина панувала над природою. Але Бог не накидає людині правил поведінки, вона сама їх складає розумом, досвідом і потребою. Складати мораль поза природою немислимо, бо навіть наше чарівне тіло, з розумом, емоціями й душею, з гармонією інтелектуальної дії, це частина природи. Голод невтомна енергія нашого тіла й дія нашої думки працюють рівнорядно й нерозлучно. Вони складають і перевіряють нашу мораль, гармонію законів, ясність дороговказів та інтегровану мудрість нашої дії. Само наше існування це закон природи, бо на законах природи ми вродились, вирости й оформились.

Формули матерії, фізики, хемії, це ще далеко не все, як пробують доказати короткозорі математисти, бо є ще багато чинників поза тими формулами, хочби навіть та сила, яка ті формули будувала. Ми бачимо деякі закони природи, але не бачимо тисячі інших, недосяжних і надто складних для наших коротеньких змислів. Нашою поведінкою керують не формули математичні, а жива й одуховлена дійсність і її закони, відкриті чи не відкриті. Природа не є мертва, в ній завжди щось діється і діється причиново, за законом, а не само від себе. Ця причиновість це іскра Бога, слово й наказ, так як і думка наша це іскра Бога. Це доказали ще давні стоїки, як Епіктет, Сенека, Зенон і Марко Аврелій. В космосі нема хаосу, нам це може так здаватися. В природі треба шукати, щоб знайти її правду. Наука не видумує речі, а тільки знаходить те, що існує в природі. Видумували біблійники, бо ум їх літав на легендах, а не на дійсності. Цілий світ, в якому живемо, це загорода Бога, в якій діє неглибима мудрість. На ній і на ній тільки ми можемо будувати правила нашої поведінки.

В природі, здавалось би, багато випадкового, але еволюція плянована з випадками й антивипадками й кожний випадок має свою причину. А наш інтелект, це теж не випадок, як пробують безнадійно доказати марксисты, а в Бозі його причина. Інтелект може навіть протиставитись байдужій природі й вишукувати в ній те, чого вона сама не зраджує. Аспірина на біль голови не родиться, як грушки на дереві, але її інтелект знайшов. А аспірина теж має свої тверді закони. Не може бути випадком, коли безліч законів складається на те, щоб творити гармонійні біологічні процеси, тобто щоб давати життя.

Життя це дар і вміє його оцінити тільки людина, в якій діє не голий розум, а містикою сповнена душа, що поза всіма законами шукає найвищого закону. Ціла плеяда різновидних філософів пробували, кожний на свій спосіб, знайти місце для людини в космосі, але його місце тут таки, на землі, де є все необхідне для його призначення. Людина це сотворіння суспільне й тільки для себе вона жити не може. В суспільстві необхідна мораль для співжиття і для дії. Адже навіть риба знає, що головою в голову своєї сусідки вона плисти не може, бо розіб'ється. А людина істота розум-

на. Суспільна істота мусить бути солідарна, це не перешкаджає розвивати індивідуальність, а інтелект це невмирущий мотор на дорозі еволюції.

Природа сама нічого не вирішує, а вирішують закони їй передані. Нам переданий і вирощений інтелект вирішує так, як вміє. Він може робити помилки, навіть трагічні помилки й тому інтегрована моральність необхідна. Природа не видумала війни, а видумали її люди, коли хворі емоції поділили на мозок, або коли зайшла потреба боротьби за існування. Люди можуть помилятися і процент помилки зменшується з ростом числа людей, які прийняли ті самі закони. Закони мусять бути респектовані, аж доки не знайде зміна за згодою більшості. Але морал це щось більше, як самі закони. Це та атмосфера, яка цементує суспільство й береже закони. Законодавство розлоге поле в історії й не нам тут про ці речі писати. Нам потрібно тільки знати, якої моралі нам треба для відродження рідної духовости, для будування правдивої віри, як твердині нашого майбутнього.

Природні сили це нейтральні сили, це просто сили, які людина може використовувати для добра, або для зла. В тім і незглибима мудрість Бога, що людина може свобідно вибирати те, що захоче. Природа сама собою ані добра, ані зла. Розум і віра будують дороги нашого життя на базі тих законів, які підбере інтелект. Людина повинна сама знати, що добре, а що зле. Наша народна мудрість каже, що „кожний є ковалем своєї долі“. Те, що неприродне, те неморальне, треба тільки знати, що природне, а що неприродне. Іноді будуючи одно мусимо руйнувати друге й руйнувати не обов'язково значить, що ми діємо проти законів природи. В природі багато руїни, навіть в нашому тілі. Це те, що таке переконливе. Смертельний вірус в нашому організмі в нормальних умовах зовсім не небезпечний. Бактерії в нормальних умовах навіть корисні. Щоб бути відпорним на всі хвороби, треба бути богом. Наш не дуже мудрий спосіб життя, невідповідна дієта, непередбачені впливи й незалежна від нас наша спадковість наганяють на нас непередбачені захворювання. Те саме діється в природі й наше знання невистачальне, щоб зрозуміти причини, або їм запобігти.

Коли людину вдарив грім, то це зовсім не значить, що Бог зробив помилку, або зробив це навмисне, щоб покарати людину, як це часто інтерпретують християни. Але є це випадок, спричинений необхідністю й закономірністю, подібно як і хвороба. Природні катастрофи це тільки маленька частинка широкої і глибокої проблеми. Бога мудрість і справедливість незглибима, біда в тому, що ми її не розуміємо й наші спонтанні оцінки можуть бути дуже фальшиві. Медична наука ставить проблему хвороби в новому світлі, знаходячи причини і відповідно діючи. За часів євангелістів думали, що хвороба це кара Бога. Але сьогодні ми знаємо, що розум показує дорогу до Бога й до правди. Основна вартість це само життя, а не його різноманітні збочення. І ця ж сама вартість життя показує нам, як наше тіло борониться перед хворобою, не чекаючи лікаря.

Біль і терпіння в людині є частинкою того, що проходить у природі. Без болю ми не вміли б цінити здоров'я, без зла ми не бачили б добра. Радість і біль є властивостями законів фізіології, яка робить життя можливим. Життя будується не на самих усмішках і радіощах. Підіймаючись гори сходами ми чуємо біль в колінах і це додає нам напруги. Яка солодка навіть смертельна втома після довершеного діла. Не дивлячись на катастрофи й терпіння природа безмежно й невичерпно багата. Чи мали б краще життя звірята, якби не вбивали одно одного? Непомірно розмноження всіх сотворінь було б страшною катастрофою. Це те, що сьогодні грозить людям при переселенні. Але біблійний Єгова наказує „не вбивай“, сам гіпокритично наказавши винищити цілі народи в Палестині й повбивавши всіх немовлят у Єгипті.

Закони природи є тільки частиною морального порядку, є тим, що китайський учитель Ляо-тсе назвав „Тао“, або „Дорога Небес“. Великий мислитель

сучасності Ім. Кант каже: "Космос сам проявляє існування морального порядку". Але люди, знаючи, аба й не знаючи, законів природи, від початку людської цивілізації складали закони справедливості й порядку, передчуваючи, що світ мусить бути морально збудований, бо основного ми ніколи не зрозуміємо, а без моралі взагалі нічого не зрозуміли б. Наука, постійно збагачуючись, не будує власних законів, а тільки відкриває те, що в потенції існувало завжди. Там де наш ум не працює, природа видається аморальною, але Бог діє всюди і завжди. Ми мусимо прийняти цілу природу, від віруса й горобчика, до слона, жаби, вулканів і морських бур, як один величний прояв сили й любови Бога. Його любов теж у нашій свідомості.

Коли ми чогось навчилися, то навчилися ми від природи, а природа це твір Божий. І Бог це основна вимога й конечність моральності. Мораль може бути об'єктивна й суб'єктивна, бо одно і друге знаходиться в житті. Без вищого координатора, без Бога, годі уявити собі будь-який порядок у світі, а радше в людському суспільстві. Без центральної гарантії, без ідеалу, ми не могли б бути творчими, ані морально відповідальними. Ми не могли б бути розумними істотами, бо наш розум завів би нас на манівці. Найглибша потреба нашого життя є моральний порядок.

2. Людська моральність.

Наша моральність є окремою темою, необхідною для світогляду нормальної людини, хоч пересічно ми приймаємо слово "моральність" дуже поверховно, розуміючи тільки, що чесна людина це моральна людина. Закони й моральне виховання залишаємо спеціалістам. Кожна релігія має свою моральність і релігія завтрішнього дня за законами еволюції мусить мати вищої вартості моральність. Вона буде перевірена нашим досвідом і історією. Без моральності нема віри, а без віри нема моральності.

Якби не було людини, то не було б моральності, бо моральність це людська властивість і її корні в людській природі. Якщо в історії була шляхетність і справедливість, то вона вийшла від людини. Моральний змісл багато важніший від інстинкту, але інстинкт найчастіше зароджується на моральній базі. Моральний змісл багато важніший і від інтелекту, хоч без будь-якого інтелекту моральний змісл був би неможливий. Птиця не летить у вогонь, бо їй не інтелект каже, а інстинкт, що там лихого. Моральність, або етика, це поведінка людини в відношенні до світу й суспільства. Поведінка переходить у привичку, бо ж годі за кожним кроком розумувати, що і як робити. Ми мусимо розрізняти, що добре, а що зле, а що в даний момент треба зробити. І добре і зле потрібне, щоб збудувати наш світогляд. Навіть професійний бандит має свій світогляд, тільки скривлений, бо формували його більше елементи зла, як добра.

Природа примістила нас поміж дві суверенні сили, биль і приємність. Ті сили кують і виправляють наші моральні погляди і привички. Ми завжди до чогось стремимо і в стремлінні формується й переформується під впливом дійсности наша мораль. Коли вона здорова, то діє вона як високоякісна бензина в моторі авта. Цивілізовані люди не обов'язково мають високу моральність. Вона може бути нижча від людей пралісу. Є мораль егоїстична, суспільна й загально людська. В егоїстичній ми думаємо тільки про себе, в суспільній беремо до уваги суспільство, а в загально людській цілий світ. Любити можна себе самого, своє рідне суспільство, а любити все людство це абстрактний альтруїзм. Дорога до всього людства веде завжди через рідне суспільство, а не перескакуючи його. Моральна поведінка наснажена почуттям обов'язку, який продовж усієї історії виявив себе як першорядний чинник успіху. Тут ми розрізняємо мораль статичну, або природну, й динамічну, оформлену людським генієм і піднесену до практичного рівня. Поміж обидвома, як посередник, лежить людський інтелект.

Людський геній це найперше розум, а дальше це привичка, інстинкти, надхнення, інтуїція й емоції. Все, що є поза стислю наукою, приходиться трак-

тувати морально. Але навіть і сама наукова діяльність має глибоке моральне підложжя й напрям. Все залежить від індивіда, як він до науки підходить. Для того, щоб розуміти справедливість, мусить бути несправедливість. Але те, що правильне, не обов'язково мусить бути добре, бо це два зовсім різні поняття. І скільки б не було різних понять, будуючих, руйнуючих і контроверсійних, всі вони складаються на загальну життєву перетравлену моральність. Але й ця загальна моральність може бути тільки етапом до ідеалу, до Бога. Бо Бог це ідеал, це найвища моральність. Вона відзивається в нашій душі і в нашій крові. Навіть в найбільшого злочинця прокидаються викиди совісти. І морально насажена людина, не дивлячись на рівень вартості його моральності, готова часто віддати життя без надуми, йдучи за голосом душі.

Життя наше основане на принципах моралі і схід сонця і правдивої віри й нашого відродження заповідає могутню й незнищиму мораль на базі тисячоліть досвіду. Основні принципи нашого росту мусять бути вичеканені задалегідь, бо величний будинок вимагає глибоких і міцних фундаментів. Вже в епоху повної наукової ігноранції зародились ясні етичні дороговкази, які вели до збірноти. Людина це сотворіння збірнотне, залежна від збірноти й підчиняючись моральним законам робить збірноту стабільною. Збірнота є доконаним фактором від палеоліту й тільки в збірноті кристалізується мораль. Найстарша писана книга законів має сьогодні 4000 років. Це кодекс Гамурабі, вавилонського царя, написаний під впливом ще старших законів сумерійських. Легенда каже, що Гамурабі одержав закони від Шамаша, бога сонця. Світ як моральний порядок можна теж прослідити в законі індійської Веданта Дгарма. Наші предки трипільської епохи мали глибоку звичаєву мораль, про що говорять розкопки поховань.

Світ належить людям і вони за світ відповідають. Людина відповідає не тільки за себе самого, але й за суспільство, до якого належить. Суспільство в щоденній боротьбі за життя й за майбутнє доставляє ідей, які моральність формує як зброю безсмертя. Цього вимагає дійсність, це вищий наказ кожного дня. Людська творчість сповнена особливою емоцією й морального імпульсу з глибини душі. Цей імпульс формує міжособові відносини, підставу нації. Суспільна етика не є абсолютною, або вічною, бо суспільство виростає, але над суспільствами існують закони вічні й незмінні. Коли людина відірвана від суспільства, в ній проявляється моральний одчай, який затемнює розум і викликає хаос у душі, бо підставою моралі є співжиття людей. Своя хата це вихідний пункт в розлоге і складне життя. Програму на завтра складає суспільство.

Щоденна праця це цеглинка до цеглинка великої будови. Щоденна праця це потреба, яка скривається під моральним обов'язком. Цей обов'язок це розуміння нашого зв'язку з другими людьми. Навіть кожна клітина нашого тіла не є одиницею сама в собі, але частинка великої і гармонійної цілості. Чути в собі зов тої гармонії цілості свого рідного народу, це власне голос найглибшої моральності. Ми не можемо занедбувати наші власні інтереси, але вони йдуть впарі з загальними. В суспільстві закон є кінечністю, як є кінечністю рух крові й вміна матерії нашого тіла. Коли ратерії нашого тіла покриваються склерозом, то це лихо, це регрес життєвої напруги, але кожне лихо має теж свою додатну сторону, бо воно заставляє наш розум і волю до боротьби з лихом. А боротьба це закон еволюції. В цій боротьбі й моральність наша переходить деякі зміни, а навіть збочення, коли нема сильної волі й віри в перемогу правди.

Суспільна мораль вимагає повного вжитку розуму й зануздання сліпих емоцій. Християнство пробувало накинути світові готову "об'явлену" мораль, але ось пройшло 2000 років і вийшло повне фіяско й несмак. 2000 років це шмат прогайнованого часу. Суспільна мораль скрізь зустрічає доктринні небезпеки й кайдани, як ось комунізм, але й це переживеться. Бо закон еволю-

ції це закон Божий. Суспільні закони багато легше направляти, навіть переробляти, як релігійні догми. Ці останні це мертвяки, яких воскресити неможливо. Це радше допотопні кістяки. Як би не було, людське суспільство, включно з українським, мусить жити подвійною моралю-живою суспільною і мертвою християнською. Це помічаємо на кожному кроці. Прикладів так багато, що їх нема потреби навіть згадувати. Суспільна мораль гнучка й жива, бо така дійсність і так думає в нашому складному світі судівництво.

Моральність, хочемо ми цього чи ні, впливає на нас непереможно. Хоч і загальна, вона стається нашою власністю, бо без неї ми були б зовсім відірваними від світу. Ми її засвоюємо інстинктивно, аналізуючи, або й ні. Що ж іншого можемо робити? Нам же треба діяти й вирішувати кожну ситуацію і проблему, а без моралі це неможливо. Життя насуває таке множество ситуацій і стилів, що тільки інтуїція тут може допомогти, а інтуїція виростає на базі досвіду. Іноді перед несподіваною проблемою треба знайти свою власну розв'язку, зважаючи її обережно на всі сторони, коли є на те час. Якимсь же кінком треба підперти наше рішення, бо в сліпу вирішувати неможливо. Тут допомагає наш моральний рефлекс, бо ж мораль нам не новина. Загально прийнято думати, що в людській поведінці існує закон причини й наслідку, а наша думка питається: Ну і що ж буде, як зробимо так, або інакше? І що на те скажуть люди? Отже навіть в самостині ми живемо серед суспільства. Моральні ідеали не є тільки на те, щоб здобути власну безпеку й задоволення, бо власне та ж безпека й задоволення можливі тільки в гармонії зі суспільством.

Здається нема потреби переконувати нікого, що свою мораль людина сама собі вибирає. Тут їй помагає логіка, факти, досвід і традиція. В свободному виборі ми часто навіть бунтуємось проти загально прийнятих правил моралі, все ж таки їх приймаємо, бо так наказує дійсність. Заходить потреба здавлювати в собі спокуси, страх, чи гордість. Під контролею розуму емоції згорають, як суха солома, а в душі вириваються викиди совісти. Їх теж приходиться контролювати. Навіть законна мораль мусить будуватись на чімсь більше, як самі закони, або прийняті норми. Ми ж не автомати, ані не механічні мотори, в які наливають бензини, щоб їх урухомити. Ми це маємо нашу власну особистість, наші потреби, волю, почування й інтереси до того, що кругом нас.

Всі ті речі мусять синхронізуватись з загально прийнятою моральністю. Революційні особистості пробують впливати і змінити ті моральні привички, які їм не подобаються, але це можуть робити тільки люди сильної волі, великого голоду правди і глибокого почуття людської гідності. Отже загальне поняття вартості може в дечому різнитись від індивідуального. Індивід, який має відмінні погляди на мораль від суспільства, мусить бути глибоко переконаний в своїй правді. І міцні індивіди можуть вплинути на суспільство, коли вони мають рацію і коли суспільству їхні нові ідеї подобаються. В суспільстві завжди були й будуть течії за і проти, бо це закон живучості і свободи. Все ж таки якась основна рівновага завжди існує, яка навіть гострі кризи перемагає.

В усіх ділянках одиниця стремить до загального, а загальне має на увазі добро одиниці. Коли трапляються конфлікти і проблеми, то це тільки тому, бо нема комплетної одності в різному. Одність усього це дуже умовна річ, бо історія завжди приносить щось нового. І те нове проникає старе й суспільство даліше шукає рівноваги, так як збурена вода вертається до спокою, бо це закон вічний. Краса моральної ідеї така захоплююча, що раз її людина зустрінула, або пережила, довго не може забути, або й не забуває ніколи. Це той найбільший скарб моральних перлин, які шляхетна людина назбирала впродовж життя й віддає їх на службу суспільства й батьківщини. Дати завжди доставляє глибокого задоволення, як взяти. Ті моральні вартості, що зберігаються в скарбниці душі, більше варті, як освіта і як

надбання матеріяльні. Вони стають базою віри й цивілізації. Чому воно так, що гарна річ нам подобається, ми не знаємо, але за нами наше виховання й вищий голос в нашій душі. Ми самі завжди хотіли б бути якнайкращі.

Реалізувати свою пригоду в належному напрямі є ціллю кожного з нас. Для тої реалізації ми готові поборювати найбільші труднощі, щоб ми тільки були певні, що ми на добрій дорозі. Природне почуття гріха і правди постійно відзивається в нашій душі. Не маємо на думці людей умово хворих, або недорозвинених. Це почуття в різних хаактерах має різний ступінь гостроти. Коли цієї гостроти взагалі нема, людина байдужніє й вертається в звіриний стан. Внутрішня моральна атмосфера вирішує її майбутнє. Без моральності одиниця ані нація не буде наближатись до своїх основних цілей, до свого призначення в житті, в історії. Тут лежить секрет правильно збудованої людської особистості. Ми маємо очі на те, щоб думати. Вже давній Арістотель сказав, що „моральна краса має прикмети повної рівноваги“.

Моральність є теж ділянкою науки про порядок життя і співжиття. Але моральні закони не завжди потрібні, бо й без законів люди знають, як було б найкраще. Ніцше сказав, що „моральність це людський твір“. Одно тільки Ніцше не бачив, що в людині й поза людиною є сили від нього незалежні, без яких вона не була б всилі будувати моральні ідеї. Наша свідомість зумовлена від нас незалежними обставинами й тому поняття добра і зла створені людиною не є абсолютно певними. Вони можуть бути дуже суб'єктивними. Є речі, які для одної людини показуються правдивими, а для другої фальшивими. Знаючи, що досвід має велику силу, ми відкидаємо доктрину абсолютної певности, але ніколи не відкидаємо здержливість, шукання й надію на абсолютну певність. Китайські доктрини є добрими для китайців, але для нас вони невідповідні. Навіть великі уми апробували невільництво, менше-вартість жінок, переслідування релігій, рас і народів. Це не значить, що правила людської моралі неясні, але ми їх фальшиво інтерпретуємо, або ігноруємо. А це гірше всього. Злочинець шукає оправдання на свій злочин, або пробує затерти сліди злочину. Тільки відважні признаються до провини, а пересічна людина залишає журбу іншим і підчинається долі.

Різні суспільства мають різні звичаї й різні ідеї добра і зла. Поміж суспільствами деякий рівень співпраці необхідний і тут мораль вирівнюється в співпраці, або в зударі. Те саме відноситься до одиниць. Зовсім не значить, що дуже моральна особа є правильно пристосована до життя. Його супра-моральність може йому навіть дуже пошкодити. Також супра-моральність не дуже люблять в суспільстві. Існують ще й такі, які мають комплекси ірраціональної підсвідомості і їхні спонтанні вчинки годі пояснити. Існують люнатика і мрійники. Коли Ісус учив „Настав ліву щоку, коли тебе вдарять у праву“, то це чистий люнатизм, який дуже знецінює „високу християнську мораль“. Недостачі й невдачі моралі мають свою виховну вартість, але більш нічого. Легке трактування правдивої моралі зовсім її не знецінює. також не робить її релятивною.

„Гарні“ люди запиваються, бувають розтратними, вживають спритного фальшу, замість явно брехати, щоб здобути собі успіх, толерують проституцію і т. д. Це зовсім не значить, що практична мораль має тільки позірну вартість. Правдива мораль буде завжди горю й тільки на неї буде завжди суспільство орієнтуватись. Візьмім єзуїтів-це ж бо люди строгого релігійного ордену. А скільки підлот в історії довершили, що можна би цілі книги писати. Навіть у приповідку вийшло: Поводиться як єзуїт! Це називається життєвий реалізм. Але понад тим реалізмом душа наша ніколи не перестане шукати ідеалу, без якого, як без сонця, жити не можна. Інша річ це єрархія вартостей, вона існує скрізь. Наш розум і наша совість завжди зважує, котра ідея вища від других і котрий вчинок більш вартісний від другого. Є теж різної вартости й формату люди й те саме правило не можна приміряти до

кожної людини.

Наш смак, інтерес і моральність зумовлені від дитинства. На кожному кроці зустрічаємо непорозуміння і протилежності, які штовхають нас сюди й туди. Треба багато відваги й толеранції, а надіє все спокою. Ми самі вибираємо наші авторитети й ними керуємось. Треба завжди бути обережним, бо абсолютна певність може показатись фальшивою. Поправитись не важко, кожний робить помилки, але часом гордість на те не дозволяє. Також усі добрі прикмети не завжди корисні в боротьбі за життя і в кожній ситуації. Життя це рвучка ріка, яка вимагає уваги й мудрости в нашій дії. Абсолютна етика, так як і сам Абсолют, недосяжна, а тільки вимріяна. Моральні закони не математика. Нема одної моральної цілості для всіх і на всі часи. Ми маємо сильні моральні схильності, а це гарантія успіху й майбутнього.

Найавторитетніше рішення вимагає застанови. Мораліст це лікар душі, який журиться за здоров'я цілої людини, бо моральність це здоров'я й повновартісна людина. Принцип універсальності дає тільки напрям. Є дві відмінні закони моральності-закон, який пояснює і закон який наказує. Наказ легко зрозуміти, бо нема що думати, треба тільки оглядатись на наслідки. Але закон, який пояснює, вимагає вже глибшої застанови, бо будемо вирішувати самі. Свобідна воля це право людини в кожному випадку. Моральність може бути суспільна й релігійна, обидві не завжди сходяться. Релігійна моральність, в випадку християнства, це мораль засвітня й "об'явлена". Її можна приймати, або ні, але вона бездискусійна. Тверді християнські догми, які б вони не були, ніколи не змінюються. Життя йде вперед і залишає старі пережитки за собою.

Суспільство має нові вимоги сучасності, але його мораль зміряє до ідеалу, тобто до Бога. Є це релігійність поза заложеними в давнину релігіями. Наша віра завтрашнього дня і її моральність виростає на здобутках минулого, але з вимогами сучасності. Деякі суспільні правди є такі вірні, як $2+2=4$, але вони не є доктринами християнства. Космос, як безмежна гармонія Бога, сповнений ідей, до яких скеровується наша ностальгія. А наслідування вічних дороговказів проходить у нас через розумові процеси. Правда не є поза нами, в якомусь мітичному небі, як того хоче християнство, а в нас самих і в творчому динамізмі всієї біології. Психологічно ми в сфері космічного духу, як його частинка. За те, що я зробив, треба мене карати, або нагороджувати, в цьому житті, а не в майбутньому. Пекло й чистилище це наївні байочки. Мало пекла й чистилища в нашому реальному житті?

Приймаючи думку великого мислителя минулого віку Канта, ми ніколи не перестанемо діяти спонтанно, слухаючи голосу совісти, як відгомону космічного голосу. Кант у філософії, це те саме, що Коперник в астрономії. Людина не видумала вартості, вона їх знайшла, так як науковець знайшов електрику, а не видумав її. В космічній загороді незглибимі скарби, за якими нас спрямовано шукати. Наша туга за моральною добротою говорить нам, що ми є вибрані причинитись до кращого завтра. Воно належить нам і хто за нього не дбає, той не живе, а животіє, як мурашка. Наших моральних почувань ми не навчимося в школі, як граматики, або математики, але Бог дав нам розум і волю, потужні інструменти для невтомного шукання дороги. Потреба визволення від лиха, це наша основна потреба. Ми хочемо визволитись, бо того хоче Творець світу. Безсмертними законами моральності він діє в космосі, в природі. Нам тільки треба мати відкриті очі, відкрити душу.

Годі піддержувати слабкість, треба піддержувати слабих. Годі піддержувати інерцію, треба штовхати інертних. Хай керує нами закон самопосвяти, а не втеча й егоїзм. Лінивість породжує лінивість, рабство породжує рабство. Чеснота й живучість в мені, в сім'ї і в нації. Українські люди не

гірші других і закони природи вивершаться, коли будемо живі і збуджені, коли будемо в процесі еволюції, а не на його загумінках. Колись справедливість не відносилась до рабів, ще й сьогодні багато рабства, коли тільки взяти комуністичну тиранію. Але сьогодні ще багато рабів, які добровільно беруть на себе ярмо реакції. Це християни і всі ті, які себе почувають чужими на цьому світі. Наше давно минуле під впливом фанатичного християнства ми загубили, тільки великими зусиллями дошукаємось корнів нашого росту. Але їх треба шукати. Моральний прогрес і духове відродження вимагають творців, реформаторів, провідників, героїв і рядових людей праці й посвяти. Треба людей з новими почуттями, новими горизонтами, новими надіями.

В модерних часах, в яких живемо, появляються всякі модерні течії й люди, які шукають нових доріг, прагматики, екзистенціалісти, анархісти, комуністи та ще інші. Не нам на них звертати увагу, чи до них прислухатись, а знайти найперше себе самих, свою загублену ідентичність, без якої ми не люди, а сіра маса, добра на погній для других. Пристрастей нам не бракує, бо кожна людина біологічний комплекс, в якому панує дух. Запрягти ці пристрасті для викування волі, так потрібної для відродження нашого народу. Вля й розум знайдуть нові вартості й піднесуть їх як смолоскипи. Тільки жити, без напряму, без ідеалів, без боротьби, це порожнеча, для якої не варто було вродитись. Ось чому незлічими мільйони губляться по дорозі.

Складім нову Євангелію рідної нам віри в посвяти за майбутнє свого народу. Непристосованість до обставин зникне в авреолі високих ідей, які сучасність наповнять вічністю. Колись наші володарі, кімерійські, скитські, сарматські, антські казали хоронити себе зі своїми статками, кіньми, возами, зброєю і плугами, а на березі моря й рік навіть зі суднами й на статках вкладених до гробу наказували написати: "Я нікому зла не вчинив". Хай і наше життя буде світле, як проміння сонця, що дало нам життя. Держава це твір людський, результат моральної напруги й ніхто нам її не збудує, тільки ми самі, сила нашої відродженої моральності. Ми тисячу років будували державу на християнстві, яке нас розорало і кожний новий фундамент підмало братоненависництвом, в ім'я любови". Хай ця велика кошмарна проба залишиться як темна сторінка за нами. Жодне насильство, жодний мітичний дурман нашої моралі не збудує, тільки розум, воля й людська гідність. Є це імператив дня й голос вічності на грані нових віків і на роздоріжжі нашої трагічної сучасності.

3. Наш розум.

Моральна активність в сучасному цивілізованому світі без розуму обійтись не може. Він на всіх ділянках науки пішов стомилевими кроками вперед. І християнська Церква залишилась далеко позаду, як мертвий музейний об'єкт, який зберігається тільки для традиції. Ця традиція робиться щораз то більшим тягарем. Моральні правила щоденної потреби нам приходится інтерпретувати розумом, досвідом і вимогами суспільства, в якому живемо. Різні правди перехрещуються, зударяються, об'єднуються і ми їх переоцінюємо, згідно до ситуації. А тоді за спонукою виробленої волі поєтупаємо. Якщо йдеться про пильні студії, то етика займає таке саме місце, як кожна інша дисципліна в науці. Ум прочищує дорогу поміж примітивними імпульсами і являється основною рушійною енергією на дорозі до правди. Сама логіка це ще не мораль і хоч Паскаль сказав, що "добре думати це одинока мораль", то мав він на думці не саму мораль, а дорогу до неї.

Раціо це розум і раціональна дія називається такою тоді, коли особа, що її виконує, відповідальна за те, що робить. Хтось може мати зовсім не свідомі почуття провини, або якогось табу. І тоді він не може бути відповідальним за свої почуття, бо він їх не розуміє. Отже, щоб бути відповідальним, треба розуміти. Людський інтелект, якого завершенням є наш розум, інтервеніє тоді, коли ми вибираємо поміж добрим і злим. Бо найперше тре-

тости. Треба мати відкриті очі на все, але спиратись на чомусь постійному. Постіне те, що вічне і його ніяка хитрість не переможе.

Потреба жити і змагатись за дрібні речі відвертає нашу увагу від речей вічних, але вони й без нашої свідомості існують і діють. А ми, разом із нашим розумом, тільки порошок. Ніби глядить на нас Боже око з межних просторів і на все дозволяє: Робіть, що хочете, все в ваших руках. Що собі зробите, те й будете мати. Думаюча людина не живе тільки сьогодні, але й завтра і зір його сягає в далечінь. Те, що добре сьогодні, може бути зле завтра й катастрофальне після завтра. Передчуття й відповідний рефлекс збагачують і піддержують наш розум. Він даний нам на те, щоб ми жили сьогодні, але й промощували дорогу далеко вперед. Зосереджуючи всю свою увагу тільки на дрібних локальних ситуаціях, на доривочних подіях, ми заганяємо наш умовий рефлекс на манівці й будуємо фальшиву мораль.

Якийсь мудрагель може сказати: Я так зробив, як міг, бо інакше було неможливо. Але я собі раду дам, бо я маю розум. Покладатись тільки на розум дуже небезпечно. Це те саме, що покладатись тільки на „провидіння Боже“. Коли поставити Сократа разом із Ісусом, то побачимо, що обидва ведуть в обскурантизм, хоч і різними дорогами. Сократ сказав: „Коли ум керує світом, то він зробить все так, як треба“. Про Сократа розказує Платон у „Федоні“. Для Сократа існує тільки розум, як інструмент інтелекту. Це своєрідна містика розуму, бо замість душі розум. Коли так думав Сократ, то так думав і Платон. А Плотин пізніше переробив розум на християнську душу. Ісус поставив проблему протилежно до Сократа. Він ігнорує розум, бо все передбачене Богом. Душа має проситись до Бога. Сама тільки віра вистачає. А тимчасом розум є щедрим даром Божим і мусить іти впарі з вірою, бо сліпа віра це заблуд.

Кожна здорова людина хоче знати, чи його віра правильна, і для того має розум. А довкруги віри виростає й мораль. Коли божеське в хаосі цивілізації невиразне, то це не значить, що розум побідить. Сам розум, як інструмент чистої науки, веде в пропасть. Це бачимо на наших очах там, де нема Бога. В християнських церквах його теж немає. Там панує затхла атмосфера ідолопоклонства й фетишизму. Правдиве моральне життя це раціональне життя, але з глибоким релігійним підложжам. Не тільки логіка вирішує в ситуаціях. Це знають досвідчені судді в державних судах. Мораль і наука взаємно себе доповнюють. І в науці є мораль, залежно від науковця. Сьогодні найбільші науковці, такі як Айнштайн і Бор, дійшли до переконання, що розум тільки інструмент чогось глибшого, невловимого. Ми тільки кажемо „невловимого“, бо його нема потреби ловити, воно в нашій душі.

Я не можу вирішити не збрехати без попереднього знання, що таке брехня. Коли людина того знання не має, то вона ненормальна. Коли відкинемо розум, то на його місце появляються якісь дивогляди, або безнадійна темрява. На одній з конгрегаційних церков була таблиця з написом: „Коли розум перестає діяти, в голові постає хаос“. Це дуже гарні слова. Одна з найбільш поступових християнських сект дає приклад одчайної спроби модернізації віджилого християнства. Вони вчать подібно як квакери: Читайте Біблію між рядками. Все ж таки від Біблії вони відірватись не всилі, дарма що там море нісенітниць. І тому їхні церкви пустіють. Арістотель писав: „Всі люди хочуть знати“. І це правильно, бо найпримітивніші люди теж хочуть знати. На тому голоді знання виросла людська цивілізація. Голод той це голос еволюції, або вищого пляну.

Від матеріального світу й від знання відказуватись нема потреби, бо все дане нам для нашого щастя, коли ми вміємо щастя будувати. Але не забуваймо, що без моралі наука може довести до страшної катастрофи, як н. пр. атомової війни. Сам технічний прогрес моральності не збудує. Наука й розум помагають пізнати людину, тож пізнаймо себе, або бодай робім старання в тому напрямі. Переконаємось, що ласки з неба чекати не треба, бо вона є

вже в наших грудях. Це та невмируща сила Бергзона й Пароді, розум і мораль і голос Божого безсмертя. Але раніш, чим філософувати, людина мусить жити, а філософія дається тільки культивованим умам. Не можемо загубитись у безмежжах космосу й буття, бо ждуть нас щоденні турботи. Беремо тільки частинку світу і в ньому робимо те, що можемо, вірячи, що наша частинка, наш світик, належить до великої цілості. І так воно в дійсності є. Складність світу це не говорить, що тільки цілість важна. Найменша частинка, кожний маленький світик маленької людини, однаково важний. Рай на землі не має вимірів. Він може бути в нашій серці, або в голові маленького метелика. Мораль для всіх одна, для маленьких людей і для великих. Спадковість, оточення, досвід дитинства й надбані привички однаково тягнуть на всіх і добра воля більше варта, як великий розум. Бо добра воля, а не тільки розум, будують гармонійне співжиття людей.

Вповні розвинений розум може мати й зовсім неосвічена людина, а дуже освічена людина може бути дуже нерозумна. Ми є частиною природи й наш розум залежить від нашого тіла, на якому спочивають сліди спадковості й нашого життєвого режиму. І коли ми здобули високу освіту, то це ще не значить, що ми розумні. Наша пам'ять зберегла багато знання, але немає в ньому ідейної координації і чіткої моральності. Знання мусить іти разом із моральністю. Коли перевіряючи, або устійнюючи якийсь моральний закон, знаходимо тільки знання, то це тільки частина нашого здобутку. Нам імпонують люди великого знання, люди авторитетні, але й вони помиляються. Бо абсолютна правда незглибима, її має тільки Бог. І за нього забувати не треба.

Не тільки одиниці, але й групи людей помиляються, бо Абсолют незалежний від нашого ума. Але ум наш залежний від Абсолюту. Наш ум пробує розгадати загадки життя, але це йому не завжди вдається. В збоченнях і злочиннях ми бачимо себе самих, бо раз злочинець убив другу людину, то значить ті самі вбивчі емоції можуть повстати і в нас в особливих умовах. І тут загострюється наша моральність. На прикладах других бачимо добро і зло. Звірята не видумали концентраційних таборів, тільки люди. Людина людину скорше розуміє, як природу, бо людина людині близька й того самого виду. Світ не є струмом хаотичних подій, бо все має причину й наслідок. На причинах і наслідках розум пізнає вартість. Ми напевно знаємо, що морд це злочин, хоч самого зла обсервувати не можемо. Поняття зла не має запаху, ані вигляду. Проте ми знаємо, що таке зло, бо ми істоти моральні. Поняття зла не тільки будить наші почування, але й наш розум. Ми знаємо, що від зла людина буде терпіти, тому оберігаємось його. Це не християнське спасіння дось у "царстві небесному", а тут на землі, в нашому і наших дітей житті.

4. Що таке зло.

Людина родиться доброю, збудована силами природи для прийняття всього найкращого. Але винувате суспільство, які обділяє новонароджену істоту не тільки добрими, але і злими речами. Обвантажене недостатками суспільство вимагає реформи. Коли людина родиться доброю, то це не значить, що вона сотворена "на подобу Богу". Вона сотворена на свою власну подобу, так як було заплановано Богом у його величому плані еволюції. Людина не "впала в раю в первородний гріх". Та християнсько-жидівська мітична концепція зовсім обмежує наше думання й нашу мораль і від народження накладає кайдани на все життя. Ця "первородна" видумка людській природі більше шкоди, як користи, приносить. Гріх, або зло, це поняття людського суспільства, існує підряд з добром, як його протилежність і на них протилежностях виростає наша мораль. Деякі процеси природи ми теж називаємо злом, згідно з нашими поняттями зла. Гниття, смерть, помилка, болі, хвороби, катастрофи й бурі в природі мають свої причини необхідності, отже не є злом у нашому розумінні морального зла.

Гріх це зло свідоме, це проступок проти організованим суспільством прийнятої моралі. В смутках і радощах реалізується наше життя й людська мораль вимагає героїчної боротьби з щоденним лихом і гріхом. Бо кожна людина це війн на дорозі шляхетного будування майбутнього. Життя це змагання й динаміка, а не пасивізм і байдужість. Мораль байдужости не знає. В Арконі, на острові Ругія, була колись святиня Святовида, якого зображали з мечем у руці, а до помочи йому був біля святині орден із 500 кінних лицарів до боротьби зі злом. Це були наші давні предки слов'яни, яких знищили жорстокі хрестові походи німецько-римської імперії. Ті речі дослідив, збираючи стеблинку до стеблинки, наш дослідник старини проф. Шаєн. Іранський учитель Зороастер правильно оцінив боротьбу добра зі злом, як основний закон життя.

Християнство каже: Ніхто не є чесний, всі пропащі, бо людська природа зруйнована від народження гріхом. Тільки той буде спасений, хто просить ціле життя, хто надіється на ласку Богу. Це значить, що людина має все життя носити петлю на шиї і вмерти незнаючи, що з ним буде. Спасіння було дозволене тільки власному синові Божому Ісусові. Такі несамовиті байочки не можна сьогодні брати поважно. І ті, що їх видумали, тобто жида, про них навіть не думають. Бог дозволив нам розумом зайти доволі далеко, щоби розуміти таку недоречність. Чому Бог мав би посилати на світ самих грішних рабів? Така доля прислужувала б радше чортові. Гете переробив християнського чорта-епікусника на „духа, який завжди заперечує“. Але ні, не завжди людський дух робить помилки й упадки, бо часто на тих помилках і упадках він вчиться правильного життя. Добро в боротьбі зі злом завжди горю, інакше життя було б. неможливе. Біологічна еволюція людини від атома й першої клітини до розумної істоти ніяк не сходиться з біблійними байочками. Але що знали писарі Біблії і Євангелій про еволюцію?

Дивлячись на людину і її моральність, є дві течії в науці: Оптимістична, яка каже, що не дивлячись на всі труднощі й катаклізи життя й історії, людина все-таки йде до кращого. А песимісти кажуть, що не дивлячись на здобутки цивілізації, людина не змінилась. Ідучи за песимістами виходить, що еволюціонують тільки матеріальні надбання. Але, як бачимо на очах, воно зовсім не так. Пітекантропус напевно не мав моральних понять, а 500, 000 років у Бога тільки секунда. Наша найперша проблема сьогодні це сам гріх, людська ігноранція й серйозні неполадки в суспільстві. З новорічком можна зробити майже все, що захочемо, відповідним вихованням і активізацією. Кажемо „майже“, бо є ще спадковість від батьків, але тоді треба виховувати батьків, щоб не передавали дітям зла фізіологічного, ані психічного. Бог це містерія, отже й лихо це містерія. Його ми ніколи зовсім не позбудемося.

Цинік, або атеїст, запитається: А чому Бог не дає силу побороти зло? Він дає нам свободну волю, яка є найбільшим скарбом. Бо якби він дав нам таку силу, що поборота б усе лихо, то ми були б не живими й динамічними людьми, а автоматами. Гріх є універсальний, але не необхідний. Наша перемога над гріхом це найбільша перемога й вона робить нас щасливими. Відкидаючи Бога ми не елімінуємо лиха, але ще більше в нього грузнемо. Бог є поза добром і злом, він незглибима мудрість і віра в нього це наша сила. Гріх не тільки суспільне лихо, але внутрішнє кожної людини. Погана привычка, чи нездорова схильність, шкодять кожній людині й часто робить життя каторгою. Недаром прислів'я каже: „Кожний є ковалем своєї долі“. Гріх це лихо духове й тільки духовими методами можна його позбутись. Але втеча від життя на взір пустельників не поборює гріха, а його поглиблює. Втеча від гріха, як це практикує християнство, є теж гріхом. Хвороба тіла є стимулом для медичних дослідів, хвороба душі для дослідів психологічних.

Буває так, що обскурантна ідеологія поневолює душу й розум. в таких випадках людина орієнтується виключно на свою ідеологію і може допусти-

тись важких моральних проступків. Моральний проступок загострює проблему моральності. Є ще й дуже складні гріхи, які не легко вилікувати, або навіть знайти теоретичну розв'язку. Часто зовсім несвідомо ми любимо, або ненавидимо. Коли добре застановитись, то переконаємось, що більшість злочинців не знаходяться в тюрмі, а деякі навіть займають високі становища. В жидівському Талмуді є гумористичне речення: "В світі мусить бути щонайменше 36 праведників у кожній генерації". Отже не уявляймо себе невинними, бо святість тільки гарне слово. А пробуймо постійно перевіряти себе, бо це найважливіше.

Людську недосконалість треба трактувати спокійно як реалістичну дійсність, бо навіть провина і гріх, роздираючи заслону мовчанки, наближає нас до Бога й до ширшої, будуючої розмови з ним. Усунути все лихо було б неможливо. Це могло б зруйнувати всю структуру природи й піти проти її законів. Моральне лихо невідкличне там, де має бути моральна досконалість. Факт універсальної моральної недосконалості залишається, але на свідомість морально міцної людини не впливає. Лихо зовсім не є загадкою, бо навіть в електриці маємо плюс і мінус, з чого маємо багато користи. Прогрес можливий тільки на базі протилежностей в природі. Людина не є відповідальна за свою вроджену природу, але за добру волю й дію, як конвенцію волі. Коли ж воля спаралізована, то тоді гріх залишається тільки фактом, але не суб'єктивним. А коли людина має можливість відвернути лихо, але не хоче, тоді це безперечно його провина.

Кожний проступок, який би він не був, коли опиниться перед судом, то суд розважає на базі законів. Але закони не обов'язково в кожній країні однакові. Писані закони мають тільки орієнтуючу вартість, бо крім них треба ще мудрости й досвіду. Тому вирішує не одна людина, а підібраний з різних людей суд присяглих. Для досягнення бодай приблизної справедливості кожний проступок вимагає аналізу, сумніву й дискусії. Право не може тись усім, що морально неправильне, це належить до виховання й релігії. Суд займається проступками виразно шкідливими для суспільства. Тут суд відіграє тільки ролю охорони суспільства. Звичаєве право це те, яке ми носимо в душі. Тут суддями ми самі. Суспільство мусить себе зберігати й кожна кара це приклад для других. Але проти лиха мусимо оберігати себе самі.

Є люди, які не всілі вибрати поміж добром і злом, значить вони безвідповідальні, але й тоді судова кара необхідна для прикладу других і для збереження інтегральності суспільства. До безвідповідальних, або тільки частинно відповідальних, належать вроджені фариसेї і брехуни, психологічно чи умово неупорядковані, або недорозвинені, порожні чваньки й фанатики. Є ще й інші відміни. Навіть дуже сильні люди під впливом якогось сильного тиску можуть зійти на манівці. Такі спеціалісти від викривлювання людських особистостей знаходяться в большевицьких казнях. Людина це істота скомплікована. Ніщє навіть цинічно заявляє: "Людина не може жити без брехні". Очевидно, жити може, але і правдомовні люди іноді брешуть. В загальному можна сказати, що люди є більш раціональні, як нераціональні. Людина може теж наробити лиха через неухагу. Але вихід зі злого положення і грішности мусить людина шукати сама, бо жоден примус не допоможе, коли нема доброї волі.

Різні релігії на свій спосіб шукають спасіння. Християни в вічному каятті й молитві, буддисти в Нірвані, клясичні греки шукали в знанні. Давні єгиптяни думали, що грішна людина не буде безсмертною, а індузи що лихо це ілюзія, або ігноранція. Найкраще підходив до зла Зороастер і Конфуцій. Обидва думали, що добра поведінка й пошана моральних вартостей це найкраща дорога. В світі є багато зла, але історія навчила нас, що добро завжди перемає, чого гарантія моральна людська природа.

5. Наші бажання й емоції.

Моральні ситуації розв'язуємо розумом і емоціями, а радше контролею емоцій. Без емоцій ніяк обійтись не можна, бо самий розум не дасть чину, але й самі емоції без розуму сліпі. Наші емоції впливають на наші опінії, а наші опінії впливають на наші емоції. Бажання це емоція породжена розумом. Постанова це розум піддержаний емоціями. Поза інстинктом і привичкою наша воля залежить від емоцій і розуму. Притому емоції і почування можуть бути добрі і злі, від їх якості залежить наша поведінка. На самі емоції не можна покладатись, бо без контролі розуму вони зрадливі. Треба багато досвіду і знання людської вдачі, щоб розцінювати чиюсь поведінку на базі його емоційності. В нас проявляються бажання, несподівані імпульси, страх, почуття провини, тріумфу, викиди совісти, подиву, пригноблення й ціла серія інших емоцій. Одні емоції піддержують наше моральне насаження, інші шкодять. Емоції полонять думку, штовхають на бездоріжжя, але й будять увагу, інтерес, охоту, готовість до дії. Нема науковця, який міг би працювати без емоцій, бо його інтерес це теж емоція.

Емоція є стимулом мистецтва і взагалі творчості. Музика будить у нас почування і під впливом тих почувань вкладаємо в музику життя і проблеми кодифіковані нашим інтелектом. Любов музики подібна до любови Бога, або стремління нашої душі до найвищої гармонії. Творчість письменника й поета подібна до молитви, не християнського каяття і благання помічі, а радісної адорації найвищої реальності. Емоції, получені з ідеалом, прояснюють нашу душу, родять гарячі бажання і прискорюють наші постанови. Підрозумові емоції це ті, які виходять з нашої підсвідомости, а надрозумові емоції викликані якоюсь гарною думкою. Містичне єднання з Богом зповнене шляхетних емоцій. Годі уявити собі єднання людей в творчі спільноти без емоцій, але злі емоції можуть зруйнувати спільноту. Тому контролі наших емоцій це ділянка нашої моральности. Суб'єктивні емоції можуть довести до руїни, або і злочину. Те, що подобається нам, не обов'язково подобається всім. Тому мораль не можна розцінювати суб'єктивно. Тому ненавидіти є без порівняння гірше, як бути ненавидженим.

Чемність це виховання, але без волі, піддержаної відповідними емоціями, нема чемности. Самолюбство і брутальність не є невідкличними. Їх можна контролювати. Також не піддатись спокусі, або пртиставитись злим впливам, все те вимагає волі, піддержаної позитивними емоціями. Ми журимось і дбаємо про багато речей, часто маловажних, навіть ночей не досипляємо, руйнуємо своє здоров'я, але про контролі емоцій не думаємо. А від контролі емоцій залежить не тільки наше здоров'я, але й наша правильна дорога. Найперше мусить в нас жевріти постійно бажання, яке піддержують наші моральні аспірації, почуття прогресу й ентузіазм руху вперед. Бажання це підстава нашого досвіду. Людина без бажань це ходячий мертв'як. Респект законів моральности вже сам у собі є бажанням. Бажаємо бути кращими, бажаємо зустрінути завтрашній день в новому світі, бажаємо, щоб кожний день був новим пережиттям. Моральні почуття в нас ніколи не згинуть і нам вищим наказом призначено будувати царство на землі, в якому наша незалежна батьківщина засяє всіми кольорами її природи і її власної ідентичности.

Індивід завжди має свої власні інтереси й бажання. Має він на це повне право, якщо ті бажання не зударяться зі суспільними. Але бажання можуть бути противорічними і шкідливими для самого індивіда. Коли індивід шукає світла й розв'язки, то це багато корисніше, як фальшива певність себе. Це вже моральне бездоріжжя через відсутність правильної свідомости й контролі своїх почувань. Нерозуміння своїх власних почувань це теж нерозуміння почувань других людей. Годі й поведінка буде шкідлива, саморуйнуюча. Конфлікт бажань вимагає ясного думання й розваги. Нераціональне і пристрасне думання веде на манівці і скільки людей ходить манівцями, навіть того не знаючи. Такі люди знаходяться в уявній і безвихідній тюрмі,

яку самі собі збудували. Тут теж належить егоїзм, постійне бажання слави, завойовань і непримирлива підозра до всіх. Найвищі ідеали, хрустальні ідеї і найшляхетніші люди не збудять в них подиву.

Емоційні конфлікти ніколи не зникнуть. Життя надто складне, щоб їх можна обминути. Міцна людина легко з ними справляється. Але людина слабкої волі, хоч і добра в душі, терпить через неувагу, неприродні потреби, або брак відваги. Це називається теж незарадність. Таких людей дуже багато й вони ніколи не виб'ються в перші ряди. Вони не шкільливі, але й не творчі. Дуже емоційно вразливі характери бунтуються проти життя, проти світу і проти себе самих. Внутрішній бунт може довести до самогубства. Віруюча в Бога людина на себе руки не наложить, свідомо того, що життя дане нам на те, щоб ми його жили. Життя має місію і ми можемо багато доброго зробити, приймаючи участь в еволюції до Бога. Треба цього тільки хотіти. Замість одчаю потрібне єднання з Богом в духовій адорації. Таким чином віра стається могутнім чинником відбудови й джерелом нової енергії, яка ніколи не вичерпується, як довго людина живе.

Містерія існування міститься не тільки в Бозі, але в нас самих, в нашій душі. В екстазі єднання з Богом наша воля вибухає творчим поривом нового чину. Коли в єднанні з Богом кожний наш крок, кожна наша думка, то це значить, ніколи не гаснути, як не гаснуть електрони в малесенькому атомі. А наше тіло складається з атомів, яким смерті не призначено. Ті, що показували Бога лукавим, мстивим, тиранічним, заздрисним і суперпатріотом, як це зроблено в Біблії, були людьми маленькими й нерозвиненими. Вони не бачили далі свого носа. Вони думали, що кожна людина зла, то й Бог такий самий, бо „людина сотворена на подобу Богу". Бог є з нами, але він це не ми. Заки запитась, як маємо поводитись у суспільстві, запитаймо якого хочемо суспільства й такого добиваймо. Щоб бути корисним для суспільства, треба вміти пакувати над самим собою, своїми страстями, бажаннями й конфліктами. Треба пізнати себе самого і знайти дорогу до тої волі, яка в нас дремає і тільки чекає на знак.

Послугуватись волею вимагає самодисципліни, якої треба вчитись. Воля появляється, коли інтелект апробує безсумнівні моральні засади. Бувають генії волі й генії ума. Надхнення це вища категорія ума в дії. Волю одначе не можна надуживати, бо може наступити катастрофа, з якої важко буде піднятись. Буддисти пропонують Нірвану, або виречення бажань і почувань, що є нісенітницею, бо проти природи людини. Нірвана це тихе й поступенне самогубство. Не буде в нас пізнання правди без бажання пізнати, без волі й без дії. В дії перевіряємо й утверджуємо себе. Поміж нашими бажаннями й нашими спроможностями нема рівноваги. Кожна людина має свої границі спроможностей, але вони людині невідомі. Тому треба стреміти до границь можливого.

6. Свобідна воля.

В оцінці моральних вартостей кожний з нас є свобідний діяти так, як йому наказує його совість і розум. Жодна моральна система не може бути накинена людям. Найкращий доказ московсько-більшевицька імперія, яка тріщить від неполадків. Людська влада по природі своїй не терпить контролю. В наших предків від найдавніших часів контролею було небо. Мораль має вартість тільки тоді, коли людина приймає її добровільно, всім серцем і розумом. Тоді вона сповняє її радісним і творчим ентузіазмом і динамічною волею. Людина не любить бути інструментом сторонніх сил, за винятком Бога. Тільки в свобідному виборі наші рішення піддержані симпатією, любов'ю, яльністю і творчим розумом. Ми відчуваємо більшу потребу обов'язку, коли ми свобідні й сама свобода це моральний обов'язок. Для свобідної людини нема труднощів на дорозі, бо навіть на своїй помилках вона успішно вчиться правильної дороги.

Отже свобода це закон, а закон це свобода. Ми не можемо відповідати за

мої пступки, коли я не свободний. Нема свободи в християнстві, бо яка це свобода, коли людина від народження несе на собі тягар первородного гріха й надіється тільки на заступництво „Сина Божого“. Свобідній людині не треба ніякого заступництва перед Богом. Як члени одужовленої сім'ї ми маємо автономну свободу від Бога й за голосом душі будуємо наші власні закони моралі. Людські закони це не закони вічні, які керують космосом. Людські закони, так як і суспільство, еволюціонують при допомозі свободної аналізи й досвіду. Для повної моральної відповідальності свободна воля необхідна.

Свобідні акти волі спричинені внутрішнім психічним станом людини, а не зовнішніми силами. Для вибору поміж добром і злом людині часто потрібна поміч, але й тут вирішує свободна думка, емоції й воля. Свобідна воля не є явищем залежним від випадку. Контроверсійні емоції вимагають розумових зусиль. Насильство насторожує людину й заставляє її до самооборони, замість до творення моральних вартостей. Тут, у цьому житті, ми свободні вибирати нашу долю, не чекаючи на Христа, царство небесне чи вогонь вічний. Тут наша свободна воля й активність є протилежністю духового жасу й маразму. Ніщо в цілім світі не є таке вартісне без обмежень, як добра воля, значить свободна воля. Тільки внутрішня свобода може здати, або помножити, наші бажання й корисно направити наш розум і наші емоції.

Все ж таки наша свобода є обмежена інстинктами, освітою, традиціями й досвідом. Це значить, ми самі, наша природа нас обмежує. Але це не значить, що ми не є свободні. Відвага на риск, боротьба за визволення з внутрішніх недомагань, змісл обурення на речі негідні і вміння берегти власну рівновагу, говорять нам, що ми маємо доволі свободи на заспокоєння наших духових потреб. Ніщо на нас не натискає, коли ми здорові. Ми завжди маємо повну свободу вибору в множині, що є підставою моральної практики. Те, що є внутрішні органічні і психічні чинники, які впливають на нашу волю, не має значення, бо не всі люди мають ту саму природу. Годі теж твердити, що ми є невідьмаками нашої природи, як твердять детерміністи. В думці і в бажаннях ми все ж таки знаємо, що ми свободні, що ніщо нас не гнітить, а це найважливіше. Сладковість, оточення й фізіологія мають деякий вплив, але ніяк не вирішальний. Свобідна воля є вродженою прикметою життя. Обсервуймо немовля, яке це не вмис говорити. Воно вже виявляє прикмети незалежності і свободи.

Є речі, які ми самі не можемо вирішити, як би ми не маніфестували й не протестували, н. пр. в різних соціальних і політичних питаннях. Ми можемо домагатись зрівнання жінок, ліквідації нужди, свободної контролі народни, чи протестувати проти війни. Але нашими домаганнями ми можемо тільки впливати на публічну опінію. Свобода індивіда ніяк не повинна впливати на свободу других людей, бо людські права в усіх однакові. Людські права будуть на видному місці в нашій вірі завтрашнього дня, бо це одна з вимог сучасности. Людина має право розгорнати свої здібності й шукати нових доріг експресії, але не накидати себе другим. Якщо ми зуміємо вплинути на других своєю індивідуальністю, чи своїми думками, зовсім свободно, тоді це наша заслуга, але не інакше. Також не можна нікому забороняти шукати духового корму там, куди його клонить симпатія, але можемо його остерігати.

Ми не можемо надуживати нашу свободу, поширюючи безпорядок і регрес, бо надужиття свободи це неморальний вчинок і суспільство на такі надужиття мусить мати законодавство. Хоч Сократ сказав, що „ніхто не є добровільно злим“, але є такі дивогляди, які зумисне роблять зло, цоби мститися й насолоджуватись чийсь упадком, чи поразкою. Людина не є свободна, коли вона сама, бо самотність це неволя і збччення. Маємо на думці відірваність від суспільства, бо буває й корисна самотність, як вимога скупченості творчости. Дійсно свободними можемо бути тільки в суспільстві й до того

в свободному суспільстві. Свобода совісти й переконань, повна можливість індивідуальної самореалізації, модлива тільки в свободному суспільстві, збудованому й береженому на загально людській моралі. Вище повеління буття дало нам свободу, як вічну й незмінну моральну вартість і наша судьба це ми самі.

Бути свободним в брутальному оточенні є великою заслугою й героїзмом моральної людини. В добровільній і шляхетній дії, в суспільній поє святі, в самовідреченні в користь других людина знаходить своє спасіння. Християнська „ласка Божа“ є запереченням свободи. Надія на ласку будить сумнів і страх, які нищать свободу. Ми тільки дуже непомітно можемо змінити нашу природу, але багато легше змінити погляди й ідеали, коли цього бажаємо. Християнське „ніщо не діється без Божої волі“ є запереченням свободної волі, тої волі, яка є від Бога. Духове відродження можливе тільки в свободній волі.

7. Обов'язок і відповідальність.

Життя без обов'язку, без будь-якої відповідальності, не є життям, а рослинною вегетацією. Почуття обов'язку є життєвою необхідністю. Поняття відповідальності є підставою всіх моральних ідей. Наші пристрасті і сліпі імпульси це давня звірина спадковість. З розвитком розуму й суспільства виросло почуття обов'язку для суспільства й відповідальності за все, що до суспільства відноситься. Всі надбання цивілізації є до диспозиції відповідальної людини, яка знає, що робить, також вмів відповідати за те, що робить. Обов'язок і відповідальність стаються все більш моральними й тим самим необхідними для суспільно досвідченої людини. Ми є нерозлучною частиною нашого рідного суспільства, яке є нерозлучною частиною вселюдського суспільства. Наше суспільство накладає на нас обов'язки, від яких відказуватись значить втікати від суспільства. Втеча це річ глибоко неморальна і втікач попадає в егоїстичну мряку.

Обов'язків суспільство вимагає не наказами, а закликами до свідомості. Почуття обов'язку в морально вихованій людині само прокидається на найменший суспільний товчок. Почуття обов'язку йде разом зі свободною волею й розумом, як необхідними складниками суцільної людини. Жоден наш крок не буде морально вартісним, коли він не зроблений з почуття обов'язку. Навіть відпочинок і розвага належать до обов'язків, бо здорова людина буде більш корисна для суспільства. Почуття обов'язку підпорядковує особисті імпульси й індивідуальну свідомість підпорядковується суспільній свідомості, так як в нашому організмі кожна частинка підпорядковується цілості і для добра цілості, не хетуючи деталей. Це почуття цілості не є тільки хвилимовим емоційним проявом, а нерозривною якістю людини, яка належить до суспільства. В громаді його органічне, вимірне й суцільне життя.

Помагати другим значить сподіватись помочі для себе, в сім'ї, в громаді, в державі. Навіть на речі і явища зовсім віддалені ми не повинні сказати: „Це мене не обходить“. Живу людину все обходить, чи він всилі зареагувати, чи ні. Навіть лихом ми заінтересовані, може навіть більше, чим добром, щоб знати, як його ліквідувати й коли знайде потреба чинно йому протиставитись. Почуття добра і зла не є тільки практичною вимогою життєвих змагань, бо й самі практичні вимоги будуються на поняттях добра і зла. Є це голос нашої душі, або совісти, який викликає в нас почуття обов'язку піддержувати добро і протиставитись лихові. В нашу совість закрадається теж голос суб'єктивний, тобто власний інтерес, який є протилежністю обов'язку. В душі відбуваються вагання й боротьба зі самим собою. Побідним являється почуття обов'язку й відповідальності, коли людина суспільно вихована, тобто коли вона суцільна. Бо свої власні інтереси можна полагоджувати тільки на тлі суспільнім.

Індивідуальна свідомість є випадкова й маловартісна, вона нашої со-

вісти не поглиблює. Але й совість наша не є непомильною, бо на нас ділять різні впливи й не завжди наш розум подолає протилежності. Конфліктні обов'язки полагоджуємо звичайно не за якимсь абсолютним принципом, як той Кантів "категоричний імператив", а за практичним зміслом. Совість не винайшло християнство. Совість є природним почуттям, яке разом із інтелектом виросло в людині слідами еволюції. Обов'язок зі совістю тісно пов'язаний і появляється інстинктивно, не чекаючи на розум. Без совісти ніщо не підійме людину поза випадковість життя. Совість це інтуїція, розум і вічний закон Божий. Для маніфестації совісти потрібний інтегральний організм, це значить, що всі наші функції мають бути на здоровому рівні.

Природний обов'язок це конечність, вищий обов'язок це зов. Містерія найвищого обов'язку це відповідь на цей зов. Він має однакве відношення до віруючих і до невіруючих. Християнське поняття обов'язку пов'язане з гріхом, але поза християнством гріх це просто неморальний поступок. Якби не було проступків, то не було б моралі й не було б обов'язку зберігати мораль. Совість є частиною моральної природи людини. Злочинність у китайців, не враховуючи комуністичного режиму, значно нижча, чим у християн. Китаєць терпить спокійно й питається: "Що я повинен шанувати?" Звичайно китайці шанують "небо". Їхня конфуціянська мораль це наслідувати, а не повинуватись. Наслідувати мудру і чесну людину, а не як у християн "святого". Тому в християн і совість суб'єктивна, підчинена доктрині індивідуального спасіння.

Непередбачені й небажані речі часто стоять на перешкоді нашого обов'язку, як нестійкість нашої поведінки, незрозумілі події, або зудар ідеологій. Різні люди можуть мати різну моральність і буває так, що не знаємо, куди повертати нашу відповідальність. Наша совість тоді мовчить. Їй помагає айти з тупика наш інтелект. Еволюція людська не йде гладкими дорогами. Їй треба міцних людей, які твердо вірять в перемогу правди й до неї зміряють на базі почуття обов'язку. Ніхто не може втекти від свого обов'язку, раз він жива й думаюча людина. Кожний несе вічність у серці. А почуття обов'язку це голос вищого ума.

8. Наша дія.

Розв'язка проблеми зла людське завдання й нам дано за це турбуватись. Вся природа є жива й вічно активна, а така річ як інерція в природі не існує. І коли ми частина природи, то бути нам неактивними не можна. Природа має вічну й невичерпну енергію руху. І нам, як надхнення до нашої дії, дана моральність, яка робить нас відповідальними за нашу дію. Вона теж не допускає до мертвого пункту застою. Того внутрішнього голосу в нашій душі заперечити не можемо. Він приходить до нас із вищих, нами не вловимих, вимірностей. Кожна моральна дія вимагає постанови, а постанова мусить мати якийсь зв'язок зі суспільством. Навіть зовсім особисті справи говорять нам, що ми хочемо бути гарним і корисним членом суспільства. Дія сама запрошується і те, що морально корисне зробимо, ділає пізніше не тільки на других, як добрий приклад, але й на нас самих. Наша правильна поведінка є непомильним виховним чинником, який має більшу вартість і вплив, як те що ми говоримо.

Поступ вимагає зусилля, реформи, навіть революції. Великі уми мають великий вплив на суспільство, малі уми докладають, що можуть, або прямо чинно наслідують великі уми. Індійські філософи Рамакрішна й Вівекананда називають того роду процес радісною службою, над якою нема нічого кращого в житті. Моральний ідеал стається обов'язковим в своїй реалізації. Моральна атмосфера й моральне наснаження самі не робляться, їх треба зробити. Це зовсім дві відмінні речі, коли ви щось самі робите, а коли вас штовхають. Здається ніхто не любить, щоб його штовхали. Творче і цасливе життя можна піддержати тільки зусиллям в реалізації добра й поборюван-

ні зла. Світ постійно перебудовується шляхетними умами й новими творчими ідеями. Основним кличем завжди є спротив регресові. Суспільство кожного часно вимагає якогось морального стандарту, щоб забезпечити стабільність, як вихідне положення до поступу. Довший постій це застій. Найкращі правила моральної поведінки хочуть дії.

Складна теорія, або ідеологія, на практиці редукується до кількох ідей. Від тих ідей починається реалізація конструктивних завдань. Суспільно вихідне правило Конфуція було: "Не роби другим, що тобі не миле". Але думка ця тільки позірно правильна. Бо іноді приходиться робити для добра других те, що нам навіть дуже неміле. Здобувши потрібну інформацію ззовні, бо ж в сліпу ніколи діяти не можемо, починаємо нашу дію самі. Але цілий ланцюг нашої діяльності мусить бути пов'язаний якоюсь спільною ціллю. Нашої духовної енергії не можемо розкидати на призволяще на всі сторони й без узгодження з другими людьми нашого світу й середовища. Коли ж дія узгоджена й вирішена, то зупинки вже немає. Вартість людська найкраще проявляє себе в ділах. Оживлена людська психологія, емоції, інтелект і воля, несуть мораль поперед себе, як зброю, яку в різних ситуаціях треба при допомозі різної стратегії вжити. Інтелект, воля й моральність мають функції забулені.

В житті безліч загадок, непорозумінь і всяких труднощів, з якими мусимо давати собі раду, як вміємо. Чи ж можемо відмовитись від дії й бути зів'ялим листочком, який вітер кине, куди захоче? Для кожної дії треба бути міцним і відважним. А коли дія слухна, десть і ті сили несподівано знайдуться. Перша спроба й перша невдача вимагають все нових зусиль. Невдача це тільки досвід, а бажання успіху не повинно гаснути ніколи. Душа наша сповнена бажань, які розум підбирає в потребі. Резерви невичерпної потенціальної енергії дримають в душі. Душа наша, як і весь космос, сповнена енергії. Енергія обормлюється в свідомості, яка є великим скарбом діючої людини. В свідомості зароджується вся наша діяльність, яку поступово розгортаємо. Від свідомості нашої і других залежить наша дія. В корисній дії проявляємо якнайбільше безінтересовності. Це значить, діємо тому, що так треба, а не тому, що так хочемо.

Що б ми не робили, то це прояв і результат нашої особистости. Творець не є спеціальним ґатунком людини, але кожна людина є спеціальним ґатунком творця. Людина найкраще проявляє себе в своєму званні, але на вимоги суспільства й актуальних проблем дня він мусить багато робити й поза званням. Тут він обходить твердо засвоєні привички й навіть кваліфікації. Добрі діла проявляються й оправдують себе в вірному вжитку для потреб суспільства. Речі зроблені неправильно грозять поганими наслідками. Цей грозьби забувати не вільно. Боротьба з диким і нерегульованим потоком ушляхетнює людину. Електрика корисна, коли контрольована, але небезпечна, навіть трагічна, коли без контролю. Боротьба зі стихіями це боротьба за добро і кожна шляхетна дії повинна принести якнайбільше щастя, не обов'язково безпосереднього щастя.

Інтуїція в дії переходить в контемпліацію, бо її піддержує розум. Того роду дія це радість і життя набирає вищого значення. Будувати завтра це будувати правдиву віру, як дороговказ у безсмертя. Чи ж може бути шляхетніше завдання? Християни піддержують святих і слабих. Ми не відказуємось піддержувати слабих, коли зайде потреба, але ми піддержуємо теж міцних і здорових, бо це вони будують світ для всіх. Буддійська мораль теж тільки половинна. Вони пропагують харитативну діяльність, бодай та секта, яка називається Магаяна, але їм бракує віри в живу дію й боротьбу. Правдива моральність це дія, творчість і любов дії і творчости, а не любов любови й любов усіх і вся без винятку. П'яна людина навіть стовни обіймає. І того ж самого хоче християнська етика. Платон, на якому виросла християнська теологія, каже: "Дія ослаблює контемпліацію". Отже виходить, що від

дії треба сторонити. Контемпляція християнських святих і аскетів, індійських йогів і мусульманських суфіїв відірвана від конкретного життя, значить мертва. Контемпляція може й повинна йти разом із дією й реалізацією контемплюваних ідеалів. Містика Плотина і греків, йогів і суфіїв тільки споглядальна, значить маловартісна.

Кожен з нас має покликання наслідувати досконалість Божу. А в підборі дії тут „святе письмо“ не допоможе, бо людина має сама вибирати свobodно, спираючись на свій власний характер і розум. Брехливі легенди до шляхетних цілей ніколи не доведуть. Це доказала найкраще історія християнства. Майже 2000 років було хіба доволі. Пора призадуматись і шукати нових доріг. Християнство навчило своїх вірних конформізму, а конформізм не жалюгідна духовна пасивність. Життя належить до живих і думаючих людей. Оцей конформізм вбиває нашу ініціативу в боротьбі за наші людські й національні права. Історія мчить понад нашими головами й залишає барани позадю. Тріумф справедливості без творчої дії неможливий. Тріумф побіди правди без участі, без героїв, без надхнення залишиться тільки гарним словом. Віщі слова безсмертного Шевченка гомонять над нами: „Вставайте, кайдани порвіте!“ — та скільки між нами їх чує? Ворота до чину, до боротьби відкриті й завжди будуть відкриті для кожної генерації.

Є люди, які навіть не знають, що вони несуть у собі величезний потенціал до чину. Вони марнують подарований Богом потенціал. Кожна ситуація це нова ситуація й без дії це змарнована ситуація. Кожний чин це новий чин, який породжує чин другий: Людина не може бути зовсім бездіяльною, бо вона не машина, яку цойно треба пустити в рух сторонньою силою. Ми є акторами на життєвій сцені і гра це наша власна гра. Нашою вмілою грою будимо подив, захоплення й наслідування. І щоб ми не робили, ми повинні рибити до границь наших сил. Вони знову вернуться до нас, бо сили наші невичерпні, як довго жисмо. Не тільки вернуться, але це в білгій кількості полонять нас.

9. Досвід і ідеал.

Всі моральні закони людства постали на базі досвіду. Навіть т. зв. об'явлені закони були об'явлені людському розумові, який поклав їх на папір. Людський розум теж виріс на базі досвіду. Щоб пізнати шкідливість проступку, не треба було, щоб аж Бог сховався із неба на землю в виді людини. Байочки видумані примітивними умами треба приймати тільки як спадщину минулого. А всі існуючі вартості оцінюються досвідом і життям. Мої проступки шкодять мені, а не Богові, йому нічого журитись кожною людиною. Він дав вічні й незмінні закони, на яких виростає наш досвід і наш розум. Досвід це теж закон і без нього обійтись не можна. В усьому, щоб мати довіря, домагаємсь досвіду, а не мертвого конформізму. Комуністична догматика є примусовим конформізмом, християнска догматика є добровільним конформізмом.

Письменники, мислителі, учителі віри, які несподіваною та оригінальною з'явою вважались великими, по якомусь часі на підставі людського досвіду й життєвої діяльності стратили свою славу. Правдива вартість це не хвилева вартість. Тільки суспільне життя, збудоване на досвіді, творить здорову моральність і правдиве поняття провини й відповідальності. Здібні одиниці породжують ідеї, але їх перевіряє суспільство. Наша совість постійно збагачується досвідом. Зрілий досвід передається з покоління в покоління. Кожний найцірбніший факт і випадок докладає до досвіду й тому нічого легковажити не треба. Навіть маленький факт може змінити наш досвід, або насторожити нашу увагу. Науковець не міг би збудувати свою теорію, чи піддержати її науковими доказами, якби в нього не було досвіду. Кожний здогад він мусить обґрунтувати й доказати, бо інакше здогад залишиться здогадом. Тривна моральність перевірена віками співжиття людей і доказана безчисленними фактами. Тому вона тривка й будить повне довіря.

Коли ми прийшли до якогось рішення, то щоб воно було переконливе для других, його треба доказати. Тільки тоді, коли воно дуже популярне, воно не вимагає доказів. Кожний досвід, навіть загально відомий, робить нас багатшими духом і нема більшого багатства, як духове багатство й почуття приналежності до морального світу. На нас впливають і нас збагачують не тільки герої нашої історії, чи передові люди нашого суспільства, але й герої фіктивні, які існують тільки в літературі. Але вони мусять бути вірно створені. Абсолют, або Бог, поза нашим безпосереднім досвідом, але кожний факт, кожна подія в природі, навіть наше власне існування, говорить нам про його існування і його мудрість. Він створив нас, а ми будувем дороги до нього й досвід це наша скарбниця. Наш релігійний досвід іде разом із нашим моральним досвідом, бо ми істоти моральні. Не було б нашого морального досвіду, якби життя наше не було моральним, і наоборот, не були б ми моральними без морального досвіду.

Наша особистість і наш інтелект формуються досвідом. Християнська містика, відірвана від життя й досвіду, буде говорити нам про якусь ангельську святість, яка не має ніякої моральної вартости, бо поза збудженими емоціями й уявою християнські містики не мають життєвого досвіду. Містика поміж чотирма стінами це маячення в блудному колі. Правда містика це містика досвіду й життєвої дії, або реалізація вимог морального життя. Щоб ті вимоги були зрозумілі, вони мусять бути сформульовані розумом, а кожна розумока формула вимагає досвіду. Навіть метафізика, тобто зовсім абстрактні міркування, буде розвиватись тільки на базі нагромаджених логічних результатів, а результати це досвід. Те саме філософія, як наука, без досвіду не буде філософією, а маяченням оп'янілого ума. Моральність це велика поміч в філософських розшуках, це те око совісти й відповідальности, яке зорить з глибини душі за розумовим процесом. Бо розум це досвід, а досвід це розум.

Моральний досвід має кожна людина, хіба що вона патологічно недорозвинена. Існують великі обов'язки, як обов'язок служити своїй батьківщині, або виховувати своїх дітей. Існує теж безліч дрібних обов'язків, зданих на рішення кожного з нас, а кожне рішення вимагає досвіду. Людина інертна, егоїстична, не буде мати багато досвіду. Навіть християнські догматики під тиском досвіду були змушені багато чого змінити в їхній штивної моральній догматиці. В Середньовіччі християни за незначну провину відрізували вухо, або ніс. Годі уявити собі, як виглядала б справедливість, якби державні суди були в руках Церкви. Церква не допускає суспільної досвідчальности, спираючись на "святим письмі". В нашу епоху назриває konieczність контролі породів, реалізації соціальної і національної справедливости, чого Церква ніколи не розв'яже. А розв'яжуть люди, які мають правдивого Бога в серці, Бога що вчить нас досвіду.

На базі досвіду формуються ідеї й ідеали. Є це моделі нашої правди. В моральній програмі, яка керує нашим життям, хай і не завжди точно визначеній, переважають гарні ідеали, які є запорукою прогресу й вірою в краще завтра. На життєвій дорозі з різних джерел черпаємо й на базі досвіду формуємо наші ідеали, а в парі з ними й наші практичні заходи. Нашим основним ідеалом є свобода, від нікого незалежна батьківщина й така ж її віра. Віра не може бути накиненою, бо тоді ніколи не буде вона одуховлювати наше життя й не поведе нас у світле майбутнє. Але для реалізації цього основного ідеалу треба багато прибічних ідеалів для реалізації основного. Кожний з нас приблизно знає, хто він такий і які його спроможності. Кожний з нас приблизно знає, яким він повинен бути в ідеальній картині. І до тої картини він повинен стремити, бо приготувати себе самого це вихідна умова для дальшої дії, до участі в суспільній дії. Розумом і совістю він мусять скласти мотивацію доброї поведінки, щоб вона ніколи не захиталась. Свідомість наших недостатків покаже дорогу до

вищих аспірацій.

Тільки одиниці стали прикладом високої моральної вартості й ідейності, вони стали героями й дороговказом для других. Ми їх наслідуємо, бо в нас відзивається той самий голос, що і в них. Герой, чи учитель, як людина не такий важний, але важний його приклад. Стоїки, соціалісти й ультрагуманісти проповідують братерство всіх, це теж своєрідний ідеал. Але мертвий ідеал, бо це абстрактна філософія, яка на базі досвіду себе не оправдала. Були такі, які пробували цей нежиттєвий ідеал реалізувати, але поламали собі нігті й зуби. Можливо, що цей безперечно гарний ідеал розрахований на тисячі років. Кожний індивід, кожне суспільство, кожна нація це світ для себе, як ті різні квіти в Божому городі. Всі разом творять одно велике ціле, але не можуть бути одним і тим самим. Краса Божого твору в різноманітності.

У Платона ідея людини якнайвища поміж ідеями, але про людські права Платон не думав, проти незвільництва не виступав. Він літав у хмарах, а не ходив по землі. Над ерархією ідей у Платона Ідея Ідей, в Арістотеля Думка Думок. На цьому сперлось християнство й поставило найвище ідола в формі людини, але нам ставити треба Бога, володаря й загадку космосу. Нам не вільно знижувати Божих якостей і Бога персоніфікувати. Нам не вільно робити з нього ідола, не знаючи його дійсної природи. Індивідуальна й суспільна праця вимагають прикладів і моделей. Добро дуже важко дефініювати, бо це дуже широке і глибоке поняття, подібно як краса. Отже вимагає більш конкретних моделей. Добро не абстрактне поняття, але в різних обставинах набирає різного поняття. За те, що добре, ми готові змагатись, піддержані нашими ідеалами.

Буддисти й конфуціянці не говорять про Бога. В буддистів це осьмикратна стежка людських чеснот, а в конфуціянців практичний кодекс поведінки. Вони думають, що коли в тебе правильна поведінка, то все інше вирішиться само собою. Але християнство кладе натиск на адорацію досконалості в майбутньому житті. А в цьому житті тільки надія і покора. Є це мораль рабів, а не живих і свободних людей. Всі релігії світу зрештою кажуть, що життя недосконале й досконалим є тільки невловимий ідеал. Бог це предмет адорації, але не ідеал для нашого досягнення. Вистачає віра в його незглибиму мудрість і потреба бути нам тим, чим нам призначено.

В різних суспільствах і в різних епохах є різні ідеали. В спартанців ідеалом був добрий воїн, подібно як у скитів, а в атенців мудрець. В Середньовіччі ідеалом був нероба-аскет, а в гітлерівській Німеччині ясноволосий арієць. В Роскві часів революції ідеалом був Ленін і Дзержинські, бо вимордували мільйони людей для божевільної ідеї. Отже, як бачимо, ідеали можна мати різні. Ідеалом злочинців може бути вміння розбити касу й замаскуватись серед невинного люду. Також та сама людина може мати ідеали, які один із одним зустрічаються. Тоді вона в серйозних моральних клопотах і з приголомшеною совістю.

Нам треба вистерігатись зарозумілих перфекціоністів, бо вони можуть більше шкоди принести, як добра. В толерантному суспільстві ми можемо свободно формувати наші ідеали, але ніколи їх накидати другим, або бути на наші ідеали зарозумілими. Всякі утопії будуються на невірних передпосилках. Найкращий приклад утопія всесвітнього християнізму, або комунізму. Зарозумілі на наші ідеали ми будено на них летіти, як на хмарах, а дійсність кругом нас залишиться незрозумілою, чужою й ворожою. Нація, на дорозі до якої ми всі знаходимось, це не фетиш, це не утопія, чи якийсь абстрактний ідеал. Це дійсність і її формування без ідеалізму і здорової містики, а надіве без відданої участі, неможливе.

10. Вартості.

На базі нашого морального світогляду ми знайшли в житті різні вартості, добрі і злі. Вони є нашим духовним арсеналом в оцінці життя. Є вартості

підставові, або узлові, які ми вже в дитинстві перейняли, чи то від батьків, чи учителів, як любов, справедливість, правдомовність. Коли ж ми виростаємо, ми ті вартості поглиблюємо і знаходимо нові. Вони як соняшне проміння роз'яснюють душу й показують нам дорогу в невідоме. Ми самі знаходимо ті вартості, бо так хоче наше почуття свободи й незалежності. Але „самі“ це дуже поверховне слово. Бо ті вартості були, є і будуть і без нас і ми їх тільки перейняли від других. Зрозуміла річ, що наш апетит скеровується до таких вартостей, які нам більше смакують, іноді зовсім шкідливі вартості. В таких випадках ми несвідомо ідеалізували тільки те, що нам смакувало.

Атеїстичні екзистенціалісти кажуть, що всі вартості, або ті самі вартості, можуть бути добрими і злими, залежно від обставин. Така філософія це аморальний нігілізм. Екзистенціалісти забувають, що вартості існують незалежно від нас і від наших інтересів і апетитів. Ті вартості, незалежні від нас, показують дорогу до Бога. Найвизначніший з цього табору Сартр каже: „Хемія виключає Батька, отже хтось інший мусить видумувати вартості“. Отже й видумує Сартр так, як хоче, а тимчасом основні вартості видумувати не можна, бо вони вічні. А від основних виводяться дрібні, щоденні вартості, які історія може змінити, але ніколи одна людина.

Віра в Бога не виключає нас від того, що ми самі вибираємо ті, чи інші вартості на базі нашої свободної волі. Вибираємо. Але не видумуємо, бо вартості вартості існували й без нашого вибору. Часто покликаємось на авторитети, або за ними шукаємо. А факти найперше інтерпретуємо, а потім оцінюємо. Навіть спонтанна або інтуїтивна оцінка веде нас до того, що ми приймаємо вартість як нашу власну, хоч іноді така оцінка може завести нас на манівці. Тому в виборі вартостей треба бути дуже обережним, бо за ними наші упорядження й незнання. Вартості стаються об'єктивними тоді, коли їх визнає весь світ. Як бачимо на прикладі християнства, його вартості навіть по двох тисячах років весь світ не прийняв і само християнство розкладається під тиском вищих вартостей.

Якби моральні вартості були залежні від наших пристрастей і опіній, то їх взагалі не було б, бо кожний індивід мав би свої власні вартості. Отже об'єктивні вартості мусять бути незалежні від наших почувань, нашого світогляду й наших опіній. Для нашої віри не треба шукати якихсь особливих вартостей, але відкинувши християнський бурян хочемо вартостей незалежних і здорових, а тим самим правдивих. Н. пр. яку вартість має любов ворогів, як того вчив Єшу з Назарету. Аж ніяку, бо ворога нема за що любити, але й ненавидіти його не треба, бо ненависть нездорове почуття. Ворога треба трактувати так, як він на це заслуговує, маючи на увазі моральну користь усього суспільства. Коли ми праві, а ворог неправий, тоді справедливість, як основна людська вартість, зударяється з „любов'ю ворога“. Отже виходить, що християнська мораль це мораль люнатиків.

Вартість як ідея завжди стає поміж нами й об'єктом і ми самі даємо їй оцінку, без якої наша дія була б неможлива. Але це ніяк не значить, що ця вартість, прийнята нами, або ні, не існує незалежно від нас. Власне завжди існуючі найвищі вартості будять в нас тугу за досконалим і ушляхетнюють нас і нашу поведінку. Тому що людські суспільства вибрали в історії багато тривких вартостей і на них будували цивілізації, людська цивілізація не тільки не пропада, але постійно багатіє. За вартостями замало тужити, нарікаючи на злий світ. Їх треба вибирати, присвоювати й реалізувати. Вартості є до диспозиції всіх людей, а не тільки вибранців. Хто по них не сягає, той назавжди залишиться духовим жебраком з жалобою покривдженого. Світ таких не шанує й не жаліє. Носити в собі чесноти це їх реалізувати. Без чеснот душа порожня. Голос душі домагається вартостей, чому ж по них не сягнути. Бути глухим на вимоги душі це не життя, а вегетування. Кожна творча людина, мистець, науковець, учитель, робітник і

кожна жива українська людина мусить мати комплекс універсальних вартостей, без яких неможливо жити, творити, діяти.

Для декого старі вартості й ідеї втрачають силу, бо вони знайшли нові і краї. Але переоцінка мусить бути дуже обережна, шукаючи порівняння й порозуміння з другими людьми. Одна людина, вроджений геній, може створити нову вартість, але він може її тільки пропонувати. Кожний хоче, щоб вартості, якими він живе, були свіжі й актуальні. Розвиток розуму вимагає перевірки старих, припалих пиллю й віджилих традицій. Традиційні надбання не обов'язково вічні надбання. Коли людина була примітивна, його вартості були інші, як сьогодні. Він будував легенди, або міти, бо інакше не вмів пояснити собі явищ природи й життя. З розвитком розуму появляються вартості тривкі, навіть вічні, але тоадиція їх реалізації перевіряється історією. Колись приносили в жертву богам людину, сьогодні цього не робиться. Хочемо того, чи не хочемо, але новим речам мусимо дати оцінку, бо вони є і їх обійти не можна.

Щоб дати новим речам нову оцінку, орієнтуємось на вартості вічні й незмінні, які завжди залишаються незмінні. Справедливість можна по різному примінювати до різних ситуацій, але справедливість завжди залишиться справедливістю. Націоналізм і любов батьківщини є вартістю новою, бо 1000 років тому націоналізму не було. Але ця вартість виросла на інших вартостях, бо еволюція все нові форми життя приносить. Сьогодні н. пр. вирастає нова вартість, це обов'язок контролю породів. Ми ж не хочемо довести світ до страшної катастрофи перенаселення. Християнство судорожно держиться своїх догматичних вартостей, називаючи їх вічними. Вони такими не є, бо постали в означеному періоді історії. Сьогодні історія зовсім інша й тому християнство розкладається. Прогрес не руйнує вартості вічні, а тільки їх ускладнює і поглиблює. Мусимо йти вперед разом із еволюцією, щоб розуміти ці зміни.

11. Песимізм і недовіра.

Є люди, особливо християнського хову, які є песимістами в відношенні до націоналізму й соціальної справедливості. А в діячів націоналізму й соціальних проблем є теж песимізм, або навіть перескакування проблем глибших, пов'язаних з вірою й Богом. Християни кажуть: Бог націоналізму не видумав, це тільки людські пристрасті. Забувають одначе, що вся Біблія це чистий націоналізм одного народу, який чомусь мають наслідувати всі народи світу. Але не тільки справа в біблійному націоналізмі. Нації світу виросли за законом розвитку суспільства й цього жодна сила людська змінити не може. Не допоможуть тут жодні теорії інтернаціональні. За законом еволюції виросло багато квітів на леваді й цього ніхто не змінить і нема потреби змінити. Значить, це закон Божий.

Парадоксально, в кожній країні християнство всіми силами чіпляється до націоналізму, бо він основа суспільства й без нього християнство існувати не може. Отже виходить дивогляд-християнський націоналізм, або національне християнство. Якщо ж ідеться про ту другу категорію песимістів, які нехтують вартості універсальні в користь льокальних, або націоналістичних і патрійних, то вони відживаються від корня, бо універсальні вартості це той корінь Божий, з якого вирастає дерево життя. Навіть всі релігії, які були і є сьогодні, виросли з універсальної людської потреби вірити в Бога й виді вартості життя й космосу.

Назагал велику увагу присвячується людському життю, людській гідності й людським правам. Це зовсім виразні вимоги сучасного життя. Але водночас який же трагічний регрес і комплетне знецінення людського життя й гідності. Чи ж треба кращого прикладу, як комунізм і нацизм і їхній відьомський попередник Свята Інквізиція? Вся трагедія почалась від песимізму й недовіря до вартостей вічних і покотилась у прірву утопійного і сліпого шовінізму. Багато було таких катаклізмів в історії і Всевидючий глядить

на те все мовчки, даючи людям повну свободу дії. Все ж таки невидні й незмінні закони буття в свій час беруть верх. Є це процес, який для короткозорих невидний, тому й будить у декого сумнів у закони вічні. Сонце світить і дощ паде однаково на добро й на зло. Але це дві й зовсім різні вартості.

Візьмім сучасний світ, в якому живемо. Ба гато в ньому зла, але є сили, які протиставляться катастрофі і зберігають рівновагу світу. Віруюча людина повинна завжди бути оптимістом, бо розчарування й песимізм покажуть пропасть поміж людським і Божим. Індія вихована в дусі невідрадного песимізму, тому й не годна піднятися національно й соціально. В Україні завжди було невичерпне багатство оптимізму радісної життям землі. І не дивлячись на величезні катастрофи наш нарід пережив усе і при найменшій сприятливій нагоді дальше прямує до сонця, до свободи й до вартостей вічних. Навіть рабське християнство його не зруйнувало. Сьогодні в світі море морального розкладу, низьких інстинктів і порожніх фліців. Найбільше тут завинило християнство своєю брехнею, лицемірством і вдаваною святобливістю.

Порожні й високопарні проповіді про спасіння вже не доходять до перетомлених брехнею умів. Ціла серія лжепророків і філософів підірвали довіря до законів вічних. Шопенгавер ще при кінці минулого сторіччя вчив, що проповідувати будь-яку мораль безцільно, тому що моральність наука теоретична й безсила, яка виросла на первісних інстинктах і бажаннях. Життя це універсальна боротьба, терпіння й божевілля егоїзму, а горю тільки ті, що мають сильну волю розтоптати слабосилих. На песимізмі таких мислителів виріс матеріялізм і заперечення існування Бога.

Виходить, що залишається їсти, пити, гуляти, бо всеодно помремо. Така мораль це не мораль, а нігілізм. Моральних вартостей ніхто ніколи не знищить і в рідній, а заодно універсальній, вірі завтрішнього дня вони знову відродяться. Добра воля й ентузіязм творять чуда, особливо коли ентузіязм у користь народу. Здорове життя фізично й морально вимагає здорової етики, без сліду песимізму, чи недовіря. Вирішуватись треба зараз, сьогодні, бо кожний день це нове життя. Відкиньмо недовіря до світу, до спроможностей розгромити лихо, а надівсе відкиньмо недовіря до себе самих, погану й гальмуючу привычку меншевартости. Будьмо самі собою, будьмо синами й дочками свого народу. Зовсім не важко скинути зі себе ярмо осалости, лінивства й недовіря, бо в кожній людині дремає велетеня, якого ми не знаємо й не хочемо знати.

Не будьмо тими енікурейцями, які полюють тільки за безжурним життям. Журба це духовна напруга й дух живе тоді, коли він збуджений. Збираймо перлини людських вартостей і збагачуймо свій внутрішній скарб духовий. На кожному кроці лежать скарби, за ними не треба навіть дуже шукати. По них топчуть в погоні за поверховними добрами й за голосом своїх хвилиевих пристрастей, не помічаючи їх. Не будьмо тим Аристипом Сиренським, для якого життя це гедонізм, або розкошування. Не будьмо Люкрецієм, для якого світ це сліпа стихія, або марксом, для якого історія це боротьба кляс на життя на смерть. Не будьмо тими матеріялістами, для яких життя це бездушна й механічна дорога. Невилічальний песимізм, або навіть байдужість, це перверсія, яка веде до цинізму. Кожна диктатура була збудовано на цинізмі. Людина байдужа до основних вартостей суспільства, до потреб і почувань других людей, це психопат, якому не місце в суспільстві. Психопат це людина з емоційними й умовими недостатками. Відсутність самоконтролі, відсутність почуття провини й обов'язку, невміння розуміти причиновість і час і взагалі невміння спостерігати й оцінювати світ-ось прикмети типічного психопата. За ним не треба довго шукати.

Вийдім з палеоліту на соняшні й модерні дороги. Коли в когось померла дитина й він каже "так Бог хотів", то він живе в палеоліті. На те, що

дитина вмерла, склалося багато причин, а Бог тут ні при чому. Дитина вмерла, бо були порушені передчасно закони Божі. Коли „Бог так хотів“, то значить Бог порушив свої власні закони. Цей пасивізм, або передача всього на відповідальність Богу, це християнська філософія, в якій виростають раби й недородки. Найбільш криваві події людської історії приписується волі Божій. Виходить, що Бог розважається в монотонії неба, організуючи в історії всякі конфлікти і трагедії. Ідучи за тою назадняцькою теорією Бог теж відповідальний за те, що сотворив таку недосконалу й безвідповідальну істоту, як людина. Того роду нелогічні міркування належать до знецінювання вартостей. Це значить, що вартості, які б вони не були, є тільки сповідні, бо всеодно Бог зробить так, як захоче. А де ж тоді наша свободна воля, або на випадок катастрофи наше невміння знайти себе в ситуації?

Там, де захиталась рівновага, навіть якимсь незначним промахом, може трапитись і велика катастрофа, як це знаємо з досвіду про дві останні війни. В світі завжди було добро і зло й до песимізму нема ніяких причин, бо ми є панамі нашого власного життя. Його треба приймати таким, як воно є і робити те, що наказує внутрішній голос совісті. Цей голос куди чистіший тоді, коли ми в збірності.

12. Живемо в струмі еволюції.

В історії нема початку ні кінця—це процес ставання. Процес творіння ніколи не зупиняється. Біблійна байочка про те, що Бог 6 днів творив цей світ, а 7-го дня відпочивав, є тільки байочкою. Богові відпочинку не треба, бо його творчість є заодно відпочинком. А 6 днів для творення нам відомого світу могло бути 6 мільярдів років. Прогресивна еволюція моральних і духових вартостей не почалась від жидів, ані від Ісуса, а десятки тисяч років раніш. Непереривний життєвий струм і творча еволюція це факт незаперечний. Енергія в матерії не зникає, а творить все нові форми. На самому вершку головної лінії еволюції людський інстинкт, свідомість, інтелект. Скоками й переломами це незаперечний рух вперед, керований вищою силою, для нас недосяжною. В еволюції цілості світу, всіх деталей і кожної людини все має свою ціль, яку треба щойно відкрити нашим інтелектом. Все подає надію й віру, за якою тужимо. Туга наша породжує нові ідеї, які добиваються вічної правди. Ми і все на світі приймає участь у великому плані.

Наше життя є тим зусиллям будування дороги до вічної правди. Моральний напрям завжди той самий, міняються тільки локальні засоби. Сильніші й розумніші мають відповідальність перед слабшими, ситі перед голодними, багаті перед бідними, бо наша дорога це дорога свідомості, а свідомість це моральність. Наша еволюція має в проводі соціальну мораль, яка дбає за добро суспільства й народу. Теоретично ми виростили з мертвої матерії, але сьогодні ми знаємо, що мертвої матерії немає. Тут, як і всюди, допоміг нам розум відкрити ще одну сторінку Божої правди. Бо еволюція це розгортання вічної Божої правди, де видне розгортає невидне. Інтелект відлучився від первісного інстинкту й пішов вперед власною дорогою, але інстинкт залишився.

Моральна інтуїція йде впарі з еволюцією. Вона є особливою вищою ціною людини, знак, що людині призначена вища роль в еволюції. Моральність виростає на добрі й на злі, бо одно і друге є складовою частиною еволюції. Кіт, який бавиться з мишкою і її пожирає, не є жорстокий, він є тільки котом. Коти нашої моральності не знають. Звірята для остороги мусять відчувати біль, мають також досвід і пам'ять. Біль і терпіння є складовими частинами еволюції. Наша боротьба за свободу є еволюційною закономірністю. Проступок і гріх є фізичною й ментальною відсутністю рівноваги. В бурному потоці життя годі, щоб усе було зрівноважене. Але прогресивна еволюція є фундаментальним законом космосу. Релятивні вартості перестають бути релятивними. Римляни думали, що невірність нормальна річ, ми ж так не

думаємо. З еволюцією оформлюються об'єктивні і тривалі вартості, на яких буде виростати майбутнє. Ще не так давно, бо в Середньовіччі, земля була плоска як стіл в уяві людей, сьогодні вона має свою нормальну форму.

Ще сьогодні є багато людей, які вірять в чарівниць і в біблійні байочки. Завтра їх не буде. Кожна моральна доктрина є етапом чогось вищого. Відсталі мітичні доктрини розвиваються як дим. Кожна філософічна система перевіряється розумом і його новими здобутками. А відсталість надто постарілих релігій світу вимагає нової кращої релігії. Людська думка не перестане ніколи шукати правди й синтези. Тотальна синтеза є тільки містичною мрією, бо вона в Бозі. Всі перешкоди на дорозі до досконалості, гріх, розгул, цинізм, злочин і катклизми історії кристалізують тільки поняття досконалості. Еволюція релігій від фетишизму через пантеон богів до монотеїзму є теж закономірною дорогою до єдиної релігії всього людства.

Не нам журитись про релігію людства, коли ми самі в ярмі. Як і всюди, тут теж буде вирішувати людський розум разом із почуттям вищої моральності, обов'язку, відповідальності й людської гідності. Еволюція світу, духу й віри, а не статичні релігії, які живуть тим самим, що в давнину. Старим меблям не допоможуть підпори й репаратури. Речі нерациональні стаються абсурдними, речі віджили стаються нестерпними. Християнство не є джерелом моральності і християнська моральність, як і кожна інша моральність, перевіряється життям і розумом. Джерелом є завжди Бог, а все що земне, це тільки проминаючі тіні. Людська гідність можуть іє разом із тою свідомістю, що Божа воля в нашій душі. Свідомість ця вчить нас чесноти, скромності і щастя, отже того, що шукає поєднання з Божими плянами. Світ не є вже завершений, він постійно розвивається і пристосовується до нових етапів.

Коли ми відстали в еволюційному процесі, то це має свої причини, які треба аналізувати. Тут дуже на перешкоді стоять нам застигли релігійні догми, які не допускають розвитку вперед. Ми не еволюціонували, ми не на своєму місці, бо ми не зуміли адаптуватись до струму життя. Ми досі ще живемо візантійським царом, чужим нашій природі. Ми розкололись теж на різні побічні струми й загубились, висохли на духовій пустелі. Тільки динамічна віра і творчі зусилля в процесах еволюції виведуть нас із темряви нашого завжди ще триваючого середньовіччя. Божий космічний план вимагає віри й участі, а участь вимагає енергії. Енергію усипляти, замість розвортати, є протиприродною перверсією. Струм життя несе мертві колоди в море забуття.

13. Виховання й самовиховання.

Моральне виховання не можна відокремлювати від загального виховання в схемі вирощування повновартісної людської особистості. Ранні промахи або переочення можуть мати фатальні наслідки в пізнішому віці. Моральне виховання означає передавати дитині, чи тим, що ніколи виховання не одержали, такі вартості, які мають загальну вартість. Тут треба брати до уваги особливі здібності й інтереси дитини, юнака, чи навіть дорослої людини. Особистість батьків, чи виховників, має помітний вплив на особистість учня. Важним є, щоб особа, яка одержує виховання, була схильна визнавати авторитет виховників. Без авторитету нема користі з вихованням. Коли в нас є діти, ми обов'язані їх виховувати, щоб батьківщина мала добрих громадян, а не півголовків. А щоб вміти виховувати, треба найперше виховувати себе самого. Дивлячись на дитину беремо до уваги не тільки те, що вона робить, але мотиви, рації і бажання, які спонукали дію. Те саме відноситься і до старших.

Завжди маймо на увазі, що людина від народження є істотою моральною і приймає моральні вартості, як свої власні. Коли ж їх не приймає, то шукає других вартостей. Не тільки важне те, що людина робить, але чому ро-

бити, бо все має свою причину. Треба брати до уваги спадковість і оточення, а в дорослої людини його минуле. Людина може бути доброю в однім напрямі, а злою в другім. Вона не піддається одній спокусі, а полине за другою. Раннє виховання вимагає любовної уваги, бо дитина завжди шукає безпеки. Ранні діяльність і досвід мають особливе значення в пізнішому формуванні ідей та ідеалів, всиановлення самопочуття й будівництва свого „я“. Дуже погано впливає на дитину самотність, що може в старшому віці відбитись як недостача духових вартостей. Людина є істотою суспільною. Навіть вовки, які люблять ходити в одиночку, часто збираються гуртами, особливо тоді, коли грозить голод. Виростаючи самотньо дитина не вміє оцінити і протиставити себе саму в відношенні до других.

Отже ранній досвід дуже важний, бо душа дитини це вразлива фотопластична кліша. Інтелектуальний розвиток спочиває на емоційному, а емоції постають від вражень, прийнятих зміслами. Змісли в дитини більш загострені, як у зрілої людини. Батьки за всяку ціну мусять бути характерні й не змінливі, бо дитина все те гостро помічає й набирається підозри до батьківського авторитету. До шкідливих нерівностей батьківського характеру належить надмірна щедрість, надто влізлива увага, або комплетна відсутність уваги, строгий режим, або повна відсутність режиму, а головно фальш і змінливість поведінки. В дитині треба розвинути збірну ідентичність активністю в групі, в школі, в організації, за дружньою участю самих батьків.

Моральними натяками треба розвивати себевагіть, незалежність і почуття обов'язку. Відповідною літературою та розмовами розвинути вміння формувати думки, ідеї, вартості. Природний авторитет батьків, підчеркнений любов'ю, необхідний. В плюралістичному модерному суспільстві молода людина може забувись, тому культурні традиції свого народу є необхідною базою росту. Само релігійне виховання не дасть підстави для морального світогляду. Застиглі й нежиттєві догми й накази в зударі з життям і з людською природою, показуються для молодої людини нереальними, будять сумнів і непевність. Релігійне виховання мусить бути сучасне, базоване на глибокому розумінні життя, космосу і ставання. Таке виховання може дати тільки рідна нам і правдива віра наших днів, бо те що правдиве те рідне. Церковні авторитети, про які ходять різні цинічні розмови, не є жодними авторитетами. Навпаки, вони роздвоюють і руйнують душу молодої людини, яка шукає дороги в життя.

Молодих людей треба самих заставляти думати і приходити до висновків, але в цьому їм треба лояльно допомагати. Найкраще виховання це самовиховання, коли учитель вміє направити учня на незалежну дорогу. Самовиховання, власна думка, власна постановка дають емоційну сатисфакцію молодій людині. Кожна людська істота, кожного віку, любить бути самостійною, бо така її природа. Самостійність починається від народження, або радше тоді, коли прокидається людське „я“. В зрілої людини крім похідного „я“ є ще вище „я“, яке контролює похідне. Це значить, людина дійшла до того рівня, коли вона вміє контролювати сама себе. Коли ми самі, в кожній ситуації життя, це вміємо, тоді ми морально міцні істоти, яких не зломить жодна буря.

Одкритим, неупередженим, умом глядіти на світ і вміти зміряти свою вартість і постійно себе перевиховувати—ось—таких людей нам треба. Від дитинства знаємо, що є щось більше від того, що знаємо й бачимо і завжди буде. Тільки людина уважна до незнаного й не зарозуміла на знане, має вартість, бо вона вміє відкривати власні помилки. Нема нічого гіршого, як абсолютна певність, що я маю рацію і що я маю вичерпні відповіді на всі проблеми життя. В житті треба вчитись і це рах вчитись. Пропасть постає поміж юнацтвом і дорослими, бо юнацтво думає, що воно напевно знає, а дорослі знають, що вони ще не знають. Темперамент і емоції удосконалюються повно з віком.

Сьогоднішня довговолоса культура молодих нічого не змінить. Це природ-

ний бунт проти гіпокризії світу, який триває так довго, доки молодь не дозріє й не відкриє, що попри гіпокризію, брехню і злочин існують речі вартісні, незнищені, вічні, для яких варто жити і змагатись. А що молоді не завжди хочуть іти в сліди батьків, бо такий їхній зов душі до незалежності, особливо коли батьки дійсно негідні. З віком людина все більше здобуває контактів у суспільстві, які викликають почуття відповідальності. А це те, чого людині потрібно. Тільки звихнені й душевно хворі люди втікають від суспільства. В суспільстві, в зіткненні з другими людьми, переоцінює сама себе, бо чує різні думки від других. Тоді вищі вартості, які показують дорогу до Бога, стаються все більш реальними.

14. Релігія і мораль.

В історії людства було і є багато вірувань і релігій. Деякі вірування годі назвати релігіями. Релігії почались від магії, тотемізму, спиритизму й анімізму, коли ще первісна людина не зміла пояснити випадку, чи якогось маркантного явища в природі. Все приписувано духам, або понадматеріальним силам. Поняття моральності й богів прийшло тільки пізніше, коли почав прокидатись розум. В анімістичному світі, ще й сьогодні серед пігмеїв і готентотів Африки, тільки грізні сили панують в небі, а не добрі і справедливі. В людині був тільки страх перед невідомим і нечисті сили могли чаїтись за кожним вуглом. Ті первісні нечисті сили перейшли в християнстві на диявольські сили, або чортів.

В епху богів, як персоніфікації сил природи, до богів звертались о поміч і розв'язку моральних проблем, хоч і самі боги не завжди відзначались моральністю. Грецькі боги були зовсім подібні до людей, а римляни, не маючи власної ідентичності, позичали собі богів від усіх народів. Український давній пантеон позначається тим, що в ньому майже нема злих богів. Широка бо й тепла була душа українського чернозему. Особистість того чи іншого бога формували колись релігійні культи й культурні надбання народу. Сьогоднішні релігії, хоч і спивають на давніх мітах, сповнені світоглядної філософії й моральності. Розвинені суспільства не можуть жити без думання й моральності. Сьогоднішній світ мусить мати якісь нормативні ідеї, а віра в вищу силу, як істотність космосу й буття, не покине людину ніколи.

Релігія є не тільки моральністю, пов'язаною з емоціями, але віррою в щось вище понад те, що бачимо. Різні релігії по різному формулюють свої догми, в основному дуже вже сьогодні перестарілі. Деякі релігії, як конфуційнізм, не догматичні. Могутньо розвинений розум шукає сьогодні вірнішої розв'язки нашої судьби і природи космосу. Розум все більше підриває стабільні рямки існуючих релігій, в нашому випадку християнства. Людина ніколи не перестане шукати гармонії поміж собою, а існуючим космосом. Тут ідея Бога стихійно полонить душу, як координуючий чинник і найвища сила всіх сил, рівночасно позбуваючись забобону й відстарілих рамок віри. На віру сучасності складаються думки багатьох мислителів, перевірені великим досвідом. Колись було інакше—надхненні індивіди ставали учителями й основоположниками релігій. Не ті часи сьогодні, бо ми піднялись на одну ступінь вище в еволюції Божій.

Християнська релігія довго боронилась проти наступу розуму, забуваючи, що розум є даром Божим. Сьогодні ця боротьба притихла, бо сонце інтелекту піднялось надто високо над горизонтом. Епоха раціоналізму навіть пробувала зовсім відкинути Бога, але сьогодні наука знову повертається з подивом до незглибимих і чарівних містерій світу, які годі пояснити без Бога. Також наша смертність, поняття вічності й координуюча сила нашої душі скеровують нашу увагу в сторону Бога. Віра в Бога, як найвищої мудрости й вартости, зміцнює наші моральні почуття й дисципліну. Містичне єднання з Богом є спробою сягнути до тих вершин, куди розум не сягає. Є це ніби відгомін космічного голосу, який одначе без розуму може завес-

ти на манівці. Містика получена з розумом дає людині повне задоволення й поглиблення його моральних інтересів.

В релігії молільники звертаються о поміч до Бога і це дає їм ілюзію полекші, надію й заохоту допомогти собі самому. Морально поділений світ ніколи не перестане турбувати нашу свідомість і ми не перестанемо шукати якоїсь основної розв'язки. Розв'язка не в нас, а в вищій силі, бо й ми її творимо. Життя породжує свою власну мораль і ця впливає на релігійну мораль. І навпаки, релігійна мораль має вплив на реалістичну мораль до-часности. В кожному суспільстві були й будуть якісь святощі та ідеали, але без віри вони марнуються. Чим глибшу віру має людина, тим краще для неї, бо це допомагає їй вийти на вищі щаблі духового життя, до якого завжди кличе нас голос душі.

Віра й моральність є двома нерозлучними частинами тої самої психологічної ситуації. На вірі й моральності виростає культ. Не можна говорити про існування Бога, не маючи моральних переконань. Кант сказав: "Зоряне небо над нами й моральний закон внутрі нас самих. Яка б не була наша моральність, вона завжди є виразником якоїсь віри. Самий державний легелізм є порожньою формальністю. Людину карає цивільний закон і вона не відчуває, що вона покарана. Вона навіть старається перехитрити формальні закони. Але моральність получена з вірою, розумом і чуттям спрямовується до Бога. Християнське особисте спасіння, без формування характеру для добра суспільства й батьківщини, не має вартости. Само спасіння є втечею від світу й від суспільства, значить перверсія. Моральність розвивалась власними дорогами, з релігією, чи без релігії. Але практична моральність для щоденних дрібних потреб не є релігійною. Наші предки ще в дохристиянську еру вміли розрізняти добро від зла. Сьогодні ми тільки продовжуємо й розбудовуємо їхні заповіді.

Кожна релігія, буддизм, конфуціанізм, чи християнство, залишили свій слід на суспільній моралі й коли не передали, то бодай спровокували творення вищих ідеалів. Вже старинні сумерійці і єгиптяни вірили в позагробове життя й суд над грішниками. Християнство додало ще й суд останнього дня, назвавши його "страшним". Сумерійці і єгиптяни мали почуття особистої відповідальности, але щастя шукали на землі, не відкладаючи, як християни, на потойбіччя. Поняття добра і зла і їхній постійний удар систематизував Зороастер в Ірані, ще далеко до християнства. Іранського Агримана, представника зла, християни й жиди переробили на Сатану. Зороастер бачив роль людини в його участі в Божому пляні. Він бачив вартість людини в його зусиллях в напрямі добра й почуття відповідальности. Буддизм залишив негативну спадщину втечі від світу в Нірвану, подібно як християнство в монастирі. Однак етика особиста буддизму стоїть на високому рівні. Буддиська Карма та сама, що в індуїзмі, подібна до християнської догми про заслугу на життя вічне, не прив'язуючи ваги до життя дочасного.

Індуїзм це фізія сумеро-аріанізму, получена з містиккою про найвище небо. Філософія браманізму каже піднятися понад індивідуалізм і бажання. Є те заперечення того, що найбільш динамічне в людині. Реінкарнація це те саме, що в християн дорога до "царства небесного", тільки в християн без реінкарнації. Браманізм є релігією пасивізму, доповненою пребагатим ідолопоклонством і забобонною містиккою. Конфуціанізм це навіть не релігія, а гуманізм і суспільна етика. Це стремління до земної гармонії на базі крапчик прикмет людини і простота без інтелектуальної цікавоти. Китайці і японці ходять по землі, не журячись про небо. В відношенні до надприродного лагідний агностицизм. Юдаїзм збудований на Біблії, книзі дуже контрверсійній, прамітивній і націоналістичній. Закони перейняті зі Сумерії й Вавилону.

Жидівський месіанізм і етика мають відношення тільки до жидівського народу. Християнство збудоване на юдаїзмі й давніх містеріях про вмиран-

чих і воскреслих богів. Етика засвоєна з Ірану від Зороастра й Мані. Теологія виросла на грецькій філософії. Іслам дуже поверховна синтеза юдаїзму, християнства й арабських традицій. Неймовірний фанатизм ісламу, подібно як і християнства, розвіявся під впливом неймовірного росту інтелекту на Заході. Віра без моральних консеквенцій в житті є брехнею. Всі релігії мають свої ідеали моральності, переважно мітичні ідеали, бо вони не виросли на вимогах і потребах суспільства. Моральні вимоги, збудовані виключно на релігійних догмах, безсилі й не життєві. Часто вони виросли на забобоні й на фальшивій містиці, як н. пр. „хто мечем воє, той від меча гине“.

Попри релігійну моральність з конечности завжди була в житті суспільна моральність. Грецькі боги занимались розпустою, рабство було апробоване біблійним і християнським авторитетом. Яка це мораль, коли інквізиція відтинала носа за якусь незначну провину? Біблійне „око за око, зуб за зуб“/Екзодус 19.21/ є моралю звірят. В різних випадках релігії прийняли мораль, яка була традиційною в данім середовищі. Така мораль викликає хаос в душі модерної людини, після чого йде моральний упадок, подібний до сучасної епохи. Забобон з дійсністю і з розумом не сходиться. Міти поставали на базі страху й нерозуміння. „Бійся Бога“ каже християнство. Чи на те Бог дав нам життя, щоб ми боялись? Коли нерозуміння і страх розвівається, міт стає лишній. Християнство вперто йде на мітах і тим готує свою загибель.

Релігійний унітарний рух не зміг проникнути всього людства. Воно поділене на багато релігій, а християнство на 300 сект. Дві нації в війні й обидві говорять, що Бог по їхній стороні. В Біблії Бог був по стороні тих, що винищували безпощадно населення Палестини. Обіцянка неба, погрози пеклом сьогодні вже не переконують. Авторитетне табу без розумового підложжа не має вартости. Це створює дуалізм життя й неймовірну гіпокризію „віруючих“, що бачимо на наших очах. Чеснота, яка базується виключно на сліпій вірі, не має ніякої вартости. В суспільній етиці людина набирається космічної вартости і його віра, як учасника моральних вартостей, поглиблюється. Церква штивна, закостеніла, припала пилом примітивної давнини, але суспільство завжди живе, нове, динамічне й еластичне. Потреба Бога не може тиранічно придавлювати інших потреб суспільства.

Християнська мораль мусить нагнутись до земних сил, якщо бажає існувати. Але й це не помагає, отже на практиці поміж християнством і суспільством настає напруження й замаскована брехня. Жидівська Галяка, або правильний спосіб життя, взагалі не враховує Бога. Бог є тільки на те, щоб його прославляти. Церква держиться на традиції, а демократичний лад залишає її для себе. Тільки відважні уми беруться дискутувати цю глупу ситуацію. Тоталітарна платонівська держава світу, на чолі з папою, розвіялась, як злий сон. Релігійні антагонізми поміж релігіями світу вважаються сьогодні примітивізмом. І правильно, бо потрібна дискусія, а не антагонізми. Екуменія теж нікуди не веде. Релігійні мастодонти мусять відійти до музеїв. Тоді тільки розвіються хмари для нового сходу сонця.

Релігія накинена є перверсією, релігійна окремішність є божевіллям. Але рівночасно всі позначки говорять, що виключно раціоналістичної цивілізації ніколи не буде. Поняття Бога, навіть у чисто емоційному значенні, є необхідне для людини. А крім того ми знайдемо безліч раціональних аргументів на існування Бога. Він комунікується з нами, породжуючи наші власні думки, які не завжди є прихильні Богові. Його щедрости ми не вміємо оцінити. Основною функцією релігії повинно бути збереження здорового суспільства, й підтримування творчої діяльності індивіда. Коли релігія нічим не збагачує життя людини й суспільства, тоді це не релігія, а магія. Правда релігія вимагає обов'язку супроти сім'ї, спільноти, батьківщини і всього людства. В противному разі релігія входить у конфлікт

зі суспільством і суспільство йде своїми власними дорогами.

Історія релігій ішла разом з історією людських суспільних комплексів і коли існуючі релігії залишаються позаду, то це тому, що вони віджили й не склонні до еволюції. Значить, вони зударяються з основним законом Божим. Дійсність вимагає нової віри на нових первнях пізнання. Особливо нам українцям треба чогось свіжого і власного тоді, коли християнство завжди було на перешкоді нашого національного визволення. Є це імператив дня і закон вищої сили.

15. Всі дороги ведуть до Бога.

Ніхто з нас не видумає Бога, але досвід вчить нас про його конечність і про нашу обмеженість перед маєстатом природи й космосу. Вартість людини залежить від його якості, або суми різних вартостей, а ті вартості вказують на ще вищі вартості, до яких людина зміряє. Містерія буття домагається якоїсь центральної розв'язки й ми душею бачимо в тій розв'язці Бога. Наша душа й наш інтелект є тільки малесенькою частинкою Божої вічності й Божого плану, в якому наша дорога це дорога моральна. Наша склонність до містики дозволяє нам вийти поза границі інтелекту в шуканні контакту з Богом і з поза досвідчальною реальністю. Всі познани нашого життя й наш внутрішній голос говорять, що та реальність існує, бо існуємо ми самі. Людина своїм інтелектом відокремлюється від матеріальної природи й переноситься в сферу єднання з Богом дорогою моральної реалізації свого життя. Будівання життєвої мудрости йде впарі з містикою, яка наближає нас до розуміння природи Божої. Її ми ніколи всеціло не схопимо, бо наші змісли закороткі.

Могутня й безсмертна сила життя мусить мати своє джерело, чи свого повелителя. Кожна причина мусить мати свою причину, бодай так, а не інакше, наш розум розуміє сили природи й життя. Різні філософи по різному пояснювали проблему буття й Бога, але всі погоджуються в тому, що неглибима мудрість походить від незглибимого ума, або Абсолюту, джерела всіх духовних вартостей. Цей Абсолют різні релігії по різному називають і ми маємо повне право називати його по нашому, або зовсім не називати. Наші почуття моральності є нашим зв'язком із вічним, з Абсолютом. Любов і послух вищому порядку не означає одначе, як того хоче християнство, комплетно відречення особистого інтересу, але якраз навпаки, його загострення і спрямування до правди. Чутка людина має потребу адорації Бога, але не сліпої, рабської, ідолопоклонної, а за повною і творчою участю ума. Сліпі й хаотичні пристрасті мусять бути зануздані в нашій молитві. Тільки таким чином ми зможемо переступити через поріг людської обмежености й земного примітивізму. Голос душі, як відгомін вічності, вимагає росту, активности, прогресу, зусиль і все більше світла й мудрости.

В нашій душі, подібно як і в малесенькому атомі, є невмируща енергія, яка формує думки нашого розуму й наших моральних ідеалів. Ті ідеали це бажання Божі, які Бог нам не накидає, а пропонує за посередництвом нашої власної ініціативи. І тому наша активність така корисна, бо вона перевіряє знову і знову наші моральні вартості. Наша воля, розум і чуття в спільній гармонії й активній дії стремлять невпинно до ідентифікації з Богом. Ритм його дії відчуваємо в космосі, в природі. Він найглибша реальність нашого існування і його голосові радо підчиняємось. Чому з Богом, чому не можна без нього? Бо порожнеча не має ніякого значення, бо ум мусить шукати якоїсь розв'язки, бо така його природа. Атеїсти пробують Бога ліквідувати, але цього не всилі зробити, бо порожнечу треба заступити чимсь іншим, а того іншого вони не знаходять і стоять перед вічною загадкою. Навіть матерія виявляється тільки як енергія, або еманация іншої, безсумнівно вищої, енергії. Заперечення всього є абсурдом. Бог це теж енергія й повертаючись до неї ми тріумфуємо над енергією.

Люди мають склонність уявляти собі Бога як людську істоту, цебто пер-

соніфікують тайну космосу. Це має практичну вартість тільки, бо обмежений людський інтелект не в силі єднати себе з абстрактними поняттями. Такі слова, як добрий, справедливий, люблячий батько й інші видумані людиною, але Бог стоїть вище всіх наших понять. Чи він придумав лихо? Мабуть що так, але бачучи регрес в природі ми переоцінюємо основні факти прогресу. Беручи до уваги комплексність нашого тіла, ми повинні би бути вічно хворі. А в додатку як мало ми дбаємо про наше тіло. Але воно в чарівний спосіб знаходить свою гармонію й вирощує інтелект, який творить іноді великі вартості. Часто, щоб направити лихо в деталі, ми мусіли б зруйнувати координацію цілості. Звідки ж ця координація береться, чому видужує знову організм?

Нехай нам не здається, що тільки все найкраще в світі нам належить ся й зовсім готове, як зрілі грушки на дереві. Є багато питань, які ми ніколи не ставимо. Кожний вірус, який спричиняє хворобу, в специфічних обставинах є навіть дуже корисний. Мікроби не були створені на те, щоб ми терпіли. Адже ми теж виростили з малесеньких мікробів. В нашому шлунку знаходиться мільйони бактерій, які роблять дуже корисну роботу. Все, що порушиться, є ворухнене чимсь іншим і того роду думки ведуть до Бога. В кожній істоті є елемент актуальний, це те що діється, і елемент потенціальний, це те що буде діятись. Не тільки людина, але кожне сотворіння, кожний квіток і кожна планета мають Бога, як завершення й оправдання свого існування. Не нам читати всі його пляни, всі його правди.

Він наше призначення, він наша доля. Ми нічого такого не видумаємо, що було б йому невідоме. Наші видумані закони мусять бути бодай подібні до його вічних законів. Він сотворив нас відповідальними за наші почування добра і зла й дав нам свобідну волю вирішувати. Чи було б нам інтересно жити автоматами, або рабами, без свобідної волі? Коли хірург знечулює здорові частини організму перед операцією, то це не значить, що він діє проти законів Божих, бо знечулення зроблене теж на базі законів природи. Богові потрібні були закони, отже він їх і придумав. Навіть атеїст, який живе морально, на практиці вірить в Бога, хоч того не каже, ба навіть дуже вимовно заперечує. Але він ніяк не може заперечити категоричного голосу в душі, який вимагає реалізувати вищі вартості. Чи він може заперечити, що в ньому появилось заперечення? Адже наша думка це не горобець в капусті.

Моральности винайти не можна, бо вона творіння неособистого розуму, який ми вважаємо особистим. Або повернім питання другим боком - нашим особистим розумом керує неособистий. Любити Бога, відриваючись від життя, це не любов, а галюцинація. Бога треба любити через співдію з другими людьми, через свою творчу дію в суспільстві. Закони політики, які контролюють суспільство, мусять бути теж моральні і творчі, бо політика є частиною одної великої цілості нашого життя й активності. В космосі ніщо не є добре, ані зле, бо це наші людські мірила. Але все є незміримо мудре, чого ми теж зрозуміти не в силі. Лихо наступає тоді, коли речі попадають не на своє місце. Але коли вони туди попали, то видно інакше не могло бути. Ранені в автомобільному випадку ми не обвинувачуємо того, хто будував авті. А коли загориться дім, то ми не обвинувачуємо Бога за те, що придумав вогонь. Без вищого авторитету ми були б загублені. Коли його нема в суспільстві, ми його придумуємо. Але й суспільству як цілості потрібний це вищий авторитет.

Бог не наказує, не передає законів, як це розказує Біблія про Мойсея, але робить людство автором законів і наш моральний досвід це заповнення на існування Бога. Бог, який нас сотворив, мусів мати змисл добра і зла. Чорт це тільки алегорія, або міт. За зло, яке є в нас самих, ми звичайно відповідальні, але не завжди. Незміримої скількості добра не добачують тільки невилічальні песимісти, яких уява малює все в чорних красках.

Найінтересніше є те, що сьогоднішній день вже вимагає творчого ставання завтрішнього дня. Це є запорукою безсмертя й могутній етичний фактор нашого розвитку.

Наша моральність, але навіть стисла наука, заперечують комплетне знищення. Але те безсмертя, яке обіцяє християнство, це тільки байочки для дітей. В ситуаціях безсилля, нерозуміння, або катастрофи, але й радісного захоплення, ми вдаємось до молитви, що скріплює нас на душі. Недобре є створювати хаос, легковажити, або відрікатись від речей недосяжних і вічних. Бацено буде для нас легке, коли шукатимемо того, що не бацено. Коли ми віримо в Бога, то шукаймо його й будуймо дорогу до нього. Будьмо критичні до нашого власного знання, бо це тільки вихідний пункт і ніколи не зражуймо, що не зайшли далеко. Факти життя можуть бути дуже переконливі, але трабе обов'язково теж сдухати голосу душі. Ми носимо в собі вроджений інстинкт недовіря, як зброю самозбереження, але в мудрість Божу не сумніваймося ніколи.

Не можна приходити до абсолютних висновків, який є світ і яким він повинен бути, бо наш розум не є остаточним і ми часто самі себе поправляємо. Все, що релятивне, має по своїй природі спрямування до остаточної зв'язки, до Бога. Світло нашого інтелекту не є нічим іншим, як далекою участю в вічному світлі, яке вміщує в собі вічні правди. Надприродна правда є того роду, що вона є вища від дискусійного розумування. Але це останнє є для нас зброєю для пропонування гушавини в джунглях духового заблуду. Без надприродного ми ніколи не будемо суцільними. Але одність основних ідеалів ніяк не означає уніформности принагідних речей, якими сповнена наша дорога. Крізь принагідності й дочасності, як крізь гушавину, треба пробиватись до сонця. Це те, що наділяє нас шляхетністю.

Неправильно вжиті речі є завжди загрозою, або і трагедією. Візьмім для прикладу електрику. Ми ніколи не перестанемо боротись за те, щоб добрі речі поставити на своє місце. Лихо теж має свої закони в природі, а Бог своїм власним законам не противиться. Небо є сумою законів природи й етики, а увага до них це увага до неба і його господаря. В обличчі незнаного ми віддаєм себе опіці Бога, але він не має обов'язку нам помагати, якщо ми самі собі не помагаємо. Те що нездійсниться, може, але не мусить бути здійснене тільки Богом. Ми навчилися працювати, не думаючи про Бога, але навіть як ми забули про нього, він завжди над нами.

Життя наше це боротьба, а не, як того хоче Марітен, християнський гуманіст, „героїчний гуманізм“, або „героїчне християнство“, як того хочуть деякі українські націоналісти. Людина створена для того, щоб будувати щось більше, як тільки людське життя, або тужити за якимсь „царством небесним“. Царство небесне тут, серед нас, кругом нас, у нашому серці, треба тільки відслонити густо заслонені християнством вікна. Знайдім у собі те, що нам післав Бог, бути синами героїчного народу, який пройшов таку довгу левцію історії, не загубившись. Знайдім у собі присутність Божу. Знайдім в екстазі духу, яка дається тільки тим, що мають відкриті очі.

16. Куди ви йдете, християни?

Всі наші міркування про моральність повинні допомогти нам зрозуміти правдиву вартість так дуже захвалюваної християнської моралі. Початком християнства був Христос, що по грецьки означає „спаситель“. Ім'я йому було Ешу, або Егшоуа, перероблене в нас на Ісус. Дехто заперечує його існування, але ми приймаємо, що він був, бо це не має жодного значення, чи він був, чи ні. Писання євангелистів залишили нам постать з історичною дією. Він сказав: „Я є правда й життя“, але в свою правду вірив кожний учитель кожної релігії, а релігій маємо багато на світі. Його правда впродовж 2000 років ніяк не оправдала себе, а коли йдеться про український нарід, то була важким ярмом поневолення. Мало освічений і наївний Ешу напевно ніколи не сподівався, що його віра набере таких форм і такої жорстокости, якої світ

не бачив і якої жодна інша релігія не практикувала. А все те в ім'я якоїсь люнатичної любові.

Християнство зформувалось на базі юдаїзму, міжнародних містерій різних тодішніх релігій і грецької філософії. Спочатку це була тільки жидівська секта, але коли жидів вигнано з Ізраїля, тоді християнство поширилось на всі краї Середземного моря. „Вибраний нарід“ відійшов на другий плян, а жидівський суворий Єгова перелицювався на „Бога любові“. Не маємо наміру тут давати історії християнства, а тільки інтерпретувати християнську мораль, якою християни чваняться як найкращою моралю світу. З хвилиною, коли людська цивілізація в Європі визволилась із християнських оков, почала процвітати наука, а з нею студії дійсної суті християнства. Появилась велика література, за яку 300 років тому палили на кострі, а яка для нас українців зовсім невідома.

Сьогодні ми з певністю знаємо, що християнство це перестаріла мітологія й застигла, непридатна до життя, догматика. Світ йде неупинно вперед, а християнство залишається далеко позаду зі своїми байочками. І жодна реформа вже йому не допоможе, бо християнська теологія і мораль ніяк не сходяться з вимогами людської природи. Мораль, яка зформувалась у модерному суспільстві, це зовсім інша мораль. Однак християнство й не думає зрікатись своїх позицій і своєю зарозумілістю дуже причинилося до морального упадку Заходу. Пайжорстокіший фанатизм в історії не зумів зберегти християнської цілості й воно розсипалось на кілька сотень загниваючих сект. Служба богам і мертвим легендам мститься.

Християнство це не віра для здорового й нормального життя, а духовий транс. Людський розум і людська совість вимагають сьогодні чогось ближчого людині. Християнське життя не поправить людини й суспільства. Воно відриває від життя і його інтересів. Це є культ замкнений в собі, задивлений в погансько-мітичне „спасіння“ і докруги цього спасіння обкладається зігнаними догмами. Нікого не обманить вдаваний патріотизм і навіть побрязкування зброєю. Напряму у людському суспільстві дає логіка й вимоги людського інтелекту. В християн це „провидіння“ і це дуже просто звальювати все на провидіння. Метафізика людського думання об'єктивна в шуканні правди, християнська суб'єктивна й не допускає критики, яка є підставою досліду. Слово „любов“ завдяки християнській гіпокрізії стало виклепанним і порожнім. Воно потрібне християнству для жонглювання людськими почуваннями, але практика показала щось іншого. Вистачить згадати хрестові походи та інквізицію. 40 мільйонів православних українців та декілька мільйонів католиків продав Ватикан Москві за солодку усмішку. Ніхто так жажливо не затоптав це гарне слово „любов“ у болото, як християнство.

Правил моралі, збудованих на християнстві, ніхто не додержується, бо вони наївні, нежиттєві. Християнство подає містиків, аскетів, „святих“, як приклад моральності. Що морального довершив Данило Стовпник, який 20 років сидів на стовпі? А таких божевільних було багато. Аскетизм Середніх Віків дійшов до комплетного абсурду й сьогодні вже майже не практикується, бо як Макс Вебер писав: „Дух релігійного аскетизму втік із клітки“. Аскеза є реакцією проти грішного світу, але кому вона допомогла? Менше всього самому аскетові, бо підірвала його фізичне й духове здоров'я. А суспільство йде своїми власними дорогами, глузуючи з фальшивих героїв, або ними забавляючись. Комуністи теж мають високу пуританську мораль, якою перверсійно афішуються.

Разом із аскезою й робленою святістю християнство несуспільне, будуючи власну твердиню, до якої з одкритими раменами приймають багатих людей, дарма що Єшу сказав: „Так як верблюд через вушко голки, так багач до неба не дістанеться“. Туж Євангелія самі собі противорічать, бо коли багатство це лихо, то чи не пошкодимо бідним, роздавши їм наш масток? Мабуть не багато було таких в історії, які це зробили. Відні кляси покладали наді-

ю на майбутнє життя в небі, але проти рабства ніхто не виступав. Ані Єшу, ані апостоли, ані Церква ніколи проти рабства не виступали, а навіть його апробували, як зовсім природну річ. „Віддайте кесареві те, що кесареве“ - вчив Єшу. Раб повинен навіть бачити заслугу в своїм рабстві. Але й навіть багаті до неба попадають. Ірландська легенда розказує про св. Патріка, який знайшов золотий скарб у домовині короля і з вдячності переніс душу поганського короля з чистилища до неба.

Весь моральний упадок сьогодні спричинений християнством, бо ні одна релігія світу не була така первертна. Цікавість це гріх, а чесне шукання правди було заборонене. Вічно просити Бога, щоб Допоміг, це перверсія, бо людина має доволі талантів, щоб сама собі помагати, це й другим допомогти. Церква мала завдання спасати душі, а не панувати. Але впродовж усієї історії Церква в Римі й Константинополі намагались всіми силами держати владу в своїх руках. Знаний є дивоглядний цезаропапізм і його міжнародні інтриги. Але сьогодні, де Церква відлучена від держави, там вона безсила. На випадок війни Церква прибирає патріотичний тон і благословить армію. Буває, що дві ворожі армії мають того самого покровителя, або покровительку з „царства небесного“, бо „хто мечем воює, той від меча гине“.

Землетрясення, або пошесть, це „кара Бога“, а в 1000 році християнський світ очікував кінець світу, заповіджений Єшу. Ще за життя Єшу мав бути кінець світу, але чомусь запізнився ось на 2000 років. Дуже інтересна історія з конкурверсійним Сатаною, який постійно робить Богові збитки й підмовляє людей до гріха. Він геніяльно здібний, хитрий і знаменитий політик, бо три четверті людства належать йому. Він має майже ті самі здібності, що й Бог і є всюди, де тільки захоче і в кожній хвилині. Спосібів нас спокушувати і зводити на манівці має драбуга мільйони. Він має декілька багатьох противників, як от папа римський. А які чудасії виробляли і це сьогодні виробляють папи, то можна би грубі книги писати. А вони ж „намісники Христові“.

Християнська доктрина про те, що кожна людина обтяжена „первородним гріхом“, прямо нестерпна й упокорююча. Людина родиться з гріхом і з гріхом умирає і тільки „ласка Бога“ може його спасти. І за цю ласку треба все життя молитись, благодіяти, надіятись, сповідатись і ніколи не бути певним, чи Бог простить. Це робить людину безвладним манекеном і дезорієнтованим бланзом. Все лихо на землі, навіть сама смерть, це кара за гріх первородний. Ось медицина відкрила, чому людина терпить, але догма залишилася догмою! Що це за гріх такий зробив Адам? Вкусив заборонене яблуко знання? А ми посилаємо дітей наших до школи, щоб знали й самі читаємо книжки, щоб знати. Згідно з християнською етикою людська природа зіпсута й ніщо їй не допоможе, тільки надія на вищу ласку. Так, для прикладу, надіялись святні й бичували себе, виганяючи зі себе злі інстинкти, заложені туди хитро Сатаною.

Чи людина винна в тому, що вона вродилась? Чому ж тоді вродилась з гріхом? Зрозуміла річ, що з такою теологією, під тиском науки й розуму, християнство звільна банкрутує і пробує рятуватись реформою та викрутками, або просто брехнею, але догму змазати неможливо. Читання святих книг дуже скучний ритуал і послух „Божій волі“ дегенерується в звичайний бездушний формалізм. Вся християнська система це якийсь кошмарний сон посеред живої й динамічної дійсності. Цей сон це колективний міт євангельських припалих пилю традицій юдаїзму, маздеїзму, орфізму й неопітаторейства. Ми ж живемо в 20-му сторіччі полетів на місяць і смертельного стогону 50-мільйонної нації під чоботом цинічного большевика. Лютер і Кальвін протестували проти голого формалізму і звиродніння, надіючись на чисту віру. Але віра в міти це не віра, а обман. Молитва і Служба Бога це не вихід із важкої ситуації. Коли людина надіється на чудо, вона стається безвладним інструментом стихії.

Богові не залежить на нашій увазі до нього, але до себе самих і нашого призначення. Біблійний Бог у своїй суворій суверенності ошоломлює людину й відбирає їй почуття гідності і свободи. Богові треба дякувати за те, що добре, але кому дякувати за те, що зле? Його спричинили самі люди й самі можуть його поправити. Без зла ми не розуміли б добра й не вміли б добра будувати. Мальовничий образ пекла нас не переконує, коли не бачимо пекла на землі. Сліпа повинність заповідям не має вартости, коли ми їх не розуміємо, коли їх самі не складаємо й не даєм інтерпретацію, пов'язану з нашим життям. Єшу сказав: „Отче, прости їм, бо не знають, що роблять“. Але Церква не прощає. Ось вона жидів переслідувала довгі сторіччя, а з еретиками поступала гірш, як із собаками. Винищування Альбігензів і Катарів у Франції, Гуситів у Чехії, було жорстокіше, як акція Дзержинського, або Сталіна, проти своїх ворогів.

Або ось погляньмо, як християнство трактувало жінку. Сьогодні за законом еволюції жінка скрізь домагається рівноправства. Богородиця, або Пречиста Діва Марія, не є ніяким образом ідентичности модерної дівчини. Здорова й розумна дівчина буде анти-мадонною. Дівчина ідол спотворює себе і своїх адораторів, якщо такі знайдуться. Світова краля це така ж перверсія, як і багатий та красивий гульвіса в Парижі. Жінка це жива істота, розумний і необхідний партнер для подружжя, а не ікона для адорації. А під тою адорацією знецінювання жінки як людини. Бо каже Євангеліє: „Жінка має боятись свого чоловіка“. Взоруючись на тому, в москалів був звичай, що отець, віддаючи дочку заміж, бив її батою і передавав батіг молодому. Куди кращий звичай мали наші славні скити, які не знали християнства. Дівчина, щоб мати право вийти заміж, мусіла на коні і в бою вбити бодай одного ворога. З таких дівчат вивелись легендарні Амазонки, як про те розказує Геродот.

В християнстві стать це гріх і тому католицькі священники цеlebси. Целібат спричинює більше перверсії, як здоровий статевий акт. І як же закрив собі Єгова з Адама—найперше дав йому стать, а потім наказав на Єву тільки глядіти. І що ж мав робити обдурений Адам? Суспільне поняття й законність подружжя, статі, відповідальности за дітей і гідности жінки давно переросло християнську етику. Модерна жінка не носить на собі більше тавра біблійної Єви. Вона повновартісна й рівна чоловікові істота. Так розвівається тавро за тавром християнської моралі. Ми хочемо, щоб українська жінка була повновартісною істотою й ділила свою родю в житті з чоловіком.

Християнська етика каже, що можна мати мішок гріхів, головне, щоб висповідатись і напитись „крови господньої“. Сповідь і причастя взяті зі старинних містерій, а гріх від Зороастра. Єрусалимський Сингедрион мав таблицю з написом: „Бог має два трони, один для справедливости, другий для ласки“. І тому християнство видумало „прощення гріхів“, пов'язуючи це прощення з ласкою. Кожна людина з різних причин може переступити моральний закон, але коли вона це зрозуміла й розкалась, то чи є це причина просити прощення? Каяття й молитва мають злагіднити строге покарання. Механічна сповідь і каяття не дають бажаних результатів. Таке каяття може бути звичайною комедією, зигзагами нерівної совісти, блудним колом. Людині потрібна здорова совість, без надій на ласку, рівновага духу і психічна інтегральність. Не прощення гріхів, які після сповіді знову і знову повторяються, а повне розуміння гріхів. Не рабська повинність, а спонтанний прояв особостою волі.

Божа кара й нагорода є неетичні. В страху й надії людина кращою не стане, страх перед пеклом нікого ідеальним християнином не зробить. Погляньмо на тих, що ходять до церкви—скільки з них сповідається і причащається? Християнство не тільки зацофане, але й реакційне, бо його мораль страху не є ліком, а хворобою. Церква для більшости стала своєрідною тра-

диційною розвагою. Коли людина сама себе не направить, то цього не зробить жодна церква. Страх є базою деспотизму, але не виховання. Страх теж породжує невилічальний пароксизм тривоги й безсилля. Навіть сучасні теологи беруться інтерпретувати цю тривогу. Тілліх каже: „Недосконалі істоти не можуть протиставитись тривозі довше, чим на секунду”.

Але Кіркегард вважає, що „тривога це складова частина нашого існування в ділемі прийняти, або не прийняти Бога”. Кіркегард не має рації, бо Бога можна і треба приймати без тривоги, радісно і з захопленням. В дійсності Кіркегардова тривога вирошена християнством і здорова людина з розумом і будучим відношенням до Бога тої тривоги зовсім не має й не може мати. Цей порок християнської моралі треба емоційно відкинути. Нам дане життя не на те, щоб нас до смерті мучити тривогами. Ласка це не магія, яка діє незалежно від природи. Вона в самій природі, бо Бог у природі. Гріх це проблема совісті й досвіду, а не ласки. Людина має право на радісне і щасливе життя.

Вслід за Августином, Аквіною, Лютером і Кальвіном людина не має права на свою власну мірку й перед Великою Тайною має лягати в пил. Чи це називається прогрес людини? Чому, коли хочемо щось довідатись про містерію нашого існування, мусимо завжди звертатись до гебраїців? Бо там усе написано? Біблія це тільки пам'ятка давно віджилої історії і таких пам'яток маємо безліч. Життя пишеться мільйони років і буде дальше писатись. В християнстві ані моральність, ані віра не вийшли в контакт з реальністю. Християнство не знає, що таке живе й розумне відношення до Бога, воно не задовольнило нашої внутрішньої потреби Бога. Наш внутрішній голос дальше домагається правди і спокою. Християнство, поцібно як і відьомство, викликає тільки несмак і сумнів своїм відсталим і мертвим культом.

За всі довгі віки християнство не віддалило від нас ані брутальності, ані людської перверсії, бо й само в тій перверсії приймає передову участь. Своїм емоційним фальшом воно тільки викликає трагічне роздвоєння. Стандарт християнської моральності завжди належить до минулого, але і в минулому він був тільки теоретично, бо на практиці християнство давало санкції на всякі брутальності й переслідування. Клич, що всі средства ведуть до доброї цілі, це той самий клич, що його мав злочинний Ленін. Історія доказала, що средства до цілі треба підбирати дбайливо. Від початків християнства людина не змінилась, хоч змінилась цивілізація. Християнство нічим не причинилось до покращання життя на землі, бо воно завжди жило утопічними обіцянками, так як це робить сьогодні комунізм. Людство само шукає собі спільних етичних вартостей, необхідних для співжиття.

В самому понятті „воля Бога” не можна знайти моральних вартостей. Навіть віруючі християни не пов'язують свої поведінки з релігійними догмами. Будувати доктрини виключно на старинних писаних документах, притому для нас зовсім чужих, вже сьогодні не вистачає. Чи Євангелія вчать чесно жити? „Не протився злу” - каже Матей 5.39. Там же такі слова: „Коли ж тебе хто вдариць у твоє праве лице, поверни до нього й друге”. „Любіть ворогів ваших, добре чиніть тим, що вас ненавидять і моліться за них, що нападуть і переслідують вас, щоб ви стали дітьми Отця вашого, що на небесах”. Що має спільного з реальністю того роду наука? І що доказали хрестові походи, інквізиція, єзуїти, Кальвін і Торквемада?

Хто пробував любити Гітлера, або Сталіна? Тільки ті, що „блаженні убогі духом”, як того хочуть євангелісти. Але Єгова таким не є, бо посилає грішників „з любови” на вічний вогонь, чого жодна людська справедливість не придумала. Що варта мораль, яка грозить вічним вогнем, але вистачить тільки покаятись і все буде добре? Чи вся людська чеснота це сліпа віра й покора? Куди прямує того роду наука? Бути льюальним християнином значить завжди боятись правди, бо можна потрапити на „вічний вогонь”. За що мститься біблійний Саваоф? Чому робить людину безсильним манекеном, давши йому пе-

ред тим багато талантів?Таких і подібних питань можна ставити багато.

Бути добрим зі страху перед Богом, є крілячою моралю. „Не журіться життям вашим, що будете їсти, чи що пити". „Погляньте наптаство небесне, що не сіють, не жнуть, ні не збирають до засіків, а Отець ваш небесний годує їх". „Не журітьвєя про завтра, бо завтра само за себе клопотати метьє." „Мат.6. „Не судіть, щоб вас не суджено". „Якою мірою мі рєте, такою й вам відміряється"-Мат.7. Все це пустяки й не вимагає інтерпретації. Християнство хоче помагати слабим-ім треба помагати, коли з того користь, але треба й піддержувати міцних і талановитих, для добра всіх. Християнство як релігія й мораль розвивається, бо інтелектуальний і моральний досвід в суспільстві більш ефективний, як нарікання й погрози християнських священників.

Мораль має людське значення, а мораль Євангелій це мораль наївних мрійників. Зрозуміло, що без вищих вартостей і без Бога суспільна мораль це тільки формальний легалізм. Але свобідна аналіза моральних стандартів необхідна, щоб людина могла приймати активну участь у вищому пляні Божому. Християнські моральні вартості не мають практичного вжитку в суспільстві. Те, що шкідливе для суспільства, є неморальним. Суспільна мораль є гнучка й дається нагнути до специфічних обставин. І суспільство спосібне завжди знайти нові вартості. Конфуцій, який дбав за якість суспільства, мав вищу мораль від християнства. Також Будда вчив, що моральні вартості здобувається знанням, чеснотою, самоконтролем і скромністю, без звивання помочі Божої.

Революція проти надприродної етики почалась із Кантом, який ставить етику в площині людського ідеалу. Але знаний сучасний теолог Барт протестує проти всякої гуманістичної й раціоналістичної моралі. Для нього єдина моральність, яка держить вартості добра і зла, є там „на горі", бо „це було добре для святого Духа і для нас"-Діяння 15.28. Отже для християнства тільки „слово Боже" має вартість. Це догма над усіма догмами. Догматичний тягар над моральними ділами накладає кайдани на людський ум і волю. Сліпі почування без розуму й волі це те, чого хоче християнство. Така мораль це мораль раба, а для християн „раба Божого". Всі християнські догми це догми „об'явлені" і їх неможливо усунути. Найкращим прикладом може нам послужити проблема контролі народин і закостеніла постава Церкви. Кожне „об'явлення" наука бере з резервою, беручи до уваги вимоги суспільства. Але Церква, собі на згубу, не допускає переосмислення догматики, дарма що вона не дає відповіді на живі і здорові вимоги дня.

В християнстві і в жидів найважливіше це вірність біблійному Єгові, не дивлячись на злочинність людини. Злочинцеві прощається навіть смертельний гріх, коли він кається і взиває помочі Христа. Прикладом стає злочинець, про якого легенда каже, що висів разом із Ісусом на хресті. І прямо з хреста пішов до неба. Виходить, що всяке життя брудне й неважне, а очі людини має сліпити візія життя майбутнього, по смерті. Така філософія це гніль і застій. Сліпа адорація обіцяного „царства небесного" вважається святістю, яка є звичайною перверсією, гіпокрізією й егоцентризмом. Люди можуть бути тільки людьми. Не треба бути християнином, щоб знати потребу здержливости, міри, справедливости та інші вартості.

Глибока віра в вищі вартості й сили має більше значення, як молебні, пости, поклони і свічки, як розмальовані іконостаси й допотопні кадила. Іконостаси мерехтіли перед нашими очима тисячу років і вбивали нашу силу до боротьби за наші людські права й за державність. Який страшний кошмар, з якого так важко прокинутись. Запитаймо себе, що краще, чесний нехристиянин, чи нечесний християнин? Кожна ситуація в житті вимагає застанови, а не готових догм. Пієтизм, або театральна побожність, це непотрібний балаєт, який зі суспільним життям не має нічого спільного. Пієтична ігноранція дійсности це те саме, що в буддистів Нірвана. І хай собі в Нір-

вану йде християнство, а Україні призначено жити. Пієтизм веде до хворої екстази, галюцинацій і видінь, яких повно в біографіях „святих“, але й веде до звіриної ненависти інакше думаючих. Життя йде власною дорогою і християнства совість це совість приватна.

Зло в світі християнство експлуатує на всі лади. Але людина, яка має грішні схильності, може сама себе направити, або при допомозі других людей, але без „ласки Божої“. Гріх і терпіння це частина пляну, який ми не завжди розуміємо. Психологія, медицина, виховання й людська законність стоять до диспозиції людини. Християнське терпіння із заради терпіння нічого не дає. Людина може терпіти на твердій і героїчній дорозі до шляхетних цілей. Тоді вона радо приймає на себе терпіння. Але терпіння для мітичного спасіння це непотрібна руїна життя. Наше спасіння тут на землі й ми його самі будуємо. Християнство освячує терпіння й попадає в абсурд, бо коли терпіння святе, то пощо боротись з лихом і старатись терпіння віддалити? Свідомо умирати тіло на взір християнських святих це ідіотизм.

Людина не може жити без приємного й поза суспільством. Терпіння гартує волю, але не добровільно на себе наложене терпіння. Людина повинна стремити до гармонії духу й тіла, а не до волевих та емоційних збочень в мітичну порожнечу. Християнська втеча від життя не відповідає вимогам духового росту людини й тому християнство в нашу епоху робиться чужим і непотрібним. Побратимство в правдивій вірі для правди, справедливості, повновартості свого народу і свободи, а разом і загально людських ідеалів, більше варгі, як християнський люнатизм і забобон. Ніщо християнству не допомогла місійна ревність, перверсія єзуїтів, схізми, братовбивчі війни і звіриний фанатизм. Скільки енергії пішло в нас, українців, на поборювання брата брата із за чужих і для життя непотрібних вірувань.

Космічні закони життя незрушимі, їх врешті пора зрозуміти, відкинувши темряву й рабство християнське всіх відтінків, які тільки в нас існують. Богові байдуже, чи я буду причащатись щодня, чи буду скакати через пенюк, але не байдуже, коли ламатиму правдиві закони моральні. За це він мені дасть досвід, але не вічний вогонь. Які брехливі слова епілептика Павла: „Нема таких речей, як жид чи грек, раб чи свобідний, чоловік чи жінка, бо всі вони однакові в Ісуса Христа“ - Гал. 3. 28. Рівність це абсурд, натомість рівні права і свобода це закон вічний. Паскаль писав, що „що людина складається з нужди й величі“. Але Паскаль не розумів, що найбільша нужда це відстала релігія. Політичний раб може бути свобідний в душі, але християнський раб це раб душою. В цю небезпечну епоху, найтрагічнішу в історії нашого народу, нам треба моралі здорової, динамічної й відроджуючої. Ватиканські розмови з бандитами, та це і в ім'я любови, це не наша мораль і не наша дорога.

17. Є любов і любов.

Єшу вчив любови до всіх людей, навіть ворогів. „Люби твоїх ворогів, щоб бути сином твого Батька“ - Мат. 5. 44. На цього роду науку ми сьогодні тільки здвигаємо плечима. Ненавидіти ворогів це неморально, але їх любити це люнатизм. Ворог це ворог моралі і йому треба протиставитись всіми силами й засобами людської справедливості. Навіть біблійний Бог сам собі противорічить, посилаючи грішника з любови на вічний вогонь до пекла. Ця любов дещо нагадує любов чекістів, які з любови стріляли своїх ворогів, але й зовсім невинних людей, в потилицю. Навіть Павло, той що організував камування Степана в Єрусалимі, пише: „Три речі є важні - віра, надія і любов, але любов важніша всього“. Чи любов може бути мірилом всього, коли вона засліплює розум і почування? Романтична любов має мітичне походження. Є це видумка Середньовіччя й адорації Марії, що перенеслось мандрівними лицарями в щоденне життя. Людська любов неоправдано получена з містикой про Богородицю.

Адорація це диспропорція між чуттям і об'єктом. Об'єкт треба найперше

оцінити розумом, щоб любити. Любов для любови, або „евангельська любов“, може емоційно доводити до екстази, але вона морально зовсім безвартісна і сліпа. Любов як альтруїзм, доведений до нерациональної екстремі, навіть не наближається до свого об'єкту. Це не любов, а сліпе оп'яніння. Навіть такий знаний християнський антрополог і філософ, як Теяр де Шарден, в книжці „Людський Феномен“ каже: „Любити всіх і вся є противоріччям і фальшивим жестом, який кінець-кінцем веде до любови нікого“. Отже християнська мораль любови, як найвищої вартості, є зовсім фальшицюю. Такі слова Тома Кемпійського: „Боже мій, моя любов, ти є мій, а я є твій!“ – це хвора галюцинація й абстрактна еротоманія, до якої склонні целебси. Любов може бути консеквенцією надмірного голосу статі, але і співвідношення розуму й почувань. Але в сліпому вигляді є тільки ненормальним психічним станом. Любов у здоровому стані це гарне слово, але спотворене християнством. Разом із ним спотворена й велич людини. Тому і стільки болота сьогодні на тлі еротичному.

Закпивши собі з християнства, еротомани експлуатують слово „любов“ на всі лади. М. Бойд у книжці „Чи йдеш зі мною Ісусе“ каже, що „нехристияни мають право називати християнську любов глупою“. Любов і ненависть це людська щоденна реальність, навіть підставова в людських умовах, бо перехрещуються на кожному кроці. Любов дає гармонійне подружжя, сім'ю, спільноту, суспільство, націю. Не могла б існувати нація, коли б люди не любили своє рідне. Не могло б існувати суспільство, коли б люди не любили співпрацю і співжиття. Любов дітей до батьків і батьків до дітей зовсім природна річ. Любов краси будить наш інтерес до мистецтва, любов мудрости до книжки. Християнська любов не видумана сьогодні, вона була й раніш. Ёшу був чудаком зі своєю абстрактною любов'ю. Тертуліян, один із перших батьків християнства, йде ще далше від Ёшу. Він каже: „Як же будеш любити, коли не будеш боятися, що не любиш належно?“ Отже він навіть сполучує любов зі страхом, щоб вона, борони Боже, не була замалою. Інтересна комбінація, якщо хтось зуміє її пережити.

Чи ж може людина примусити себе до любови, не знаючи навіть, за що любити? Знаний теолог Нібур каже зовсім по християнськи: „Любов є одинока кінцева структура свободи“. Це так, якби хтось сказав: Втопись і будеш свободний! Але ось в Адама і Єви їхня природна любов не була виявом свободи, бо злий чудак Єгова прогнав їх з раю. Не тільки прогнав, але ще й обложив усе потомство на віки вічні „первородним гріхом“. Невже Єгова був заздрісний на свій власний твір? І чому все людство має терпіти за любовний проступок двоїх? Де ж тоді християнська любов? Про неї на практиці можна би багато говорити. Ніодна релігія світу не була така жорстока, може тому, що ніодна не говорила стільки про любов. Колись християнське суспільство звикло до тортур і автократизму Церкви, отже повне любови пекло мало ще деяке оправдання, але сьогодні? Самі погрози пеклом ніяк не помагають, але й любов не переконує, бо вона з пеклом не має нічого спільного.

Любов Бога до нас може бути відмінною від любови людини до людини. Цього ми не знаємо, але знаємо, що він обдаровує нас дарами природи й талантами, а це теж любов. Бог творець любить те, що творить, інакше не творив би, це для нас любов метафізична. А в людини-творця любов земна. Коли ми любимо Бога, то ми пишемо нечутну музику й філософію нашої віри. Але любити всіх і вся це абсурд, проти якого бунтується наша душа. Любов гарного є голосом нашої душі, яка є відгомонам вічності. Але християнська любов це меркантилізм, або ярмарочна любов-люби, щоб побирати проценти з небесного банку, або щоб заробити собі на „царство небесне“. Любов це одна з прикмет людської емоційности для збагачення життя, а не для „царства небесного“. Бертран Рассел каже, що любов є незаспокоєним бажанням. Можна й так розуміти любов, бо ми завжди тужимо за гарним, за вартісним, за тривалим у житті.

Анонімна любов з цілим світом не має ніякої вартості. Треба дивитись реально на світ і любити те, що гарне. Для корисної дії потрібна дружба і побратимство. Але не забуваймо, що навіть серед друзів бувають суперечки і сварки в зударі різних думок. Сварливість це наше улюблене зайняття. Також кличка „люби свого ближнього як самого себе“ дуже сумнівної вартості, бо самого себе ми любимо з егоїзму. Яка користь любити того сусіда, коли він не тільки відмінний, але чужий мені і я не маю певності, чи він вартий любові. Абсолютна любов може вийти в конфлікт із законом і адміністрацією справедливості. Інша річ любити духовні вартості, або творчі зусилля. Ми не можемо здержатись від любові блискучого героїзму.

Ще Платон сказав: „Любов, як творча енергія, є загальною властивістю життя“. А яка це творча енергія любити морального злочинця, або ворога цивілізованого людства? Дорога до Бога динамічна, бо таке все життя й любов до Бога не в сльозах, не в благаннях і „господипомилуях“, тисячах „господипомилуїв“, а в дії і в нашій конкретній поведінці. Любов не тільки приємність, але й біль. Скільки болю зазнають батьки з любові до розхристаних дітей? Фізіологічна любов іноді перекидається в ненависть. Бувають враження сильніші всякої любові й під ударами дійсності любов розвивається як дим, або як гарний сон. Революція як закономірність і необхідність суспільних процесів це не любов ближнього, а любов правди, яка вище всього. А люблячи правду любимо ближнього, бо бажаємо йому правди. А найвища правда це Бог.

Героїзм це правдива дорога любові, її проповідувати не можна, її треба показати. Християнська утопійна любов проти еволюції до Бога, бо християнство завжди ставилось з призи́рством до знання, гальмуючи дорогу до розвитку інтелекту. Любов без знання, без розуму, це сліпа стихія. Для правильного життя потрібна любов, але разом із розумом і знанням. Многогранність життя вимагає зрілості, а не любові. Почуття справедливості й любов це не те саме. Любов без справедливості не має ніякої вартості. Зайняти становище до якоїсь ситуації, піддержане волею, це не любов. Коли ми подаруємо комусь те, що нам самим потрібне, тоді це жертвність. Респект людини й мудрість стоять вище, як сліпа любов.

18. Невловиме щастя.

Що таке щастя-годи збагнути. Ми всі його хочемо, шукаючи завершення наших мрій і планів. Ми щасливі, коли діб'ємось того, до чого стреміли, але вже нові бажання появляються в нас, нові перспективи досягнень, які залишають на боці хвилеве щастя. Воно показується однобоке, або кривоніге й ми шукаємо іншого, завжди іншого. Мабуть найвище щастя в Бозі й тому кожна релігія ставить його в центрі уваги своїх моральних вимог. І християнство обіцяє найвище щастя в „царстві небеснім“, але що воно таке, ніхто не знає. На землі воно має дуже ускладнене значення. Що одного робить щасливим, може другий зробити нещасливим. І хоч щастя вміщує в собі такі поняття, як здоров'я, свобода, любов, співжиття й відсутність нужди, але й без тих понять в особливих обставинах людина може знайти своє бодай хвилеве щастя. Бо люди мають різні особистості, різну фізіологію й різні погляди на речі. Кінець-кінцем приходимо до переконання, що щастя це явище дуже поверховне й морально здоровій людині можна б за нього забути.

Кожна людина має непоборну тягу до задоволення, навіть зовсім низьких бажань, як багатство, чи фізична приємність. Тут ми мусимо додержуватись практичних мір моральності, не перегинаючи палки. Щастя в картах, чи в лотерії, це зовсім не щастя, а звичайний випадок, який після такого „щастя“ може скінчитись зовсім невесело. Еволюція людства стремить, як сказав філософ Бентам, до „найбільшого щастя найбільшого числа людей“, але життя це боротьба і все залежить від того, як ми щастя розуміємо. Інтелектуально-моральна дисципліна на базі космічних вартостей створює рівновагу людської особистості. Такій особистості не потрібне мітичне „щастя“, бо вона

Його сама буде й контролює. Це означає жити розумно, а не жити щасливо, бо особисте щастя може бути тільки обманом, або звичайним огоїзмом. Чи ж можемо бути щасливі, коли перед нами море трагедій і нещастя в світі? Чи ж можемо бути щасливі, коли батьківщина в ярмі?

Морально міцна людина сильніша від щастя й вона ніколи не думає тільки про своє особисте щастя, як у християн про своє спасіння. Душа наша це територія Божої дії, а наше щастя це тільки наші емоційні настрої. Це тільки подмухи вітру, які проминають. Найбільшим добром і силою людини є почуття обов'язку супроти других, суспільства, батьківщини. Це жертовність і подвиг, до чого завжди відкрита дорога. Найбільшим щастям є не думати про щастя і його не шукати. Джон Стюарт Міл сказав: „Тільки ті люди є щасливі, які зосереджують свою увагу на щось іншого, як своє особисте щастя”. Альтруїзм, або увага до других, є підставою гарного життя. Увага до других веде до духового збагачення, яке стоїть далеко вище від матеріального. Звірята менше терплять від людей, або й зовсім не знають болю. Але чи вони щасливі? Щастя це людська видумка.

Бог дав нам волю не на те, щоб ми приписували все „волі Божій”. Це робить нас лінивими, оспалими й ми залишаємось далеко позаду еволюції. Це видно по нашій християнсько-мученицькій історії від часів прийняття християнства. Щастя в замкненій церковній громаді це мертвечина, а святість це відірвання від природи. Харитативність потрібна, але вона проблемі лиха не ров'яже. Бо за проблеми загального масштабу треба боротись. Кадилом і кропилом виганяти злого духа це себе осмішувати, бо хіба ж ми самі не є злими духами, які вирости в нездоровій атмосфері християнського кадила й забивання памороків людських? Для прогресу, визволення й відродження потрібний інтелект, воля й оптимізм.

Примітивна ментально людина звертається за піддержкою до християнської містики, яка виростила на нездорових заложеннях. Всі ми є частиною містичної участі в космічному пляні, але не всі ми вив'язуємось зі своїх завдань. Віра мертва без діл. Співаємо „подай Господи”, коли самі не вміємо й не хочемо знайти того, що лежить на кожному кроці. Так співали старинні анімисти, звертаючись до богів: „Подай нам дощу, щоб засуха не знищила поля!”. Співаємо „помилуй”, коли самі не милуємо в засліпленому фанатизмі. Звірина фанатизму не знає, вона нападає, коли голодна. А людина нападає, наспівавшись „Господи помилуй”. Во це називається щастя боронити до одказу свій забобон і свої солодкі кайдани. Молитись Бога за дрібні, приватні речі, за особисте щастя, це поганство і примітивізм. Ми стали рабами, значить Бог покарав нас, отже молімся: Помилуй, помилуй, помилуй!...

Відлучившись зміслами від світу й містично об'єднатись з неіснуючим біблійним світом—це аскетичний нонсенс. З Богом єднатись треба через факти життя й нашу участь в житті, бо для того нас на світ послано. Щастя знайдемо в реалізації земних проблем і народи, які це зробили, вийшли наперед. Релігія відваги й гідності, знання й надхнення, обов'язку й посвяти вища спасіння, або втечі від життя. Мотивом досягнення в житті повинно бути добро суспільства й батьківщини і краще змістовне життя для всіх, а не спасіння індивідуальної душі. Індійська йога, християнська екстаза, буддійська Нірвана—це знищення волі й інтресу до життя. Без волі й без дії щастя є тільки галюцинацією. Наші почування й наша воля, контрольовані розумом, керують нашою поведінкою. Ми не тільки контролюємо нашу поведінку, але й передбачуємо, що будуть робити другі в даній ситуації.

В співпраці з другими стверджуємо нашу власну гідність і набираємось респекту до других. Шляхетне змагання необхідне й воно дає більше внутрішнього корму, як щастя. Ми віддаємо суспільству й батьківщині все, що маємо, також себе самих. Тут сповняється найвище призначення нашого життя. Тут ми індивідуально розвиваємось і здобуємо пошану до кожного індивіда. Життя для себе самого є тільки вегетацією. Так вегетує бурян

при дорозі. Психологія каже, що жодна людина не є островом сама для себе. Дійсність ставить брутальні перешкоди, але на те вона й дійсність, а ми на те, щоб ті перешкоди поборювати, а не від них втікати. Буває, що треба їх обійти, але це не втеча. Хай втікають монахи, дєрвіші й гуру до своїх печер, бо їм життя не потрібне.

Не штука вмерти, ми це всі знаєм, але штука жити і змагатись, не шукаючи „щастя“, як того загубленого скарбу. А коли прийде смерть, тоді зустрінемо її спокійно, як ще одну пригоду на дорозі в вічність, так як це роблять пінгвіни і слони. Завелике багатство живучости пливе з джерела життя, щоб ми його обминали, або втікали. І смерть не є втечею, а зустрічю. Нема двох реальностей, цей і той світ, як каже християнство. Є тільки один світ, але в ньому є вища сила, якої ми досягнути не в силі. Вистачить про неї думати й це дає нам повне задоволення, вище від будь-якого „щастя“. Невисловлюємо в дії, в посвяті, в розумному скупченні. Жодною силою світу не можна створити братерства людей, коли в нас самих нема охоти й ініціативи.

Душа наша ніколи не погодиться з тим, що положення наше є остаточним. Вона завжди хоче більше, бо скарбниця Божа не знає дна. В цій скарбниці правда, дорожча від найдорожчих металів і брилянтів, дорожча від особистого щастя. Голос совісті завжди питається, чи маємо право бути щасливими, коли мільйони нещасливих, поневолених, або загублених. Світ повний конфліктів і противоріч і поневолена не тільки батьківщина наша, але й душа наша забобоном і згубним релігійним поганством. Що ж кращого, як у тій ситуації протиставити в нашій відродженій вірі світ добра, краси, правди, власного обличчя й людських прав. Відірватись від дійсности це полетіти в пропасть.

19. Чого вимагає сучасність.

Живемо в епоху недовірків і тих, що розгублені шукають дороги в майбутнє. Старша генерація привикла до мертвого християнського конформізму й не маючи багато років перед собою шукає спокою. Але погляньмо на молодих серед нас і в цілому світі. Який хаос, яка зневіра до старих традицій і який дикий протест. Цей нерозумний молодіжний протест в тузі на новим і правдивим має свої підстави. Урбаністичне й індустріальне суспільство наперекір християнським догмам породило нову цивілізацію з високо політичним змістом, ідеологією соціальної справедливости й людських прав. Але провінція, головно аграрне середовище, це ідейна й релігійно повна стагнація, застрягла в середньовічних християнських традиціях.

Християнська Церква каже, що причиною високої злочинности в світі є легковаження християнства. Але воно не так, бо якраз брехливість християнства нищить моральність в суспільстві. Злочин завжди існував. В Середньовіччі злодієві відрубували руку, але й це не помагало. Застій живої думки має дуже згубні наслідки. Відважні одиниці, які вириваються з мертвої атмосфери кадила, шукаючи за свіжим повітрям, платять високу ціну. Вони наражуються на презирство й фанатизм церковників. Ми належимо радше до селянської верстви, з якої ще не вирости. На батьківщині міста в руках ворога, а на чужині ми зовсім лишні в чужому світі. Власних середовищ ми не зуміли як слід розбудувати. Всюди помічається старий конформізм, принесений з батьківщини, асиміляція до чужого й мертво духове закаменіння, без будь-яких надій на прогрес.

В мертвій християнській сволястиці, чужій нам і осоружній, молодь не бачить нічого творчого й глибинно рідного, що поривало б молоду душу до чину за рідне відродження. І тому молодь кидається в чужі струї й губиться. Гарні молоді індивідуалісти гублять своє обличчя і свою ідентичність. Все більше таких, які живуть із дня на день, щоб тільки жити, не шукаючи вищих вартостей, як підстави росту своєї нації. Як же тут від матерії й буденщини перейти до ділянки духу й ідейности, коли той дух постійно прибивається до землі довбнею чужої і мертвої догматики. Все людство стогне під тягарем власного матеріального прогресу, не розуміючи, що тільки „дух живо-

творить", як сказав Сковорода. В світі, засудженому на страшну катастрофу, як неминучість еволюційного процесу, зараз мало є людей, які розуміють, що доля спочиває в їх власних руках, в їхній душі і в космічній інтерпретації дійсності. Ми всі є пасажирами на тому самому кораблі, який пливе перехилившись і грозить тим, що затоне. Корабель загубив свої компаси і пливе навмання. Серед мряки осоружного ідолопоклонства ми загубили Бога. Ми не вміємо формувати нашої думки, філософії й метафізики, яка промочує дорогу до Бога. В українській душі комплетна Сагара. Можна прожити все життя не поставивши питання про вищі проблеми дійсності, або бодай що таке життя, яке його призначення й куди воно нас веде. Скільки разів ми таке питання ставили, скільки разів ми його на папір клали? Наша цивілізація сповнена небезпечних проваль, злочину, воєн, тиранії, парастасного моління, панахидного кадила і всякої іншої моральної перверсії. Сексуальний „Вавилон" вважається атмосферою героїзму, зруйновані сім'ї життєвою кінечністю.

Економічний, капіталістичний і комуністичний танок божевілля, загубив усякі сліди моралі. Економіка й метафізика вищих вартостей не сходяться. Хто пробує їх звести до купи, того вважається за люнатика. Індустріальна революція виховала безоглядних підприємців, акул і небезпечних гіпокритів. Тріумф технології, міжпланетарні подорожі, термоядерна зброя, тільки збільшують нервову напруженість. Нові винаходи не обов'язково йдуть для добра широких мас, а наука для науки є морально порожня. Поневолені народи злочинної комуністичної імперії і мільйони голодних людей це більшо на оці нашої бездушної цивілізації. А де ми? Плентаємось у далекому хвості, живемо споминами й панахидами, жалібно співаємо: Господи помилуй!... І нарікаємо, що молодь не йде з нами.

Людська моральність, як найвища ціна нашого існування, втратила свою вартість. На її місце приходять різні погубні теорії, як психологічний бігевіоризм, який не визнає совісті, диктатура пролетаріату, яка визнає совість звірини, сентиментальний і практичний гуманізм Конта і Ренана й моральність чистого розуму Кампанеллі й Мура. Американці пробують оженити матеріалізм із вартостями духовними на взір Сантаяни. Але всі ті теорії зводяться до утилітарності—що корисне, те добре. Є голоси, які остерігають світ, що наука без вищих моральних вартостей доведе до катастрофи, як ось загроза атомової війни. Але їх слухають як гарну музику, без будь-якої реакції. Релятивність є характеристикою безідейного уматте, що добре в одній ситуації, може бути зле в другій. Матеріалістична діалектика зовсім вбила моральність, а на її місце постала хитрість і безоглядність.

В світі без вищих цілей нема майбутнього. Ось тут ми стоїмо перед проблемою жити, або зникнути з поверхні землі. Одинока розв'язка це знайти власну віру й філософію життя, як незнищиму твердиню духу в джунглях загально-людської цивілізації. Наша ідентичність це вищий наказ і в ній мусить бути глибоко закорінена наша віра в перемогу правди. Ми є ті, що є, і відродження в нас самих. Християнська совість ніби гарна одяга, під якою криється реальна людина. Поза димною заслоною ігноранції, упереджень і забобонів, криється анімістична порожнеча з уявними духами, демонами й чортами. Все це належить до давно минулого й тільки загострює проблему нового, майбутнього. Наша візія відродження мусить перебороти найбільші труднощі. Не в кількості людей лежить наша революція, бо за нами правда Божа, вічна й непоборна. Цей переломовий етап нашої історії це тільки симптом, який показує дорогу. Даймо йому виразний напрям нашою волею, розумом і правдою.

Люди, які мають розум, але не мають волі, всеодно манекени. Почуття нашої правди це голос вічності й безсмертя. Ми маємо в собі все можливе, щоб зробити наше життя шляхетним і динамічним і залишити по собі не-

при дорозі. Психологія каже, що жодна людина не є островом сама для себе. Дійсність ставить брутальні перешкоди, але на те вона й дійсність, а ми на те, щоб ті перешкоди поборювати, а не від них втікати. Буває, що треба їх обійти, але це не втеча. Хай втікають монахи, дєрвіші й гуру до своїх печер, бо їм життя не потрібне.

Не штука вмерти, ми це всі знаєм, але штука жити і змагатись, не шукаючи „щастя“, як того загубленого скарбу. А коли прийде смерть, тоді зустрінемо її спокійно, як ще одну пригоду на дорозі в вічність, так як це роблять пінгвіни і слони. Завелике багатство живучості пливе з джерела життя, щоб ми його обминали, або втікали. І смерть не є втечею, а зустрічю. Нема двох реальностей, цей і той світ, як каже християнство. Є тільки один світ, але в ньому є вища сила, якої ми досягнути не в силі. Вистачить про неї думати й це дає нам повне задоволення, вище від будь-якого „щастя“. Невисловне висловлюємо в дії, в посвяті, в розумному скупченні. Жодною силою світу не можна створити братерства людей, коли в нас самих нема охоти й ініціативи.

Душа наша ніколи не погодиться з тим, що положення наше є остаточним. Вона завжди хоче більше, бо скарбниця Бога не знає дна. В цій скарбниці правда, дорожча від найдорожчих металів і брилянтів, дорожча від особистого щастя. Голос совісті завжди питається, чи маємо право бути щасливими, коли мільйони нещасливих, поневолених, або загублених. Світ повний конфліктів і противоріч і поневолена не тільки батьківщина наша, але й душа наша забобою і згубним релігійним поганством. Що ж кращого, як у тій ситуації протиставити в нашій відродженій вірі світ добра, краси, правди, власного обличчя й людських прав. Відірватись від дійсності це полетіти в пропасть.

19. Чого вимагає сучасність.

Живемо в епоху недовірок і тих, що розгублені шукають дороги в майбутнє. Старша генерація привикла до мертвого християнського конформізму й не маючи багато років перед собою шукає спокою. Але погляньмо на молодих серед нас і в цілому світі. Який хаос, яка зневіра до старих традицій і який дикий протест. Цей нерозумний молодіжний протест в тузі на новим і правдивим має свої підстави. Урбаністичне й індустріальне суспільство наперекір християнським догмам породило нову цивілізацію з високо політичним змістом, ідеологією соціальної справедливості й людських прав. Але провінція, головно аграрне середовище, це ідейна й релігійно повна стагнація, застрягла в середньовічних християнських традиціях.

Християнська Церква каже, що причиною високої злочинності в світі є легковаження християнства. Але воно не так, бо якраз брехливість християнства нищить моральність в суспільстві. Злочин завжди існував. В Середньовіччі злодієві відрубували руку, але й це не помагало. Застій живої думки має дуже згубні наслідки. Відважні одиниці, які вириваються з мертвої атмосфери кадила, шукаючи за свіжим повітрям, платять високу ціну. Вони наражуються на презирство й фанатизм церковників. Ми належимо радше до селянської верстви, з якої ще не вирости. На батьківщині міста в руках ворога, а на чужині ми зовсім лишні в чужому світі. Власних середовищ ми не зуміли як слід розбудувати. Всюди помічається старий конформізм, принесений з батьківщини, асиміляція до чужого й мертво духове закріплення, без будь-яких надій на прогрес.

В мертвій християнській сзоястиці, чужій нам і осоружній, молодь не бачить нічого творчого й глибинно рідного, що поривало б молоду душу до чину за рідне відродження. І тому молодь кидається в чужі струї й губиться. Гарні молоді індивідуалісти гублять своє обличчя і свою ідентичність. Все більше таких, які живуть із дня на день, щоб тільки жити, не шукаючи вищих вартостей, як підстави росту своєї нації. Як же тут від матерії й буденщини перейти до ділянки духу й ідейності, коли той дух постійно прибивається до землі довбнею чужої і мертвої догматики. Все людство стогне під тягарем власного матеріального прогресу, не розуміючи, що тільки „дух живо-

стертий слід. Моральний прогрес і віра в Бога не почались із жидами, чи з Єшу, кожна людина носить у собі іскру космічної правди. Ми не вернемося вже ніколи до Середньовіччя, ані до братовбивчої війни уніятів із православними, але всі разом підемо вперед на зустріч сонцю золотому, будуючи нову мораль визволеної української людини. Всі людські реформи мали й мають клерикальну опозицію. Клерикальна каста як туча гряде на наші голови. Але дощ нікому не шкодить.

Наше думання й наша дія повинні йти дорогою нашого суспільства й нашої батьківщини, бо кожний є тим, чим він вродився. Нам призначено визволяти батьківщину, а визволяючи батьківщину визволятимемо самі себе. Тільки суспільна мораль підіймає людину на вищий позем. Гегель мав рацію, коли говорив, що „еволюція суспільства це пропес Божий“. В практичному зміслі суспільство за словами Руссо це „результат необхідности“. А в давнину це Арістотель сказав, що „людина це політична звірина“. Зовсім відокремлене суспільство не буде існувати ніколи. Воно мусить бути зазублене з іншими суспільствами, з цілим світом. Це значить, що нам треба вивчати все докільця і всю історію, нашу й ненашу, щоб краще себе самих розуміти. Вищість наших ідеалів, які не є тільки ідеалами нашими, поставить нас на належний позем, потрібний для шляхетного змагання з другими. Так виростають здорові нації.

Наше суспільство на еміграції це не тільки суспільство постале за інстинктом самозбереження, але суспільство організоване розумом, моральними вартостями й одуховленою візією майбутнього. Бодай так ми хочемо. І хоч надхнений ідеалізм, що межує з містиком, не всім даний, але всі знають, що ходять по землі й на землі приходиться будувати наше власне життя, будувати або розвіятись як пил. Нарід це наш суверен і його доля це наша доля, його права це наші права. Політика це дія й від політики не втечемо. Політика одружена з моральністю це стержень суспільства. Збірнота в державі це те саме, що індивід у збірноті. Що варта збірнота, яка має пасивних і духом інертних індивідів? Найгіршим родом смерти є та, яка претендує на життя. Чи ви не бачите кругом серед нас ходячих трупів?

Людина, яка вважає себе успішною, але ідейно нічого вартісного не осягнула, це ходячий труп. Чи ж можна бути байдужим до людських терпінь і потреб, до голосу одчаю власної батьківщини? Чи ж можна бути байдужим до роду, який дав мені життя? Почуття відповідальности за других це найвище почуття. Ми є сторожами своїх земляків, чи вони цього хочуть, чи ні. Кожна людина незалежно будує свій моральний і релігійний характер, але в суспільстві, а не поза ним. Щоб будувати свій моральний та ідейний світогляд, треба знати, що діється в світі і прирівняти це до ситуації в ріднім суспільстві. Суспільна душа живе в нашій душі, в нашій мові, в нашій хаті і в нашій поведінці. Навіть нашою самотністю, яка часто подібна до духового скупчення, для творчости, або для відпочинку, ми піддержуємо суспільство. В духам живої людини самотність завжди сповнена суспільством по береги.

Самопошана це суспільне почування, бо ми орієнтуємось на других, але Божа присутність постійно запрошує нас приєднатись до вимріяного ідеального суспільства, бо ідеал це провідна зоря. Клітинки нашого тіла живуть для себе самих, але й для всього організму. Так і кожний з нас в рідному суспільстві. Коли ж власне добро не сходиться зі суспільством, тоді для суспільства руїна. Рідне суспільство повинно формувати доріст, а коли так не було, то це вийшло дуже на шкоду суспільства. Ми не вміємо формувати наших дітей, бо й нас формували чужі мітичні ідеали про якесь засвітне спасіння. Чи той, що стоїть по шию в болоті, може дбати про чистоту своїх дітей?

Буває, що на чоло суспільства виштовхуються фальшиві провідники, окружені німбом брехні, як це було з Леніном і Гітлером. Тоді це катастрофа. Добрий громадянин має не тільки підчинятись моральним законам суспіль-

ства, але й бути відповідальним за них. Повинності суспільні не є неволею для одиниці, але найприроднішою свободою. Бо суспільство це закон природи. Птиці, риби, звірята й комахи живуть суспільно. Чому ж українська людина має втікати від суспільства? Працювати для людства об'єкт надто далекий, працювати тільки для себе це копати собі яму. Відірвавши корні своєї приналежності індивід духовно всихає. Його затопче марш історії на битій дорозі.

Синтеза життя, необхідна для духової рівноваги, має за свою базу й вихідний пункт суспільство й віру в Бога. Отже, коли шукаємо, то шукаймо самі себе і в нашому суспільстві. Тільки в суспільстві побачимо, чого від нього хочемо й чого хочемо від нас самих. Шукаймо правди, бо перемога правди це закон понад усі закони. В правдивій вірі наша мораль буде життєва й суспільна, стане змістом і майбутнем нашого життя, бо ми ніколи не будемо чимсь іншим, як тим, чим ми вродились. Отже всі вихідні, в усіх напрямках, починаймо від себе, від свого українського „я". Віра це окремий дивіт у Божому городі. Промошуймо дорогу собі і другим і разом із другими, бо всі ми брати одної української матері. І хай свідомість наша сягає в далечинь історії, бо історія вчить моральності. Хай свідомість наша сягає до зір, бо ми частинка космічної симфонії.

Не чужина вбиває нас, а ми самі себе вбиваємо. Для міцної людини планета наша замала. Стогнуть джругом нас раби безпросвітні, несучи на шиї християнські кайдани. Перержавілі кайдани майже розсипаються, але раб їх не діткнеться, бо він раб. Наша дорога ніколи не зійде на манівці, коли будемо держатись своєї правди. Все, що маємо зробити, не відкинути чужу нам і осоружну мітологія й забобон та розкласти штучні кабінетні синтези, як комунізм і расизм. Боротьба не річ невідклична і для неї в першу чергу треба ідейної сили. Біологічно людина майже не змінилась за останніх 1000 років, але постійно виростає дух і свідомість, яка готує велику експлозію нової віри.

Дух, що тіло рве до бою,

Рве за щастя, правду, волю.

Пророчі слова Івана Франка живуть разом із нами.

Зміст Тому I-го:

1. Книга Книг.....	сторінка	1
2. Новий Завіт.....	"	34
3. Контroversійний Ісус.....	"	69
4. Біблійна Легендарність.....	"	129
5. Моральність.....	"	160